

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA DE STAT „BOGDAN PETRICEICU HASDEU”
DIN CAHUL
FACULTATEA DE DREPT ȘI ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ
CATEDRA DE DREPT

JITARIUC VITALIE
RUSU VITALIE

CRIMINALISTICA ȘI EXPERTIZA JUDICIARĂ

Note de Curs

Ediția a II-a revăzută și adăugită

Ciclul I - studii superioare de licență specialitatea Drept
Denumirea programului: 0421.1 DREPT
(studii cu frecvență la zi și frecvență redusă)

Cahul, 2023

ISBN 978-9975-88-111-1.
343.98(075.8)
J 63

Aprobate spre publicare:

La ședința Catedrei de Drept, Proces-verbal nr. 01 din 24.08.2023.

La ședința Consiliului Facultății de Drept, Proces-verbal nr. 01 din 28.08.2023.

La Comisia Metodico-Științifică a Universității de Stat „B. P. Hasdeu” din Cahul, Proces-verbal nr. 08 din 28.08.2023.

Recenzenți:

STOIAN Maria-Georgeta, dr., profesor asociat, Facultatea de Drept, Universitatea „Titu Maiorescu” din București. Expert autorizat. Secretar general al Asociației Criminaliștilor din România.

RUSU Lucia, dr., lector universitar, Facultatea de Drept și Științe Sociale Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Jitariuc, Vitalie.

Criminalistica și expertiza judiciară : Note de curs : Ciclul 1 – studii superioare de licență specialitatea Drept / Jitariuc Vitalie, Rusu Vitalie ; Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Facultatea de Drept și Administrație Publică, Catedra de Drept. – Ed. a 2-a, rev. și ad. – Cahul : [S. n.], 2023 (Centrografic). – 451 p.

Referințe bibliogr.: p. 445-450. – 100 ex.

ISBN 978-9975-88-111-1.

343.98(075.8)

J 63

Autori:

©JITARIUC Vitalie

©RUSU Vitalie

CUPRINS

ABREVIERI	8
PRELIMINARII	9
Tema 1: Noțiuni generale privind criminalistica	11
1.1 Scurt istoric al Criminalistici. Începuturile și dezvoltarea criminalisticii	11
1.2 Noțiuni generale, obiectul și sarcinile criminalisticii	20
1.3 Metodele de cercetare criminalistică	27
1.4 Legătura criminalisticii cu alte științe	36
Tema 2: Identificarea și diagnostica criminalistică	43
2.1 Noțiunea de identificare și identitate	43
2.2 Genurile identificării criminalistice	50
2.3 Procesul identificării criminalistice	51
2.4 Diagnostica criminalistică	53
Tema 3: Fotografia și video-înregistrarea judiciară	64
3.1 Scurt istoric	64
3.2 Noțiunea și importanța fotografiei și a video-înregistrării judiciare	66
3.3 Probleme de tehnică fotografică	69
3.4 Fotografia judiciară operativă	70
3.5 Fotografia de examinare	78
3.6 Video-înregistrarea judiciară a acțiunilor de urmărire penală	83
Tema 4: Noțiunea și clasificarea urmelor	88
4.1 Noțiunea și clasificarea urmelor	88
4.2 Clasificarea urmelor la locul faptei	93
4.3 Urmele de reproducere	96

4.4 Urmele formate din obiecte sau felurite substanțe	112
4.5 Urmele de incendii sau de explozii.....	114
Tema 5: Balistica judiciară	124
5.1 Noțiuni generale despre armele de foc	124
5.2 Munițiile armelor de foc.....	136
5.3 Urmele armei imprimate pe muniție.....	138
5.4 Urmele împușcăturii	141
5.5 Cercetarea locului faptei în cazul infracțiunilor comise cu arme de foc.....	145
5.6 Expertiza balistico-judiciară.....	147
Tema 6: Cercetarea criminalistică a actelor scrise.....	152
6.1 Noțiuni generale	152
6.2 Ridicarea și conservarea actelor scrise	156
6.3 Stabilirea materialului suport al actelor și a substanței cu care au fost scrise	159
6.4 Stabilirea vechimii actelor.....	162
6.5 Stabilirea falsului în acte	164
6.6 Cercetarea textelor dactilografiate.....	168
6.7 Identificarea persoanei după scrisul de mână.....	170
Tema 7: Înregistrarea penală	177
7.1 Importanța și felurile înregistrării penale	177
7.2 Înregistrarea alfabetică	180
7.3 Înregistrarea animalelor și a obiectelor pierdute sau furate	182
7.4 Înregistrarea după procedeele aplicate de infractori	183
7.5 Înregistrarea dactiloscopică	184

Tema 8. Identificarea persoanelor după metoda portretului vorbit	191
8.1 Noțiuni generale	191
8.2 Categoriile identificării persoanelor după metoda portretului vorbit	194
8.3 Procedura de identificare a persoanelor după metoda portretului vorbit	196
Tema 9: Planificarea urmăririi penale	208
9.1 Noțiuni generale și principiile planificării urmăririi penale	208
9.2 Elaborarea și verificarea versiunilor	211
9.3 Planul activității de urmărire penale	215
Tema 10: Tactica cercetării la fața locului și a ascultării persoanelor	222
10.1 Noțiunea și importanța cercetării la fața locului .	222
10.2 Pregătirea și efectuarea cercetării la fața locului	224
10.3 Interpretarea urmelor de la locul faptei	229
10.4 Fixarea cercetării la fața locului.....	231
10.5 Noțiuni generale privind ascultarea persoanelor	235
10.6 Ascultarea martorului și a părții vătămate	243
10.7 Ascultarea bănuیتului și învinuitului	253
10.8 Mijloacele de fixare a declarațiilor	259
Tema 11: Tactica reconstituirii, percheziției și a ridicării de acte sau obiecte	264
11.1 Noțiuni generale privind reconstituirea	264
11.2 Pregătirea și desfășurarea reconstituirii.....	266
11.3 Fixarea rezultatelor reconstituirii	268
11.4 Noțiuni generale privind percheziția și ridicarea de acte sau obiecte	271

11.5	Categoriile percheziției	276
11.6	Fixarea rezultatelor percheziției și a ridicării de acte sau obiecte	279
	Tema 12: Tactica prezentării pentru recunoaștere	287
12.1	Noțiuni generale.....	287
12.2	Prezentarea persoanelor pentru recunoaștere	293
12.3	Prezentarea cadavrului pentru recunoaștere ...	302
12.4	Prezentarea obiectelor și animalelor pentru recunoaștere.....	306
	Tema 13: Expertiza judiciară și constatarea medico-legală și tehnico-științifică	313
13.1	Noțiuni generale	313
13.2	Pregătirea și dispunerea expertizei sau a constatării tehnico-științifice și medico-legale.....	326
13.3	Concluziile expertului și aprecierea lor	332
13.4	Deosebirile și asemănările între constatări și expertize judiciare.....	338
	Tema 14: Metodica cercetării faptelor cauzatoare de moarte.....	343
14.1	Noțiuni generale.....	343
14.2	Specificul cercetării la fața locului	349
14.3	Expertizele și constatările tehnico-științifice sau medico-legale	354
14.4	Alte activități desfășurate de organele judiciare în procesul cercetării.....	359
14.5	Particularitățile cercetării în cazurile de omor cu dezmembrarea cadavrelor	364
	Tema 15: Metodica cercetării infracțiunilor contra patrimoniului.....	372
15.1	Noțiuni generale	372

15.2 Cercetarea furtului	374
15.3 Cercetarea jafului și a tâlhăriei	388
15.4 Cercetarea infracțiunii de șantaj.....	405
15.5 Cercetarea escrocheriei	419
15.6 Cercetarea infracțiunii de delapidare.....	429
BIBLIOGRAFIE.....	445

ABREVIERI

RM – Republica Moldova

CP RM – Cod Penal al Republicii Moldova

CPP RM – Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

a. – an

alin. – alineat

art. – articol

cm. – centimetric

DSLR – digital single-lens reflex

e.n. – era noastră

gr. – greacă

lt. - latină

m/s – metri pe secundă

mm. – milimetri

nr. – număr

Op.cit – operă citată

pct. – punct

p. – pagină

sec. – secol

ș.a. – și altele

PRELIMINARII

Criminalistica ocupă un loc important, de frunte și, în același timp, specific în sistemul științelor juridice. Specificitatea ei se datorează, în mare parte, caracterului aplicativ, orientat spre obținerea de către studenți a abilităților corespunzătoare privind folosirea mijloacelor și metodelor tehnico-criminalistice eficiente de colectare și examinare a probelor, folosirea realizărilor tacticii și metodicii criminalistice de investigare a anumitor categorii de infracțiuni și, nu în ultimul rând, importanței pe care o are la dezvoltarea gândirii investigative și a capacității aplicării cunoștințelor acumulate în diverse situații tipice.

Criminalistica este știința despre legitățile mecanismului faptei infracționale, despre apariția și materializarea informațiilor referitoare la faptă și făptuitor, despre specificul colectării, cercetării, aprecierii și valorificării probelor, precum și despre aplicarea metodelor și mijloacelor specifice de cercetare și descoperire a faptelor infracționale.

Or, este necesar să conștientizăm că la etapa actuală investigarea faptelor infracționale trebuie interpretată extensiv, de fapt, ca fiind o activitate jurisdicțională a organelor de drept competente în materia descoperirii, cercetării și prevenirii actelor ilegale, în domeniul examinării și soluționării cauzelor penale în instanțele de judecată, precum și în ceea ce privește punerea în executare a hotărârilor definitive pronunțate de instanțele de judecată.

Toate acestea justifică necesitatea consolidării cunoștințelor acumulate în cadrul orelor teoretice și practice și în procesul lucrului individual desfășurat de către studenții din cadrul instituțiilor de învățământ cu profil juridic. De asemenea, vom reține că studenții de la Facultățile de Drept în cadrul orelor teoretice și practice la această unitate de curs trebuie să perceapă corespunzător întregul spectru de recomandări criminalistice și să-și perfecționeze aptitudinile de aplicare a lor la un nivel înalt din punct de vedere profesional.

Notele de curs au menirea de a fi un suport și un ajutor pentru studenți în procesul pregătirii lor pentru ulterioara activitate pe tărâmul criminalisticii. Ele au fost elaborate în baza sistemului tradițional al

criminalisticii: teoria generală a criminalisticii; tehnica criminalistică; tactica criminalistică; metodică criminalistică a cercetării anumitor categorii de infracțiuni, ținându-se cont de cerințele înaintate față de lucrările de un asemenea gen, și în condițiile unei necesități stringente de îmbunătățire a abilităților profesionale a absolvenților instituțiilor de învățământ cu profil juridic.

Temele care se regăsesc în conținutul notelor de curs au fost selectate în dependență de rolul și importanța lor pentru procesul de studii, de specificul predării criminalisticii în instituțiile de învățământ cu profil juridic, și nu în ultimul rând, fiind avută în vedere relevanța unui anumit spectru de subiecte în procesul formării viitorilor specialiști pentru activitatea în cadrul organelor de drept.

În textul lucrării se regăsește un volum substanțial de informații criminalistice pe care trebuie să le perceapă și să le însușească viitorii specialiști din domeniul dreptului, potențiali ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători etc. Cunoașterea și aplicarea iscusită a posibilităților pe care ni le pune la dispoziție știința Criminalisticii reprezintă o condiție indispensabilă pentru pregătirea profesională corespunzătoare a specialiștilor care vor fi antrenați în procesul de prevenire, cercetare și combatere a faptelor infracționale.

Tema 1: Noțiuni generale privind criminalistica

1.1 Scurt istoric al Criminalistici **1.2** Noțiuni generale, obiectul și sarcinile criminalistici **1.3** Metodele de cercetare criminalistică **1.4** Legătura criminalistici cu alte științe

1.1 Scurt istoric al Criminalistici. Începuturile și dezvoltarea criminalisticii

Geneza cunoștințelor cu semnificație criminalistică, determinată de necesitățile practice de luptă contra delincvențelor, coboară în adâncurile antichității, când au început să se formeze primele state, să apară unele norme de conviețuire și structuri autoritare menite să asigure ordinea publică, pacea și liniștea obștească. Istoria umanității, istoria civilizației, în mare parte, constituie și istoria comiterii faptelor antisociale, a pedepsirii celor vinovați¹.

Din momentul în care a început să conștientizeze apartenența sa la o comunitate socială omul a considerat că faptele antisociale au însemnat un pericol. Acest proces de determinare a vinovăției și stabilire a pedepsei este esențial pentru asigurarea justiției și pentru protejarea societății împotriva comportamentelor antisociale. În același timp, această procedură garantează că fiecare individ acuzat de o faptă antisocială descoperită prin probe, va avea dreptul la un proces echitabil, cu posibilitatea de a se apăra și de a prezenta argumente în propria sa apărare.

Desigur că odată cu instituirea unor forme incipiente de sistem judiciar și cu desfășurarea primelor adevărate procese apare și necesitatea demonstrării comiterii faptelor prin existența și prezentarea probelor, pentru că descoperirea faptei este în mod necesar urmată de:

¹ Golubenco Gheorghe, Criminalistică: obiect, sistem, istorie, Studiu monographic, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2008, p.9.

1. stabilirea naturii ei (*omor, lovire, vătămare corporală, furt, viol, fals, etc.*);
2. stabilirea împrejurărilor în care s-a comis fapta (*timp, loc, stare psihică, ș.a.m.d.*);
3. identificarea infractorului (infractorilor) și/sau a altor persoane (*coautor, complice, tănuitor, victimă*);
4. dovedirea vinovăției / nevinovăției².

Ca știință de sine stătătoare criminalistica apare la sfârșitul secolului XIX-lea. Pe atunci puțini cunoșteau ce prezintă această știință. Însă, de-a lungul timpului, ea și-a dovedit dreptul la existență și de-acum mai bine de 120 de ani se impune ca știință teoretico-aplicativă contribuind la depistarea, cercetarea, descoperirea și prevenirea infracțiunilor³.

Les Cornelia de falsis sau **Legea Cornelia** despre falsificare, este una dintre legile promulgate în Roma antică în jurul anului 81 înainte de Hristos. Această lege a reglementat infracțiuni de falsificare, cum ar fi producția și utilizarea de documente false, și a stabilit pedepse severe pentru acești delincvenți. **Les Cornelia de falsis** a jucat un rol important în dezvoltarea dreptului roman și a influențat sistemele juridice moderne; **Justinian, împăratul Bizanțului între anii 527-565**, a recunoscut importanța cercetării probelor în scris și a subliniat necesitatea de a se avea mai multe probe înainte de a considera un document autentic sau fals. El a negat încrederea în expertiza grafică ca fiind singură dovadă pentru a stabili autenticitatea unui document. Acest lucru arată că încă din acele vremuri se înțelegea necesitatea de a se folosi mai multe metode și tehnici în cercetarea probelor, pentru a se evita erorile judiciare.

Amprenta însângerată ar fost folosită de **Judecătorul roman Quintilianus** pentru a arăta că un fiu acuzat, nu era prezent la locul crimei. Utilizarea probei biologice în acest fel arată că oamenii au început să înțeleagă importanța probelor fizice în cercetarea infracțiunilor și au

² Alămoreanu Sorin, Criminalistica: Note de curs, Cluj Napoca 2012, p.2.

³ Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017, p.15.

început să dezvolte tehnici avansate pentru colectarea și evaluarea acestor probe.

În Coreea, amprentele digitale erau folosite în loc de semnătură (anul 650).

Chinezii distingeau două tipuri de desene digitale: **lo** și **ki**.

Șambelanul regelui Carol al XV-lea este cercetat în anul 1370 pentru fals.

Prima expertiză criminalistică a scrisului, cunoscută, datează din anul 1569, privind falsificarea semnăturii regelui Carol al IX-lea (Franța).

Recunoașterea vinovaților după semnalmente:

Eugène François Vidocq (1775– 1857)⁴. Tot el fiind unul din pionierii creării unor mijloace și metode mai eficiente, precum și elaborarea unor măsuri speciale de protecție a cetățenilor împotriva atacurilor criminale, asigurării inevitabile a pedepsirii celor vinovați, de numele căruia este legată crearea, în 1811, a poliției criminale franceze **La Sûreté, Siguranța**.⁵

Ca șef al poliției criminale pariziene, după 2 decenii de activitate, el a lăsat o arhivă polițienească de mare valoare (ișe personale ale deținuților, elemente embrionare de identiicare după „Modus operandi sistem”, așanumitele „parade ale arestanților”, când deținuții se mișcau în jurul unui polițist, care memoriza semnalmentele exterioare ale acestora, o rețea importantă de informatori, plantarea așanumiților „mutoni” în celulele închisorilor pentru a culege informații de la cei reținuți, alte metode și procedee folosite și astăzi de către agenții de poliție sub acoperire în activitatea lor operativă de investigații etc.⁶

⁴ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004, p.18.

⁵ Ibidem, p. 19.

⁶ Golubenco Gheorghe. Op. cit., p. 16.

Începuturile criminalisticii au avut loc în Europa, în special în Franța și Austria, în perioada revoluțiilor din secolul al XVIII-lea, când s-a acordat o mai mare atenție investigării infracțiunilor și identificării criminalilor. Aceasta a dus la dezvoltarea științei medicale legale, care a oferit instrumente și metode noi pentru a investiga crimele și a identifica criminalii. Acest lucru a contribuit la formarea disciplinei cunoscute astăzi ca criminalistică (Paris 1795, Viena 1804). Acesta a contribuit la dezvoltarea criminologiei prin înțelegerea relației dintre caracteristicile sociale, economice și demografice ale unei comunități și ratele de criminalitate, prin utilizarea statisticilor și a conceptelor matematice pentru a înțelege comportamentul uman. În plus, **Adolphe Quetelet (1796- 1874)** a fost interesat de influența factorilor sociali asupra criminalității și de modul în care societatea poate influența comportamentul uman prin educație și punerea la dispoziție de resurse. Contribuțiile sale la criminologie și antropometrie au fost importante pentru dezvoltarea acestor discipline în secolul al XIX-lea.

Fondatorul criminalisticii este considerat a fi austriacul **Hans Gross**, judecător de instrucție și profesor de drept penal. În 1893 publică **Manualul judecătorului de instrucție**, în care a folosit pentru prima dată expresia *System der Kriminalistik*, definindu-l ca *Știință a stărilor de fapt în procesul penal*, lucrarea monumentală cu un conținut enciclopedic – **Manualul judecătorilor de instrucție, al funcționarilor de jandarmerie și poliție**, considerată drept moment de referință în nașterea criminalisticii. Reeditată mai târziu, lucrarea apare sub o altă denumire – **Manualul judecătorilor de instrucție în sistemul criminalisticii**⁷.

⁷ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a. Op. cit., p.19.

Momentele importante care au marcat dezvoltarea generală a criminalisticii

Antropometria, care se referă la măsurarea anatomică a trăsăturilor fizice ale unei persoane, a fost inventată de **Alphonse Bertillon 1853 –1914** și a devenit un instrument important în identificarea criminalilor. Acesta a creat un sistem de măsurare și clasificare a trăsăturilor fizice, inclusiv lungimea brațelor, picioarelor, urechilor, etc. Astfel, antropometria a devenit unul dintre primele sisteme de identificare a criminalilor, care au fost comparate cu măsurătorile luate de la suspecți și cu datele din arhivele de la poliție. Cu toate acestea, sistemul lui Bertillon a fost în cele din urmă înlocuit cu alte metode mai moderne de identificare, cum ar fi amprentele digitale. Această metodă a fost foarte populară la nivel internațional și a fost utilizată timp de mulți ani în poliția europeană și americană. Cu toate acestea, antropometria a fost în cele din urmă înlocuită de tehnici mai moderne, precum amprentarea digitală și analiza ADN, care au oferit un grad mai mare de precizie în identificarea criminalilor. Deși antropometria a fost înlocuită, contribuția lui **Bertillon** la dezvoltarea criminalisticii este recunoscută și apreciată și încă mai este studiată în școlile de poliție și de criminologie.

❖ Măsurătorile corpului uman după metoda lui Alphonse Bertillon⁸

⁸ Golubenco Gheorghe, op.cit., p.24.

Dactiloscopia constă în identificarea persoanei după amprentele digitale, palmare și plantare, a căror configurație este unică (nerepetabilă) și stabilă toată viața, chiar și după moarte. Paternitatea metodei a fost extrem de disputată.

Este important să subliniem că sistemul dactiloscopic a coexistat cu bertillonajul până la **1914 – data când, la Monaco, Congresul internațional al polițiștilor a recomandat dactiloscopia ca principală metodă de înregistrare penală**. Fără îndoială, ea fiind mult mai simplă și mai exactă decât antropometria, numită uneori de către deținuți și **procedură veterinară**.

După calculele matematice ale lui F. Galton, posibilitatea de coincidență a 10 amprente digitale ale unui individ cu 10 amprente ale altei persoane este extrem de redusă și constituie 1:60 de miliarde de oameni. Actualmente, acest sistem de evidență rămâne a fi cel mai frecvent folosit, în unele țări completându-se cu metoda amprentei genetice (ADN)¹⁰.

Dr. **Nehemiah Grew** în 1884 și **Marcelo Malpighi** în 1886 au atras atenția asupra complexului de *creste papilare* și de *pori* și au contribuit la dezvoltarea științei identificării umane și a criminalistici prin studiul amprentelor digitale. Acest lucru a

devenit un element important în investigațiile criminale, deoarece amprentele digitale sunt unice pentru fiecare individ și pot fi utilizate pentru a identifica o persoană cu certitudine.

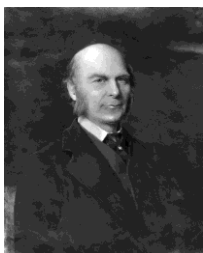
Începând din 1858 **William Herschel**, oficial britanic în India, studiază timp de 10 de ani *amprentele persoanelor* cu care face afaceri ajungând la concluzia că desenele papilare diferă de la o persoană la alta și nu se schimbă niciodată. Gândindu-se că ar putea servi

⁹ Institutul Național de Expertize Criminalistice, România, <https://inec.ro/scurt-istoric/>, accesat la 09.10.2022.

¹⁰ Golubenco Gheorghe, op.cit., p.28.

la identificarea criminalilor în 1877 o comunică inspectorului general al închisorii din Bengal, dar acesta ignoră informația considerând-o delirantă¹¹.

Henry Faulds un scoțian care preda fiziologia la un spital din Tokio și Edward Henry (1850-1931), inspector general al poliției din Nepal, au fost pionieri în studiul amprentelor digitale și au contribuit la utilizarea acestora în identificarea criminalilor. Cu toate acestea, nu au obținut recunoașterea pe care o meritau din cauza disputelor privind care dintre ei ar fi descoperitorul acestui sistem. Edward Henry a fost cel care a elaborat un sistem de clasificare simplu pentru amprente, care a fost adoptat ca standard în Anglia în 1900, iar această carte *Classification and Use of Finger Prints* a fost esențială în promovarea utilizării amprentelor digitale în investigațiile criminale.

Sir **Francis Galton** (1822-1911) publică în 1892 prima carte de dactiloscopie intitulată *Finger Prints*, care conține *principiile esențiale ale identificării după amprente* și o amplă statistică.

Juan Vucetich (1858-1925) publică în 1894 în Argentina metoda sa proprie în cartea *Dactiloscopia Comparada*.

Balistica judiciară este un domeniu important al criminalisticii, care se ocupă cu analiza proiectilelor și armelor cu scopul de a le asocia cu un anumit delict sau suspect. Primele încercări de a identifica criminalii prin intermediul balisticii au avut loc în secolul XIX, când profesorii **Henry Goddard (1835)**, **Lacassagne (1889)** și **Paul Jeserich (1898)** au efectuat primele experimente cu proiectile extrase din corpurile victimelor și au comparat acele proiectile cu cele trase cu armele suspectelor. În 1913,

¹¹ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.19.

Balthazard a publicat un articol important în care demonstrează că fiecare piesă a unei arme lasă urme distincte pe tub și proiectil, care pot fi diferite în funcție de tipul armei. Aceste cercetări au contribuit la dezvoltarea balisticii judiciare ca disciplină și au permis poliției și instituțiilor judiciare să identifice criminalii cu o precizie mai mare.

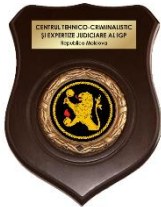
Albert Osborn (1858-1946): *Questioned Documents*, 1910 (*Expertiza documentelor*).

Edmond Locard (1873-1966): *Traite de criminalistique*, patru volume, 1931- 1936 și *Les faux en écriture*, 1959.

Harry Soderman și John O'Connell: *Modern Criminal Investigation*, (1935).

Paul Kirk: *Crime Investigation*, (1953)¹².

❖ **Istoricul dezvoltării serviciului tehnico-criminalistic în Republica Moldova**

La 14 octombrie 1940 a fost creat Biroul tehnico-științific, prin ordinul „Cu privire la aprobarea listei modificărilor în statele de organizare a Direcției RKM CPAI (NKVD) a RSS Moldovenească”. Biroul tehnico-științific a fost creat cu scopul de a oferi suport tehnico-științific pentru investigațiile efectuate de organele afacerilor interne, procuratură și judecătoria. Primul conducător al biroului, Terehin I.V., avea o experiență de 15 ani în acest domeniu, iar după întreruperea activității din cauza războiului, biroul a fost reluat în octombrie 1944, cu Oleinikov P.K. ca noul conducător. Angajații biroului participau la cercetări la fața locului în toate raioanele republicii și erau responsabili de expertize și cercetări în domeniul criminalistic.

În luna iunie 1965, Biroul tehnico-științific a fost organizat în Secția tehnico-științifică a Direcției de miliție a M.P.O.P. al R.S.S.M., fiind dezvoltată o nouă direcție de activitate - aplicarea mijloacelor tehnico-operative la realizarea măsurilor de anchetă penală și operative de

¹² Institutul Național de Expertize Criminalistice, România, <https://inec.ro/scurt-istoric/>, accesat la 09.10.2022.

investigație. În acest timp au fost aprobate primele unități criminalistice teritoriale: Comrat, Tiraspol, Bălți și Chișinău.

În anii **70-80** au fost create laboratoare de cercetare a produselor alimentare și tehnico-incendiar.

În **iulie 1991** secția a fost organizată în Centrul de expertize și examinări criminalistice (C.E.E.C.), cu statut de direcție, care în anii 1995 - 1999 a fost numit Centru Criminalistic.

Dezvoltarea activității criminalistice s-a intensificat din anul 1994. Au fost create laboratoare criminalistice în toate comisaratele de poliție orașenești, raionale și în transport.

În **anul 1996** a fost pusă temelia serviciului tehnico-explozibil, având misiunea de cercetare a locurilor crimelor cu aplicarea dispozitivelor explozibile, ridicând eficacitatea expertizelor în acest domeniu.

După organizarea din **1 iulie 1999**, Centrul Criminalistic a devenit Direcția Tehnico-Criminalistică, subdiviziune structurală a MAI a RM, scopul principal al Direcției Tehnico-Criminalistice este de a utiliza toate resursele tehnice și științifice pentru a combate criminalitatea și a susține investigațiile criminale. Ea oferă servicii de expertiză și investigații tehnice, precum examinări radiologice, investigații privind transportul auto, analiza informatică, cercetarea drogurilor și multe altele, în scopul identificării și dovedirii infracțiunilor. De asemenea, Direcția Tehnico-Criminalistică contribuie la prevenirea criminalității prin oferirea de instruire și consultanță pentru poliție și alte agenții din sistemul de justiție penală. În cadrul Direcției Tehnico-Criminalistice au fost create subdiviziuni specializate ca: laboratorul cercetarea radiologică, secția bomb-tehnică, laboratorul fonoscopic, laboratorul examinare criminalistică a transportului auto, secția tehnico-operativă, laboratorul interraional de cercetare a drogurilor **NORD**, Biroul Tehnico-Științific, laboratorul cercetarea informatică, etc.

În **anul 2013**, Direcția Tehnico-Criminalistică a fost organizată în Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare, conform noilor prevederi ale legii (nr. 320) cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, prin care Poliția a fost organizată în Inspectoratul General al

Poliției, subdiviziuni specializate și subdiviziuni teritoriale. Statul de organizare al Centrului tehnico-criminalistic și expertize judiciare (statut de direcție generală) al Inspectoratului General al Poliției a fost aprobat prin ordinul MAI nr.27 din 28 februarie 2013 (intrat în vigoare la 5 martie 2013)¹³.

1.2 Noțiuni generale, obiectul și sarcinile criminalisticii

Termenul **criminalistică** provine de la latinescul *crimen, criminis* – acuzație de infracțiune (*infractio, infractiois*).

Inițial, acest termen însemna tot ansamblul de discipline juridicopenale, însă mai târziu, la finele sec. XIX, Hanns Gross, judecător de instrucție și profesor universitar austriac, a separat criminalistica de la acest ansamblu de științe, atribuindui statut autonom și folosind primul această noțiune, pentru a da denumire unei noi ramuri ce tratează tehnica, tactica și metodică cercetării infracțiunilor¹⁴.

Hans Gross a definit Criminalistica o **știință a stărilor de fapt în procesul penal**.

Criminalistica este un ansamblu de procedee aplicabile în cercetarea și studiul crimei pentru a se ajunge la dovedirea ei. Pierre Fernand Ceccaldi, *La criminalistique*, Paris 1962.

Criminalistica este o știință judiciară, cu caracter autonom și unitar, care însumează un ansamblu de cunoștințe despre metodele, mijloacele tehnice și procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării infracțiunilor, identificării persoanelor implicate în săvârșirea lor și prevenirii faptelor antisociale, Emilian

Stancu, în *Tratat de criminalistică*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București 2002¹⁵.

¹³ Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare a Inspectoratului General al Poliției al Republicii Moldova, <https://ctcej.politia.md/ro/scurt-istoric>, accesat la 09.10.2022.

¹⁴ Golubenco Gheorghe, op.cit., p.67.

¹⁵ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.9.

Profesorul **Nicolai Iablocov** menționează că **Criminalistica ca știință studiază legitățile comportamentului criminal și a activității criminale, mecanismul reflectării lor în sursele de informații, precum și particularitățile activității de depistare, cercetare și prevenire a infracțiunilor în scopul aplicării corecte a normelor juridice materiale și procesuale**¹⁶.

După **Simion Doraș** criminalistica este **O știință despre legitățile procesului creării și administrării probelor infracțiunii, care elaborează, în baza cunoașterii acestor legități, metode și mijloace de cercetare criminalistică necesare descoperirii și prevenirii faptelor penale**¹⁷.

Dicționarul explicativ al limbii române definește criminalistica drept **știință care se ocupă cu cercetarea mijloacelor și cu elaborarea metodelor pentru prevenirea infracțiunilor, pentru examinarea probelor judiciare în vederea descoperirii infracțiunilor săvârșite și a infractorilor**¹⁸.

❖ **Sistemul criminalisticii**

Din definițiile date de mai multi criminaliști, reținem că **obiectul de studiu** al criminalisticii include **două componente**: ce-a a legităților proceselor de creare și administrare a materialelor probante și ce-a a metodelor, mijloacelor și procedeeleor de investigare criminalistică. Astfel conceput, obiectul criminalisticii prezintă importanță pe două planuri distincte. Pe de o parte, **subliniază caracterul științific** al acestei discipline, deoarece ea presupune cunoașterea anumitor legități, fie din

¹⁶ Митричев С., Введение в курс криминалистики. В: Криминалистика. Москва 1963, с.7.

¹⁷ Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011, p.17.

¹⁸ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.471.

domeniul naturii, fie cu caracter social. Pe de altă parte criminalistica **evidențiază funcțiile sociale** ale științei în cauză: *de cunoaștere, constructivă și comunicativă*¹⁹.

După Alămoreanu Sorin, **sistemul criminalistici** este structurat pe trei domenii:

- **Criminalistică tehnico-științifică** – cuprinde ansamblul metodelor și mijloacelor științifice pentru descoperirea, fixarea, ridicarea, examinarea și interpretarea urmelor și a altor mijloace materiale de probă, efectuarea expertizelor și a constatărilor tehnico-științifice.

- **Criminalistică tactică** – însumează reguli și procedee care guvernează ancheta penală.

- **Criminalistică metodologică** – desemnează reguli particulare de cercetare a diferitelor genuri de infracțiuni în raport cu regulile generale ale tehnicii și tacticii criminalistice²⁰.

După Gheorghită Mihail distingem patru compartimente a **sistemului de activitate** al criminalistici și anume:

- **Teoria generală** sau introducere în criminalistică – este baza metodologică a științei criminalistice în ansamblu.

- **Tehnica criminalistică** – reprezintă un ansamblu de teze teoretice privind legitățile formării urmelor infracțiunilor și infractorilor, metodele, procedeele de depistare, fixare, interpretare și ridicare a lor, mijloacele tehnice utilizate în acest scop, precum și identificarea făptuitorilor, victimelor sau obiectelor utilizate la comiterea faptelor ilicite. Termenul în cauză este utilizat în teoria și practica criminalistică cu o dublă semnificație: ca un ansamblu de cunoștințe tehnice (speciale) și ca un cumul de mijloace tehnice aplicate de specialiștii criminaliști și experți în activitatea lor de depistare, fixare și ridicare a probelor materiale sau de expertizare. Totodată, în compartimentul dat, sunt sistematizate metodele și mijloacele tehnico-criminalistice utilizate la depistarea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunilor și infractorilor, determinate condițiile utilizării acestora în activitatea de urmărire penală, specială de investigații și de expertiză.

¹⁹ Doraș Simion, op.cit., p.8.

²⁰ Alămoreanu Sorin, op.cit., pp.10-11.

- **Tactica criminalistică** – este constituită din tezele teoretice generale și ansamblul procedeele tactice concrete (acțiunilor de urmărire penală prevazute în Codul de procedură penală al Republicii Moldova), aplicate la efectuarea cercetării criminalistice a faptelor ilicite. Compartimentul dat se bazează pe concepțiile și teoriile criminalistice moderne, analiza legislației procesual-penale în vigoare, precum și rezultatele studierii practicii avantajoase de cercetare și examinare a cauzelor penale. Tactica criminalistică pune la dispoziția organelor de urmărire penală, judecătorești și speciale de investigație un bogat ansamblu de procedee criminalistice eficiente întru stabilirea adevărului pe cauzele cercetate.

- **Metodica criminalistică sau metodica cercetării unor categorii de infracțiuni** – conține anumite teze generale, recomandări științifice, procedee și metode particulare, elaborate în scopul soluționării eficace a sarcinilor urmăririi penale. Aceste teze și recomandări sunt direcționate spre o mai bună organizare și efectuare a investigațiilor criminalistice pe anumite categorii de infracțiuni. Recomandările metodice respective se bazează pe analiza practicii pozitive de cercetare a infracțiunilor, modelele criminalistice ale unor categorii de infracțiuni, pe legitățile logice dintre circumstanțele comiterii infracțiunilor (timpul, locul, metoda etc.) și caracteristicile tipologice ale infractorilor, mijloacele și metodele utilizate de ei, condițiile obiective și subiective de comitere a infracțiunii. Activitatea criminalistică desfășurată cu prilejul investigării infracțiunilor se realizează conform anumitor principii - idei de bază de la care nu se poate devia. Atunci când acestea se referă la toate formele de activitate criminalistică, ele se interpretează ca principii fundamentale. De menționat că principiile fundamentale nu trebuie confundate cu cele specifice anumitor forme de activitate sau acțiuni de urmărire penală, cum ar fi principiile tacticii criminalistice sau cercetării la fața locului, percheziției, identificării criminalistice, al planificării activității de cercetare a faptelor penale etc.²¹.

În **practica occidentală**, structura Criminalisticii se prezintă astfel:

²¹ Gheorghiu Mihail, op.cit., pp.22-23.

- **Procedee polițienești** (*Poliția tehnică*): strângerea probelor și conducerea anchetei.
- **Procedee științifice** (*Poliția științifică*): expertiza urmelor și a altor probe materiale.
- **Procedee juridice**: Administrarea probelor potrivit regulilor de drept.

În țările anglo-saxone, pentru criminalistică se utilizează sintagmele *Forensics* și *Forensic Sciences* cu sensul de *studiul probelor descoperite la locul faptei și utilizate la proces*²².

❖ Principiile criminalisticii

În scopul protejării drepturilor și libertăților cetățenilor, precum și al asigurării unui mediu just și echitabil trebuie să existe reguli fundamentale, determinante pentru orientarea conținutului normelor juridice. Aceste reguli sunt numite principii ale dreptului și pot include, dar nu sunt limitate la, principiile dreptului natural, principiile egalității în fața legii, principiul separației puterilor în stat, principiul libertății individuale, principiul nevinovăției până la probarea contrarie, principiul accesului la justiție și altele. Este important să se țină cont de aceste principii în elaborarea, interpretarea și aplicarea legislației, astfel încât să se garanteze că drepturile cetățenilor sunt protejate și că justiția este disponibilă pentru toți.

Subordonându-se, în principal, scopului procesului penal, Criminalistica este călăuzită de principiile de bază care guvernează modul de organizare a sistemului judiciar și activitatea desfășurată pe parcursul procesului penal²³.

Relevăm că fiind subordonată procesului penal și contribuind la realizarea sarcinilor acestuia, criminalistica se bazează pe principiile dreptului procesual penal. Prin urmare, sistemul principiilor fundamentale ale criminalisticii include principii de drept procesual penal

²² Alămoreanu Sorin, op.cit., p.11.

²³ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004, p.21.

interpretate în accepțiunea criminalistică, dar și unele principii proprii acestei discipline, spre exemplu, principiul operativității, al planificării activităților criminalistice, al celui privind aplicarea formei deductive și inductive de cercetare a faptelor penale.

Principiul legalității. Conform acestui principiu întreaga activitate de investigare a infracțiunilor se desfășoară cu stricta respectare a prevederilor legale.

Principiul aflării adevărului. Impune ca concluziile trase de organele judiciare prin intermediul probelor să reflecte cu exactitate realitatea obiectivă.

Principiul prezumției de nevinovăție. Orice persoană împotriva căreia a fost pornit un proces penal este prezumată a fi nevinovată pe tot parcursul acestuia.

Principiul existenței urmelor infracțiunii. Orice activitate ilicită a omului produce transformări și modificări produse la locul faptei sub forma urmelor.

Principiul identității. În centrul investigațiilor criminalistice se află identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor ce se află în legătură causală cu faptele incriminate prin legea penală. Principiul operativității în efectuarea activității de urmărire penală – presupune constatarea la timp și în mod complet a faptelor prevăzute de legea penală, și identificarea infractorilor²⁴.

Principiul operativității în efectuarea urmăririi penale. Potrivit acestui principiu, organele de urmărire penală trebuie să reacționeze imediat și prompt la faptele comise, astfel încât să se asigure operativ depistarea, fixarea și examinarea tuturor probelor necesare aflării adevărului într-un proces penal.

Principiul organizării și planificării activităților criminalistice. Cercetarea faptei infracționale prezintă, indiscutabil, o activitate complexă de studiu logic și psihologic al actului concret, apoi și de administrare a probelor existente, bazate pe metode tehnico-științifice și tactice oferite de știința criminalistică. În fond, conținutul cercetării unei fapte penale reprezintă un proces de trecere de la acte de gândire logică

²⁴ Chirilă Mihail, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2014, p.2.

la luarea de decizii și la acțiuni practice de urmărire penală, efectuate în conformitate cu legislația procesual-penală.

Principiul obiectivității cercetării. Acest principiu presupune o atitudine imparțială a organului de urmărire penală sau de expertiză la pregătirea, desfășurarea și documentarea activităților criminalistice.

Principiul conspirativității. În virtutea acestui principiu, trebuie asigurat secretul activităților de urmărire penală sau expertiză ce urmează a fi desfășurate în baza cazului concret, precum și păstrarea în taină a datelor obținute în urma unor sau altor acțiuni procesuale sau măsuri speciale de investigație²⁵.

❖ Sarcinile criminalisticii

Funcția socială a criminalisticii conturează și **sarcinile** ei, prin care trebuie să se înțeleagă prevestirea imaginară a rezultatelor dezvoltării acestei ramuri, trasarea căilor și a mijloacelor necesare atingerii lor în perspectivă.

Sarcina generală este, fără îndoială, asistența științifică și sprijinul organelor ocrotirii normelor de drept în activitatea lor profesională de descoperire a infracțiunilor.

Sarcinile speciale:

- dezvoltarea și analiza legiților ce fac temelia obiectului de studiu al criminalisticii, dezvoltarea de mai departe a teoriei generale și a celor particulare drept condiție necesară pentru lărgirea bazelor teoretice și sporirea eficacității practice a recomandărilor ei.
- elaborarea noilor mijloace și metode de colectare, examinare și utilizare a probelor bazate pe noile tehnologii informaționale, perfecționarea celor existente.
- elaborarea și perfecționarea bazelor organizatorice, tactice și metodice ale urmăririi penale și a dezbaterilor judiciare.
- studierea criminalisticii țărilor dezvoltate, implementarea experienței pozitive a acestora în practica de descoperire, cercetare și prevenire a infracțiunilor comise în țara noastră.

²⁵ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.24-26.

Sarcini concrete ce privesc realizarea și aprofundarea unor noi cercetări științifice în direcțiile devenite la ora actuală prioritare, precum sunt:

- asistența criminalistică a activității de combatere a crimei organizate și a corupției, narcomaniei, mituirii, contrabandei, traficului de organe umane și de persoane, a terorismului, banditismului, asasinatelor la comandă, infracțiunilor informatice, economice, ecologice etc.
- implementarea unor sisteme automatizate de înregistrare și evidență criminalistică, de programare și algoritimizare a cercetării infracțiunilor ș.a.²⁶.

1.3 Metodele de cercetare criminalistică

Metoda, în accepția cea mai largă a cuvântului, este modul de percepere, însușire și transformare a realității lumii înconjurătoare, o modalitate de cunoaștere a realității, de soluționare a unor sarcini. În cazul nostru, *metodele criminalisticii reprezintă procesele de formare a cunoștințelor criminalistice, precum și ansamblul de operații, procedee inerente activității de descoperire și cercetare a infracțiunilor*²⁷.

În tot scenariul judiciar, nucleul în jurul căruia se realizează activitatea procesuală este demnitatea umană.²⁸ De pe această poziție trebuie apreciată corectitudinea metodelor criminalistice. Nu pot fi admise ca fiind amorale și deci nelegitime metodele bazate pe violență inclusiv psihică, înșelăciune, amenințare și șantaj²⁹.

Metodele utilizate în criminalistică sunt căile de soluționare a sarcinilor științifice în procesul cercetărilor infracțiunilor sau efectuării expertizelor criminalistice.

În activitatea criminalistică, în linii mari, se utilizează următoarele **trei grupe de metode**:

- a. general - științifice;

²⁶ Golubenco Gheorghe, op.cit., pp.108 – 111.

²⁷ Ibidem, p.112.

²⁸ Dolea Igor, Drepturile persoanei în probatoriul penal, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2009, p.45.

²⁹ Chirilă Mihail, op.cit., p.3.

- b. particular – științifice;
- c. speciale;

Prima grupă de metode sunt aplicate în toate științele - tehnice, naturale și umanistice. La rândul lor, aceste metode pot fi divizate în două subgrupe, și anume: *metode logice și metode senzorial-raționale*.

Logica, fiind o știință a demonstrației, al cărei obiect este stabilirea condițiilor corectitudinii gândirii, a formelor și a legilor generale ale raționării corecte³⁰, include următoarele metode de cercetare și raționament: *analiza și sinteza; inducția și deducția; ipoteza; analogia; abstractizarea și generalizarea*.

1. Analiza și sinteza. **Analiza** este o cercetare bazată pe studiul sistematic al fiecărui element în parte. **Sinteza** constă în îmbinarea unor elemente separate care pot constitui un întreg al elementelor dispersate prin analiză, astfel încât se obțin noi cunoștințe despre legăturile și interdependențele lor. **Analiza** presupune separarea (teoretică) a unui obiect sau fenomen până la nivelul elementelor, asigurând astfel plenitudinea și caracterul multilateral al cercetărilor. Aceasta se realizează atât la cercetarea locului faptei, cât și la expertizarea microobiectelor, documentelor, a unor semnături etc. Etapa de **sintetizare** prezintă o apreciere a informației obținute din analiză.

În calitate de **instrumente de analiză și sinteză** se folosesc diverse clasificări criminalistice: ale urmelor infracțiunilor; ale semnalmentelor exterioare ale omului, ale armelor de foc, ale caracteristicilor scrisului etc.

2. Inducția și deducția. **Inducția** prezintă o formă fundamentală de raționament, care realizează trecerea gândirii de la particular la general, adică se trag concluzii generale din analiza unor fapte izolate studiate în cauză. O astfel de direcție de investigație se creează în cazul în care informațiile despre circumstanțele faptei și despre făptaș sunt foarte puține, criminalul se sprijină mai cu seamă pe experiența personală, intuiție, pe practica unor exemple anterioare de acest fel.

Deducția, dimpotrivă, constituie un raționament ce realizează trecerea de la general la particular. Aceasta este eficientă mai ales în cazul în care se cercetează infracțiunile comise prin folosirea unor moduri

³⁰ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, op.cit., p.1060.

tipice, similare. Drept punct de pornire pentru organul de urmărire penală pot servi legițiile cunoscute de știința criminalistică și reflectate în metodicele particulare de cercetare a unor categorii de infracțiuni - modele matrice informaționale ale acestora.

3. **Ipoteza** este o presupunere cu caracter provizoriu, formulată pe baza unor fapte cunoscute, date experimentale sau pe baza intuiției etc., cu privire la fenomene care nu pot fi observate direct sau cu privire la esența fenomenelor, la cauza sau mecanismul intern care le produce. Ipoteza stă la baza unei categorii științifice fundamentale în criminalistică - versiunea criminalistică. Sub aspect logic, versiunea este o varietate a ipotezei ce prezintă o formă de gândire cu ajutorul căreia se efectuează trecerea de la cunoștințe verosimile, prezumtive spre cunoștințe veridice.

4. **Analogia** prezintă o formă de raționament ce realizează activitatea de cunoaștere de la particular spre particular, o concluzie verosimilă de asemănare a unei însușiri prezente la două obiecte sau mai multe fenomene, făcută în baza asemănărilor stabilite prin analiza altor însușiri ale acestor obiecte, situații, fenomene³¹.

5. **Abstractizarea** este o operație a gândirii prin care teoretic se separă ceea ce nu este separat sau separabil în realitate și se rețin unele caracteristici și relații esențiale ale obiectului cercetării³².

6. **Generalizarea** constituie o operație logică prin care se trece de la noțiuni cu o sferă mai restrânsă și un conținut mai bogat la noțiuni cu o sferă mai largă și un conținut mai restrâns. Aceasta presupune formularea sau o expresie sintetică mai multor situații particulare care au unele trăsături comune.

I. Metodele general-științifice care au ca suport folosirea organelor **senzoriale și de rațiune** ale omului sunt specifice tuturor formelor de activitate umană, fiind folosite cu prisosință nu numai în cercetările criminalistice dar și în alte domenii.

Acestea sunt:

1. **Metoda observației.** Observația este înțeleasă ca percepția minuțioasă și consecventă a locului faptei, a obiectelor, fenomenelor,

³¹ Ibidem, p.70.

³² Ibidem, p.6.

persoanelor bănuite. Ea constituie forma inițială, esențială a procesului de depistare și studiere a obiectelor și faptelor cu semnificații criminalistice. Organul de urmărire penală nu percepe nemijlocit infracțiunea, însă administrează date și le evaluează de la persoanele care au remarcat fapta sau circumstanțele pregătirii și comiterii acesteia, prin studierea nemijlocită sau prin intermediul expertizei a diferitelor urme, obiecte și fenomene ce apar drept consecințe ale actului ilicit și care au reflectat acțiunile infracționale sau informația referitor la persoana făptuitorului, victimei etc.

2. Metoda măsurării. Valorificarea cantitativă și calitativă a diferitelor fenomene, procese și obiecte materiale în raport cu spațiul și timpul unde a fost savârșită infracțiunea constituie o condiție indispensabilă pentru toate cercetările criminalistice. Prin măsurare în activitatea criminalistică se determină:

- dimensiunile spațiului unde a fost comisă fapta ilicită, extinderea consecințelor infracțiunii etc.;
- interpoziția diverselor obiecte, urme și corpuri delictive în baza cărora devine posibilă reconstituirea tabloului în ansamblu al locului savârșirii infracțiunii;
- vechimea unor evenimente ca: timpul împușcăturii, durata acțiunilor în situația unui experiment în cadrul urmăririi penale sau expertize, viteza de deplasare pe baza urmelor de frânare în cazul unui accident de circulație ș.a.;
- forma și dimensiunile urmelor create prin reproducerea construcției exterioare a obiectelor materiale, în special a celor de mâini și picioare, ale celor produse de diverse instrumente, vehicule ș.a.;
- volumul, greutatea, temperatura, concentrația, gradul de rezistență, elasticitatea, densitatea, alte caracteristici ale obiectelor materiale cu semnificație criminalistică.

Realizarea măsurărilor la fața locului sau efectuarea expertizelor etc., presupune aplicarea mijloacelor tehnice respective. Acestea se regăsesc în trusele și laboratoarele criminalistice care sunt dotate cu tehnicile necesare, inclusiv cu instrumentar de înaltă precizie, de natură să asigure măsurări până la nivel molecular.

3. Metoda experimentală. Experimentul, după cum se știe, constituie un studiu al obiectului, fenomenului concret, întemeiat pe acțiunea orientată asupra lui, prin crearea unor condiții artificiale sau prin folosirea unor condiții naturale pentru descoperirea anumitor proprietăți, capacități, caracteristici și altor particularități ale obiectului, fenomenului sau persoanei concrete.

Reproducerea dirijată a unui fapt, activitate sau fenomen asigură verificarea prin experiență a unor date, posibilitatea acestora de a exista în anumite condiții de timp și spațiu.

În criminalistică se disting: *experimentul științific*, care are drept obiectiv verificarea ipotezelor și tezelor teoretice; *cel judiciar*, preconizat de legislație ca acțiune de urmărire penală (procesuală) și *cel de expertiză*.

Prin intermediul experimentului judiciar, organul respectiv va verifica eventualitatea realizării învinuitului a unei acțiuni, capacitatea lui de a percepe și dacă persoana posedă sau nu anumite deprinderi. În domeniul expertizei criminalistice, experimentul constituie o fază de examinare și un mijloc de obținere a modelelor de comparație sau a rezultatelor reale.

Scopul experimentului constă în stabilirea naturii fenomenului, obiectelor supuse observării, esenței și provenienței acestora, căilor și metodelor de administrare a lor.

4. Metoda modelării. În linii generale, această metodă constă în înlocuirea și investigarea obiectului original cu un model, adică cu un analog creat în mod special. Ea servește la verificarea practică a diferitelor probe, versiuni, situații, procese.

La modelare, ca metodă de cercetare (cunoaștere) și expertizare judiciară, se apelează în cazurile în care studiul propriu-zis al obiectului original, fenomenului, procesului, este irațional sau imposibil din anumite cauze.

Din punct de vedere gnoseologic, procesul modelării reprezintă un proces logic a cel puțin trei faze: prima fază constă în elaborarea modelului (analogului), în faza a doua modelul este cercetat ca obiect independent, în faza a treia modelele de cunoștințe obținute în urma cercetării sunt transferate la obiectul original cercetat. După modul de

realizare există mai multe tipuri de modelare: *teoretică* (de exemplu, la elaborarea versiunilor de urmărire penală și la planificarea cercetării); *modelare fizică* (crearea unor modele materiale de machete, mulaje, obiecte analoage); *modelare matematică* (modelarea unor condiții de derulare a proceselor și fenomenelor cu ajutorul anumitor calcule) și *modelare mixtă*.

5. Metoda comparației. Această metodă presupune confruntarea de proprietăți sau indicii a două sau a mai multor obiecte, lucruri, materiale, ființe sau fenomene, scopul determinării identității sau apartenenței la grup a acestora.

6. Metoda descrierii. Prin această metodă în fiecare caz de depistare a infracțiunii savârșite, organul de urmărire penală fixează toată informația (datele) cu caracter criminalistic, obținute ca rezultat al acțiunilor procesuale efectuate, în procesele-verbale corespunzătoare și în alte documente (rapoarte, ordonanțe, rechizitoriu). În activitatea de expertiză descrierea este inerentă procesului de cunoaștere a faptelor cu semnificație probatorie ce interesează organul de urmărire penală sau instanța de judecată și își găsește reflectare în raportul de expertiză sau constatare tehnico-științifică.

A doua categorie de metode, frecvent aplicate în activitatea criminalistică, sunt cele particular-științifice. Aceste metode, în marea lor majoritate, sunt preluate direct sau prin adaptare la specificul cercetărilor criminalistice. Printre acestea pot fi menționate *metodele fizice, fizico-chimice, matematice, cibernetice și antropologice*.

II. Metode fizice sau fizico-chimice.

Dintre multiplele metode fizice și fizico-chimice uzuale în cercetările criminalistice menționăm următoarele:

1. Metoda optică este utilizată atunci când se dorește să se studieze caracteristici care nu sunt vizibile cu ochiul liber, precum compoziția chimică, structura materialelor, proprietățile fizice sau mecanice. În aceste cazuri, se recurge la metoda optică inerentă, care utilizează instrumente speciale, cum ar fi microscopul, spectrometrul, interferometrul, etc. Aceste instrumente permit o analiză detaliată și

precisă a caracteristicilor esențiale ale materialelor și obiectelor, fără a fi necesară distrugerea acestora.

Metoda optică inerentă este utilizată în diverse domenii, precum științele materialelor, biologie, medicină, inginerie și tehnologie, și se bazează pe proprietățile fizice ale luminii și ale materiei, cum ar fi reflexia, refracția, difracția și interferența. Ea oferă posibilități nelimitate de explorare și cunoaștere a lumii care ne înconjoară, și este esențială pentru dezvoltarea de noi tehnologii și îmbunătățirea celor existente.

2. Metoda palpării fizice a suprafețelor, striagrafia sau metoda palpării fizice este un instrument important în identificarea și deosebirea obiectelor supuse examinărilor criminalistice. Această metodă se bazează pe proprietățile fizice ale suprafețelor, cum ar fi reliefurile, netezimea, rugozitatea sau alte caracteristici specifice. De exemplu, o arma de foc lăsată într-un anumit loc poate lăsa o urmă caracteristică pe obiectele din apropiere, iar striagrafia poate fi utilizată pentru a examina aceste urme și a identifica arma.

Profilografele optico-mecanice și profilometrele sunt instrumente utilizate în acest proces, care permit înregistrarea și măsurarea caracteristicilor fizice ale suprafețelor examinate. Acestea oferă informații precise și detaliate despre relieful suprafețelor, care pot fi comparate cu alte probe și cu date din bazele de date existente, în scopul identificării și comparării acestora.

Metoda striagrafiei este esențială în investigațiile criminale și poate fi utilizată pentru a oferi dovezi solide în instanța de judecată. Ea este un instrument important în combaterea criminalității, și contribuie la identificarea și aducerea la justiție a infractorilor.

3. Metoda efectului de iluminiscentă, aplicată în criminalistică pe scară largă pentru identificarea sau diferențierea obiectelor supuse examinării prin depistarea pe suprafață sau în componența lor a unor elemente iluminiscente.

Metoda în cauză se folosește la depistarea urmelor invizibile de mâini, la cercetarea actelor suspecte de fals prin adăugire sau corodare de text, la depistarea urmelor create de factorii suplimentari ai împușcăturii, la evidențierea petelor de ulei, vopsea, clei, sânge, salivă, la

diferențierea tipurilor de hârtie, sticlă, manufactură, substanțe chimice etc.

4. Metoda convertizării electrono-optice, este un instrument important în activitatea criminalistică de laborator, care permite vizualizarea urmelor invizibile la ochiul liber, cum ar fi urmele de sânge, ulei, clei, vopsea sau reziduuri din arma de foc.

Această metodă se bazează pe convertizorul electrono-optic, care transformă energia invizibilă infraroșie în energie electrică și apoi în energie vizibilă. Acest proces oferă informații precise și detaliate despre compoziția chimică și proprietățile fizice ale urmelor examinate, care pot fi comparate cu alte probe și cu date din bazele de date existente în scopul identificării și comparării acestora.

Actualmente există convertizoare portabile și de laborator, staționare, disponibile pentru utilizare în domeniul criminalisticii. Acestea oferă o flexibilitate și o precizie sporită în activitatea de examinare a urmelor, îmbunătățind astfel capacitatea de a oferi dovezi solide în instanța de judecată.

În concluzie, metoda convertizării electrono-optice este esențială în investigațiile criminale și poate contribui la identificarea și aducerea la justiție a infractorilor prin oferirea de dovezi clare și precise.

5. Metoda difuzo-copiativă prin contact, este una dintre metodele folosite în criminalistică pentru a transfera substanțe colorate de pe un obiect de examinare pe un material copiativ, cum ar fi hârtia de filtru sau cea gelatinată (fotografică) umedă. Această metodă poate fi utilizată pentru a stabili prezența unui colorant, pentru a diferenția acesta, pentru a prezice vechimea textelor, pentru a diferenția traseele creioanelor chimice și pentru a determina succesiunea intersectării traseelor rechizitelor în documente. Este o metodă utilă pentru investigarea unor infracțiuni și poate oferi informații importante pentru rezolvarea acestora.

6. Metode matematice. Matematica poate fi utilizată în criminalistică pentru a calcula date precum distanța și unghiul de tragere, a reconstitui traiectoria proiectilelor, a determina viteza și direcția vântului la momentul tragerii, a calcula timpul și viteza de deplasare a

obiectelor, precum și a face estimări privind calea parcursă de obiecte sau persoane. De asemenea, matematica poate fi utilizată pentru a analiza datele obținute prin diverse metode de investigație, cum ar fi cele menționate în întrebările anterioare, pentru a ajuta la identificarea și înțelegerea mai profundă a infracțiunilor.

7. Metode antropologice. În criminalistică, antropologia are un rol important la identificarea persoanelor, precum și în stabilirea relațiilor de filiație și înrudire. Această știință se bazează pe analiza oaselor craniului și a scheletului, a trăsăturilor dentare și a altor caracteristici ale corpului uman. De asemenea, antropologia poate fi utilizată pentru a determina vârsta, sexul, rasa și alte caracteristici fizice ale unei persoane, în scopul identificării acestuia în cazurile de crimă sau dispariție.

III. Metodele speciale criminalistice, denumite de unii autori *metode de examinare proprii criminalistici*, pot fi încadrate în trei subgrupuri după cum urmează:

1. Metodele tehnico-criminalistice. Acestea includ metodele de amplificare a urmelor, precum lumina UV sau razelor luminoase, metodele de examinare a documentelor, cum ar fi cea cu ajutorul scannerului, sau metodele de analiză a amprentelor digitale.

Aplicarea tehnologiei moderne în criminalistică a condus la dezvoltarea unor noi metode tehnico-criminalistice, cum ar fi biologia moleculară, analiza DNA, geometria forențică 3D sau reconstrucția digitală a locului faptei.

Acuratețea și eficacitatea acestor metode depind în mare măsură de cunoștințele și abilitățile specialiștilor în tehnico-criminalistică, precum și de calitatea echipamentelor utilizate în procesul investigativ.

2. Metodele expertizelor criminalistice sau constatările tehnico-științifice (grafoscopice, traseologice, balistice ș.a.). Prin intermediul expertizei criminalistice, se pune la dispoziția organelor judiciare opinia unor specialiști cu privire la acele împrejurări de fapt, pentru a căror lămurire sunt necesare cunoștințe din ramura criminalisticii, opinie, concluzie care se formează pe baza unei activități de cercetare concertată a unor obiecte, circumstanțe ale cazului și ale aplicării unor cunoștințe de specialitate de către persoanele competente, desemnate de organele de

drept. Bază științifică a expertizelor criminalistice servesc tezele unui rând de teorii criminalistice particulare (teoria identificării criminalistice, a diagnosticării criminalistice, teoria mecanismului de formare a urmelor, teoria privind caracteristicile obiectelor ș.a.).

3. Metodele tactice de organizare și de desfășurare a acțiunilor procesuale, a întregii activități de cercetare a anumitor categorii de infracțiuni cunoscute sub denumirea de procedee tactice. În literatura de specialitate se susține că metodele speciale criminalistice se subdivizează în cele destinate să deservească practica judiciară și cele aplicate în cercetările științifice, cum ar fi generalizarea practicii avantajoase, studierea și adaptarea realizărilor altor științe la specificul activităților criminalistice, analiza și evidența modalităților de săvârșire a actelor antisociale³³.

1.4 Legătura criminalisticii cu alte științe

Știința criminalisticii are strânse legături atât cu științele juridice (penale) cât și cu cele nejuridice, fie că vorbim de științe exacte (matematică, fizică, chimie ș.a.) ori de științe umaniste (psihologie, logică ș.a.)³⁴.

Legătura cu dreptul penal. Dreptul penal prevede anumite infracțiuni și pedepse ce pot fi aplicate la săvârșirea acestora, iar criminalistica are rolul de a asigura procesul de cercetare a infracțiunilor cu anumite probe, pentru a le descoperi și atrage la răspundere penală făptuitorii.

Legătura cu dreptul procesual penal. Se materializează pe terenul luptei împotriva fiecărui act infracțional, activitatea criminalistică servind scopul procesului penal. Toată activitatea de descoperire și administrare a probelor în procesul penal se desfășoară pe baza și în conformitate cu prevederile legii procesual penale. Esența acestei legături se relevă în domeniul teoriei probelor judiciare.

³³ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.27-38.

³⁴ Chirilă Mihail, op.cit., p.4.

Legătura cu criminologia. Ambele științe au același scop general: prevenirea și combaterea fenomenului infracțional. Rezultatele criminalisticii sunt utilizate la soluționarea problemelor criminologice de prevenire a criminalității, iar datele criminologiei se iau în considerație la crearea modelelor și caracteristicilor criminalistice ale infracțiunilor de anumite categorii, precum și la elaborarea unor procedee tactice speciale. Si daca criminalistica răspunde la întrebarea: **cine și cum a comis infracțiunea?**, atunci criminologia: **de ce a comis?**. Criminologia studiază dinamica și cauzele criminalității, iar criminalistica elaborează și aplică metode, mijloace și procedee tehnico-științifice și tactice de descoperire și cercetare a infracțiunilor, a urmelor acestora, precum și de identificare a făptuitorilor.

Legătura cu dreptul civil și cu dreptul comercial. Dacă dreptul penal, prin sancțiunile sale, apară relațiile sociale reglementate de dreptul civil împotriva infracțiunilor, criminalistica este aceea care asigură descoperirea și probarea activității ilicite desfășurate. Mai mult, în procesul de evaluare a pagubelor pricinuite prin infracțiuni și repararea prejudiciilor cauzate, organele sunt obligate să se conformeze dispozițiilor legii civile, atât în ce privește modul de calcul, cât și în privința bunurilor exceptate de la indisponibilizare. Prin expertiza criminalistică se stabilește existența sau inexistența unor raporturi juridice, de exemplu, determinarea faptului dacă semnătura de pe un contract este originală sau falsă etc.

Legătura cu dreptul familiei. Criminalistica furnizează probe de natură să stabilească filiația prin intermediul desenelor papilare (dermatoglife) sau a grupelor sanguine, în litigiile familiale. O metodă modernă în acest sens o constituie „amprenta genetică” (ADN).

Legătura criminalisticii cu medicina legală este extrem de strânsă mergând în anumite domenii până la suprapunere, cum ar fi cercetarea plăgilor de împușcare, traumatologia mecanică (leziunile produse de un instrument vulnerant), determinarea dinamicii accidentelor de circulație prin coroborarea vătămarilor suferite de victimă cu urmele de pe autovehicule și carosabil, identificarea persoanelor în viață, a cadavrelor și a persoanelor dispărute etc.

Medicina legală furnizează date indispensabile privitoare la natura și cauza morții victimelor, mecanismul producerii leziunilor corporale, împrejurărilor de ordin medical în care s-au comis infracțiunile contra vieții, integrității corporale sau sănătății.

Legătura criminalisticii cu activitatea specială de investigație este bazată pe faptul că rezultatele operative pot servi ca temei pentru pornirea cauzei penale în anumite situații. Organele speciale, în corespundere cu „prevederile Legii RM nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigație, pot participa la descoperirea și cercetarea infracțiunilor, căutarea persoanelor ce se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată, ori se eschivează de la executarea pedepsei”³⁵.

Legătura criminalisticii cu psihologia și psihiatria judiciară rezidă din aplicarea în cadrul cercetărilor a metodelor proiective și caracterologice specifice acestor discipline. Pe lângă contribuția lor la elaborarea metodologiei de audiere, percheziție, confruntare etc., notăm aportul lor la efectuarea expertizelor grafice cu conotații de ordin grafologic (stabilirea personalității după scris).

Legătura criminalisticii cu logica. Descoperirea și interpretarea urmelor presupune utilizarea metodelor, cum ar fi: observația, descrierea, experimentul, comparația, modelarea. Elaborarea versiunilor și verificarea lor, trecerea de la necunoscut la cunoscut nu se poate face fără raționamente, care, la rândul lor, se bazează pe analiză și sinteză, abstractizare și generalizare, inducție și deducție, analogie, silogism, precum și pe principiile gândirii logice.

Legătura criminalisticii cu etica și estetica. Criminalistica este strâns legată, de asemenea, cu etica și estetica. La baza tacticii și metodicii criminalistice stau normele juridice și morale. Fiecare procedeu tactic sau metodă de descoperire a infracțiunilor, recomandate de criminalistică, trec o verificare din punctul de vedere al corespunderii lui nu numai legii de procedură penală, ci și normelor morale și exteriorului, frumosului.

³⁵ Legea Nr. 59 cu privire la activitatea specială de investigații, din 29.03.2012, în Monitorul oficial Nr. 113-118, din 08.06. 2012.

Astfel etica, știința despre moralitate, dar mai cu seamă etica juridică, ramura ei specială, ajută activ criminalisticii la elaborarea unor metode legitime eficiente și moral admisibile, care dau posibilitate de a descoperi infracțiunea și a stabili adevărul obiectiv³⁶.

Legătura criminalisticii cu științele naturii și științele exacte este deosebit de importantă și nu necesită prea multe explicații. Toate expertizele criminalistice sunt, de fapt, o aplicare a tehnicilor de analiză fizico-chimice (vopsea, sticlă, metal, fibre, produse petroliere, inflamabile) și a testelor biologice (sânge, salivă, păr, spermă).³⁷

Din fizică sunt preluate și adaptate metode și mijloace de observare, analiză și investigare fotografică, microscopică, spectrală, fonică, analiză cu neutron etc.

Din chimie sunt preluate metode de analiză necesare cercetării diverselor substanțe chimice toxice, drogurilor etc.

Biologia a pus la dispoziția criminalisticii metodele și procedeele proprii de cercetare pentru analiza urmelor de materii organice, cum sunt petele de sânge, firele de păr, de salivă, de lichid spermatic, resturi vegetale și chiar identificarea persoanei pe baza amprentei genetice³⁸.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: obiect, sistem, istorie, Studiu monografic, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2008.
2. Gheorghiuță Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
3. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
4. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
5. Dolea Igor, Drepturile persoanei în probatoriul penal, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2009.

³⁶ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.38-40.

³⁷ Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, Partea I, București 1986, p.13.

³⁸ Ibidem, p.14.

6. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
7. Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, Partea I, București 1986.
8. Митричев С., Введение в курс криминалистики. В: Криминалистика. Москва 1963.
9. Alămoreanu Sorin, Criminalistica: Note de curs, Cluj Napoca 2012.
10. Chirilă Mihail, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2014.
11. Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007.
12. Institutul Național de Expertize Criminalistice, România, <https://inec.ro/scurt-istoric/>, accesat la 09.10.2022.
13. Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare a Inspectoratului General al Poliției al Republicii Moldova, <https://ctcej.politia.md/ro/scurt-istoric>, accesat la 09.10.2022.
14. Legea Nr. 59, „privind activitatea specială de investigații”, din 29.03.2012, în Monitorul oficial Nr. 113-118, din 08.06. 2012.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Formulați definiția criminalisticii ca știință?
2. Distingeți obiectul criminalisticii?
3. Care sunt sarcinile generale, speciale și concrete ale criminalisticii?
4. Ce prezintă sistemul criminalisticii?
5. Enumerați principiile criminalisticii?
6. Care sunt funcțiile de bază ale criminalisticii?
7. Care sunt izvoarele criminalisticii?
8. Definiți noțiunea de metodă criminalistică?
9. Enumerați grupurile de metode care se utilizează în activitatea criminalistică?
10. Din care grup de metode, face parte metoda măsurării?

Tema 2: Identificarea și diagnostica criminalistică

2.1 Noțiunea de identificare și identitate **2.2** Felurile identificării **2.3** Procesul identificării criminalistice **2.4** Diagnostica criminalistică

2.1 Noțiunea de identificare și identitate

În opinia autorilor Ionescu Lucian și Sandu Dumitru, *identitatea*³⁹ identitatea este considerată unul dintre conceptele fundamentale ale gândirii și, în același timp, un instrument important pentru cercetarea obiectelor din lumea materială, cu aplicații extinse în diverse domenii științifice, precum fizica, chimia, biologia și inclusiv criminalistica. Practic, aproape toate procesele gândirii pot fi conectate la principiul identității. Cu toate acestea, cunoașterea nu se rezumă doar la identificare, ci o integrează ca element constitutiv al unui proces complex și multidimensional.⁴⁰

Cuvintele "identificare", "identic" și "identitate" au origini latinești, provenind din termenii "identificare" (același), "identicus" (același) și "identitos" (identitate). Notiunea de identic⁴¹ (de la "idem" = același, "la fel", "tot așa") este utilizată în următoarele sensuri: *a)* Se referă la ceea ce este unic, indiferent de denumirea utilizată; *b)* Descrie o ființă (o persoană) care este "aceeași" sau "identică doar cu ea însăși" în diverse ipostaze ale existenței sale, indiferent de modificările ce pot apărea în timp; *c)* Se referă la două sau mai multe obiecte de gândire care, primate

³⁹ În Dicționarul de criminalistică, *identitatea* este definită ca starea unui obiect de a fi identic numai cu el însuși, irepetabil, deosebit de toate celelalte obiecte, inclusiv de cele asemănătoare lui. Angheliescu I. Dan N., Constantin I. R., et. al. Dicționar de criminalistică. Ed. științifică și enciclopedică. București, 1984, p. 105.

⁴⁰ Ionescu L., Sandu D. Op. cit., p. 49.

⁴¹ A se vedea și Moise C.A., Stancu E. Op. cit., p. 42; Constantinescu M. Considerații privind conceptul de identificare în expertiza criminalistică. Ed. Ministerului Justiției. București, 1979, p. 77.

din punct de vedere numeric, sunt considerate a avea exact aceleași cantități sau proprietăți.⁴²

Paul Leland Kirk definea, *Identificarea problema centrală a investigației criminalistice.*

Emilian Stancu - Identificarea criminalistică poate fi definită ca *un proces de constatare a identității unor persoane, obiecte sau fenomene, aflate în legătură cauzală cu fapte ilicite, prin metode științifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar. Realizarea identificării* presupune a se stabili nerepetabilitatea unui obiect prin evidențierea deosebirilor față de orice alt obiect.

Identificarea se stabilește pe baza caracteristicilor generale și individuale. Identificarea, fiind un proces dialectic, nu trebuie interpretată în mod rigid⁴³.

Gheorghică Mihail - prin **identificare** în criminalistică se subînțelege *un proces de stabilire a obiectului, persoanei, fenomenului care are legătură cauzală cu faptul cercetat, în scopul obținerii probei judiciare. Identificarea* criminalistică poate fi acceptată ca *stabilirea prin mijloace tehnico-științifice a identității unei ființe sau a unui obiect care are legătură cu fapta săvârșită.*⁴⁴

Scopul final al identificării în criminalistică îl reprezintă *stabilirea concret-individuală a obiectelor și persoanelor, prezentând importanță nu numai stabilirea identității, ci și stabilirea neidentității*⁴⁵.

Așa cum se subliniază în literatura criminalistică, **identitatea concentrează în sine toate proprietățile și însușirile unui obiect, fenomen**

⁴² Cârjan L. *Tratat de criminalistică*. Op. cit., p. 138; Lalande A. *Vocabulaire technique et critique de Philosophie*. Presses Universitaires de France. ed. a 12-a. Paris, 1970, p. 454; Ionescu L., Sandu D. *Identificarea criminalistică*. Ed. C.H. Beck. București, 2011, p. 38.

⁴³ Cârjan Lazăr, op.cit., p.22.

⁴⁴ Gheorghică Mihail, op.cit., p.107.

⁴⁵ Cârjan Lazăr, op.cit., p.22.

sau ființă și prin aceasta le deosebește de orice alt obiect, fenomen sau ființă⁴⁶.

❖ Premisele științifice ale identificării criminalistice

Toate ființele și obiectele lumii materiale sunt definite prin însușiri și caracteristici (fizice, chimice, biologice etc.). Pentru evidențierea obiectului supus identificării din totalitatea altor obiecte ale lumii materiale, se utilizează însușirile lui constante (relativ invariabile), care-l disting de alte persoane ori obiecte. Caracteristicile cantitative și calitative ale însușirilor constante, proprii obiectelor care conțin informația necesară, pentru identificare, se numesc indicii de identificare.⁴⁷

În accepție dialectică, identitatea constituie proprietatea ființelor și obiectelor de a se manifesta individual, de a-și demonstra prin proprietățile și caracteristicile lor egalitatea cu ele înseși și concomitent, deosebirea de tot ce le înconjoară.

Identitatea obiectelor materiale nu este contradictorie conceptului dialectic despre mișcarea universală și continuă a materiei, evoluției inerente a tuturor lucrurilor, ființelor sau a fenomenelor reale. Dialectica afirmă sistemul *universal de echilibru*, potrivit căruia schimbările lente cantitative nu afectează considerabil proprietățile calitative ale obiectelor materiale, acestea, păstrându-și caracteristicile individuale, rămân relativ stabile⁴⁸.

Premisele științifice ale identificării criminalistice:

a. Individualitatea (irepetabilitatea) se referă la faptul că fiecare individ are un set unic de caracteristici, cum ar fi amprentele digitale, care îl fac nerepetabil și identificabil.

b. Stabilitatea relativă se referă la faptul că anumite caracteristici individuale, cum ar fi amprentele digitale, sunt relativ stabile de-a lungul

⁴⁶ Ionescu Lucian, Sandu Dumitru. Identificarea criminalistică, Editura: Științifică, București 1990, p. 50.

⁴⁷ Gheorghiu M. Tratat de criminalistică. Op. cit., p. 111.

⁴⁸ Chirilă Mihail, op.cit., p.5.

timpului și nu se schimbă semnificativ în decursul vieții unei persoane, cu excepția unor cazuri rare. Aceasta face posibilă utilizarea acestor caracteristici pentru a identifica persoanele în investigații criminale.

După gradul de modificabilitate, obiectele examinate pot fi:

- **nemodificabile** (desenele papilare);
- **relativ modificabile** (scrisul de mână);
- **modificabile în timp** (prin uzură) ori **modificabile artificial** (deghizarea sau ștergerea urmelor).

c. Reflectivitatea (însușirea obiectelor de a se reflecta și a fi reflectate).

După natura lor, reflectările pot fi:

- Reflectare sub formă de **urme statice**, de contur (de stratificare sau de destratificare) ori **dinamice** (tăiere, despicare), care redau particularitățile exterioare ale obiectelor și ființelor.
- Reflectare sub forma **deprinderilor** (de mers, de scriere).
- Reflectare sub forma **imaginilor mentale** (relatate oral, în scris etc.).
- Reflectare sub forma **imaginilor vizuale** (fotografii, film, bandă video).

În procesul de identificare criminalistică interesează reflectarea care constă într-o modificare de substanță pe sau într-un obiect, astfel că obiectul creator va fi cel reflectat, iar obiectul primitiv cel care reflectă.

Identificarea se poate face și fără un contact nemijlocit, tactil sau vizual:

- după imaginile fixate **material** (prin compararea urmelor descoperite în cazul infracțiunii cu urme experimentale);
- din **memorie** (identificarea persoanelor sau obiectelor după semnalmente, declarații);
- pe baza **înregistrărilor** (cartoteci, colecții, fișe): dactiloscopică, cadavre și persoane cu identitate necunoscută, persoane dispărute, scrisul de mână, opere de artă, autovehicule etc.;

-
- după **modus operandi** (specializarea infractorilor pe genuri de infracțiuni)⁴⁹.

❖ **Principiile identificării criminalistice**

În mod firesc, ca în orice proces de cunoaștere, și procesul de identificare criminalistică este guvernat de principii ce oferă acestei activități un caracter științific indiscutabil, rezultatele obținute servind și conducând, de regulă, fără dubiu, la aflarea adevărului în procesul penal. Coordonatele științifice ale identificării nu trebuie confundate cu principiile fundamentale ale Criminalisticii, cele din urmă găsindu-și o aplicare absolută în întreaga activitate criminalistică, inclusiv în procesul de identificare⁵⁰.

Analizând opiniile cercetătorilor în domeniu, principiile identificării criminalistice sunt:

Principiul identității se referă la importanța stabilirii atât a identității unei persoane cât și a faptului că aceasta este distinctă de orice altă persoană. În contextul identificării criminalistice, acest principiu implică compararea caracteristicilor unei persoane cu cele ale altor persoane pentru a se determina dacă există o potrivire sau nu.

Acest principiu este important în stabilirea identității unei persoane, în investigații criminale, deoarece permite stabilirea cu certitudine a identității unei persoane ca fiind unică și distinctă de orice altă persoană. Acest lucru poate fi utilizat pentru a exclude sau include o persoană ca fiind posibil suspect într-o investigație criminală.

Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în obiecte scop și obiecte mijloc al identificării se referă la clasificarea obiectelor care sunt folosite în procesul de identificare criminalistică în două categorii: obiecte scop și obiecte mijloc de identificare. **Obiectul scop** al identificării este un obiect material care se află în legătură cauzală cu fapta ilicită, cum ar fi arma unei crime sau obiectul furat. Acest obiect poate lăsa urme care pot fi utilizate în procesul de identificare. **Obiectul**

⁴⁹ Cârjan Lazăr, op.cit., p.23.

⁵⁰ Stanciu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., pp.32-33.

mijloc de identificare sunt urmele lăuate de obiectul scop, precum și modelele de comparație folosite pentru a compara aceste urme cu cele lăuate de alte obiecte sau persoane. De exemplu, urmele de amprente digitale sunt un obiect mijloc de identificare în procesul de identificare prin amprente digitale.

Acest principiu subliniază importanța separării acestor două tipuri de obiecte în procesul de identificare criminalistică, deoarece acest lucru permite utilizarea metodelor adecvate și a modelelor de comparație corespunzătoare pentru a stabili identitatea unei persoane sau a unui obiect în contextul unei investigații criminale.

Principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare se referă la faptul că identitatea unei persoane sau a unui obiect poate fi determinată prin compararea caracteristicilor sale esențiale cu urmele lăuate în câmpul infracțional. **Stabilitatea relativă** a caracteristicilor de identificare se referă la ideea că unele caracteristici ale unei persoane sau ale unui obiect sunt relativ stabile și pot fi utilizate pentru identificare pe o perioadă lungă de timp. De exemplu, amprente digitale ale unei persoane sunt relativ stabile pe parcursul vieții și pot fi utilizate pentru a identifica acea persoană în diferite contexte.

Acest principiu subliniază importanța stabilirii caracteristicilor esențiale ale unei persoane sau ale unui obiect și compararea acestora cu urmele lăuate în câmpul infracțional pentru a stabili identitatea acestora în contextul unei investigații criminale.

Principiul dinamicii caracteristicilor de identificare și a interdependenței cauzale. Realitatea obiectivă este reprezentată de dinamicitatea sistemelor materiale care se află în continuă interacțiune, schimbare și transformare⁵¹.

❖ Obiectele identificării criminalistice

În legatură cu noțiunea de obiect al identificării criminalistice, în literatura de specialitate au fost exprimate mai multe păreri, fără a se ajunge la un punct de vedere unanim admis. Unii autori atribuie noțiunii

⁵¹ Chirilă Mihail, op.cit., p.5.

de obiect al identificării criminalistice un înțeles foarte larg, începând cu obiecte, fenomene, calități, intervale de timp sau de spațiu și terminând cu însușirile fizice sau acțiunile psihice ale omului, alți autori limitează acest obiect la elemente solide ale lumii materiale, cu volum și caracteristici relativ constante⁵².

Obiectele propriu-zise și caracteristicile prin care acestea își manifestă individualitatea sunt elemente esențiale ale identificării criminalistice.

Obiectele propriu-zise pot fi obiecte materiale sau persoane care au o legătură directă cu fapta ilicită și sunt în măsură să furnizeze informații importante despre acesta. Caracteristicile prin care obiectele își manifestă individualitatea, cum ar fi amprente digitale, semnătura, însemnările de pe obiecte sau caracteristicile fizice ale unei persoane, pot fi utilizate pentru a identifica obiectul sau persoana în cauză.

Combinând aceste elemente, identificarea criminalistică poate ajuta la clarificarea faptelor și la stabilirea identității persoanelor implicate într-o anchetă penală.

Însușirile și stările obiectelor materiale reprezintă calitatea acestora și joacă un rol important în procesul de identificare. Acestea individualizează obiectul și îl deosebesc de altele, oferind informații importante despre caracteristicile sale unice, cum ar fi forma, culoarea, dimensiunea sau textura.

În identificarea criminalistică, aceste caracteristici sunt comparate cu modele de referință pentru a determina identitatea obiectului în cauză. Prin urmare, însușirile și stările obiectelor materiale sunt esențiale pentru procesul de identificare și au un rol important în clarificarea faptelor și stabilirea identității obiectelor și persoanelor implicate într-o anchetă penală. În urma celor menționate și ținând cont de datele practicii judiciare, putem afirma că obiectele identificării criminalistice sunt: a) *persoanele participante sau implicate în activitatea infracțională*; b) *cadavrele și resturile oaselor craniene ale acestora*; c) *lucrurile, uneltele, utilajele și mecanismele care contribuie la soluționarea justă a*

⁵² Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., p.31.

cauzei; d) *obiectele și substanțele folosite la săvârșirea actului penal*; e) *animalele*⁵³.

În general, în identificarea criminalistică, există patru categorii de obiecte care joacă un rol important în procesul de identificare: obiectele de identificat, obiectele identificatoare, obiectele de verificat și modelele de comparație sau modelele-tip de comparație.

Obiectele de identificat sunt acele obiecte materiale care urmează a fi identificate, cum ar fi arma crimei sau obiectele asociate cu fapta. **Obiectele identificatoare** sunt acele obiecte care reflectă caracteristicile obiectului de identificat, cum ar fi urmele rămase pe acesta sau pe alte obiecte din apropiere. **Obiectele de verificat** sunt acele obiecte care sunt suspectate a fi obiectul de identificat, dar care necesită o verificare suplimentară pentru a confirma această identitate. **Modelele de comparație** sau modelele-tip de comparație sunt acele obiecte cunoscute care sunt utilizate pentru a compara caracteristicile obiectului de identificat și a determina dacă există o corespondență.

Aceste patru categorii de obiecte sunt esențiale în procesul de identificare criminalistică și împreună ajută la clarificarea faptelor și la stabilirea identității obiectelor și persoanelor implicate într-o anchetă penală.

Dacă obiectele de verificat nu pot fi examinate nemijlocit din cauza imposibilității sau a iraționalității prezentării acestora, se apelează la modele de comparație (reflectări de obiecte verificate) prelevate de organul judiciar în ordinea prevăzută de legislația în vigoare (art.154-156 CPP a RM), dar și conform anumitor reguli tactice⁵⁴.

2.2 Genurile identificării criminalistice

În știința criminalistică sânt cunoscute **patru genuri de identificare**:

- după reflectarea material – fixată a semnelor;
- stabilirea întregului după părți;
- identificarea după imaginea memorial fixată;

⁵³ Ibidem, pp.31-32.

⁵⁴ Ibidem, p.32.

-
- identificarea după descrierea caracteristicilor (semnelor).

Semn (caracteristică, indice) **identificator** – semn de individualizare ce aparține obiectului identificator și folosirea acestuia în scopul identificării. Pentru ca un indice să devină identificator el trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

- să fie specific, arătând la o calitate concretă a obiectului de identificat, la individualitatea acestuia;
- să fie expresiv – posibilitatea de a se reflecta stabil și permanent;
- să fie relativ stabil.

Semnele de identificare pot fi clasificate: **a) după subiect:** *generale și particulare*; **b) după caracter:** *calitative și cantitative*; **c) după importanță în procesul identificării:** *de diferențiere și de identificare*; **d) după calitatea în timp:** *stabile și relativ stabile*; **e) după natură:** *întâmplătoare și obiectiv obligatorii*; **f) după multitudinea obiectelor:** *generice (de grup) și de individualizare*; **g) după legătura cu alte semne:** *dependente și independente*; **h) după apariție:** *proprii și obținute*.

Stabilirea apartenenței de grup al obiectului permite stabilirea apartenenței lui la un anumit gen, clasă, tip, deci apartenența la o multitudine de obiecte asemănătoare (de același gen, din aceeași grupă). Stabilirea apartenenței de grup a obiectului se efectuează după semnele generale, care sunt caracteristice tuturor acestor obiecte.

Apartenența de grup se efectuează în următoarele scopuri: **a)** *stabilirea naturii unei substanțe necunoscute*; **b)** *stabilirea distanței și tipul obiectului*; **c)** *atribuirea obiectului la o grupă concretă de obiecte, substanțe*; **d)** *stabilirea izvorului de apartenență a obiectului sau metodei de confecționare*⁵⁵.

2.3 Procesul identificării criminalistice

Identificarea este o activitate complexă care **are drept scop stabilirea identității**. Ea este realizată de regulă de către expertul criminalist (într-o expertiză criminalistică) or de către specialistul poliției

⁵⁵ Crijanovschi Sergiu, Criminalistica: Note de curs, Chișinău 2017, p.16.

judiciare (în cuprinsul unui Raport de constatare tehnică). Procesul de identificare prin relevarea acelor trăsături generale și particulare ale obiectului căutat (obiectul de identificat) se face de în general la particular și presupune în principal examinarea urmelor lăsate de aceste obiecte.

Însuși *procesul de cercetare în vederea identificării criminalistice* se realizează în **patru etape**.

Etapa întâi este cea de *examinare prealabilă a materialelor prezentate*, fiind consacrată însușirii de către expert a problemelor ce necesită soluționare prin intermediul expertizei, verificării stării și suficienței materialelor propuse spre examinare, împrejurările cauzei cu prilejul cercetării căreia s-a dispus expertiza. În acest scop, expertul ia cunoștință de ordonanța organului de urmărire penală sau de decizia instanței judiciare privind dispunerea expertizei, efectuează un studiu general al tuturor materialelor prezentate.

În toate celelalte cazuri el va determina necesitățile tehnice de examinare, urmând să procedeze la următoarea etapă (a doua) *examinarea intrinsecă sau separată* a obiectelor identificării criminalistice, care constă în studierea separată a materialului în litigiu și a celui de comparație în scopul evidențierii caracteristicilor identificatoare proprii fiecăruia. Metoda de bază folosită în acest caz este analiza prin care se depistează și descrie caracteristicile obiectului, începând cu cele generale și continuând cu cele individuale. Se iau în considerare, firește, caracteristicile identificatoare, adică cele esențiale, constante și specifice ale obiectelor supuse studiului.

Examinarea comparativă constă în confruntarea obiectelor în litigiu, fie direct cu obiectele de verificat, fie cu modelele acestora, în vederea stabilirii coincidenței sau deosebirii caracteristicilor evidențiate.

Examinarea comparativă se realizează prin *juxtapunere*, când obiectele sau reflectările lor fotografice se analizează fiind introduse într-un câmp vizual unic, sau prin *suprapunerea* imaginilor fotografice a obiectelor comparate în vederea determinării concordanței caracteristicilor morfologice. În practica expertizei criminalistice se folosesc diverse varietăți ale procedeelelor menționate, cum ar fi:

îmbinarea caracteristicilor liniare, proiectarea concomitentă pe același ecran a imaginilor obiectelor comparate ș.a.

La etapa finală expertul apreciază rezultatele examinării comparative și formulează concluziile. Pentru a decide identitatea sau absența acesteia este obligatorie verificarea elementelor caracteristice coincidente, de asemenea și a celor care diferă.

Metodologia identificării presupune două etape obligatorii:

1. Etapa *examinării separate* a obiectului purtător de urme;
2. Etapa *examinării comparative* a urmelor.

În cadrul *examinării separate* specialistul va analiza obiectele purtătoare de urme în mod individual, separat, încercând a afla cât mai multe detalii utile identificării. Astfel, din analiza separată a proiectilului (glonț) extras din corpul victimei se poate afla calibrul acestuia, materialul din care este fabricat, dacă s-a folosit o armă cu țeavă ghintuită, dacă este de producție internă sau externă ș.a.

În cadrul *examinării comparative* se vor analiza concomitent atât urma găsită la fața locului cât și urma obținută în condiții de laborator de la obiectul suspectat a fi creat prima urmă, scopul fiind acela de a stabili nu dacă urmele sunt identice, ci dacă obiectul care a creat acele urme este unul și același.

Examinarea comparativă cunoaște trei modalități: *procedeul confruntării, procedeul juxtapunerii și procedeul suprapunerii*⁵⁶.

2.4 Diagnostica criminalistică

Procesul de cercetare a infracțiunilor și stabilirii adevărului judiciar deseori începe cu obținerea informației procesuale sau speciale de investigație cu caracter neidentificabil despre actul prejudiciabil (criminal), despre infractorul dispărut de la fața locului, despre natura, destinația, starea obiectelor sau substanțelor depistate. În literatură de

⁵⁶ Chirilă Mihail, op.cit., pp.6-7.

specialitate și în mediul criminaliștilor, asemenea cercetări au căpătat denumirea de **diagnosticare**⁵⁷ **criminalistică**⁵⁸.

Pentru prima dată acest concept a fost introdus la începutul anilor 1970 de către cercetătorul rus V.A. Snetkov⁵⁹.

Termenul **diagnostică** este de origine greacă, ceea ce înseamnă **capacitatea de a recunoaște**, recunoașterea, la rândul ei, reprezentând studiul despre metodele de detectare a bolii și simptomele care caracterizează anumite boli (dacă e să luăm după principiile biologice).

În sensul larg al cuvântului, termenul **recunoaștere** este utilizat în toate ramurile științei și tehnologiei, inclusiv în criminalistică, constituind parte a materiei, cum ar fi, de exemplu, permiterea determinării naturii fenomenelor, substanțelor, materialelor și obiectelor concrete.

Unii autori nu neagă diagnostica criminalistică, dar pun accentul pe o poziție de subordonare: **Orice diagnosticare este de recunoaștere, dar nu fiecare recunoaștere este diagnosticată.**

Profesorul R.S. Belkin susține că toate componentele ipotetice ale teoriei recunoașterii sunt teoriile criminalisticii luate în particular, cum ar fi, de exemplu, teoria diagnosticării criminalistice, și nu există nici un motiv pentru a înlocui activitățile de recunoaștere privind divulgarea și investigarea infracțiunilor.

Autoarea unei monografii din Federația Rusă mai evidențiază și așa noțiune ca **diagnosticarea situației** care reprezintă constatarea tipului concret al unei situații aparte din totalitatea situațiilor existente.

În cele din urmă, datorită faptului că practica de expertiză a avut nevoie de evoluțiile științifice în rezolvarea diferitelor probleme, în știința criminalistică s-a evidențiat o nouă direcție – **Diagnosticarea criminalistică**⁶⁰.

Iablokov N.P., oferă o definiție separată a diagnosticării criminalistice, care implică un set de sarcini și metode folosite pentru a

⁵⁷ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.568.

⁵⁸ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.97.

⁵⁹ Снетков В.А. Проблемы криминалистической диагностики // Труды ВНИИ МВД СССР, Москва 1972, но.23., С.47-52.

⁶⁰ Golubenco Gheorghe, Dușa Svetlana, Conceptul, importanța și problemele actuale ale diagnosticării criminalistice, în Studia Universitatis, nr.8(28), Chișinău 2009, p.68.

identifica și descoperi proprietățile și stările obiectelor, fenomenelor și proceselor legate de infracțiune, în scopul detectării și prevenirea acestora cât mai rapid posibil.⁶¹ Alți autori specifică și faptul că diagnosticarea criminalistică contribuie la stabilirea dinamicii și cauzelor apariției anumitor evenimente, a legăturii dintre anumite fenomene și consecințe ale activității infracționale.⁶²

Diagnosticarea criminalistică reprezintă o teorie a criminalisticii, de sine stătătoare, al cărei obiect de studiu este cunoașterea evoluției, a schimbărilor apărute în rezultatul comiterii unei infracțiuni, a cauzelor și condițiilor care au favorizat aceste modificări, pe baza studierii proprietăților și stării interacționării obiectelor în scopul stabilirii mecanismului, tabloului infracțional – în întregime sau pe fragmente⁶³.

În opinia lui Gheorghită Mihail, prin **diagnosticare criminalistică** se are în vedere stabilirea, constatarea, cunoașterea de la începutul cercetării a datelor cu caracter criminalistic despre infracțiunea săvârșită și persoanele implicate în aceasta, mijloacele și metodele utilizate de infractor⁶⁴.

A stabili este acțiunea de a descoperi, preciza, a decide, a fixa, a determina⁶⁵.

A constata înseamnă: a stabili situația sau starea unui lucru, existența unui fapt, a unui adevăr etc.⁶⁶.

A cunoaște este prezumția de a lua cunoștință corect de obiectele și fenomenele înconjurătoare; a stabili în chip obiectiv natura, proprietățile unui lucru, relațiile dintre fenomene, a le da o interpretare conformă cu adevărul⁶⁷.

⁶¹ Яблоков Н.П. Криминалистика: Учебник. Изд. ЛексЭст. Москва, 2003, с. 82.

⁶² Golubenco Gh., Dușa S. Conceptul, importanța și problemele actuale ale diagnosticării criminalistice. Loc.cit., p. 68; Россинская Е.Р. Криминалистика. Вопросы и Ответы. Изд. Юнитъ. Москва, 1999, с. 64;

Астапкин Д.И., Астапкина С.М. Криминалистика. Изд. Инфра-М. Москва, 2002, с. 11.

⁶³ Колдин В.Я., Криминалистика. - Москва: Юрист, 2001, с.52.

⁶⁴ Gheorghită Mihail, op.cit., p.97.

⁶⁵ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.1871.

⁶⁶ Ibidem, p.428.

⁶⁷ Ibidem, p.490.

Esența studierii diagnosticării criminalistice constă în a identifica în obiectul cercetat abateri de la unele norme, pentru a stabili cauza schimbărilor apărute, gradul de legătură a acestei cauze cu mecanismul infracțiunii. Pentru aceasta, rezultatele investigării sunt comparate cu unele analoage.

Esențial pentru diagnostica criminalistică este și studierea modelelor de recunoaștere a obiectelor criminalistice pe baza caracteristicilor acestora, cum ar fi:

- sexul persoanei – după scrisul de mână;
- distanța împușcăturii – după urmele de utilizare a armelor de foc;
- înălțimea persoanei – după urmele de picioare;
- grupa de sânge – după urmele secreției sudoripare;
- tipul armei de foc – după urmele lăsate pe cartuș;
- tipul de îmbrăcăminte – după compoziția și proprietățile fibrelor din care este confecționată; etc.⁶⁸

❖ **Clasificarea sarcinilor diagnosticării criminalistice**

În dependență de gradul de complexitate, putem evidenția:

1. Sarcini simple de diagnosticare:

a) Diagnosticarea proprietăților și a stării obiectului nemijlocit:

- studierea proprietăților obiectului, respectarea anumitor caracteristici (standarde stabilite);
- determinarea stării reale a obiectului, a prezenței sau absenței oricărei abateri de la starea sa normală;
- stabilirea stării inițiale a obiectului;
- identificarea cauzelor și condițiilor de schimbare a proprietății obiectului.

b) Diagnosticarea proprietăților și a stării obiectului după reflectările sale:

⁶⁸ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.97.

-
- determinarea gradului de informare a urmei;
 - stabilirea proprietăților și a stării obiectului la momentul reflectării acestuia;
 - determinarea cauzelor schimbării proprietăților sau a stării obiectului după reflectare.

2. Sarcini complexe (compuse) de diagnosticare – studierea mecanismelor, evenimentelor, proceselor și acțiunilor după rezultate:

a) Identificarea:

- mecanismului evenimentului, procesului, acțiunii;
- posibilității judecării mecanismului și a circumstanțelor după rezultatele sale (consecințele, reflectările), etapele individuale (fragmente) ale evenimentului.

b) Instituirea:

- mecanismului de evenimente în dinamica acestora;
- posibilității (imposibilității) comiterii anumitor acte în anumite condiții;
- potrivirii (nepotrivirii) regulilor speciale.

c) Determinarea:

- condițiilor (mediului);
- timpului (perioadei) sau a succesiunii cronologice a acțiunilor (evenimentelor);
- locul de acțiune (localizarea și limitele);
- identificarea altor condiții.

d) Determinarea legăturilor cauzale dintre acțiuni și rezultatele acestora.

În dependență de orientare:

1. Sarcini directe de diagnosticare – sunt rezolvate prin trecerea de la cauză la efect.

Acestea sunt, de obicei, *sarcini simple de diagnosticare* (cum ar fi, de exemplu: stabilirea compoziției sau structurii obiectului, stabilirea temperaturii la care are loc arderea internă etc.).

Sarcinile complexe de diagnosticare sunt rezolvate prin intermediul unor metode tehnice folosite în studiile de diagnosticare (un exemplu ar

fi stabilirea mecanismului unui proces în anumite condiții create sau adaptate).

2. Cele mai dificile sarcini de expertiză criminalistică soluționate de diagnosticarea criminalistică sunt așa-numitele **sarcini indirecte de diagnosticare**; acestea sunt rezolvate, de exemplu, prin trecerea de la efect la cauză, cum ar fi reintegrarea (reconstrucția) după fragmentele rămase. Metoda utilizată în acest caz este simularea (modelarea), fie intelectuală, fie fizică sau matematică.

Sarcinile diagnosticării criminalistice nu și-au găsit rezolvarea în totalitate, cu toate că aplicarea acestora în practică este inevitabilă.

În concluzie, putem afirma că printre sarcinile principale ale diagnosticării, în general, se numără:

- stabilirea proprietăților obiectelor, fenomenelor, proceselor;
- stabilirea stării obiectelor, fenomenelor, proceselor;
- posibilitatea folosirii unor acțiuni;
- posibilitatea folosirii unor mecanisme;
- stabilirea unei legături de cauzalitate⁶⁹.

❖ Indicii diagnosticării criminalistice

Constatarea caracteristicilor tipologice, diagnosticarea stării și particularităților de funcționare a obiectelor se efectuează prin evidențierea și aprecierea indicilor de clasificare și indicilor de diagnosticare.

Indicii *de clasificare* exprima anumite însușiri generale ale obiectelor întrunite în grupe general-acceptate ori convenționale (nestandardizate): *genuri, clase sau categorii*. Valoarea informativă a indicilor de clasificare depinde cât de temeinică este divizarea totalității respective de obiecte în clase, genuri și categorii. Indicii de clasificare ce se utilizează la crearea sistemelor de evidență și înregistrare trebuie să divizeze, totodată, masivul de evidență în grupe de obiecte înregistrate egal după volum.

⁶⁹ Golubenco Gheorghe, Dușa Svetlana, op.cit., pp.69-71.

Indicii *de diagnosticare*, de asemenea, pot fi utilizați pentru determinarea apartenenței la grup a obiectelor, însă ei nu sunt legați monosemantic de grupul stabilit. Indicii de diagnosticare cu o anumită probabilitate arată apartenența unui obiect concret la un anumit grup. Orice indice poate fi întâlnit nu numai la reprezentanții grupului cercetat, ci și la reprezentanții altor grupuri. Valoarea informativă a indicilor de diagnosticare se determină în virtutea legăturilor lor cu grupul de clasificare ori cu starea neobișnuită a obiectului diagnosticării. Cantitativ această dependență se exprimă prin coeficientul corelării indicilor arătați.⁷⁰

❖ **Categoriile de diagnosticare criminalistică**

Stabilirea caracteristicilor tipologice ale persoanei concrete (cunoscute) pe calea studierii nemijlocite a însușirilor ei sau a datelor despre ea. În procesul activității speciale de investigație și a urmăririi penale, sarcina dată se rezolvă prin studierea naturii obiectelor și a legăturilor lor, prin studierea de către ofițerul de urmărire penală a persoanei bănuite, pătimășului și a altor persoane.

Stabilirea caracteristicilor tipologice ale persoanei necunoscute după reflectările material-fixate ale însușirilor ei ori după informația despre ele, obținută din surse individuale. Prin studierea acestor reflectări, se pot constata atât indicii de clasificare reflectați nemijlocit în ele, proprii unui anumit grup de persoane, cât și caracteristicile de grup legate doar statistic (corelativ) de însușirile reflectate de urme. La această categorie de diagnosticare se referă stabilirea, după urmele lăsate la fața locului, a grupei sangvine a infractorului dispărut, a înălțimii, dimensiunilor palmelor, categoriei amprentelor digitale, deprinderilor profesionale și corespunderea altor însușiri ale persoanei necunoscute cu indicii de clasificare ai unui anumit grup de persoane.

Diagnosticarea stării fizice și psihice neobișnuite și a condițiilor de acțiune a persoanei concrete după indicii asupra cărora acești factori au putut exercita influența. În unele cazuri, prin cercetarea diagnostică a

⁷⁰ Gheorghiu M. Tratat de criminalistică. Op. cit., pp. 102-103.

scrisului, mirosului, sângelui, vocii, lexicului oral și scris ale omului se poate stabili: era el în anumit moment (de exemplu, în timpul săvârșirii omorului ori altei infracțiuni) în stare agitată ori deprimată, a fost precedată această stare de administrarea preparatelor medicamentoase, drogurilor, se afla sau nu în stare de oboseală fizică, sub influența temperaturii scăzute etc.

Diagnosticarea stării, comportării, condițiilor neobișnuite de acțiune și a mecanismului de formare a urmelor persoanei necunoscute după reflectările însușirilor ei. Prin diagnosticarea grafologică se poate constata în ce poziție autorul a executat textul documentelor concrete, ce unelte de scris a folosit, scrisul a fost imitat sau deghizat etc. Prin cercetarea diagnostică a urmelor mâinilor și picioarelor, se poate constata care mână și degete au lăsat urme, în ce condiții (mers, fuga, transportarea încărcăturilor etc.) a fost lăsată cărarea urmelor de încălțăminte, descoperite la fața locului etc.

Determinarea caracteristicilor tipologice (de grup) ale obiectelor materiale concrete pe calea studierii lor nemijlocite. Prin cercetarea și examinarea criminalistică, poate fi stabilită natura, destinația, construcția, metoda de confecționare și alte caracteristici de grup ale uneltelor de savârșire a infracțiunilor, ale unor obiecte sau substanțe necunoscute depistate la fața locului ori ridicate de la infractor. Informația obținută ca rezultat al acestei cercetări are o mare importanță, mai ales, la identificarea dispozitivelor de împușcat și explozive camuflate în obiecte de uz casnic, la descoperirea surselor provenienței mijloacelor de diversie confecționate în condiții casnice, la constatarea destinației substanțelor necunoscute (preparate toxice, medicamentoase etc.).

Determinarea caracteristicilor tipologice (de grup) ale obiectelor necunoscute după reflectările lor. Urmele, microparticulele de substanțe și alte obiecte materiale pot purta informație despre unelte și obiectele infracțiunii (elemente ale mediului incidentului). Astfel, după urmele de la fața locului, poate fi stabilită categoria și particularitățile construcției anvelopelor autovehiculului folosit la săvârșirea infracțiunii etc.

Diagnosticarea stării obiectelor materiale, stabilirea stării de funcționare și utilizare a unor obiecte, a cauzelor în urma cărora nu s-a

produs explozia sistemului exploziv pregătit etc. Aceste cercetări, de obicei, se fac asupra obiectelor concrete (care există în realitate). Dar, în unele cazuri, după urme se poate diagnostica starea obiectelor necunoscute. De exemplu, după urmele de pe glonte, putem judeca despre gradul de uzare a canalului țevii armei de foc.

Diagnosticarea condițiilor de aplicare, a cauzelor modificărilor survenite și a mecanismului de formare a urmelor de armă, de obiecte și substanțe. Ea poate fi realizată atât în cazul obiectelor cunoscute, cât și a celor necunoscute.

De exemplu, după urmele de la fața locului, se poate stabili direcția circulației mijloacelor de transport, cauza distrugerii obiectului etc.⁷¹

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Gheorghiuță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
2. Cârjan Lazăr, *Compendiu de Criminalistică*, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
3. Ionescu Lucian, Sandu Dumitru. *Identificarea criminalistică*, Editura: Științifică, București 1990.
4. Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
5. Колдин В.Я., *Криминалистика*. - Москва: Юристъ, 2001.
6. Снетков В.А. Проблемы криминалистической диагностики // Труды ВНИИ МВД СССР, Москва 1972, no.23.
7. Golubenco Gheorghe, Dușa Svetlana, *Conceptul, importanța și problemele actuale ale diagnosticării criminalistice*, în *Studia Universitatis*, nr.8(28), Chișinău 2009.
8. Crijanovschi Sergiu, *Criminalistica: Note de curs*, Chișinău 2017.
9. *Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române*, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.568.

⁷¹ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.102-105.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Formulați noțiunea de identificare criminalistică și argumentați specificul ei?
2. Care sunt premisele identificării criminalistice?
3. Care sunt principiile identificării criminalistice?
4. Cum pot fi clasificate obiectele identificării criminalistice?
5. Metodologia identificării criminalistice?
6. Care sunt genurile identificării criminalistice?
7. Cum trebuie de înțelese caracteristicile identificatoare ale obiectelor?
8. Care sunt etapele procesului de identificare criminalistică?
9. Determinați importanța apartenenței de grup în procesul identificării criminalistice?
10. Dați noțiunea diagnosticării criminalistice?
11. Clasificați sarcinile diagnosticării criminalistice?
12. Care sunt categoriile diagnosticării criminalistice?

Note:

Tema 3: Fotografia și video-înregistrarea judiciară

3.1 Scurt istoric 3.2 Noțiunea și importanța fotografiei și a video-înregistrării judiciare 3.3 Probleme de tehnică fotografică 3.4 Fotografia judiciară operativă 3.5 Fotografia de examinare 3.6 Video înregistrarea judiciară a acțiunilor de urmărire penală

3.1 Scurt istoric

Invenția fotografiei se bazează pe principiul camerei obscure, descoperit, se pare, de **Aristotel** (384-322 înainte de Hristos) sau atribuit de diferiți autori, pe rând, lui **Roger Bacon**, **Leonardo da Vinci**, **Papnutio**, **Rheinhold**, **Frisius**, **Cardan**, **Barbara** și **Benedetti**⁷².

În anul 1570, neapolitanul **Gianbatista della Porta** (1538-1615) a inventat obiectivul fotografic, mărin, cu o lentilă convergentă, claritatea și luminozitatea imaginii obținute pe peretele opus al camerei obscure. În 1611, astronomul **Johannes Kepler** a construit o cameră obscură portabilă în formă de cort și a reușit să proiecteze imaginea obiectelor exterioare pe o măsută orizontală, putând fi urmărită cu creionul. Englezul **John Dollond** și suedezul **Samuel Klingenstierna** au realizat, în 1757, primele lentile fără aberații cromatice, infirmând scepticismul marelui fizician englez **Isaac Newton**, manifestat cu 10 ani înainte de propunerea matematicianului **Leonhard Euler** de a se confecționa asemenea lentile. Din păcate, cei doi inventatori au păstrat secretul doar pentru ei. În 1814, fizicianul german **Joseph von Fraunhofer** a pus bazele teoretice ale corelației aberației cromatice și a aberației de sfericitate, dar a păstrat și el secretul. Primele imagini au fost obținute în 1802, de **Thomas Wedgwood**, pe suprafața unor piei sensibilizate la lumină cu ajutorul nitrului de argint, dar imaginile dispăreau în foarte scurt timp. În 1822, fizicianul francez **Nicéphore Niépce** (1765-1833) a realizat

⁷² Cârjan Lazăr, Chiper Mihai, Criminalistica. Tradiție și modernism, Editura: Curtea Veche, București 2009, p.80.

primele imagini durabile, folosind ca strat fotosensibil o peliculă subțire de bitum de ludea (un amestec de asfalt și petrol), depus pe o plăcuță de zinc⁷³.

Prima imagine stabilă a fost realizată în 1826, *Vedere de la fereastră din Le Gras*, fiind recunoscută de majoritatea specialiștilor fiind ca fotografie prima din lume. Developarea plăcii se făcea cu vapori de mercur, dar rezultatele nu erau satisfăcătoare. În 1826 îl cunoaște pe compatriotul său, **Louis Mandé Daguerre** (1787-1851) Din 1829 derulează un contract de colaborare între ei, după 4 ani de colaborare, Nicéphore Niépce moare, iar cercetările sunt continuate de Louis Mandé Daguerre, care reușește, în 1835, să pună la punct **procedul dagherotipiei**, de fapt o perfecționare a procedului realizat de partenerul lui. Anul oficial al descoperirii fotografiei este considerat 1839, când marele savant **François Jean Arago** (1786-1853) a făcut o comunicare în acest sens la Academia de Științe din Paris, atribuindu-i meritul doar lui **Louis Mandé Daguerre**. Fotografia realizată după metoda lui Louis Mandé Daguerre a fost folosită în anul 1840 în închisorile din Bruxelles, iar câțiva ani mai târziu a fost utilizată cu succes și de alte poliții europene.

Sir Fox Talbot este considerat de mulți ca fiind unul dintre pionierii fotografiei, iar metoda sa de calotipie a reprezentat un important pas înainte în istoria fotografiei. Metoda denumită calotipie, folosind ca material fotosensibil perfecționat, în 1844, procedul fotografic pozitiv-negativ prin folosirea unei hârtii translucide⁷⁴.

Acțiunea fotografiei în culori se bazează pe principiul superpoziției culorilor. **Ducos du Hauron** și **Cros**, în anul 1869, au propus utilizarea a trei filtre de culori primare (roșu, verde și albastru) pentru a capta culorile din spectrul luminii în trei imagini separate, care apoi erau superpuse pentru a forma o singură imagine color. Acest principiu a fost utilizat în diferite forme și tehnici de-a lungul anilor pentru a realiza fotografii în culori de înaltă calitate. Cu toate acestea, metoda lui Ducos du Hauron și

⁷³ Ibidem, p.81.

⁷⁴ Ibidem, p.82.

Cros a rămas fără succes din cauza complexității tehnice și a lipsei de materiale fotosensibile adecvate.

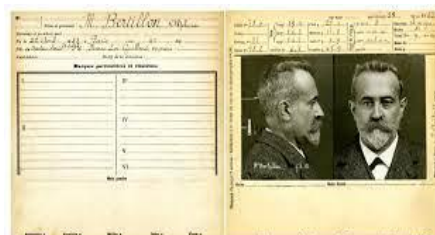
Primele servicii specializate sunt consemnate în Chicago (1855) și Paris (1872).

Fotografia judiciară va fi perfecționată de **Alphonse Bertillon**, după anul 1879, și de **Rodolphe Archibald Reiss** în 1911, care va face următoarea apreciere: *fotografia judiciară... va permite magistratului însărcinat cu ancheta de a avea în fața ochilor, în orice moment, imaginea exactă a locului sau a locurilor unde s-a săvârșit crima.*

România este printre primele țări care au beneficiat de această descoperire, în 1843 se fac la București primele portrete dagherotip. În 1879 se înființează serviciul fotografic la Poliția Capitalei, iar din 1884 fotografierea infractorilor reținuți și cercetați se face în atelierul fotografic al diviziei de cercetări și urmăriri din Prefectura de poliție, unde se confecționase un scaun rotativ după modelul utilizat de Alphonse Bertillon la Paris. Infractorul, care ședea în scaun, era fotografiat din față și profil, după ce i se punea un număr de ordine pe piept⁷⁵.

Fotografierea criminalilor sfârșitul sec.XIX-lea

Fotograma inventată de Alphonse Bertillon

3.2 Noțiunea și importanța fotografiei și a video-înregistrării judiciare

Rolul fotografiei în activitatea organelor judiciare este astăzi unanim recunoscut, marea majoritate a autorilor de specialitate și a practicienilor fiind de acord că „fotografia stă la baza majorității

⁷⁵ Ibidem, pp.81-83.

activităților specific criminalistice”, indiferent dacă acestea se desfășoară pe teren sau în laborator⁷⁶.

Fotografia este – *tehnica fixării imaginilor pe un strat fotosensibil, prin reacțiile fotochimice produse în substanța sensibilă din acest strat; de la grecescul photos = lumină + graphein = a înregistra.* – **Mircea Novac**

Fotografia judiciară reprezintă totalitatea metodelor fotografice aplicate în cercetările criminalistice, atât în munca de teren cât și în activitatea de laborator, prin adaptarea la necesitățile de cercetare a metodelor folosite în tehnica fotografică. - **Camil Suci**

Ansamblul de procedee tehnico-științifice, necesare investigării, fixării și redării rezultatelor cercetării criminalistice sub forma imaginilor fotografice. - **Emilian Stancu** ⁷⁷.

Fotografia alături de audio și video-înregistrarea, se aplică în majoritatea activităților criminalistice, indiferent unde acestea se desfășoară, pe teren în birou sau în laborator.

În accepțiunea contemporană, **fotografia criminalistică este o ramură distinctă a tehnicii criminalistice care prezintă totalitatea prevederilor teoretice și recomandărilor practice, elaborate în această bază referitor la metodele, procedeele și mijloacele utilizate de fixare și examinare a obiectelor și urmelor infracțiunii.**

Obiectele fotografiei criminalistice sunt orice corpuri materiale aflate în câmpul infracțional: *urme infracționale, probe materiale, stările de fapt și elemente componente ale ambianței înconjurătoare din scena infracțiunii.*

Mijloacele fotografice sunt complete de aparate și instalații folosite în procesul de fotografiere, relizării de fotografii, fotoaccesorii, precum și fotomaterialele folosite în aceste procese.

Metoda fotografică criminalistică prezintă un ansamblu de reguli și recomandări orientate spre alegerea mijloacelor fotografice, a condițiilor de fotografiere și prelucrare a materialelor fotografice în scopul obținerii imaginilor ce răspund necesităților activității de fixare și cercetare a probelor.

⁷⁶ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., p.72.

⁷⁷ Cârjan Lazăr, *Compendiu de Criminalistică*, op.cit., p.30.

Procedeul fotografic criminalistic prezintă un mod de executare a unor operații de fixare a circumstanțelor, împrejurărilor obiectelor și urmelor infracțiunii.

După sfera de activitate și subiecții utilizării fotografiei criminalistice ea este divizată în *fotografia operativă* (de fixare) și *fotografia de examinare* (expertizare).

Subiecți ai fotografiei operative sunt procurorii, ofițerii de urmărire penală și specialiștii criminaliști.

Subiecți ai fotografiei de examinare devin doar specialiștii și experții.

Importanța fotografiei judiciare: **a)** *prin această metodă de fixare se poate înregistra mai fidel și mai complet ambianța, situarea ei față de împrejurări, caracteristicile, starea și poziția urmelor și obiectelor în câmpul infracțiunii; b)* *subiecții supuși fotografierii rămân intacti, obținându-se o imagine obiectivă a acestora; c)* *se poate realiza o înregistrare rapidă, spontană și usoară a unui număr mare de stări de fapte, obiecte, fără a mai apela la alte surse sau mijloace de fixare; d)* *prin această metodă se pot obține imagini atât în spectrul vizibil, cât și invizibil, ele putând fi multiplicat*⁷⁸.

Avantajele principale ale fotografiei și video-înregistrării criminalistice la cercetarea infracțiunilor: **a)** *fidelitatea în fixarea și redarea imaginii locului faptei, a urmelor infracțiunii, diverselor obiecte, a rezultatelor cercetărilor criminalistice de laborator, atât în radiații vizibile cât și indivizibile; b)* *obiectivitatea în prezentarea datelor obținute prin mijloace criminalistice, fixate prin intermediul fotografiei asupra faptei și persoanei infractorului; c)* *rapiditatea și relativa simplitate de executare a fotografiilor sau video-înregistrării, ceea ce permite urgentarea cercetării și rezolvarea mai operativă a cazului; d)* *evidența probatorie a fotografiei (ca și a imaginilor video); e)* *influența psihologică pe care o pot avea imaginile, înregistrările respective asupra participanților în proces și instanței de judecată*⁷⁹.

⁷⁸ Gheorghiu Mihail, op.cit., pp.158-159.

⁷⁹ Camil Suci, Criminalistica, Editura: Didactică și Pedagogică, București 1972, p. 23.

Importanța fotografiei și video-înregistrării criminalistice, de altfel, ca și necesitatea aplicării acestora în procesul de cercetare a infracțiunilor, se amplifică prin faptul că acestea, potrivit prevederilor Codului de procedură penală al RM (pct.6 alin.(2) art.93) au devenit mijloace de probă⁸⁰.

3.3 Probleme de tehnică fotografică

Aparatul de fotografiat clasic

Aparatul fotografic (sau aparat de fotografiat) este un aparat optic cu ajutorul căruia pot fi obținute imagini reale ale obiectelor. La aparatele clasice, fixarea acestor imagini se făcea pe plăci sau filme acoperite cu un strat de emulsie fotografică. În urma revoluției digitale, majoritatea aparatelor de fotografiat transformă informația vizuală în informație digitală, cu ajutorul unui senzor de imagine.

Părțile principale sunt:

- obiectivul fotografic (fix sau interschimbabil);
- obturatorul (controlează timpul în care filmul a fost expus la lumină. Este un mecanism complex care poate funcționa în modul automat sau manual, putând controla timpul în care acesta stă deschis.)
- camera obscură (rigidă sau pliabilă)
- caseta materialului fotosensibil (fixă sau interschimbabilă).

⁸⁰ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.159.

Aparatul fotografic reflex

Aparatul fotografic reflex (cunoscut și sub abrevierea DSLR pentru engleză digital single-lens reflex) reprezintă un aparat de fotografiat digital, care utilizează un sistem mecanic tip oglindă și pentaprisă pentru a direcționa lumina direct de la lentilele fotografice la cele optice, printr-un vizor pe partea din spate a aparatului de fotografiat. O imagine digitală este alcătuită dintr-o colecție de puncte minuscule denumite pixeli. Dacă imaginea conține un număr mare de puncte înseamnă că este de mari dimensiuni, că ocupă mai multă memorie și că prezintă subiectul până în mici detalii. Dimensiunea imaginii este exprimată prin numărul de pixeli.

Cu toate că diferențele nu sunt vizibile pe ecranul camerei foto, detaliile fine și procesarea datelor pot diferi atunci când imaginea este tipărită sau prezentată pe monitorul unui calculator personal.

Accesorii pentru aparatul de fotografiat

Trepied fotografic

Obiective

Blizuri

3.4 Fotografia judiciară operativă

Fotografia judiciară operativă – reprezintă un ansamblu de metode și procedee privind aplicarea mijloacelor fotografice în procesul de cercetare la locul săvârșirii faptei și de efectuare a diverselor acte de

urmărire penală, pentru fixarea obiectelor examinate, înregistrarea, redarea unor secvențe și a rezultatelor obținute.

Ea se înscrie printre metodele tehnico-științifice utilizate cel mai des de însuși organul judiciar la fixarea urmelor infracțiunii, a tuturor probelor materiale descoperite în timpul cercetărilor efectuate la fața locului sau în alte împrejurări similare. Fotografia operativă își găsește aplicare la fixarea rezultatelor experimentului și a reconstituirii faptei, a prezentării spre recunoaștere, a percheziției și a altor acțiuni procesuale, cum ar fi, de exemplu, cercetarea corporală a persoanei suspecte sau a victimei, obținerea modelelor-tip de comparație, precum și a unor activități de investigație operativă.

În corespundere cu aceste sarcini complexe, în criminalistică s-au elaborat un șir de metode și procedee, destinate obținerii imaginilor fotografice de calitate, apte să contribuie la realizarea obiectivelor procesului penal. Acestea includ: **metoda panoramică, metoda metrică, metoda de reproducere, metoda signalitică sau de recunoaștere și metoda stereoscopică**⁸¹.

Metoda panoramică, se aplică în cazul când un spațiu sau obiect ce urmează a fi fotografiat, din cauza dimensiunilor mari, nu poate fi cuprins într-o poză a aparatului obișnuit.

Fotografia panoramica cu ajutorul aparatului obișnuit se poate realiza prin două procedee: *panorama circulară* și *panorama liniară*.

Panorama circulară presupune fotografierea obiectului doar dintr-un punct comod. Fotoaparatur se rotește succesiv în jurul axei verticale (panorama orizontală) sau în jurul axei orizontale (panoramă verticală).

⁸¹ Doraș Simion, op.cit., pp.98-99.

Panorama liniară se aplică în situațiile când este necesar a fixa stările de fapt pe o întindere mare, dar limitată în lățime.

Exemplu de fotografie panoramică compusă din mai multe fotografii diferite (lipsite de diverse optimizări)

Exemplu fotografie panoramică pe întindere mare

Exemplu fotografie panoramică la 360°

Metoda metrică (de măsurare), denumită uneori și fotografia la scară, asigură obținerea informațiilor dimensionale ale obiectelor imparate și ale detaliilor acestora. De regulă, metoda fotografiei de măsurare se realizează cu ajutorul riglei sau bandei gradate care se

plasează în vecinătatea obiectului de fotografiat sau pe suprafața lui. Rigla gradată se folosește pentru fixarea dimensiunilor unor obiecte nu prea mari plasându-se alături de ele. Banda gradată (în profunzime) se aplică atunci când este necesar a se fixa porțiuni de teren întinse sau încăperi închise. În calitate de bandă gradată se folosește hârtia cartonată sau pânza cu elemente dimensionale în formă de pătrate alb-negru și dimensiunile strict determinate ale acestora (50 sau 100 mm).

Exemple a fotografiei de măsurare cu utilizarea riglei gradate și bandei gradate

Metoda fotografierii de reproducere permite obținerea unor fotocopii de pe documente, obiecte plate (înscrisuri, schițe, desene, fotografii etc.). O astfel de fotografiere se realizează cu respectarea regulilor fotografiei la scară, la mărimea naturală, fie cu o marime nesemnificativă sau o micșorare neînsemnată. În activitatea criminalistică această metodă este frecvent aplicată pentru demonstrarea înfățișării obiectelor supuse cercetării și pentru multiplicarea acestora în vederea realității acțiunilor de urmărire penală.

Documentele, desenele, schițele pot fi reproduse fotografic prin contact, modalitate cunoscută cu denumirea de reproducere reflexă sau prin xerocopiare (alb-negru, color).

Metoda signaletică sau **semnalmentelor** se efectuează pentru a fixa trăsăturile exterioare ale persoanelor vii și ale cadavrelor necunoscute în vederea identificării lor ulterioare.

Fotografiile executate conform condițiilor acestei metode redau semnalmentele, elementele caracteristice ce constituie înfățișarea persoanei fotografiate, servind la realizarea evidenței criminalistice a celor supuși urmăririi penale și la recunoașterea cadavrelor neidentificate.

Persoanele supuse acestei metode de fotografiere se fotografiază bust: din față și din profilul drept, cu capul descoperit, pieptănat și bărbierit, fără ochelari, cu urechile descoperite.

Fotografia semnalmentelor a cadavrelor neidentificate se realizează respectându-se condițiile privind fotografierea persoanelor în viață. Unele particularități, condiționate de însuși obiectul de fotografiat, se referă la pregătirea cadavrului ce urmează a fi fotografiat când el este mutilat. În prealabil se recurge la așa-numita „toaletă a cadavrului”, prin care se preconizează redarea aspectului apropiat celui avut în viață. Aceasta constă în cusutul leziunilor și retușarea părților deformate ale feței, în spălarea ei, pieptănarea părului, deschiderea ochilor ș.a., efectuate, firește, cu concursul expertului (medicului) legist⁸².

Fotografia de recunoaștere a unui cadavru neidentificat după toaletă⁸³

Metoda stereoscopică constă în utilizarea unor aparate speciale și dispozitive care permit obținerea unei imagini fotografice spațiale a

⁸² Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.160-161.

⁸³ Doraș Simion, op.cit., p.103.

locului faptei, a unui nod al acestuia, a unor încăperi, obiecte, urme sau elemente caracteristice ale acestora⁸⁴.

Stereofotografia se bazează pe principiul vederii (privirii) binoculare umane. După cum este cunoscut, datorită intervalului optic al pupilelor, ochiul drept și ochiul stâng reproduc obiectele materiale din diferite unghiuri de protecție. Prin privirea concomitentă a obiectului cu ambii ochi, se creează senzația volumetrică spațială.

Stereofotografia, de obicei, se execută cu ajutorul unui aparat special, care are două obiective sincronizate, cu distanța între ele de 60-65 mm. Aceasta asigură perceperea celei de a treia dimensiune – profunzimea⁸⁵.

Vedere stereoscopică

❖ Modalități de fotografiere a locului faptei

Procedeele speciale de fotografiere includ mai multe categorii de fotografii, al căror scop și mod de efectuare au impus conturarea lor distinctă în ansamblul fotografiilor executate la fața locului⁸⁶.

Locul faptei. Cercetarea locului faptei, fiind, de obicei, prima acțiune procesuală, are o deosebită importanță și semnificație în constatarea circumstanțelor infracțiunii săvârșite. De rezultatele și calitatea acesteia depinde, practic, perspectiva aflării adevărului în cauză.⁸⁷ În investigarea infracțiunilor, locul faptei joacă un rol important în stabilirea contextului în care au avut loc acțiunile infracționale și în

⁸⁴ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.161.

⁸⁵ Doraș Simion, op.cit., p.103.

⁸⁶ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., p.77.

⁸⁷ Gheorghiuță M. *Tratat de criminalistică*. Op. cit., pp. 162-163.

colectarea probelor care pot fi folosite în susținerea acușării. *Fotografierea locului faptei* este una dintre metodele utilizate pentru documentarea acestui material de probă, ajutând la conservarea informațiilor în cazul în care acestea ar putea fi distruse sau modificate ulterior. Fotografiile locului faptei pot fi utilizate în procesul de anchetare, în prezentările în instanță și în reconstituirile infracțiunilor.

Fotografia de orientare joacă un rol important în identificarea locului faptei și în stabilirea parametrului acestuia, contribuind la o mai bună înțelegere a circumstanțelor în care s-a săvârșit infracțiunea. De asemenea, aceasta poate fi utilizată ca material de probă în instanță pentru a prezenta circumstanțele în care s-a desfășurat fapta. Este important ca fotografia să fie realizată cu precizie și acuratețe, astfel încât să poată fi utilizată cu succes în procesul de investigare și de judecată.

Fotografia-schiță este importantă pentru documentarea acurateții spațiale a locului faptei și a poziționării obiectelor în raport cu acesta. Aceasta poate fi utilizată pentru a analiza modul în care acțiunile infracționale au avut loc și pentru a stabili un context clar al situației. Fotografia-schiță poate fi utilizată în completarea altor mijloace de probă, cum ar fi interviurile sau mărturiile, pentru a completa imaginea asupra cauzei și efectelor faptei.

Fotografia de nod are o importanță majoră în cercetarea infracțiunii, deoarece poate furniza informații detaliate despre obiectele implicate sau despre consecințele acțiunii infracționale. Această fotografie se execută cu atenție, astfel încât să se evidențieze caracteristicile specifice ale obiectului, cum ar fi poziția, dimensiunea, culoarea sau orice alte detalii relevante care pot ajuta la identificarea acestuia sau la stabilirea contextului în care s-a desfășurat acțiunea infracțională.

Fotografia de detaliu se aplică la fața locului pentru fixarea urmelor infracțiunii și a obiectelor considerate corpuri delictive totodată este importantă în ancheta infracțiunii, deoarece poate furniza informații valoroase despre modul în care a fost comisă fapta și despre persoanele implicate. Fotografiile de detaliu sunt utilizate în combinație cu alte probe, precum martori și dovezi obiective, pentru a construi o imagine

completă a situației și a susține acuzarea în fața justiției. Este important ca aceste fotografii să fie realizate cu precizie și cu respectarea standardelor profesionale, astfel încât să poată fi admise ca dovezi în procesul penal.

Fotografia semnalmentelor se face atunci când există bănuieli sau informații că acea persoană ar fi implicată în comiterea unei infracțiuni. Fotografia este realizată în vederea identificării și comparării cu fotografia prezente în bazele de date ale organelor de cercetare. După scopul urmărit se distinge: fotografia de identificare a persoanelor, fotografia de identificare a cadavrelor și fotografia de urmărire. *Fotografia de identificare a persoanelor* se face atunci când există bănuieli sau informații că acea persoană ar fi implicată în comiterea unei infracțiuni. Fotografia este realizată în vederea identificării și comparării cu fotografii prezente în bazele de date ale organelor de cercetare. *Fotografia de identificare a cadavrelor* se realizează în cazurile în care identitatea persoanei decedate nu poate fi determinată prin alte mijloace. Fotografia este realizată în scopul identificării prin intermediul celor apropiați sau prin compararea cu fotografii din dosarele din bazele de date ale organelor de cercetare. *Fotografia de urmărire* se realizează atunci când se urmărește o persoană care este considerată suspectă sau care este căutată în legătură cu o anchetă. Fotografia poate fi realizată prin intermediul unor dispozitive speciale sau prin fotografierea la fața locului a persoanei urmărite.

Fotografia de fixare a rezultatelor activităților de urmărire penală are rolul de a documenta anumite acțiuni efectuate de către organele de cercetare penală și poate fi utilizată ulterior ca dovadă în cursul procesului penal. Acest tip de fotografie poate fi realizat cu ocazia perchezițiilor, reconstituirilor sau prezentărilor pentru recunoaștere și poate fi însoțit de procesul – verbal al activității respective. În unele cazuri, fotografia poate fi înlocuită cu înregistrări video, în funcție de situație și necesități.

❖ **Fotografia de urmărire și înregistrarea de imagini**

Tot din categoria fotografiei operative face parte fotografia de urmărire sau detectivă, folosită de către organele de urmărire operativă în vederea identificării persoanelor supuse supravegherii active sau declarate în căutare, precum și a contactelor dintre diferite persoane implicate în activități ilicite (de corupere, jafuri, năvăliri tâlhărești, șantaj etc.).

Fotografiile detective se folosesc de către organele menționate în activitatea de prevenire a actelor criminale, la demascarea autorilor faptelor săvârșite, la paza diverselor obiecte de valoare socială și a frontierelor.

Fotografia de urmărire se execută în condiții spațiale și de timp complicate, condiționate de necesitatea păstrării unui nivel înalt de confidențialitate. Aceasta impune aplicarea unor procedee și mijloace tehnice speciale. La fotografia de urmărire se folosesc aparate minuscule, ponderea fiind deținută de cele camuflante în diferite obiecte, cu sisteme automate de expunere și diafragmare. Atare aparate sunt prevăzute cu obiective ce permit expunerea de la distanțe mari⁸⁸.

Fotografia de urmărire are menirea să surprindă infractorii în flagrant delict sau în derularea unor activități ilicite. Se execută în condițiile prevăzute de lege, cu aparate speciale, de format mic, camuflante în obiecte de uz personal (poșete, umbrele, ochelari, brichete, ceasuri etc.), fără știrea persoanei urmărite⁸⁹.

3.5 Fotografia de examinare

Fotografia de examinare a căpătat o răspândire largă la efectuarea expertizelor și a examinărilor criminalistice preliminare a urmelor la fața locului. Cu ajutorul ei este posibil a releva și a fixa caracteristicile obiectelor ce nu sunt accesibile ochiului neînarmat, soluționându-se mai frecvent următoarele sarcini: – fixarea obiectelor

⁸⁸ Doraș Simion, op.cit., p.110.

⁸⁹ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.33.

examine sau a fragmentelor acestora cu o mărire considerabilă, ceea ce permite a demonstra convingător și ilustrativ caracteristicile lor particulare; – relevarea și fixarea elementelor invizibile ale urmelor și obiectelor supuse examinării.

Examinările fotografice se efectuează cu aplicarea unor metode speciale: micro și macrofotografia, fotografia de contrast, fotografia separatoare de culori, fotografia în radiații invizibile ș.a.⁹⁰.

Fotografia judiciară de examinare reprezintă un ansamblu de procedee destinate cercetării, în condiții de laborator, a mijloacelor materiale de probă, precum și fixării rezultatelor de investigare tehnico-științifică a corpurilor delictive sau a urmelor ridicate de la fața locului⁹¹.

Fotografia judiciară de examinare se clasifică în:

Fotografia de examinare în radiații vizibile, care, după **metoda folosită** se clasifică în felul următor:

- **fotografia de ilustrare** – are rolul de a înregistra aspectul probei materiale înainte de a fi examinată, astfel încât să se poată determina dimensiunile și forma acesteia. Utilizarea unor aparate fotografice cu inele pentru mărirea distanței focale a obiectivului poate ajuta la obținerea unei imagini mai clare și mai detaliate a probei.

- **fotografia de comparare** – se folosește pentru a stabili corelația dintre două sau mai multe obiecte sau zone, cu scopul de a identifica asemănări sau diferențe. În domeniul criminalistic, această tehnică este utilizată pentru a compara urme de pași, mâini, vehicule, instrumente de spargere, caractere grafice, imagini prin microfotografie și multe altele. Procesul poate implica suprapunerea imaginilor sau stabilirea continuității liniare între ele. Scopul final este de a identifica dacă există legături sau conexiuni între obiectele sau zonele comparate.

- **fotografia de umbre** sau fotografierea cu raze de lumina paralele, este o tehnica folosită pentru a evidenția detaliile și traseele de adâncime ale obiectelor examinate. Aceasta poate fi utilizată pentru a analiza documente, manuscrise sau obiecte antice, precum și pentru a realiza investigații în domenii precum arheologie sau cercetare

⁹⁰ Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020, p.21.

⁹¹ Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, op.cit., p.89.

criminalistică. Este important să se utilizeze o sursă de lumina puternică și bine direcționată pentru a obține rezultate clare și informative.

- **fotografia de reflexe** se bazează pe capacitatea unui obiect de a reflecta lumina în mod diferit, în funcție de netezimea sa. Acest tip de fotografie poate fi utilizat pentru a evidenția urmele latente sau pentru a cerceta falsurile prin răzuire sau spălare. Este important să se utilizeze un unghi ascuțit de incidență a luminii pentru a obține imagini clare și informații utile. Fotografia de reflexe poate fi utilizată în cercetări criminale sau în investigații legate de verificarea autenticității documentelor.

- **fotografia de contrast** permite evidențierea detaliilor care sunt imperceptibile cu ochiul liber prin creșterea contrastului imaginii. Acest lucru poate fi realizat prin diferite metode, cum ar fi utilizarea materialelor fotosensibile cu un grad mare de contrast, diafragmarea obiectivului fotografic, suprapunerea imaginilor sau prin metode chimice. Fotografia de contrast poate fi utilizată în investigații forensice sau în examinări medicale pentru a evidenția anumite detalii care ar putea fi importante. Este important să se selecteze metoda potrivită în funcție de obiectivul urmărit și de condițiile specifice ale fotografierii.

- **fotografia de separare a culorilor** se bazează pe utilizarea filtrelor care rețin culoarea complementară a acestora. Acest tip de fotografie poate fi utilizat pentru a evidenția pete, urme sau modificări ale textului care sunt greu vizibile cu ochiul liber. Prin utilizarea filtrelor adecvate, fotografia de separare a culorilor poate ajuta la obținerea de informații suplimentare și la evidențierea detaliilor care ar putea fi importante în investigații sau examinări. Este important să se aleagă filtrele potrivite în funcție de obiectivul urmărit și de culorile specifice ale obiectului fotografiat.

Fotografia judiciară de examinare în radiații invizibile:

- **fotografia de examinare în radiații ultraviolete (U.V.)** se poate realiza prin metoda fluorescenței sau a razelor reflectate, utilizând filtre adecvate. Radiațiile ultraviolete pot fi utilizate în mai multe domenii, cum ar fi relevarea și cercetarea urmelor (de exemplu, urme de mâini sau probe biologice), descoperirea urmelor suplimentare ale tragerii cu arme

de foc, descoperirea falsurilor prin înlăturarea de text (în cazul înscrisurilor sau picturilor), sau prevenirea și descoperirea furturilor sau actelor de corupție. Utilizarea radiațiilor ultraviolete în fotografia de examinare poate oferi informații suplimentare și poate ajuta la evidențierea detaliilor importante în diferite tipuri de investigații.

- **fotografia de examinare în radiații infraroșii** este o tehnică importantă în investigarea și analiza unor probleme și situații din diferite domenii, cum ar fi: justiția penală, arte și cultură, securitate și supraveghere. Această tehnică poate fi utilă în descoperirea de informații și evidențe care ar putea fi greu detectabile prin alte metode.

Domenii de folosire:

- Cercetarea documentelor falsificate prin înlăturarea sau acoperirea textului. Refacerea sau reconstituirea textului de pe înscrisuri arse sau degradate. Cercetarea cernelurilor sau a trăsăturilor de creion la falsul prin adăugare sau prin copier;

- Stabilirea autenticității unor opere de artă (picturi, timbre de valoare);

- Descoperirea de urme suplimentare în balistica judiciară (inele de frecare, tatuajul, inelul de afumare); descoperirea unor urme metalice (în explozii, spargerii);

- Executarea unor fotografii judiciare cu caracter operativ (de urmărire în condiții de întuneric, ceață sau fum; descoperirea tatuajelor înlăturate sau a unor cicatrici);

- Organizarea pazei și supravegherii unor locuri și obiecte cu ajutorul dispozitivelor electronoptice⁹².

Fotografia de examinare în radiații röntgen, gamma, beta și neutronice:

Radiațiile X (röntgen) sunt utilizate într-o gamă largă de aplicații, inclusiv medicină, tehnologie și artă, unde sunt utilizate pentru a vizualiza structura interioară a unui obiect sau organism fără a fi necesară deschiderea acestuia. În medicină, radiațiile X sunt utilizate în mod obișnuit pentru a face imagini ale oaselor, plămânilor și altor țesuturi, iar

⁹² Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., p.95.

în tehnologie, radiațiile X sunt utilizate în analizele spectrale pentru a identifica compoziția chimică a unui material.

Radiațiile gamma sunt utilizate la cercetarea interiorului unor corpuri metalice (arme, încuietori și pentru detectarea contrabandei (droguri, valori, substanțe explozive).

Fotografiile în radiații beta sunt utilizate în mai multe domenii, incluzând traseologia și cercetarea hârtiei și cernelurilor, dar acestea sunt adesea înlocuite cu alte metode, cum ar fi tehnologia infraroșie sau a radiațiilor ultraviolet, care oferă rezultate mai fiabile și mai detaliate. Este important să se utilizeze tehnologia adecvată în funcție de aplicație și de obiectivul investigației, pentru a obține rezultate cât mai precise.

Radiografia cu neutroni poate fi utilizată pentru a inspecta materiale și obiecte care nu pot fi examinate cu alte metode de cercetare, precum radiațiile X sau infraroșii, din cauza compoziției lor. Prin interacțiunea neutronilor cu atomi din materialul inspectat, se pot obține informații despre structura acestuia și se pot detecta materiale ascunse, cum ar fi stupefiantele sau substanțele explozive. De asemenea, această tehnică poate fi utilizată și în domeniul medicinei pentru a diagnostica unele boli, cum ar fi cancerul.

Microfotografia și holografia

„Microfotografia este o metodă de fixare a imaginii rezultatelor cercetării la microscop, devenită indispensabilă în toate domeniile științei care se servesc de microscopia optică sau electronica”⁹³.

Microfotografia fixează rezultatele cercetării la microscop. Se realizează fie prin utilizarea unor aparate care au obiective cu distanțe foarte mici (pentru mărituri de 30x), fie prin folosirea unor aparate optice de mare grosime (microscope prevăzute cu cameră foto proprie).

„Apariția laserului a deschis perspective nebănuite în cele mai diverse domenii ale științei și tehnicii, unul dintre principalii săi beneficiari fiind fotografia. Se poate afirma, pe bună dreptate, că laserul a determinat un adevărat salt calitativ în fixarea și redarea imaginilor luminoase ale obiectelor”⁹⁴.

⁹³ Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., p.95.

⁹⁴ Ibidem, p.96.

Holografia constituie o metodă de înregistrare și redare integrală a obiectelor sau a întregului câmp fotografiat, prin intermediul undelor de lumina de tip laser. Înregistrarea se face fără aparat de fotografiat, iar imaginile sunt tridimensionale.

Holografia poate fi utilizată la fixarea în relief a locului faptei; în traseologie, pentru descoperirea urmelor; alcătuirea fotoportretului unei persoane după semnătură sau reproducerea fotografiei după semnătură⁹⁵.

3.6 Video-înregistrarea judiciară a acțiunilor de urmărire penală

Evoluția mijloacelor și metodelor de video-înregistrare au determinat aplicarea lor largă în criminalistică în scopul descoperirii și cercetării infracțiunilor.

Audio-video înregistrarea criminalistică prezintă un sistem de teze științifice, în baza cărora se elaborează metode, mijloace și procedee de fixare a informației relevante pentru descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

La fel ca și fotografia, video-înregistrarea se folosește ca mijloc suplimentar de fixare a procesului și rezultatelor actelor de urmărire penală. Însă, comparativ cu fotografia, videofilmul prezintă avantajul surprinderii unor procese și activități în dinamică, în evoluția lor firească.

Videofonograma facilitează perceperea informației, crează efectul prezenței la evenimentul care a avut loc, permite a analiza și a aprecia starea emoțională a persoanelor înregistrate.

Videofonogramele pot evolua atât în calitate de documente cât și în calitate de probe materiale (o imprimare întâmplătoare a comiterii unei crime sau a circumstanțelor acesteia executată de către cineva cu telefonul mobil sau fixată de sistemele electronice de pază).

Pentru ca aceste materiale să devină probe judiciare în dosare concrete ele trebuie anexate printr-o ordonanță specială a ofițerului de urmărire penală. Videofonogramele obținute în cadrul desfășurării unor

⁹⁵ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.34-37.

măsurile speciale de investigații, pot fi la fel utilizate ca probe dacă acestea au fost obținute în ordinea prevăzută de legislație.

Dacă organul de urmărire penală a decis să aplice videoînregistrarea el este obligat să înștiințeze persoanele interesate și alți participanți ai acțiunii de urmărire penală. În acest scop poate fi invitat și un specialist care este avertizat despre răspunderea penală pentru refuzul sau sustragerea de la îndeplinirea obligațiilor de specialist (art. 87 CPP al Republicii Moldova).

Videofonograma, la fel ca și procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală, trebuie să conțină partea introductivă, partea de bază și cea de încheiere.

Indiferent de genul acțiunii de urmărire, partea introductivă este oportună să înceapă prin fixarea îndeaproape a persoanei care conduce acțiunea respectivă. Acesta se prezintă, specificând numele, funcția sa, acțiunea care se desfășoară, dosarul penal în cadrul căreia se produce videoînregistrarea, timpul, locul și persoana ce o execută. În continuare, ofițerul de urmărire penală prezintă consecutiv fiecare dintre membrii participanți la acțiunea în cauză, lămurindu-le drepturile, obligațiile fiecăruia, precum și ordinea în care aceasta se va desfășura.

Cu aceasta se termină partea introductivă a videofilmului după care, imediat sau după o pauză se fixează procesul și rezultatele acțiunii de urmărire penală propriu-zise.

Fixarea se realizează conform unui scenariu, în consecutivitatea în care se desfășoară acțiunea de urmărire, procedeele fiind aceleași ca și în cazul fotografierii (de orientare, schiță, de nod, de detaliu), însă cu anumite elemente specifice. Spre exemplu, obiectul central în cadrul înregistrării de orientare poate fi evidențiat prin trecerea treptată de la planul general spre un plan mediu, apoi la planul apropiat și, la necesitate, spre un plan de detaliu (conținutul unui ascunziș la percheziție). În cazul panoramărilor camera se va roti astfel, încât 90° să se parcurgă în 12-15 sec. Întreruperile în cadrul video înregistrării actului de urmărire sunt, în principiu, inadmisibile, însă practic, inevitabile, de aceea ele vor fi menționate în mod special pe videofonogramă, dar și în procesul-verbal al acțiunii respective (timpul, cauzele întreruperii ș.a.). Toate activitățile

privind depistarea, fixarea și ridicarea materialelor de probă trebuie să fie verbalizate.

Partea de încheiere a videoînregistrării se realizează după vizionarea de către participanți a videofonogramei și constă în certificarea de către ei a corectitudinii celor înregistrate, precum și declarația ofițerului de urmărire penală despre sfârșitul acțiunii respective⁹⁶.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
2. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
3. Cârjan Lazăr, Chiper Mihai, Criminalistica. Tradiție și modernism, Editura: Curtea Veche, București 2009.
4. Camil Suci, Criminalistica, Editura: Didactică și Pedagogică, București 1972.
5. Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
6. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
7. Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, Partea I, București 1986.
8. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Noțiunea, rolul și avantajele fotografiei judiciare?
2. Obiectele fotografiei criminalistice?
3. Care sunt mijloacele fotografice?
4. Ce prezintă metoda fotografică criminalistică?
5. Ce prezintă procedeul fotografic criminalistic?
6. Care sunt subiecții fotografiei operative?

⁹⁶ Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, op.cit., p.22.

Tema 4: Noțiunea și clasificarea urmelor

4.1 Noțiunea și clasificarea urmelor **4.2** Clasificarea urmelor la locul faptei **4.3** Urmele de reproducere **4.4** Urmele formate din obiecte sau felurite substanțe **4.5** Urmele de incendii sau de explozii

4.1 Noțiunea și clasificarea urmelor

Studiul urmelor reprezintă cea mai importantă temă de cercetare în criminalistică. Unii cercetători din acest domeniu admit că ar exista chiar o știință autonomă, *traseologia*, care are ca obiect de studiu întreaga activitate de descoperire, fixare, ridicare și valorificare a urmelor⁹⁷.

Folosirea urmelor în scopul cercetării infracțiunilor coboară în cele mai vechi timpuri, procesul în cauză fiind genetic legat de activitatea vânătorilor, care urmăreau animalele sălbatice după urmele lăsate de acestea. Necesitatea studierii de către ei a urmelor pentru a cunoaște unele evenimente ce s-au produs le permitea să dobândească toate cele necesare pentru a supravețui (hrană, apă, adăpost). Mai târziu odată cu acumularea de experiențe și cunoștințe despre mecanismul formării urmelor, deprinderile acestor subiecți au început să fie folosite și în sfera dreptului pentru a căuta persoanele care au comis fapte antisociale, altele și pentru a stabili modul de comitere a acestora. ⁹⁸

Majoritatea infracțiunilor presupun prezența subiectului în locul unde se comite fapta și săvârșirea de către acesta a unor acțiuni care generează schimbări în mediul înconjurător. Aceste modificări sunt cunoscute sub denumirea generică de *urme*, care pot rămâne pe corpul făptuitorului, pe al victimei, pe hainele acestora, pe sol, pe diferite

⁹⁷ Ciopraga A., Iacobiță I. Criminalistica. Op. cit., p. 36; Mircea I. Valoarea criminalistică a unor urme la locul faptei. Ed. Vasile Goldiș. Arad, 1996, p. 12.

⁹⁸ Golubenco Gh. Criminalistică: Cercetarea urmelor materiale ale infracțiunii. F.E.-P Tipografia Centrală. Chișinău, 2015, p. 22.

obiecte etc., ele au o importanță semnificativă în investigarea cauzei și aflarea adevărului.⁹⁹

Domeniul tehnic al investigației criminalistice care se ocupă cu cercetarea urmelor este cunoscut și sub denumirea de – **traseologie**¹⁰⁰.

Traseologia – ramură a tehnicii criminalistice care studiază și analizează urmele pașilor, înscrisurilor, ținutelor de mână, trelor de cauciuc, ținutelor de obiecte sau aplicarea tehnicilor de traseologie digitală. **Scopul acestei ramuri este de a stabili legături între persoane, obiecte și evenimente, precum și de a furniza dovezi tangibile pentru anchetatori și în instanțele de judecată.**

Denumirea de **traseologie** provine din combinarea cuvintelor **trac** (de origine franceză, care se traduce prin urmă, dâră) și **logos** (de origine greacă, care se traduce prin ordine, idee)¹⁰¹.

Marea varietate a urmelor lăstate după săvârșirea infracțiunii a condiționat apariția, în cadrul criminalisticii, a **traseologiei** – **domeniu** cu destinație să asigure implementarea realizărilor diverselor științe la cercetarea urmelor lăstate la fața locului sau în alte împrejurări similare¹⁰².

La începuturile sale, **obiectul traseologiei** era redus la urmele lăstate prin reproducerea părții de contact a unui obiect pe suprafață sau în profunzimea altuia. În literatura de specialitate se subliniază că sarcina-cheie a traseologiei constă în identificarea obiectelor materiale pe baza reflectărilor elementelor exterioare ale acestora în mediul înconjurător¹⁰³.

Cercetările ulterioare au dus la valorificarea criminalistică a unor noi categorii de urme, ceea ce a extins și a modificat **obiectul traseologiei**. La etapa actuală, **traseologia** se prezintă ca *un domeniu bine determinat al criminalisticii, destinat cunoașterii legităților formării urmelor materiale ale infracțiunii și elaborării metodelor și mijloacelor tehnico-*

⁹⁹ Ruiu M., Stancu E. Criminalistica. Tehnici de investigare traseologică. Ed. Universul Juridic. București, 2016, p. 9.

¹⁰⁰ Stancu Emilian, Criminalistică, Suport de curs, Editura: Universul Juridic, București 2004, p.37.

¹⁰¹ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.40.

¹⁰² Doraș Simion, op.cit., p.124.

¹⁰³ Б. Шевченко, Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике, Издательство Московского университета, Москва, 1975, с. 11.

*științifice necesare descoperirii, fixării și examinării acestora în vederea stabilirii faptei, identificării făptuitorului și determinării tuturor împrejurărilor cauzei*¹⁰⁴.

❖ Clasificarea urmelor în criminalistică

Cei mai mulți autori consideră **urma** ca fiind **orice modificare materială produsă la locul și în procesul săvârșirii unei infracțiuni**. Unii autori definesc urmele ca fiind **cele mai variate schimbări care pot interveni în mediul înconjurător ca rezultat al acțiunii infractorului**, ori **totalitatea elementelor materiale a căror formare este determinată de săvârșirea infracțiunii**, sau **orice modificare materială intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte penale, între faptă și modificarea produsă existând un raport de cauzalitate**¹⁰⁵.

Comiterea oricărei infracțiuni este însoțită de modificarea ambianței locului unde a avut loc fapta penală, adică de apariția unor urme (pe obiectele materiale, în conștiința persoanelor), folosite din cele mai străvechi timpuri la descoperirea acestora.

Anume urmele materiale, dar și cele ideale (psihofiziologice), manifestându-se ca sursă importantă despre evenimentul infracțional, permit a stabili cu exactitate împrejurările faptei, persoana vinovată, implicația altor subiecți.

Urmele sunt tratate în **sensul larg și sensul restrâns** al cuvântului.

În accepția **largă** urmele prezintă consecințele materiale ale infracțiunii, precum: *urme apărute în rezultatul contactului unui obiect cu alt obiect; obiecte abandonate sau pierdute de infractor, obiecte dispărute de la locul faptei; părți ale obiectelor deteriorate; urme de miros etc.*

Urme în înțelesul **îngust** sunt considerate doar acelea ce reproduc *structura exterioară a obiectului creator de urmă (forma, dimensiunile, microrelieful)*. **Urmele materiale** prezintă rezultatul a celor mai variate activități și fenomene: – *influențe mecanice a unor obiecte asupra altor*

¹⁰⁴ Doraș Simion, op.cit., p.125.

¹⁰⁵ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.175.

obiecte (urme de mâini, de efracție, transport etc.); – sfărâmarea sau fragmentarea unor obiecte în cursul săvârșirii infracțiunilor (distrugerea unui obstacol etc.); – dispariția unor obiecte sau substanțe din locul lor obișnuit, apariția unor noi obiecte la fața locului (tub-cartuș, glonte, instrument, alte obiecte pierdute sau lăsate de făptuitor la fața locului); – procese fizico-chimice, care au loc în cadrul săvârșirii infracțiunii și care, în cea mai mare parte rămân invizibile (urme termice, electrice, magnetice, radioactive); – procese biologice (pete cadaverice, rigiditate cadaverică, șanțul spânzurării etc.)¹⁰⁶.

Analiza literaturii de specialitate demonstrează faptul că, în vederea clasificării urmelor, opiniile criminaliștilor diferă de la un autor la altul.

În esență, orice clasificare constă în repartizarea fenomenelor (*materiale sau logice*) în grupe pe baza caracteristicilor lor comune. Deci depistarea acestor caracteristici – criteriile constituie sarcina primordială a clasificării.

În plan gnoseologic, clasificarea urmelor infracțiunii este o condiție indispensabilă procesului de cunoaștere a lor. După cum se știe, cunoașterea unui fenomen fie din domeniul naturii, fie de gen social, are ca premisă stabilirea cărui sistem aparține¹⁰⁷.

Pe plan utilitar, clasificarea urmelor infracțiunii se impune, în primul rând, de necesitatea aplicării în mod sistematizat a mijloacelor tehnico-stiințifice pentru cercetarea lor. Este justă afirmația că prin clasificarea realizată, urmele deja clasificate să poată fi studiate în mod sistematic, prin aplicarea metodelor și mijloacelor tehnice adecvate.

Clasificarea urmelor după diferite criterii are drept scop creșterea gradului de precizie și claritate al modului de descriere (documentare) și formulării concluziilor cercetărilor criminalistice la soluționarea cauzelor penale, în scopul instruirii viitorilor juriști, care vor soluționa aceste cauze.

În vederea atingerii acestui multiplu scop, se examinează **o clasificare cât mai generală și optimală a urmelor de la fața locului**, care pot fi divizate în:

¹⁰⁶ Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, op.cit., p.23.

¹⁰⁷ Gheorghită Mihail, op.cit., p.178.

- urme de reproducere;
- urme de obiecte sau substanțe și resturi ale acestora;
- urme de explozii și incendii¹⁰⁸.

O altă **clasificare a urmelor** este prezentă **în funcție de obiectele creatoare de urme:**

a. urme de om (homeoscopice);

Urmele de om, la rândul lor, se clasifică în:

- urme de mâini;
- urme de picioare;
- urme de dinți;
- urme de buze;
- urme de urechi;
- urme de alte părți ale corpului.

b. urme de instrumente, mecanisme, utilaje (mecanoscopice);

c. urme de mijloace de transport;

d. urme de animale;

e. urme de fenomene (incendii, explozii).

După **modul de formare și natura urmelor, factorul creator de urme, nivelul de modificare a obiectului primitor de urme**, acestea se clasifică în:

- urme-formă și urme-obiecte, materie;
- urme statice și dinamice;
- urme de suprafață și de adâncime (de volum);
- urme de stratificare și de destratificare;
- urme vizibile, slab vizibile și invizibile (latente);
- urme locale și periferice.

După **mărimea** lor, urmele pot fi clasificate în: **macroure** și **microure**¹⁰⁹.

¹⁰⁸ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, Bucuresti 2001, p. 57.

¹⁰⁹ Gheorghiță Mihail, op.cit., p.179.

4.2 Clasificarea urmelor la locul faptei

Diversitatea modificărilor care au loc în lumea materială, ca rezultat al intervenției omului, face ca și urmele să capete forme și aspecte din cele mai diferite, iar clasificarea lor să devină foarte anevoioasă. De aceea, din motive de ordin didactic, clasificarea urmelor se face după multiple criterii.¹¹⁰

Obținerea unei viziuni unitare asupra sistemului urmelor și evidențierea interdependențelor dintre diferitele categorii, grupe și subgrupe ale acestora conduc la utilizarea mai multor criterii de clasificare. Aceste criterii permit stabilirea sursei, formei, dimensiunilor și conținutului urmelor, precum și evaluarea calității și posibilităților de utilizare a lor în procesul judiciar. Prin aplicarea unor astfel de criterii, se poate obține o înțelegere mai profundă și detaliată a urmelor, ceea ce facilitează investigația și aduce contribuții importante în soluționarea cauzelor penale.¹¹¹

Ca urme ale infracțiunii sunt considerate toate elementele materiale a căror formare este determinată de săvârșirea infracțiunii¹¹².

Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor este faza inițială, această fază este foarte importantă pentru obținerea rezultatelor fiabile în urmărirea penală, deoarece orice eroare sau manipulare a urmelor poate afecta întregul proces de investigare. Este important să se respecte procedurile adecvate și să se utilizeze tehnici specifice pentru descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor, astfel încât să se evite distrugerea sau alterarea acestora.

Prin descoperirea urmelor în criminalistică se înțelege depistarea acestora de către organele cu funcții de urmărire penală prin efectuarea la fața locului a activităților de căutare, bazate pe realizările tactice și mijloacele tehnico-științifice criminalistice.

Fixarea și ridicarea urmelor constă în efectuarea de către organele menționate a activităților procedural-tehnice de certificare a existenței și

¹¹⁰ Ciopraga A., Iacobuță I. Criminalistica. Loc. cit., p. 37; Suci C. Criminalistica, Op. cit., p. 200; Stancu E. Criminalistica. Vol. I. Op. cit., p. 137.

¹¹¹ Ruiu M., Stancu E. Loc. cit., p. 11.

¹¹² Suci Camil, op.cit., p.200.

stării urmelor infracțiunii la fața locului, precum și retragerea și conservarea lor în vederea folosirii ulterioare la stabilirea adevărului.

La aplicarea mijloacelor tehnico-științifice în vederea descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii, se va ține cont de categoria urmelor cercetate și natura obiectelor purtătoare. Evident, tehnicile aplicate la descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor de mâini diferă după conținut de cele aplicate în același scop privind urmele de picioare, ale mijloacelor de transport, ale instrumentelor de spargere etc¹¹³.

Ținând cont de interconexiunea dintre obiectele formării urmelor (infractorul, situația materială, victima (subiectul infracțiunii), instrumentele și mediul infracțiunii și protecției), urmele infracțiunii de regulă: se disting în primul rând, sub formă de urme de la infractor, victimă, elemente individuale de mediu material (scena incidentului, instrumente și mijloace folosite la comiterea infracțiunii și protecția împotriva acesteia, iar în al doilea rând, în forma de urme asupra infractorului, victimei, mediul material (scena incidentului), asupra instrumentelor și mijloacelor infracțiunii și protecției.

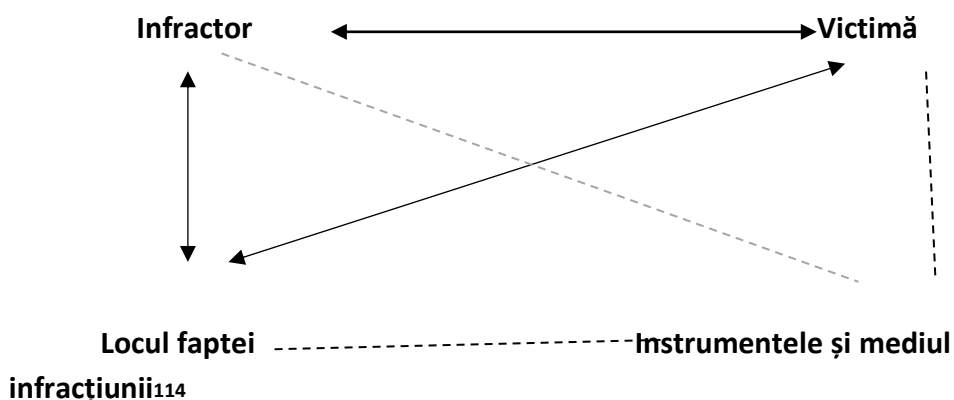
Ca rezultat al interacțiunii și impactului obiectelor principale unul asupra celuilalt, fiecare dintre ele pot avea urme multiple de la restul obiectelor.

De exemplu, asupra victimei există urme ale infractorului (dinții, saliva, microparticulele, fibrele textile din haine etc.), condițiile materiale, instrumentele și mijloacele folosite (deteriorări ale corpului și hainelor, microparticule din metal, vopsele etc.), pe instrumentul infracțiunii – urme ale infractorului (transpirație, urme de miros, urme de mâini, microparticule din buzunarele îmbrăcămintei etc.), urme ale victimei (fibre textile, microparticule din haine, păr, sânge, celule ale organelor interne etc.), urme ale situației materiale (barieră spartă etc.).

O astfel de interacțiune duce la formarea așa-numitei cruci de urme.

¹¹³ Doraș Simion, op.cit., pp.129-130.

Relația dintre principalele obiecte de formare a urmei la fața locului

Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor necesită a fi efectuate potrivit următoarelor reguli generale:

1. Respectarea strictă a normelor dreptului procesual-penal ce reglementează efectuarea cercetării locului faptei, a percheziției și a ridicării de obiecte și documente, acestea fiind prevăzute ca principalele acțiuni procesuale destinate descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii.

2. Utilizarea în limite maxime a mijloacelor tehnico-criminalistice menite să majoreze capacitatea de percepție și deci eficiența activităților de căutare a urmelor, inclusiv ale celor latente.

3. Aplicarea tuturor măsurilor posibile de protejare a urmelor, în special în cazurile amânării cercetării locului faptei sau desfășurării acestei activități în condiții nefavorabile.

4. Fixarea urmelor descoperite prin descrierea lor în procesul-verbal, acesta fiind principalul, sub aspect procesual, mijloc de fixare în formulări laconice, clare și de înaltă precizie, aici vor fi consemnate:

- caracteristicile generale ale obiectului purtător ce denotă unde se află, prin ce se caracterizează suprafața purtătoare de urme;
- categoria și tipul urmei, poziția în raport cu suprafața obiectului-suport și cu alte obiecte;

¹¹⁴ Яблоков Н.П., Криминалистика, Издательство: ЮРИСТЪ, Москва 2001, с.214.

- caracteristicile fiecărei urme referitor la formă, mărime, culoare, cantitate;
- datele privind modul de descoperire, fixare și ridicare a urmelor.

5. Indiferent de natura acestora, urmele depistate se vor fotografia, apelându-se la metoda fotometrică. Pe lângă menirea de a demonstra și a certifica datele expuse în procesul-verbal, fotografiile urmelor, redând cu claritate caracteristicile acestora, adesea devin obiecte ale expertizei criminalistice.

6. Urmele descoperite sau relevate la fața locului, de regulă, se ridică în comun cu obiectul sau cu o parte separată (demonțată) a acestuia.

7. Dacă obiectul purtător de urmă e de valoare, supravoluminos sau intransportabil și, din aceste ori alte motive, se exclude ridicarea lui, urmele se vor ridica, procedându-se:

- la mularea urmelor de adâncime cu soluție de ghips, plastilină, materiale polimerice;
- la transferarea urmelor de suprafață pe pelicule dactiloscopice, foi de hârtie fotografică și alte materiale adezive;
- la recoltarea urmelor-materie prin răzuire, absorbire, solubilizare, atragere cu magnetul etc.¹¹⁵.

4.3 Urmele de reproducere

Formarea urmelor de reproducere presupune existența unui **obiect creator de urmă** și a unui **obiect primitiv de urmă**. Aceste urme cunoscute și sub denumirea de **urme formă** se creează prin contactul nemijlocit al celor două obiecte, cel primitiv reflectând o parte din caracteristicile obiectului creator¹¹⁶.

Urmele de reproducere, fiind numeroase ca număr și foarte variate ca mod de prezentare sunt clasificate și subclasificate după diferite

¹¹⁵ Doraș Simion, op.cit., pp.130.

¹¹⁶ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, pag.61.

criterii. Drept criteriu de clasificare a urmelor de reproducere, studiate de traseologie, deja încetățenite în criminalistică, sunt:

- modul de acțiune a unui obiect asupra celui alt;
- plasticitatea obiectului primitor;
- locul de sedimentare a urmei;
- natura obiectului creator de urme;
 - mărimea urmelor¹¹⁷.

După modul de acțiune a unui obiect în raport cu celălalt, urmele de reproducere se divizează în: **statice** și **dinamice**.

În funcție de acest criteriu, urmele se clasifică în:

Urme statice, care se creează numai în cazurile în care momentul final de formare a urmelor se caracterizează printr-o stare de repaus a ambelor obiecte. De exemplu, prin apăsarea unui instrument metalic pe lemn, acesta pătrunde atât timp cât acționează forța, după care se oprește. În acel moment se formează urma statică.

Tot astfel se produc și urmele statice de încălțăminte în timpul mersului normal, urmele mijloacelor de transport, ale animalelor etc. În urma statică, structura exterioră a obiectului creator este inversată, ca într-un negativ fotografic.

Urme dinamice, care se formează în procesul de mișcare a obiectelor, fie a unuia dintre ele, fie a ambelor obiecte.

Urmele dinamice tipice sunt cele care iau naștere prin frecarea suprafețelor obiectelor sau prin tăiere. De exemplu, urmele de alunecare a încălțăminte pe pământ, alunecarea roții pe șosea a unui vehicul frânat brusc, urmele sub formă de striații rămase pe capătul unei bucăți de sârmă tăiată cu cleștele.

În urmele dinamice elementele reliefului obiectelor creatoare se transmit sub formă de linii, șanțuri, dâre, cu profiluri diferite, care sunt produse de alunecarea detaliilor obiectului creator pe suprafața obiectului primitor¹¹⁸.

În raport cu **modificările aduse corpului primitor**:

¹¹⁷ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.181-182.

¹¹⁸ Ruiu Marin, Stancu Emilian, Criminalistica, Tehnici de investigare traseologică, Editura: Universul Juridic, București 2016, p.14.

- **urme de adâncime**, când obiectul creator este dur și pătrunde în masa obiectului primitor;

- **urme de suprafață**, când obiectul creator și cel primitor sunt de aceeași duritate și apar ca rezultat al depunerilor de pe obiectul creator pe suprafața obiectului primitor și invers, fără a se schimba formele celor două obiecte.

Urmele de suprafață pot fi:

- **de stratificare**, când obiectul creator depune pe cel primitor un strat de substanță (urme de încălțăminte, urme ale pneurilor pe asfalt etc.)

- **de destratificare**, atunci când obiectul creator primește un strat subțire de substanță din suprafața obiectului primitor (stratul depus pe degetele așezate pe un toc de fereastră).

Urmele de stratificare și destratificare pot fi:

- **vizibile**, când sunt detectate de ochiul omenesc;
- **invizibile** sau **latente** care nu pot fi detectate decât dacă sunt private sub anumite unghiuri de lumina, prin transparență, pentru a căror vizibilitate, fiind necesară relevarea lor prin folosirea unor surse dirijate de lumina sau a radiațiilor ultraviolete¹¹⁹.

După sedimentarea lor urmele de reproducere sunt clasificate în **locale și periferice**.

- **urmele locale** se formează prin modificarea suprafeței sau volumului obiectului primitor pe locul de contact cu obiectul creator, reproducându-se în limitele respective, caracteristicile generale și chiar individuale, în anumite situații, ale părții de contact din obiectul creator de urmă. Așa sunt urmele de picioare, de mâini etc.

- **urmele periferice** sau **de contur** reprezintă o modificare de suprafață a obiectului primitor în afara limitelor de contact cu obiectul creator, redându-i conturul general al acestuia din urmă. De obicei, la formarea acestor urme nu are loc detașarea ori depunerea de substanță între obiectele venite în contact, ci intervine acțiunea asupra celor două obiecte ale unor fenomene exterioare, care pot fi mecanice, chimice,

¹¹⁹ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.54-55.

termice, fotochimice, acționând în același timp asupra ambelor obiecte – creator și primitor de urmă. Asemenea modificări de suprafață produce zăpada, ploaia, focul, praful așezat pe suprafața obiectelor, după ridicarea obiectului creator de pe obiectul primitor, pe acestea din urmă rămâne conturul celui dintâi.

După natura obiectului creator, urmele de reproducere sunt clasificate în:

- urme de mâini;
- urme de picioare;
- urme de dinți;
- urme de buze;
- urme ale instrumentelor de spargere;
- urme ale mijloacelor de transport;
- urme create de îmbrăcăminte etc.¹²⁰.

După **mărimea** lor, urmele de reproducere pot fi: **macro** sau **microureme**.

- **macrouremele** constituie toate categoriile de urme – formă caracterizate prin dimensiuni suficient de mari pentru a putea fi percepute și examinate nemijlocit cu organele senzoriale umane.

- **microuremele** sunt acele urme – formă, de dimensiuni mici și foarte mici, pentru a căror descoperire, ridicare și examinare sunt necesare mijloace tehnice de amplificare (lupe, microscop etc.) a posibilităților senzoriale umane ori utilizarea unor metode microanalitice¹²¹.

❖ **Cercetarea criminalistică a urmelor lăsate de corpul uman**

Urmele lăsate de om constituie cea mai însemnată grupă de urme utilizată în cadrul cercetării infracțiunilor. Obiectul de studiu nemijlocit al traseologiei în acest sens prezintă, urmele ce reflectă structura exterioară

¹²⁰ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.184.

¹²¹ Draghici Constantin, Iacob Adrian, Tratat de tehnica criminalistica, Editura: Sitech, Craiova 2007, p.169.

a corpului uman (de mâini, picioare, buze, dinți, unghii) sau a obiectelor vestimentare (pantofi, mănuși etc.). Procesarea lor presupune depistarea (relevarea), exminarea preliminară, fixarea și ridicarea lor¹²².

❖ Urmele de mâini

Activitatea de identificare cel mai frecvent uzitată în criminalistică este cea care are drept scop identificarea persoanei, fiind cunoscută și sub denumirea de "identificare judiciară".

Ea a apărut ca preocupare și necesitate încă de la cercetarea primelor acte ostile societății organizate pe baze statale, acte care contraziceau morala societății respective și încălcau regulile de comportare stabilite de ea. Referitor la identificarea judiciară a persoanei în cazul săvârșirii infracțiunilor s-au ridicat două probleme:

a) identificarea după urme (și alte elemente ale săvârșirii faptei) a persoanei care a încălcat legea;

b) înregistrarea acestei persoane, astfel încât dacă mai comite o nouă infracțiune să fie cunoscută situația ei de recidivist.¹²³

Ca mijloc de probă, bazat pe investigații științifice, urmele de mâini au fost recunoscute în justiția penală cu mult mai târziu. În opinia acceptată de mai mulți cercetători în acest domeniu, primele acte de identificare a infractorilor pe baza urmelor de mâini, descoperite la locul faptei, s-au înregistrat la finele secolului XIX-lea – începutul secolului trecut. În baza marilor realizări în domeniul medicinei și antropologiei, s-a constituit o ramură specială a criminalisticii, cunoscută astăzi sub denumirea de **dactiloscopie** – *știința privind studiul desenelor papilare*¹²⁴.

Dactiloscopia este *știința privind studiul desenelor papilare*. Denumirea derivă din cuvintele grecești **daktylos** = deget și **scopeo** = a examina.

În **sens restrâns** dactiloscopia are ca obiect de cercetare desenele papilare ale degetelor (amprente digitale), dar în Criminalistică se

¹²² Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, op.cit., p.25.

¹²³ Drăghici C., Iacob A. Tratat de tehnică criminalistică. Op. cit., p. 81; Pășescu Gh., Constantin I.R. Secretele amprentelor papilare. Ed. Național. București, 1996, p. 15.

¹²⁴ Cârjan Lazăr, Chiper Mihai, Criminalistica. Tradiție și modernism, op.cit., p.112.

utilizează **sensul larg**, care cuprinde și desenele palmei (amprente palmare) și ale tălpii piciorului (amprente plantare).

Desenele papilare (sau dermatoglife) sunt formate din sistemul liniilor paralele ale creștelor papilare, separate între ele de șanțuri papilare¹²⁵.

Urmele papilare descoperite la fața locului pot fi urme de deget, urme de mâini sau fragmente ale acestora, cele luate experimental se numesc **impresiuni digitale**, iar fotografiile reliefului papilar descoperit la fața locului sau luat experimental se numesc **dactilograme**, cele care sunt de fapt examinate în procesul de identificare dactiloscopică.

Identificarea unei persoane pe baza **urmelor papilare** are în vedere mai multe proprietăți ale reliefului papilar, al căror rol este apreciat diferențiat de diverși autori, astfel:

- **longevitatea** – relieful se definitivează în stadiul intrauterin și dispare odată cu descompunerea prin putrefacție a pielii; apare înainte de a ne naște și dispare după deces;

- **fixitatea** – pe parcursul vieții nu apar sau dispar linii față de desenul inițial; apar modificări ale dimensiunii în procesul creșterii până în stadiul de adult, sau modificări în sensul dobândirii de cicatrici ale unor răni profunde ce se suprapun peste relief;

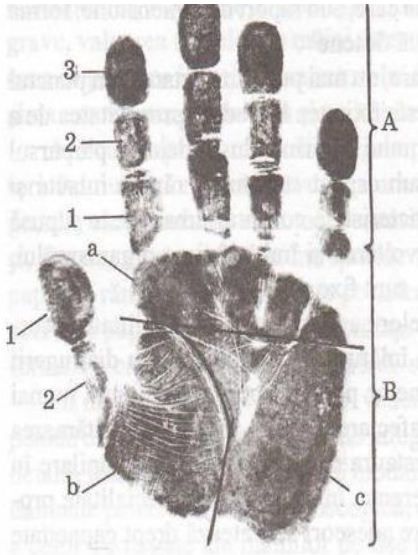
- **inalterabilitatea** – caracterizată prin faptul că relieful nu poate fi șters sau modificat, pe cale fizică sau chimică, numai în situația distrugerii în profunzime a papilelor din stratul dermic (bolile degenerative grave, arsurile de gradul III pot leza pielea definitiv, în sensul că este înlocuită cu un țesut scleros inform); leziunile de la nivelul epidermei distrug creștele doar vremelnic, ele refăcându-se odată cu procesul de vindecare;

- **unicitatea** – înțelesă în sensul că fiecare persoană are un relief papilar propriu, cu o existență unică, ale cărui detalii sunt nerepetabile, respectiv nu se regăsesc la alt om; acest lucru este posibil datorită numărului imens al posibilităților de combinare a variatelor detalii ce compun fiecare desen papilar¹²⁶.

¹²⁵ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.60.

¹²⁶ Labo Grigore, Criminalistică, Note de curs, Cluj Napoca 2014, p.6.

Clasificarea desenelor papilare

Pe suprafața palmei mâinilor deosebim **două regiuni anatomice** cu desene papilare, care, la rândul lor, prin șanțurile flexorice se subîmpart fiecare în câte trei zone. Prima este regiunea digitală cu zonele falangei, falanginei și falangetei, a doua, cea palmară, cu zonele digitopalmară, tenară și hipotenară.

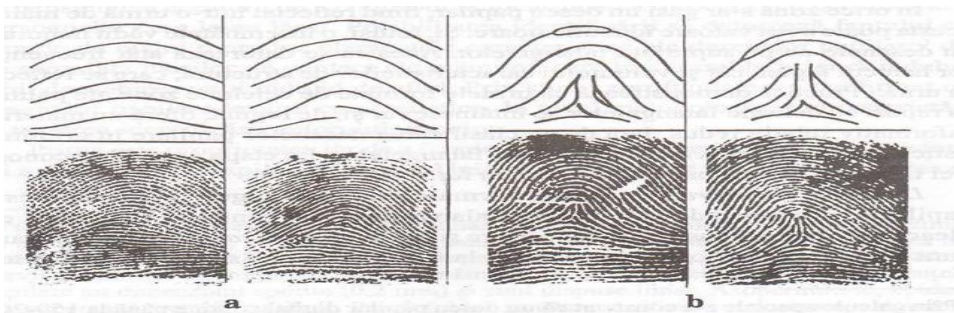
Regiunile anatomice ale palmei: **A** – regiunea digitală cu zonele: 1 – falangei; 2 – falanginei; 3 – falangetei; **B** – regiunea palmară cu

zonele: a – digitopalmară; b – tenară; c – hipotenară.

La etapa actuală se cunosc trei tipuri de desene papilare: **în arc, în laț și în cerc.**

Desenele papilare în arc sunt formate dintr-un singur curent de creste papilare, care încep de la o latură a falangetei și, curbându-se în centrul ei, pleacă spre latura opusă. Desenele în arc sunt simple și în șatră.

Desene papilare în arc: a – simple, b – în șatră

Desenele papilare în laț au o structură mai complicată. În ele se disting lesne trei curențe de crește papilare, formând zonele respective: **centrală**, **periferică** sau **marginală** și **bazală**.

Desen papilar în laț: **a** – linii formate de creștele zonei centrale; **b** - linii formate de creștele zonei periferice; **c** – delta.

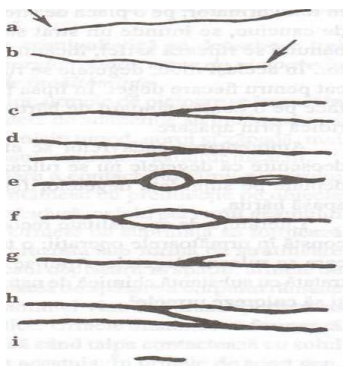
Desenele papilare în laț variază în funcție de numărul creștelor cuprinse de cele trei curențe, forma și direcția acestora. Se disting vădit desene simple în laț, sub aspect general de rachetă, în care brațele lațurilor se concentrează în centru, și curbe, în care lațurile zonei centrale au o formă încovoiată.

Desenele papilare în cerc, ca și cele în laț, sunt formate din trei curențe de crește. Spre deosebire de acestea, la desenele în cerc, creștele zonei centrale se prezintă în formă de cerc, spirală, oval. În acest tip de desene, creștele zonei periferice și a celei bazale se intersectează pe ambele părți laterale ale desenului (o particularitate distinctivă a acestui tip de desene), formând respectiv

două delte.

Desene papilare în cerc: **a** – linii formate de creștele zonei centrale; **b** – linii formate de creștele zonei periferice; **c** – linii formate de creștele zonei bazale; **d₁-d₂** – deltele.

Detalii caracteristice ale desenelor papilare: **a** – începutul liniei; **b** – sfârșitul liniei; **c** – ramificarea liniei; **d** – contopirea liniei; **e** – inelul papilar; **f** – butoniera papilară; **g** – cârligul papilar; **h** – anastomaza papilară; **i** – fragmentul liniei papilare¹²⁷.

Cercetarea la fața locului a urmelor de mâini cuprinde activități ale organului de urmărire penală ce se întreprind pentru descoperirea, evidențierea urmelor latente, fixarea și ridicarea prin metodele și mijloacele tehnice adecvate, precum și pentru interpretarea lor¹²⁸.

Căutarea urmelor de mâini la locul faptei va ține seama de natura obiectelor din perimetrul acestuia, precum și de posibilitatea formării lor. Se vor cerceta obiectele care în mod necesar sau accidental pot să fie atinse cu palmele, iar suprafețele acestora să fie capabile să primească și să păstreze această categorie de urme. Suprafețele cele mai propice sunt cele netede și lucioase.

Evidențierea urmelor de mâini în stare latentă, presupune utilizarea unor metode adecvate naturii obiectului primitor și timpului scurs de la formarea acestora.

Fixarea și ridicarea urmelor de mâini este următoarea etapă a cercetării, după descoperirea și eventuala evidențiere a urmelor în stare latentă.

Luarea impresiunilor digitale se realizează în vederea obținerii de material de comparație pentru identificarea autorilor unei infracțiuni¹²⁹.

¹²⁷ Doraș Simion, op.cit., pp.133-143.

¹²⁸ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, p.72.

¹²⁹ Labo Grigore, op.cit., pp.7-13.

❖ Urmele de picioare

Prin noțiunea de urme de picioare, în criminalistică se înțeleg modificările produse pe o suprafață, ca rezultat al contactului picioarelor omului cu ea¹³⁰.

Urmele de picioare pot fi, în raport cu natura obiectului creator:

- urme de picior încălțat (de exemplu, urmele pantofilor);
- urme de picior semi-încălțat (cele create de piciorul încălțat cu șosetă sau ciorap);
- urme de picior descălțat (urmele plantei piciorului).

Ele pot fi **urme de suprafață** sau **de adâncime**, **urme vizibile** sau **latente**.

Căutarea și descoperirea urmelor se realizează mai dificil decât în cazul urmelor de mâini. Dacă urmele sunt latente – formate de piciorul descălțat – se vor aplica aceleași reguli ca în cazul urmelor latente de mâini. Dacă piciorul este încălțat, urmele vor fi căutate cu precădere în locurile de pătrundere și, respectiv, de ieșiri din câmpul infracțiunii.

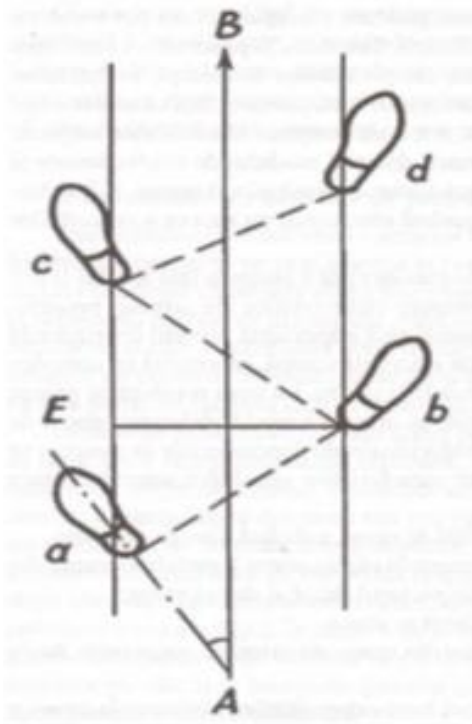
Fixarea urmelor se face prin fotografiere și prin descrierea în procesul verbal.

Ridicarea urmelor se realizează, în raport cu natura urmei, prin fotografiere, prin transferarea pe o peliculă adezivă sau prin realizarea de **mulaje**¹³¹.

Pentru realizarea de mulaje se folosește gipsul, ceara sau parafina. După întărirea gipsului, mulajul este curățat și se poate vopsi pentru a evidenția detaliile urmei și pentru a le face mai vizibile. Alte materiale care pot fi utilizate pentru realizarea mulajelor sunt siliconele, rășinile și materialele termoplastice. Fiecare dintre acestea are avantajele și dezavantajele sale și se alege în funcție de necesitățile specifice ale cazului și de caracteristicile urmei pe care se dorește să o reproducă.

¹³⁰ Doraș Simion, op.cit., p.145.

¹³¹ Chirilă Mihail, op.cit., pp.16-17.

Elementele creării urmelor de picioare: **AB** – linia direcției mersului; **a,b,c,d** – linia mersului; **ac,bd** – lungimea pașilor, **Eb** – lățimea pasului; **aAB** – unghiul pasului¹³².

Urmele de picioare găsite la fața locului pot fi urme disparate sau se pot găsi sub forma **cărării de urme**. Pentru a avea o **cărare de urme** e nevoie să descoperim la fața locului cel puțin trei urme consecutive de picior (două de la un picior, cealaltă de la celălalt picior). Analiza cărării de urme poate furniza informații suplimentare celor obținute prin interpretarea unei urme singulare. Pentru acest motiv în cărarea de urme găsită la fața locului se vor măsura și nota (desena) următoarele elemente: direcția de mișcare, linia mersului, lungimea pasului, lățimea pasului și unghiul pasului.

Direcția de mișcare a făptuitorului se află din examinarea generală a urmelor observând poziționarea degetelor și a călcâiului (la piciorul descălțat) sau vârful și tocul pantofilor (la piciorul încălțat). În schița efectuată la fața locului o însemnăm cu o linie continuă terminată cu o săgeată indicând direcția de deplasare.

¹³² Doraș Simion, op.cit., p.148.

Linia mersului este linia frântă ce unește aceleași repere ale fiecărei urme (de exemplu, linia ce unește centrele exterioare ale călcâielor) fiind reprezentată în schiță ca o linie frântă. Linia mersului ajută la stabilirea unghiului pasului.

Lungimea pasului se măsoară ca distanța dintre călcâiul (tocul) urmei unui picior la călcâiul (tocul) urmei imediat următoare. În raport cu lungimea pasului se poate stabili dacă persoana respectivă alerga sau mergea normal, dacă ducea o greutate, dacă este de statură mică sau mare ș.a.

Lățimea pasului se calculează ca distanța între două linii punctate ce trec prin partea interioară a călcâielor (piciorul stâng și cel drept) și sunt paralele cu direcția mersului. Analizând lățimea pasului se pot trage o serie de concluzii privitoare la persoana ce a creat aceste urme, cunoscându-se că:

- o persoană care duce o greutate sau o persoană în vârstă are tendința de a mări lățimea pasului (coborând astfel centrul de greutate);
- o persoană care aleargă micșorează lățimea pasului;
- prin educație, persoanele de sex feminin merg având o lățime foarte mică a pasului.

Unghiul pasului se stabilește prin intersecția unei linii ce străbate median urma piciorului (de la vârful la călcâi) cu linia mersului. Deschiderea unghiului pasului este direct proporțională cu viteza de deplasare¹³³.

Fixarea urmelor de picioare se poate realiza prin mai multe procedee.

Descrierea în procesul-verbal de cercetare de la fața locului. Se arată zona în care s-a găsit urma, natura obiectului primitor, culoarea acestuia, numărul, distanța și poziția urmelor față de diferite obiecte din jur. Se procedează apoi la descrierea lor amănunțită, cu toate detaliile. Se fac măsurători: a lungimii, pe axa longitudinală de la vârful tălpii până la partea proeminentă a tocului. Se măsoară lățimea maximă a pingelii, dacă este posibil, lățimea în zona arcadei sau a bolții, și separat, lungimea și lățimea tocului.

¹³³ Chirilă Mihail, op.cit., pp.16-17.

La urma piciorului desculț se arată dacă pot fi distinse reliefuri papilare, se fac măsurători ale lungimii în sensul distanței de la vârful degetului mare la extremitatea călcâiului, sau, după alți autori, de la extremitatea degetului cel mai proeminent, la extremitatea călcâiului.

Se măsoară lățimea în zona călcâiului, în zona tarsiană (cea mai îngustă), în zona metatarsiană (cea mai lată) și se pot înregistra valori unghiulare ale poziției degetelor față de linia lor de bază.

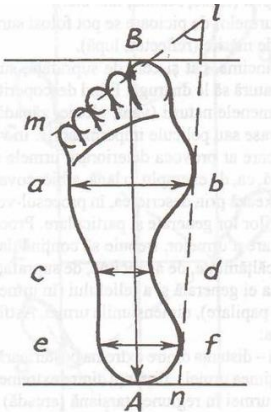
O altă metodă presupune încadrarea urmei într-un dreptunghi care poate la rândul lui să fie format dintr-o rețea de pătrate egale, așa-numita Rețea Causse.

Fotografia urmelor de picioare este al doilea mijloc de fixare utilizat în practica criminalistică. Într-o primă etapă se fotografiază urmele în ansamblul lor, în cazul în care sunt mai multe, după metoda fotografiei schiță.

Fixarea prin mulaj a urmelor de adâncime metodă care permite și ridicarea urmei de la fața locului. Înainte de mularea propriu-zisă sunt necesare niște operațiuni de pregătire a urmei.

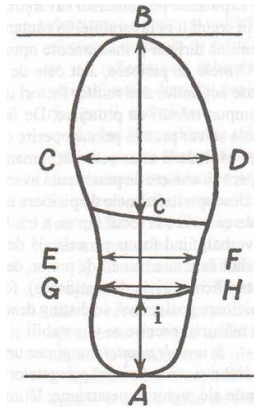
Transferul pe peliculă adezivă a urmelor de suprafață. În situația în care există urme de stratificare cu detalii foarte fine, caracteristice reliefului plantar, procedeul de aplicare este același ca și la urmele de mâini, doar că sunt necesare dimensiuni mai mari ale peliculei folio utilizate¹³⁴.

¹³⁴ Labo Grigore, op.cit., pp.20-22.

Măsurarea urmei plantei piciorului:

AB - lungimea urmei; **ab** - lățimea urmei;
cd - lățimea arcadei; **ef** - lățimea călcâiului;
mln - unghiul degetelor.

Măsurarea urmei de încălțăminte:

AB - lungimea urmei, **Bc, ci, IA** - lungimea respectiv a pingelei, părții intermediare și a tocului, **CD** - lățimea pingelei, **EF** - lățimea părții intermediare, **GH** - lățimea tocului¹³⁵.

❖ Alte urme homeoscopice

Urmele de dinți. Caracteristicile aparatului dentar pot fi identificate prin intermediul fotografiilor radiologice, precum și prin comparația directă cu urmele de dinți găsite la locul infracțiunii. Comparația dintre urmele de dinți și fotografiile radiologice ale suspectului se realizează prin intermediul unor markeri și a unei grile de comparare.

Urmele de dinți pot fi utilizate în identificarea autorului unei infracțiuni și în stabilirea relației acestuia cu obiectul care a produs urmele. De exemplu, în cazul unei agresiuni, urmele de dinți găsite pe corpul victimei pot fi comparate cu aparatul dentar al unui suspect, în scopul stabilirii autorului agresiunii.

Este important de menționat că urmele de dinți pot fi influențate de numeroși factori, precum starea generală a sănătății dentare, tratamentele stomatologice, condițiile de mediu și tipul de alimente consumate. De aceea, echipa de cercetare trebuie să ia în considerare aceste aspecte în timpul analizei urmelor de dinți.

¹³⁵ Doraș Simion, op.cit., p.150.

Urmele de buze. În procesul mușcăturilor, cât și al masticațiilor, concomitent cu dinții activează și alte părți ale cavității bucale (buzele), *urmele de buze* pot fi utilizate pentru a determina tipul de material folosit pentru aplicarea produselor cosmetice, precum și pentru a indica prezența unor boli sau afecțiuni bucale care pot modifica forma și mărimea buzelor. De asemenea, în anumite cazuri, se poate identifica prezența oricărui medicament sau substanță care poate afecta textura și aspectul buzelor. În general, urmele de buze sunt un indiciu important în investigațiile criminale și pot fi utilizate alături de alte forme de dovadă pentru a stabili identitatea suspectului.

Urmele create de obiecte vestimentare. Sunt importante în investigațiile criminale deoarece acestea pot oferi informații cu privire la făptuitor, victimă sau alte persoane implicate în infracțiune. De exemplu, forma și dimensiunea amprentelor obiectelor vestimentare pot fi utilizate pentru a identifica persoana care le-a purtat. De asemenea, fragmentele de îmbrăcăminte sau materiale accesorii pot fi analizate pentru a determina tipul țesăturii sau culoarea acestora, oferind informații suplimentare despre persoana îmbrăcată. Chiar și fibrele microscopice pot fi utile, deoarece acestea pot fi comparate cu țesăturile unui obiect vestimentar specific pentru a determina dacă acesta a venit în contact cu locul infracțiunii. În ansamblu, urmele create de obiecte vestimentare sunt un instrument valoros în stabilirea identității și implicării persoanelor într-un caz de crimă.

Firele de păr se descoperă prin cercetarea vizuală a corpului persoanei suspecte purtătoare de asemenea urme, a îmbrăcăminteii agresorului și a victimei, a uneltelor folosite de infractor, a mijloacelor de transport¹³⁶. Firele de păr pot fi identificate prin examinarea caracteristicilor microscopice, cum ar fi structura cuticulei, forma și dimensiunea foliculului, culoarea, textura și lungimea firului de păr. În plus, firele de păr pot furniza informații despre starea de sănătate a persoanei, cum ar fi starea de nutriție sau prezența anumitor boli sau tratamente medicamentoase.

¹³⁶ Chirilă Mihail, op.cit., pp.18-20.

Aceste informații pot fi combinate cu alte indicii colectate la locul faptei și cu informații despre persoanele implicate în caz pentru a ajuta la identificarea autorului unui infracțiune. Este important de menționat că identificarea firelor de păr nu poate fi considerată o dovadă concludivă a vinovăției, ci doar un indiciu suplimentar în ancheta penală.

Urmele biologice. Sunt recoltate frecvent cu ocazia investigării infracțiunilor săvârșite prin violență (omor, tâlhărie, viol, loviri) a accidentelor de circulație, de muncă, în explozii și incendii.

Urmele de sînge – la locul faptei, urmele sanguinolente se prezintă sub formă de picături, stropi, dăre, bălți, mânjituri, fiind consecința unei acțiuni violente (în sens larg), exercitate asupra corpului omenesc.

Urmele de salivă – interesează investigarea criminalistică numai dacă individul este de tip secretor. Pe baza testului ADN este posibilă identificarea persoanei după saliva prelevată de pe obiecte ca: tacâmuri, scobitori, șervețele, țigări, batiste etc.

Urmele de spermă – constau din lichidul seminal rezultat din secreția glandelor sexuale masculine în timpul raporturilor sexuale firești sau de perversiune sexuală, al masturbării, poluției nocturne ori al ejaculării datorită unor stări patologice. Se formează prin depunerea spermei eliminate pe diferite obiecte ca: lenjeria de corp și de pat, prosoape, batiste, haine, dușumele, covoare, corpul victimei sau al infractorului (pe coapse, fese, abdomen, perii pubieni, în vagin, anus, sub sânilor victimei, subsuori etc.). Prezintă interes pentru investigarea criminalistică a unor infracțiuni privitoare la viața sexuală, a unor infracțiuni de omor, în cazuri de sinucideri ale bărbaților prin spânzurare, precum și în unele accidente.

Urmele biologice: sângele, sperma, saliva, firele de păr, sudoarea, grăsimile și urina comportă două probleme: a) *determinarea naturii petelor și secrețiilor*; b) *stabilirea caracteristicilor grupale*¹³⁷.

¹³⁷ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.98-101.

4.4 Urmele formate din obiecte sau felurite substanțe

La săvârșirea unor acte prejudiciabile, infractorii utilizează diferite **obiecte și substanțe**, care uneori pot fi depistate la locul faptei, alături de alte urme. Ele pot fi abandonate, pierdute sau desprinse de infractor în mod diferit. În unele cazuri, acestea se descoperă și în formă de **fragmente de obiecte, resturi de substanțe, de materii de cea mai diversă natură** (organică sau anorganică) etc. Printre acestea pot fi: **obiecte de vestimentație** (mănuși, încălțăminte, haine, pălării, căciuli, fulare, batiste, nasturi, fibre sau fire textile), **instrumente, mecanisme, fire de păr** etc. sau **resturi ale acestora, piese din mijloacele de transport folosite de infractor sau de victimă** etc.¹³⁸.

Obiectele se consideră corpuri solide, de obicei prelucrate, care au o anumită întrebuințare¹³⁹. Acestea pot fi de destinație generală, utilizate în diverse domenii ale activității umane, adaptate, modificate în alte scopuri, precum și confecționate special în scopuri criminale.

Substanțele prezintă corpuri omogene, alcătuite din atomi și din molecule, care posedă o anumită stare (solidă, lichidă sau gazoasă), cantitate, volum, culoare, miros etc.¹⁴⁰. Acestea pot fi: substanțe sau resturi ale acestora de natură vegetală, animală sau minerală. Sub aspect criminalistic, la rândul lor, ele se mai pot diviza în substanțe alimentare, toxice și explozive.

Depistarea, examinarea și interpretarea acestora dă posibilitate de a obține anumite date referitoare la persoanele participante la săvârșirea infracțiunii și la circumstanțele în care s-a desfășurat evenimentul concret¹⁴¹.

Prin prezența acestor urme – obiecte sau substanțe, rămășițe ale acestora la fața locului, natura și starea lor, aspectele sub care se prezintă, zonele în care sunt depistate se poate diagnostica modul săvârșirii infracțiunii, precum și unele date referitor la persoana infractorului. De

¹³⁸ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.214.

¹³⁹ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, pp.1288-1289.

¹⁴⁰ Ibidem, pp.1917-1918.

¹⁴¹ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.214-215.

exemplu, în situația în care aceste urme fac parte din îmbrăcămintea făptuitorului, cu ajutorul lor se determină cercul de persoane suspecte în săvârșirea faptei concrete, iar prin mirosul imprimat în ele, depistat, ridicat și conservat în modul corespunzător, se poate ajunge până la identificarea posesorului lor¹⁴².

Descoperirea urmelor-obiecte la fața locului nu prezintă oarecare dificultăți. Acestea, fiind de dimensiuni relativ mari, se observă cu ochiul liber. Pentru a depista urmele-obiecte la fața locului, trebuie de organizat cercetarea acestuia, conform recomandărilor și procedurilor criminalistice, ca nici o porțiune de teren, încăpere, unde a fost comisă fapta prejudiciabilă sau itinerarul pe care a părăsit acest loc infractorul să nu rămână neexaminată.

Urmele de substanțe sau de resturi ale acestora, utilizate la săvârșirea unor infracțiuni, pot fi depistate la fața locului în diverse locuri, forme, cantități și ambalaje, precum și pe corpul victimei.

Fixarea urmelor-obiecte ale infracțiunii se realizează, în primul rând, prin descrierea lor în procesul-verbal, indicând denumirea concretă, locul și poziția în care se află, forma, dimensiunile, starea, caracteristicile individuale, prezența urmelor sau a unor corpuri străine pe exteriorul obiectului. În al doilea rând, acestea trebuie fotografiate sau înregistrate video după regulile fotografiei obiectelor principale și de detaliu. Primele poze să fixeze urmele-obiecte cu cele din imediata apropiere, redându-se clar poziția ce o are fiecare obiect în scena infracțiunii, apoi prin fotografierea în detaliu să se evidențieze caracteristicile (indiciile) particulare.

Substanțele sau resturile acestora se fixează în procesul-verbal prin descriere, indicând locul unde au fost depistate, forma (solidă - după dimensiuni, volum, culoare, miros; lichidă – după culoare, miros; volum – în anumite vase sau vărsate pe sol, dușumea, obiecte concrete, de anumite configurații, aspecte și dimensiuni; gazoase – după miros în aer, volum în ambalaje speciale, flacoane etc.

Fotografierea substanțelor solide și lichide sau a resturilor acestora se efectuează după aceleași reguli ca urmele – obiecte. Ridicarea lor se

¹⁴² Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, p.113.

efectuează împreună cu ambalajele, vasele în care sau pe care au fost descoperite, în funcție de forma lor. Atunci când substanțele sau resturile lor au fost depistate pe unele obiecte, pe sol sau alte suprafețe, acestea se ridică împreună cu ele, conform regulilor generale de ridicare a urmelor infrafracțiunilor și infractorilor. În cazul în care acest lucru este imposibil, în funcție de starea lor, substanțele sau resturile pot fi răzuite, absorbite în modul corespunzător.

Important este ca fiecare urmă – obiect, de substanță sau de resturi ale acestora, descoperite cu ocazia cercetării locului faptei, să fie fixate cu mare precizie, să fie examinate cu deosebită atenție pentru a exclude cazuri de intoxicație a membrilor echipei de cercetare, ridicate și ambalate în așa mod ca să nu se distrugă înseși obiectele, să nu fie alterate posibilele urme de reflectare pe ele, să nu se modifice caracteristicile (indiciile) obiectelor și substanțelor¹⁴³.

4.5 Urmele de incendii sau de explozii

Cercetarea urmelor de incendii și de explozii, a urmelor specifice accidentelor feroviare, navale și aeriene, denumite și catastrofe (în funcție de consecințele produse), este o activitate care se desfășoară în împrejurări complexe. Investigarea sub raport criminalistic este realmente dificilă, deoarece în aceste situații devin prioritare acțiunile și măsurile de salvare a victimelor, dar și restrângerea pe cât posibil a pagubelor și înlăturarea pericolelor de extindere a dezastrului.

Aceste dificultăți sunt și mai mari în cazul exploziilor urmate deseori de incendii, din cauza distrugerii sau alterării unui număr important de urme pe baza cărora se poate stabili cauza incendiului și identificarea persoanelor vinovate. De aceea, în cazurile sus – menționate, se impune începerea fără întârziere a cercetării, împreună cu organele de specialitate ale pompierilor, imediat ce este posibilă pătrunderea la fața locului sau în zona în care se bănuiește că se află focarul incendiului¹⁴⁴.

¹⁴³ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.216.

¹⁴⁴ Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., p.217.

Incendiul – foc mare care cuprinde (și distruge parțial sau total) o clădire, o pădure etc.; foc mare care se propagă cauzând mari pierderi materiale¹⁴⁵.

Acest tip de urme pot fi întâlnite în cele mai diverse infracțiuni, cât și în cazul producerii unor evenimente naturale, accidente, etc. În funcție de cauza, de locul și natura incendiului, urmele produse de acesta pot apărea sub diferite forme, constând din urme de afumare, carbonizare, diferite obiecte, materiale, ființe, distruse parțial sau integral de ardere. De cele mai multe ori, intervenția pentru stingerea incendiului duce la distrugerea urmelor, la alterarea lor, obiectele sunt mutate de la loc, încât este greu de făcut cercetarea locului faptei în cazul unor incendii.

Clasificarea urmelor de incendiu se face în funcție de cauza care le-a determinat, rezultând, astfel:

- incendii generate de cauze naturale;
- incendii generate accidental;
- incendii create intenționat.

Incendiile naturale – sunt în general produse de electricitatea atmosferică, de razele solare, sau de autoaprinderi.

a. Electricitatea atmosferică poate avea ca sursă în special trăsnetul. Acesta este o descărcare electrică naturală cu durată extrem de scurtă (milisecunde), dimensiuni diferite și intensități de mii de amperi și tensiuni chiar de milioane de volți. Aceste caracteristici conduc la dezvoltarea unor temperaturi care pot atinge puncte de topire pentru sticlă, metale, piatră, etc. Ca urmare a acțiunii trăsnetelor, metalul se poate topi, chiar se poate volatiliza, depunându-se sub formă de stropi pe obiectele din apropiere, unele metale se magnetizează, nisipul se poate topi devenind local o masă sticloasă, materialele inflamabile (haine, case, pomi, etc.) se aprind, pereții și hornurile crapă, cărămida (chiar și cea refractară) devine lucioasă. Trăsnetul lovește în general clădiri înalte, hornuri, copaci, etc. El poate însă să lovească și persoane aflate în locuri deschise, pe înălțimi. Pe haine, urmele produse de trăsnet au forma unor rupturi cu margini de arsuri, uneori sunt circulare.

¹⁴⁵ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.896.

Obiectele metalice aflate asupra persoanei (ceasuri, unelte) se magnetizează, iar bijuteriile din aur se pot volatiliza, rămânând în locul lor urme de arsură. Pe piele, trăsnetul lasă urme specifice, sub forma unor arborescențe, sau cu aspect de frunze de ferigă.

b. Razele solare produc destul de rar incendii, deoarece trebuie întrunite cumulative condițiile de uscăciune a aerului și vegetației și concentrarea razelor solare în focar pe anumite materiale inflamabile. Urmele vor apărea sub forma de funingine depozitată, în locul de inițiere a incendiului, obiecte incomplet arse, cenușă, care permit stabilirea direcției de propagare a arderii și uneori și a focarului incendiului.

c. Autoaprinderile sunt generate de cauze intrinseci chiar materialului însuși. De exemplu, în industria morăritului, a prelucrării florii soarelui, minerit, lipsa de aerisire a depozitelor, silozurilor, haldelor de cărbune poate duce la creșterea temperaturii materialului depozitat (făina, șroturi vegetale, bumbac, cărbune, etc.), atingând uneori limite de 600-700°C și declanșând un proces de ardere lentă, care devine tot mai puternic și produce consecințe grave (explozii ale unor silozuri, depozite, etc.). Procesele de ardere lentă pot să se maturizeze în intervale ce ating 2-3 săptămâni.

Incendii accidentale – pot fi determinate de cele mai diverse cauze, printre care: foc nesupravegheat, țigări uitate la întâmplare, aparate electrice defecte, scânteii ale electricității statice produsă de hainele din fibre sintetice în medii propice (gaze, pulberi). Urmele acestor incendii constau în funingine, cenușă, materiale arse parțial, zidărie distrusă, conductori electrici și izolatori degradați, arși, etc.

Incendii intenționate – este evident că sunt produse de infractor, în special ca să își acopere urmele, din răzbunare, în scop criminal.

Dupa comiterea unor furturi pot fi incendiate locuințele sau magazinele pentru a șterge urmele și a îngreuna cercetarea, alteleori, după comiterea unui omor, sau a unei tâlhării urmate de moartea victimei, se incendiază casa; o delapidare este „acoperită” cu un incendiu declansat „întâmplător” în preziua unui control de fond.

Aceste incendii pot fi declanșate atât instantaneu, cât și prin utilizarea unor dispozitive de întârziere cu fitil, cu temporizare, etc.

Urmele de incendiu se analizează cu atenție pentru a identifica sursa și direcția, modul de propagare al incendiului. Se vor face fotografii și schițe ale locului incendiului. Se identifică și se ridică diferite obiecte parțial arse care oferă date despre originea și natura incendiului. Se vor cerceta cablurile electrice, panourile de siguranțe, instalațiile de încălzit, iluminat, verificându-se integritatea lor, prezența și calibrarea corectă a siguranțelor fuzibile, eventualele improvizații, etc.¹⁴⁶.

Explozia – reacție chimică sau fizică foarte rapidă¹⁴⁷, poate fi provocată de diverse cauze, cum ar fi tras de un încărcător, de scăderea presiunii în rezervoare sau recipiente ce conțin substanțe explozive, de acțiunea unor materii corozive asupra unor materiale explozive sau de acțiunea unei surse de foc.

Efectele unei explozii depind de natura și cantitatea substanțelor explozive, de prezența sau absența unui container și de modul în care acesta este plasat, de configurația și natura mediului înconjurător. În cazul unei explozii puternice, efectele pot fi distrugerea construcțiilor, incendiile, rănirea sau decesul persoanelor, fisurarea terenului sau deformarea acestuia.

Dispozitivele explozive sunt acele instalații, obiecte special confecționate, destinate constructiv pentru a nimici ființele vii (oameni, animale) și a deteriora diverse obstacole prin mijlocirea, în principal, a unei de șoc sau a schijelor ce obțin o direcție orientată în urma descompunerii termice a substanțelor explozive. În afară de dispozitivele explozive, acest fenomen se poate produce și în urma exploatării incorecte a unor obiecte inflamabile, instalații tehnologice etc.

De exemplu, o explozie de natură fizică se poate produce și de o butelie, rezervor sau recipient, determinat de excesul de presiune a gazului lichefiat pe care-l conține, de un defect de construcție ori de contactul dintre mai multe substanțe chimice periculoase, ca și amestecul aerului, într-o anumită proporție, cu gaze, vapori inflamabili sau prafuri combustibile¹⁴⁸.

¹⁴⁶ Alămoreanu Sorin, op.cit., 47-49.

¹⁴⁷ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.695.

¹⁴⁸ Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, op.cit., p.227.

Printre gazele care formează amestecuri explozive cu aerul, se numără metanul, butanul, propanul, hidrogenul, precum și vapori de benzină, eter, benzen, acetilenă, amoniac etc. De asemenea, un pericol ridicat de explozie îl prezintă: praful de zahăr, praful de făină, de amidon, de textile, de lemn, de materiale plastice, de cărbune, precum și pulberile metalice.

Exploziile, după natura lor, pot fi clasificate în **accidentale** și **premeditate**. Raportate însă la anumite particularități determinate de urmele formate, în literatura de specialitate, exploziile se divizează în: **difuze** și **concentrate**.

Exploziile difuze sunt cauzate de amestecuri de gaze, vapori sau de prafuri combustibili cu aerul și creează urme răspândite uniform pe întregul spațiu afectat, sub forma unor dislocări de piese, ziduri, afumări ale pereților, ușilor, tavanelor, fără să se formeze focare distincte, cu aspect de cratere.

Exploziile concentrate se produc prin utilizarea substanțelor explozive de natură fizică și chimică. Urmele acestor explozii se concentrează în focare (cratere) bine determinate, datorită unde de șoc obiectele și resturile de obiecte sunt deformate și aruncate concentric sau radial, de la focar spre periferia acestuia, distrugerile de obiecte reducându-se treptat în intensitate pe măsura îndepărtării de crater. Ca substanțe explozive în aceste cazuri sunt folosite, tetrilul, trotilul, dinamita, pulberea neagră sau coloidală, explozivi pastici etc.

Fiecare explozie în parte, în funcție de natura și puterea ei, creează anumite urme specifice care, sub aspectul formei și conținutului, diferă de la caz la caz. Totodată, pentru toate exploziile de tip concentrat este prezența unui crater sau focar central, precum și dispunerea concentrică sau radială a efectelor care se reduc pe măsura departării de epicentru (distrugerii de obiecte, afumări, arderi etc.). De asemenea, printre urmele specifice exploziei concentrate, se găsesc schije, resturile de materiale folosite în amorsare, care nu se distrug în totalitate (capse, detonatoare). Caracteristic este și mirosul lăsat de anumite substanțe explozive.

Depistarea urmelor propriu-zise ale exploziei produse și urmelor autorului acesteia se efectuează în cadrul cercetării la fața locului.

Cercetarea la fața locului în cazurile de explozie se supune regulilor generale de efectuare a acestei acțiuni procesuale, însă are și anumite particularități. Până la începerea acesteia sunt necesare realizarea unor măsuri organizatorice speciale. Astfel, una din măsuri constă în verificarea în prealabil de către specialistul-armurier (genist) a locului faptei pentru a se convinge că acolo nu au mai rămas oarecare dispozitive neexplodate. În așa mod, se asigură securitatea lucrărilor participanților la fața locului. Totodată, ofițerul de urmărire penală, prin privirea de sinteză a locului faptei, trebuie să clarifice dacă sunt sau nu acolo victime ale exploziei. În cazul în care acestea sunt, lor, în primul rând, li se acordă ajutorul medical necesar pe loc sau transportându-le la spital.

Căutarea urmelor exploziei trebuie făcută cu cea mai mare atenție și prudență, avându-se în vedere că în astfel de cazuri urmele formate sunt deseori fragmentare, iar descoperirea lor cere multă răbdare și cunoștințe speciale. În acest scop, la cercetarea locului faptei trebuie antrenați specialistul-armurier și specialistul-criminalist, la maximum utilizate toate mijloacele tehnice necesare.

Examinarea locului exploziei se desfășoară, de regulă, după metoda excentrică – de la epicentrul (craterul sau focarul exploziei) spre periferie. Determinarea focarului și a naturii exploziei se face pe baza analizei urmelor acesteia. Pentru focar, indiferent de substanța explozivă folosită, este caracteristică totdeauna deteriorarea substanțială a ambianței și formarea craterului (adâncimii) în pământ, deformările masive ale obiectelor materiale, prezența unor urme intensive de fumizare, de pîrlire și topire a obiectelor etc.

Tot în cadrul cercetării locului faptei în astfel de cazuri pot fi descoperite și urme nespecifice exploziei, cum sunt: urme de picioare, urme de mâini; de instrumente folosite de infractor, obiecte abandonate, pierdute de el, documente etc.

Urmele trebuie căutate atât în focarul exploziei și împrejurimile acestuia, cât și la suprafața terenului determinat ca locul faptei, pe obiectele și construcțiile din jurul focarului, iar unele urme-obiecte (schije îndeosebi) pot fi descoperite și în încăperile apropiate, unde puteau fi proiectate, precum și în pământ, sub dărămături etc. Ridicarea tuturor

urmelor se efectuează după regulile generale și recomandările criminalistice.

De asemenea, se ridică probe de sol din craterul exploziei și din alte părți mai îndepărtate ale scenei infracțiunii, de vegetație, de funungine, resturi de obiecte arse etc.¹⁴⁹.

Toate urmele de explozie se fixează în procesul-verbal de cercetare la fața locului, conform regulilor generale elaborate de criminalistică, precum și prin fotografiere, întocmire a planului-schiță a locului faptei. În cazurile deosebite, se recomandă a aplica videoînregistrarea la cercetarea locului exploziei¹⁵⁰.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
2. Draghici Constantin, Iacob Adrian, Tratat de tehnica criminalistica, Editura: Sitech, Craiova 2007.
3. Ruiu Marin, Stancu Emilian, Criminalistica, Tehnici de investigare traseologică, Editura: Universul Juridic, București 2016.
4. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
5. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
6. Cârjan Lazăr, Chiper Mihai, Criminalistica. Tradiție și modernism, Editura: Curtea Veche, București 2009.
7. Gheorghiuță Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
8. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
9. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 2001.
10. Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, Partea I, București 1986.

¹⁴⁹ Gheorghiuță Mihail, op. cit., pp.227-229.

¹⁵⁰ Stancu Emilian, Investigarea științifică a infracțiunilor, op.cit., p.229.

11. Б. Шевченко, Теоретические основы трасологической идентификации в криминалистике, Издательство Московского университета, Москва, 1975.

12. Яблоков Н.П., Криминалистика, Издательство: ЮРИСТЪ, Москва 2001.

13. Stancu Emilian, Criminalistică, Suport de curs, Editura: Universul Juridic, București 2004

14. Labo Grigore, Criminalistică, Note de curs, Cluj Napoca 2014.

15. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

16. Alămoreanu Sorin, Criminalistica: Note de curs, Cluj Napoca 2012.

17. Chirilă Mihail, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2014.

18. Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Definiți traseologia judiciară?
2. Sistemul traseologiei judiciare?
3. Cum se clasifică urmele în traseologie?
4. Proprietățile, clasificarea și detaliile caracteristice desenului papilar.
5. Descoperirea urmelor de mâini la fața locului.
6. Ridicarea și interpretarea urmelor digitale.
7. Modalități de revelare a urmelor latente de mâini (fizice, chimice, optice moderne).
8. Care este procedura fixării și ridicării urmelor de încălțăminte?
9. Cercetarea și interpretarea urmelor de dinți.
10. Clasificarea urmelor mijloacelor de transport.
11. Formulați noțiunea de urmă biologică și caracterizați principalele.
12. Care este esența substanțologiei criminalistice?

Tema 5: Balistica judiciară

5.1 Noțiuni generale despre armele de foc **5.2** Munițiile armelor de foc **5.3** Urmele armei imprimată pe muniție **5.4** Urmele împușcăturii **5.5** Cercetarea locului faptei în cazul infracțiunilor comise cu arme de foc **5.6** Expertiza balistico-judiciară

5.1 Noțiuni generale despre armele de foc

Practica de urmărire penală demonstrează că la săvârșirea unor infracțiuni grave, însoțite de violență, făptuitorii nu de puține ori folosesc arme de foc, arme albe, alte astfel de obiecte și unelte, substanțe și dispozitive explozive. Cele menționate au înlesnit formarea în cadrul tehnicii criminalistice a unei ramuri speciale – armologia criminalistică, obiectul de studiu al căreia prezintă cercetarea diferitor varietăți de arme și legitățile apariției urmelor folosirii lor în cadrul comiterii infracțiunilor. Respectiv, structura acestui compartiment cuprinde cercetarea criminalistică a armelor de foc, a munițiilor și urmelor de împușcătură (balistica criminalistică); cercetarea armelor albe și a urmelor acestora; cercetarea criminalistică a armelor cu efect de explozie (exploziologia criminalistică); cercetarea criminalistică a altor genuri de arme și a munițiilor acestora (pneumatice, toxice, cu gaz etc.)¹⁵¹.

Balistica (gr. *Ballo* – a arunca) o ramură a criminalisticii care se ocupă cu identificarea, analiza și interpretarea informațiilor referitoare la proiectile și armele folosite în comiterea infracțiunilor. Aceasta se bazează pe cunoștințe din fizică, matematică și mecanică și implică studierea traseelor proiectilelor, a patrunderii acestora în obiecte și a efectelor produse asupra acestora, precum și analiza și compararea țintelor și armelor cu proiectilele recuperate. În criminalistică, balistica poate fi utilizată pentru a determina originile unei arme și a unui proiectil și pentru a stabili legătura dintre acestea și o anumită infracțiune.

¹⁵¹ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.33.

Balistica judiciară constituie o ramură a criminalisticii destinată investigării armelor de foc, munițiilor și a urmelor împușcăturii, în vederea elaborării metodelor și mijloacelor tehnico-științifice de cercetare a actelor penale privind fabricarea, păstrarea și aplicarea ilegală a armelor de foc¹⁵².

Balistica judiciară este o ramură a tehnicii criminalistice care studiază construcția și funcționarea armelor de foc, fenomenele legate de tragere și urmele determinate de acestea în scopul rezolvării problemelor ridicate de urmărirea penală.

Balistica judiciară face parte din balistica generală care, la rândul ei, are **trei componente**:

- **balistica interioară** – studiază fenomenele ce se produc în canalul țevii armei după percutare;
- **balistica exterioară** – examinează fenomenele ce se produc din momentul în care glonțul părăsește gura țevii și până la atingerea țintei (pe traiectorie);
- **balistica țintei** – cercetează fenomenele ce se produc prin atingerea acesteia de către glonț sau proiectil¹⁵³.

În studierea fenomenelor împușcăturii, a proprietății armei de foc și a munițiilor, balistica judiciară se bazează pe datele științelor tehnice-militare. Problema identificării armei după gloanțe și tuburi cartuș, a creării urmelor în obstacole, a stabilirii distanței de la care s-a tras, precum și a stabilirii altor date sînt specifice și elaborate de sine stătător de balistica judiciară, în acest scop utilizându-se și datele altor ramuri ale criminalității și în primul rînd, datele traseologiei, care elaborează problemele generale ale mecanismului creării urmelor etc.¹⁵⁴ În prezent, însă, evoluția diversificată a armamentului de infanterie, al forțelor de apărare, trupelor de comando și formațiunilor teroriste impune o adaptare continuă a cercetării criminalistice la aceste realități. În acest context, investigația balistică judiciară se desfășoară conform principiilor și regulilor generale ale identificării criminalistice, abordând și folosind

¹⁵² Doraș Simion, op.cit., p.171.

¹⁵³ Cîrjan Lazăr, Compendiu de criminalistică, op.cit., p.154.

¹⁵⁴ Golunski S.A. Loc. cit., p. 142.

metode și proceduri similare cu cele aplicate în alte ramuri ale tehnicii criminalistice, precum microscopia de comparație, fotografia în radiații invizibile, analize spectrale etc.¹⁵⁵ Acestea din urmă fiind instrumente științifice și tehnice esențiale care permit o analiză riguroasă și obiectivă a probelor balistice, contribuind la stabilirea de legături și identificarea armelor și proiectilelor utilizate în comiterea infracțiunilor.

Din cele menționate vedem că obiectul de studiu al balisticii judiciare (*armologia criminalistică*) include investigațiile diferitelor varietăți **de arme**: *arme de foc, arme albe, materii și dispozitive explozive, cât și urmele acestora.*

Organele de drept, au un interes sporit pentru studierea armelor de foc, armelor albe și materiile sau substanțele explozive, pentru că acestea deseori devin mijloace de săvârșire a unor infracțiuni grave, deosebit de grave și exceptional de grave.

Arma este un obiect, unealtă, aparat, mașină care servește la lupta împotriva inamicului, la vânat, în unele probe sportive¹⁵⁶.

Arma de foc este un dispozitiv special confecționat și constructiv destinat pentru nimicirea ființelor vii (omului, animalului) sau distrugerea unor obiecte, obstacole prin intermediul proiectilului care obține o mișcare direcționată și țintită din energia gazelor termice descompuse a substanțelor explozive.

Armă albă constituie un obiect, dispozitiv special confecționat sau adaptat și destinat să pricinuiască ființelor vii leziuni corporale grave. Ea se aplică în lupta corp la corp și nu este bazată pe substanțe explozive, ci doar pe forța musculară a omului.

¹⁵⁵ Stancu E. Criminalistică. Vol. I. Ed. Actami. București, 1999. Op. cit., p. 283.

¹⁵⁶ Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007, p.129.

Materia explozivă prezintă o substanță sau un amestec de substanțe care, sub acțiunea căldurii sau a unui factor mecanic, are proprietatea de a se descompune brusc și violent, cu dezvoltarea de căldură, lumină și gaze, provocând o creștere mare a presiunii în locul exploziei¹⁵⁷.

❖ Elemente de construcție ale armelor de foc

Țeava – servește pentru a dirija mișcarea glonțului, pentru a imprima acestuia o mișcare de rotație în jurul axului. Țeava constituie și camera în care are loc arderea încărcăturii explozibile.

Se compune din: *camera cartușului*, *conul de racordare* (locașul de intrare a glonțului) și *partea ghintuită*. Ghinturile canalului țevii servesc pentru a da glonțului o mișcare de rotație. Intervalele între ghinturi se numesc *plinuri*, iar pereții laterali ai ghinturilor, *flancuri*. Țevile armelor se deosebesc între ele după: *calibru*; *numărul ghinturilor*; *sensul ghinturilor*; *flancurile ghinturilor*; *lățimea ghinturilor și a plinurilor*; *pasul ghinturilor*.

Mecanismul de darea focului – caracterizat prin locul de amplasare, sistemul de construcție și forma arcului declanșator, componentele transmisiei declanșării dintre trăgaci și percutor, sistemul de montare și locașul percutorului, forma și dimensiunea percutorului, știftul arcului.

Închizătorul, compus din: mecanismul de blocare – deblocare, montat pe corpul armei și sistemul de ghidare și fixare a închizătorului în timpul folosirii și demontării armei.

Cartușul, cu următoarele părți componente: tubul, proiectilul, capsă și încărcătura de azvârlire (pulberea).

Tubul cartușului este confecționat din metal, material plastic sau carton. Conține încărcătura de pulbere, capsă și proiectilul. La cartușele armelor de vânătoare, tubul conține și bura, care separă praful de pușcă de alică sau glonț.

¹⁵⁷ Gheorghită Mihail, op.cit., p.230.

Proiectilele pot fi: gloanțe, alice, mitralii sau poșe. *Mitraliile* sunt alice mai mari, care depășesc 5,5 mm în diametru. *Poșele* sunt alice confecționate artizanal. *Glonțul* se compune din: miez de oțel, de plumb ori oțel acoperit cu plumb, cămașă metalică. Diametrul unui glonț este mai mare decât cel al calibrului țevii (cu aprox. 0,30 mm), pentru a se reduce pierderile de gaze. *Alicele* au formă sferică și sunt confecționate din plumb sau alte materiale, cu o greutate până la 0,8 grame și diametrul între 2–5 mm, întâlnite la muniția de vânătoare, dar și cu altă destinație. *Capșa* conține un exploziv puternic, sensibil la acțiunile mecanice (fulminatul de mercur sau stiliatul de plumb). Aprinderea are loc în momentul lovirii capsei de către *percutor* și spargerea acesteia pe *nicovală*. *Încărcătura de pulbere* a unui cartuș se poate prezenta sub două forme: *pulbere neagră*, cu fum. Elementele de identificare ale cartușului sunt date de cifrele poansonate pe exteriorul proiectilului sau pe rozeta cartușului: primele 2 cifre constituie codul producătorului, iar ultimele două – anul de fabricație¹⁵⁸.

❖ Clasificarea armelor

Marea varietate a armelor de foc, folosite la săvârșirea infracțiunilor, au impus necesitatea clasificării lor, aceasta contribuind la identificarea și deci la funcționarea armei de foc ca mijloc de probă.¹⁵⁹ Or, este corect să afirmăm că un obiect care poate oferi informații relevante într-un proces devine un corp delict sub aspect procesual numai atunci când este individualizat sau identificat în mod specific. Aceasta înseamnă că obiectul în cauză trebuie să fie recunoscut, catalogat și înregistrat în mod corespunzător pentru a putea fi folosit în procesul penal ca probă. Individualizarea sau determinarea obiectului la nivel individual este un pas esențial în stabilirea valorii sale probante și a relevanței sale într-un caz juridic.

Conform Legii nr.130, „privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă” din 08-06-2012, definim următoarea clasificare:

¹⁵⁸ Cărjan Lazăr, Compendiu de criminalistică, op.cit., p.156-157.

¹⁵⁹ Doraș S. Criminalistica. Chișinău, 2011. Loc. cit., p. 171.

Clasificarea armelor conform destinației: arme militare – arme destinate uzului militar, orice alte arme din dotarea organelor apărării naționale, securității statului și ordinii publice, precum și a unităților aflate în subordonarea acestora, înființate prin acte normative; *arme civile* – arme, dispozitive, mijloace materiale proprietate privată sau de stat destinate (adaptate) uzului civil, apte din punct de vedere tehnic pentru vătămarea sau imobilizarea unei persoane ori a unui animal, pentru practicarea sportului sau a vînatului, pentru autoapărare, apărare și pază a bunurilor și valorilor sau pentru imitarea proprietăților lor de luptă; *arme cu dubla utilizare* – arme de foc achiziționate și aflate în dotarea organelor de apărare națională, securitate a statului, ordine publică, cu excepția armelor destinate uzului militar; *arme decriminalizate* – arme care au provenit din circuitul ilegal, confiscate sau deținute neautorizat și predate benevol către organul de poliție competent pentru examinare și autorizare în modul stabilit, precum și arme care au pierdut statutul de mijloace de probă.¹⁶⁰

Clasificarea armelor civile din punctul de vedere al destinației: armă de apărare și pază – armă de foc scurtă, recunoscută în condițiile prevăzute de lege, destinată pentru apărarea vieții, integrității și libertății persoanelor fizice, precum și a bunurilor aparținînd persoanelor fizice sau juridice; *armă de autoapărare* – armă letală și neletală scurtă (cu excepția armei cu aer comprimat și a armei cu cartușe de tip Flaubert), recunoscută în condițiile legii, special confecționată pentru a împrăști gaze nocive, iritante, de neutralizare sau proiectile din cauciuc sau glonț, în scop de autoapărare; *armă de aruncare* – armă destinată pentru lovirea cu proiectile a obiectivelor la distanță, folosind pentru orientarea mișcării forța musculară a omului sau forța dispozitivelor special adaptate, cum ar fi arbaleta sau arcul; *armă de asomare* – armă utilitară, folosită pentru imobilizarea animalelor prin supunerea acestora la un șoc mecanic în scopul sacrificării ulterioare; *armă de colecție* – armă destinată a fi piesă de muzeu, precum și arme aflate sau nu în stare de funcționare

¹⁶⁰ Legea nr.130, cu privire la regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă din 08-06-2012. În Monitorul Oficial Nr. 222-227 din 26-10-2012, cu modificările ulterioare în Monitorul Oficial Nr. 97-99 din 24.03.2023. Art. 2.

ce constituie rarități sau care au valoare istorică, documentară, științifică sau artistică; *armă de recuzită* – armă special confecționată, fabricată sau devenită inofensivă ca urmare a modificării ei de către un armurier licențiat în domeniul reparației armelor, utilizată în activitatea instituțiilor specializate în domeniul artistic (cinematografice sau cultural-artistice); *armă de panoplie* – armă de foc devenită nefuncțională ca urmare a dezactivării ei sau datorită gradului avansat de deteriorare, atestat de către un armurier licențiat în condițiile legii; *armă de semnalizare* – armă destinată numai pentru transmiterea de semnale luminoase, fumigene sau acustice; *armă de tir* (sportivă) – armă destinată practicării tirului sportiv, omologată sau recunoscută în condițiile legii; *armă de vânătoare* – armă destinată practicării vînatului, cu una sau mai multe țevi, care folosește muniții cu glonț și/sau cu alice, omologată sau recunoscută în condițiile legii; *armă dezactivată* – armă definitiv nefuncțională ca urmare a modificării și transformării ireversibile, de către armurieri licențiați, prin găurirea țevii sau a cilindrului, eliminarea peretelui închizătorului, găurirea camerei cartușului, eliminarea încărcăturilor de cartuș și a capsulei, ce exclud posibilitatea efectuării tragerilor, a asamblării din piesele sale a armelor de foc modificate, precum și restabilirea calităților inițiale; *arme cu destinație industrială* – arme de foc utilitare, semiautomate, destinate unui scop industrial de uz civil, care au aparența unei arme de foc automată; *armă cu tranchilizante* – armă utilitară, destinată imobilizării animalelor prin injectarea de substanțe tranchilizante; *armă inutilizabilă* – armă deteriorată a cărei uzură depășește 50% și care are unul sau mai multe defecte evidente, atestate, conform reglementărilor tehnice, de către organul competent sau de către armurier; *armă utilitară* – armă destinată să asigure desfășurarea corespunzătoare a unor activități în domeniile industrie, agricultură, piscicultură, în domeniul medico-veterinar, al protecției mediului și protecției împotriva dăunătorilor, precum și să asigure desfășurarea de către organizațiile specializate de pază a activităților de pază a obiectivelor, bunurilor și valorilor sau a transportului unor valori importante; *armă veche* – armă letală produsă înainte de anul 1877 sau reproducere a acesteia pentru a fi păstrată în colecții; *dispozitiv*

electroșoc – mijloc special de autoapărare a cărui încărcătură electrică de tensiune înaltă paralizează organismul omului și al animalelor pentru o perioadă redusă de timp; *spray cu gaze lacrimogene* sau *iritante* – mijloc special de autoapărare conținând gaz lichefiat cu proprietatea de iritare sau de paralizare temporară.¹⁶¹

Clasificarea armelor din punct de vedere al construcției: armă cu aer comprimat sau *cu gaze sub presiune* (pneumatică) – armă care, pentru aruncarea proiectilului, folosește forța de expansiune a aerului comprimat sau a gazelor sub presiune aflate într-o butelie-recipient; *replici de arme de tip airsoft* – replici de arme care, pentru aruncarea proiectilului din plastic, folosesc propulsia aerului comprimat sau a gazelor sub presiune ori propulsia electrică sau manuală care pune în funcțiune pistonul cu arc; *armă cu gaze* – armă concepută sau adaptată, prin care substanța nocivă gazoasă, lichidă ori în o altă stare (iritantă sau lacrimogenă), încorporată în proiectilul ei, este transportată pînă la țintă cu ajutorul forței de expansiune dirijată a gazelor provenite prin detonarea unei capse ori prin arderea unei încărcături, ori prin intermediul altor agenți propulsori; *armă cu cartușe de tip Flaubert* – armă neletală cu țeava lisă sau ghintuită, care se folosește pentru trageri cu cartușe de tip Flaubert, ce sunt constituite din proiectil, tub cu substanță de inițiere a capsei, și care aruncă proiectilul utilizând energia arderii substanței de inițiere a capsei sau a cantității neînsemnate de pulbere; *armă cu țeavă ghintuită* – armă a cărei țeavă este prevăzută, pe toată lungimea suprafeței interioare a canalului, cu șanțuri omogene spiralate (ghinturi) pentru a imprima proiectilului o mișcare de rotație pentru menținerea stabilității acestuia pe traiectoria de zbor; *armă cu țeava lisă* – armă a cărei țeavă este netedă pe cel puțin două treimi din toată lungimea interioară a canalului, începînd de la camera cartușului; *armă de foc automată* – armă de foc care, după fiecare cartuș tras, se reîncarcă automat și trage o serie de mai multe cartușe prin apăsare continuă pe trăgaci; *armă de foc cu o singură lovitură* – armă de foc fără încărcător, care este încărcată înaintea fiecărei trageri prin introducerea manuală a cartușului în cameră sau într-un spațiu prevăzut în acest scop

¹⁶¹ Ibidem. Art. 2.

situat la intrarea în țevă; *armă de foc cu repetiție* – armă de foc care, după fiecare foc tras, se reîncarcă manual prin introducerea pe țevă a unui cartuș preluat din încărcător prin intermediul unui mecanism; *armă de foc lungă* – armă de foc a cărei lungime a țevii sau lungime totală depășește dimensiunile maxime ale armelor de foc scurte, stabilite de prezenta lege; *armă de foc scurtă* – armă de foc a cărei țevă nu depășește 30 cm sau a cărei lungime totală nu depășește 60 cm; *armă de foc semiautomată* – armă de foc care, după fiecare cartuș tras, se reîncarcă automat, dar nu poate trage o serie de mai multe cartușe prin apăsare continuă pe trăgaci.¹⁶²

Din *perspectiva criminalistică*, clasificarea armelor de foc prezintă o utilitate practică pentru procesul de identificare datorită posibilității determinării grupului, categoriei, mărcii ș.a. Clasificarea vizează, în linii mari, armele portabile, întrucât acestea sunt folosite în marea majoritate a cazurilor de către infractori, ceea ce nu exclude utilizarea și a armamentului greu, de genul mitralierelor de pe transportoare militare, elicoptere, nave fluviale și maritime.¹⁶³

Criteriile de clasificare utilizate în cadrul balisticii judiciare au ca obiectiv fundamental determinarea celor mai adecvate repere care să faciliteze identificările de grup și individuale. Aceste criterii sunt concepute în vederea evaluării precise a caracteristicilor armelor de foc și munițiilor asociate, astfel încât să se permită identificări corecte și fiabile. În acest sens, armele de foc se clasifică după următoarele criterii¹⁶⁴:

După destinație, armele de foc se împart în arme militare sau de luptă (puști, carabine, pistoale și puști mitraliere ș.a.), arme de apărare apropiată (revolvere, pistoale), arme de vânătoare, arme sportive sau de

¹⁶² Ibidem. Art. 2.

¹⁶³ Stancu E. *Tratat de criminalistică*. Ediția a VI-a. Loc. cit., p. 263.

¹⁶⁴ Golunski S.A. *Op. cit.*, pp. 143-145; Suciuc C. *Criminalistica*. *Op. cit.*, pp. 336-337; Stancu E. *Tratat de criminalistică*. Ediția a VI-a. *Op. cit.*, p. 263; Mircea I. *Criminalistica*. București, 1999. *Op. cit.*, pp. 166-168; Doraș S. *Criminalistica*. Chișinău, 2011. *Op. cit.*, pp. 173-176; Gheorghiuță M. *Tratat de criminalistică*. *Op. cit.*, p. 232.

tir și arme cu diverse destinații speciale, cum ar fi de exemplu, pistoale de semnalizare, de alarmă, de start, cu gaze lacrimogene etc.¹⁶⁵

După modul de funcționare, armele de foc se clasifică în: arme simple (de tipul celor de vânătoare); arme cu repetiție; arme semiautomate; arme automate.¹⁶⁶ *Armele cu repetiție* fac parte din prima generație a armelor de foc. Ele au cea mai simplă construcție și pentru fiecare împușcătură trăgătorul trebuie să manevreze închizătorul, pentru a introduce un cartuș în camera de explozie, să asigure închiderea, apoi să apese pe trăgaci. După fiecare tragere trebuie manevrat închizătorul, pentru ca gheara extractoare să scoată tubul din locașul țevii, iar ejectorul să-l arunce afară. Se fac alte manevre pentru trecerea unui cartuș din magazie în camera de explozie. *Armele semiautomate* sunt astfel construite, încât forța gazelor asigură mai întâi punerea în mișcare a proiectilului tras, apoi ejectarea tubului tras și reîncărcarea cu un alt cartuș, din magazie (încărcător). Este deci asigurată numai reîncărcarea, deoarece pentru o nouă tragere este necesară o altă apăsare pe trăgaci. În ultimii ani, numărul armelor semiautomate (și cu atât mai mult al celor neautomate) scade tot mai mult în favoarea armelor automate. *Armele automate* au un sistem al mecanismelor de tragere foarte complex, care oferă posibilitatea trăgătorului să execute focuri în serie printr-o singură apăsare pe trăgaci (serii scurte sau serii lungi, privind întregul încărcător). Cadența de tragere la cele mai noi tipuri este atât de mărită, încât se poate ajunge la câteva lovituri pe secundă.¹⁶⁷

După construcția canalului țevii, armele de foc se împart în: arme cu țeavă netedă (lisă), ca armele de vânătoare cu alice, pistoalele rachetă, unele arme de tir redus; arme cu țeavă ghintuită, folosite pentru tirul cu cartușe cu proiectil unic, cum sunt pistoalele, revolverele, carabinele, pistoalele mitralieră etc.; arme cu țevi combinate, având două țevi lise și una ghintuită; cu patru țevi (Vierlling), două lise și două ghintuite.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Moise A. C., Stancu E. Op. cit., p. 159.

¹⁶⁶ Gheorghită M. Tratat de criminalistică. Op. cit., p. 233.

¹⁶⁷ Ciopraga A., Iacobiță I. Criminalistică. Op. cit., p. 136.

¹⁶⁸ Suci C. Criminalistica. Op. cit., p. 336.

După lungimea țevii, se întâlnesc arme cu țeava lungă (puști și carabine), arme cu țeava mijlocie, specifică în prezent majorității pistoalelor mitralieră, arme cu țeava scurtă (revolvere, pistoale).¹⁶⁹

După calibru, armele de foc se împart în cele de calibru mic (până la 6,35 mm), de calibru mijlociu (între 6,35 mm și 9 mm) și de calibru mare (peste 9 mm). Calibrul armelor de luptă se determină prin măsurarea distanței dintre două plinuri opuse ale ghinturilor. La armele de vânătoare, calibrul se determină tradițional după numărul de bile egale cu diametrul țevii, care se pot confecționa dintr-o livră (pfunt) de plumb (433,9 g). Mai răspândite sunt armele cu calibrul de 12, 16, 20, 32 mm.¹⁷⁰

După fabricație, distingem arme produse în întreprinderi mecanice de înaltă tehnicitate (fabrici de armament) și arme produse artizanal. Ambele categorii prezintă interes pentru organele judiciare și experți, deoarece fiecare producător imprimă pe armă importante repere ce folosesc la identificare; armele artizanale, destul de răspândite, pun probleme deosebite, pentru că, de foarte multe ori, sunt produse unicate. La această ultimă categorie, expertul criminalist va trebui să stabilească, în primul rând, dacă pot fi folosite la tragere sau dacă îndeplinesc condițiile tehnice pentru a fi calificate arme de foc.¹⁷¹

❖ Clasificarea armelor de foc

Din perspectiva criminalistică, clasificarea armelor de foc prezintă o utilitate practică pentru procesul de identificare datorită posibilității determinării grupului categoriei mărcii ș.a. Clasificarea vizează, în linii mari, armele portabile, întrucât acestea sunt folosite în marea majoritatea cazurilor de către infractori, ceea ce nu exclude utilizarea și a armamentului greu, de genul mitralierelor de pe transportoare militare, elicoptere, nave fluviale și maritime¹⁷².

Criteriile de clasificare proprii balisticii criminalistice urmăresc, în esență, stabilirea celor mai adecvate repere capabile să faciliteze

¹⁶⁹ Stancu E. Tratat de criminalistică. Ediția a VI-a. Op. cit., p. 263.

¹⁷⁰ Doraș S. Criminalistica. Chișinău, 2011. Op. cit., p. 175.

¹⁷¹ Ciopraga A., Iacobiță I. Criminalistică. Op. cit., p. 137.

¹⁷² Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., p.229.

descrierea și identificarea armelor depistate cu ocazia cercetării infracțiunii concrete.

Clasificarea armelor de foc poate fi efectuată: **după destinație; după modul de funcționare; după construcția canalului țevei; după lungimea țevei; după modul de fabricație.**

După destinație, armele de foc se împart în:

- arme militare sau de luptă (puști, carabine, pistoale și puști-mitraliere etc.);
- arme de apărare imediată (revolvere, pistoale);
- arme de vânătoare, arme sportive sau de tir;
- arme cu destinații speciale (pistoale de semnalizare, de alarmă, de start, cu gaze lacrimogene etc.).

După modul de funcționare, armele de foc se clasifică în:

- arme simple (de tipul celor de vânătoare);
- arme cu repetiție, la care introducerea cartușului se face prin manevrarea închizătorului după fiecare foc;
- arme semiautomate (de tipul pistoalelor la care este necesară apăsarea trăgaciului pentru fiecare foc);
- arme automate cu o scadență de tragere care poate ajunge la câteva împușcături pe secundă.

După construcția canalului țevei, se deosebesc:

- arme cu țeava lisă, specifică mai ales armelor de vânătoare;
- arme cu țeava ghintuită;
- arme cu țeava combinată (lisă și ghintuită).

După calibru, armele pot fi:

- de calibru mic, până la 6,35 mm;
- de calibru mijlociu cuprins între 6,35 mm și 9 mm;
- de calibru mare, peste 9 mm.

După lungimea țevii, se disting:

- arme cu țeava lungă - 50-70 cm (puști și carabine);
- arme cu țeava mijlocie - 20-50 cm, specifică în prezent majorității pistoalelor-mitralieră;
- arme cu țeava scurtă - 3-20 cm (revolvere, pistoale).

După modul de fabricație, armele de foc se împart în:

- arme industriale;
- arme artizanale.

Pe lângă aceste criterii de bază, în literatura de specialitate și în practică se mai întâlnesc clasificări după numărul de țevi, poziția țevelor, tipul de muniție etc.¹⁷³.

5.2 Munițiile armelor de foc

Spre deosebire de domeniul militar, unde categoria muniție vizează armamentul necesar unei operații militare, în balistica judiciară acest termen are un conținut restrâns, referindu-se la cartușe și la elementele constitutive ale acestora¹⁷⁴.

Munițiile armelor de foc de mână sunt denumite cartușe cu bold și se deosebesc între ele întâi în funcție de caracteristicile canalului, țevii, armelor pentru care sunt destinate, apoi după calibrul acestora. De asemenea, se mai deosebesc și după destinația armelor pentru care sunt fabricate. Pentru criminalistică prezintă importanță deosebirea cartușelor după caracteristicile canalului țevii. Astfel, întâlnim cartușe pentru arme cu țeava ghintuită și cartușe destinate armelor cu țeava lisă¹⁷⁵.

Cartușul armei cu țeavă ghintuită – arme în principal cu destinație militară – este alcătuită din *tub, pulbere, capsă și glonț*.

- **Tubul cartușelor** – este metalic, are o formă de trunchi de con (mai mare la bază, mai mic spre vârf). Baza (numită *rozetă*) prezintă un șanț pentru ca gheara extractoare să poată expulza tubul gol după tragere (în măsura în care expulzarea nu are loc – prin construcție – folosindu-se forța gazelor). În procesul de fabricație, în interiorul tubului se introduce pulberea explozivă. Pulberea (praful de pușcă) este cea care prin explozie – generată de scânteia produsă la baza tubului prin lovirea capsei detonatoare de către un ac percutor – dezvoltă gaze cu presiune foarte

¹⁷³ Gheorghiu Mihail, op.cit., pp.232-233.

¹⁷⁴ Doraș Simion, Tehnica Criminalistică Vol.I, Editura Știința, Chișinău 1996, p.171.

¹⁷⁵ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.233.

mare ce pun glonțul în mișcare spre gura țevi. Pulberile pentru armele militare sunt pulberi colodiale (denumite pulberi fără fum).

- **Capsa detonatoare** este plasată la baza tubului și are rolul de a declanșa arderea explozivă a prafului de pușcă.

- **Glonțul** este proiectilul armei, cel care este împins cu forță spre țintă de forța gazelor rezultate în urma aprinderii prafului de pușcă. Glonțul este compus din metal și alte componente în funcție de destinația acestuia (gloanțe perforante, gloanțe trasoare, incendiare ș.a.).

Cartușul armei de vânătoare este alcătuit din *tub, pulbere, capsă detonatoare, bura, rondelă și proiectil*.

- **Tubul cartușului armei de vânătoare** servește la protejarea muniției, precum și la menținerea proiectilului în poziția corectă pentru a fi tras. Materialul din care este fabricat tubul cartușului poate varia, de la plastic la carton presat. Diferența majoră între armele de vânătoare și cele militare constă în faptul că tuburile cartușelor pentru armele de vânătoare sunt de obicei reutilizabile, spre deosebire de tuburile pentru armele militare, care sunt de obicei utilizate o singură dată.

- **Pulberea** este utilizată în armele de vânătoare sau de sport poate fi o pulbere cu fum sau o pulbere nefumogenă. Pulberea cu fum are un randament de ardere mai scăzut decât pulberea nefumogenă, ceea ce înseamnă că produce mai puțină presiune în camera de tragere și un volum mai mare de fum și deșeuri la fiecare tragere. În schimb, pulberea nefumogenă are un randament de ardere mai mare și produce mai puțin fum și deșeuri. Ambele tipuri de pulbere pot fi eficiente în funcție de scopul utilizării armei.

- **Capsa** este o componentă importantă a cartușului armei de vânătoare, care servește pentru a fixa pulberea explozivă în interiorul tubului cartușului. La tragerea armelor, capsă este perforată, iar flacăra izbucnită din perforația armei ajunge la pulbere, declanșând explozia. Anchetatorii pot utiliza informațiile privind numărul de capse perforate pentru a determina numărul de trageri efectuate cu un anumit cartuș. De asemenea, această informație poate fi utilizată pentru a identifica arma folosită într-un incident criminal.

- **Bura** joacă un rol important în asigurarea unei distribuții uniforme a pulberii în interiorul tubului cartușului, înainte de a fi aprinsă prin percusiunea armei. În acest fel, este asigurată o performanță optimă a armei și o precizie mai mare a tragerii. Prin urmare, materialul și design-ul burii pot afecta performanța armei, motiv pentru care este important să se ia în considerare aceste aspecte atunci când se alege un cartuș pentru vânatoare sau tir sportiv.

- **Rondela** este un element important al cartușului, care servește drept închidere pentru tubul cartușului și poate conține informații precum calibrul muniției sau producătorul. Aceasta joacă un rol important în asigurarea siguranței în timpul tragerii, prin prevenirea căderii accidentală a proiectilelor din tub.

- **Proiectilele** utilizate pentru muniția armelor de vânatoare sunt alicele sau mitraliile. Acestea sunt mici sfere metalice (de regulă din plumb) al căror număr și diametru sunt diferite în funcție de calibrul muniției. Spre deosebire de arma militară, în cazul armei de vânatoare un calibru mare înseamnă proiectile de diametru mai mic¹⁷⁶.

5.3 Urmele armei imprimate pe muniție

Urmele tragerii din arma de foc constituie modificări materiale care apar pe suprafața sau în profunzimea diferitor obiecte (inclusiv a corpului omenesc), din perimetrul locului aplicării armelor de foc.

După caracterul, mecanismul de formare și importanța lor la determinarea împrejurărilor unei împușcături, urmele tragerii din arma de foc se divizează în trei mari categorii: a) lăsate de mecanismele armei pe muniții drept rezultat al interacțiunii acestora în procesul tragerii; b) lăsate de proiectil pe suprafața sau în profunzimea obiectelor cu care vine în contact în urma împușcăturii; c) formate de factorii suplimentari ai împușcăturii¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Chirilă Mihail, op.cit., pp.25-26.

¹⁷⁷ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.178.

❖ Urmele create de interiorul țevii armei pe proiectil

Ca urmare a acțiunii mecanismului de dare a focului, se produce împușcătura. Inițial se aprinde încărcătura capsei care are o sensibilitate deosebită la acțiuni mecanice și care aprinde pulberea de azvârlire. Urmare a acestui proces, se degajă o mare cantitate de gaze, presiunea gazelor face posibilă expulzarea proiectilului pe canalul țevii spre exterior.

La trecerea glonțului prin canalul țevii, suprafața acestuia va întâlni opoziția reliefului format de ghinturi. Proiectilele au diametrul mai mare decât interiorul țevii armei, însă, cămașa proiectilelor fiind confecționată din cupru sau alamă se taie în ghinturi, umplând profilul canalului țevii.

Glonțul intrând în ghinturi, alăturat mișcării de înaintare i se va imprima și o mișcare spiralată. Mișcarea de rotație a glonțului este foarte mică în canalul țevii, ea crescând după ieșirea din țeavă.

În primul rând pe glonț se vor imprima ghinturile, sub forma unor striții vizibile cu ochiul liber. Apoi, suprafața glonțului va prezenta o serie de dâre, zgârieturi foarte fine, uneori vizibile cu ochiul liber, alteori numai la microscop.

Deoarece numărul, direcția, înclinația și lățimea ghinturilor diferă de la un model de armă la altul, urmele de pe proiectil, asociate cu date referitoare la calibrul, forma și materialul glonțului, se pot face aprecieri cu privire la modelul de armă cu care s-a tras glonțul respectiv.

Urma creată de ghinturi pe glonț, nu este niciodată dreaptă în raport cu axa glonțului, ci întotdeauna înclinată ori spre dreapta ori spre stânga, reprezentând unghiul de rotire al ghinturilor.

Lățimea ghintului poate apărea pe glonț așa cum este ea în realitate, dar numai în situațiile în care cu arma în cauză s-au tras puține focuri. Prin trageri repetate spațiul dintre ghinturi se mărește datorită procesului de frecare la temperaturi înalte între gloanțe și canalul țevii.

Țevile armelor de foc suferă un continuu proces de modificare datorat întrebuințării, implicit urmele create de gloanțele trase, vor avea o altă configurație.

Asupra macro și microreliefului canalului țevii, acționează presiunea și temperatura foarte mare creată în momentul tragerii.

Presiunea în canalul țevii atinge valori între 1000 kg/cm² și 3600 kg/cm², iar temperatura variază între 2000°C și 3000°C. În general, canalul țevii suportă aceste presiuni și temperaturi înalte, dar datorită întrebuițării repetate relieful canalului țevii suferă modificări.

În al doilea rând, suprafața canalului țevii, suportând trecerea repetată a gloanțelor, este erodată. Apoi, intervine metalizarea canalului țevii, adică depunerea de particule metalice pulverilente, care datorită temperaturii ridicate se sudează de canalul țevii.

Proasta întreținere a armei, duce în mod inevitabil la ruginire. Rugina din canalul armei fiind îndepărtată prin trageri, va rămâne un spațiu inexistent până acum și care este urmare a acțiunii corozive a ruginii¹⁷⁸.

Asperitățile și zgârieturile de pe glonț sunt importante în cazul unui examen balistic, deoarece acestea pot fi utilizate pentru a determina cu ce armă a fost tras un proiectil și, în unele cazuri, pentru a identifica țeava unei anumite arme de foc. Prin compararea acestor caracteristici cu informațiile țevii și ale proiectilelor recuperate din alte crime, anchetatorii pot stabili legături între diferite incidente și pot identifica arma folosită.

❖ Urmele create pe tubul de cartuș

Împușcătura se produce ca urmare a acțiunii mecanismului percutor asupra capsei și producând aprinderea încărcăturii de pulbere.

Privind însă înainte de realizarea percuției și anume, în momentul încărcării, apoi a percutării capsei, iar după producerea împușcăturii evacuarea tubului tras, vom constata formarea următoarelor urme, de această dată nu pe glonț, ci pe tubul cartușului:

- urma extractorului pe rebordul razelor tubului cartuș, care se formează în momentul introducerii cartușului în camera de explozie și în momentul extragerii cartușului, din camera de explozie după producerea împușcăturii;

¹⁷⁸ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.102-103.

-
- urma cuiului percutor pe suprafața capsei, care se formează în momentul în care acesta lovește capsă, care, la rândul său, este împinsă înapoi de reculul armei;
 - urma închizătorului pe suprafața rozetei tubului cartuș, se formează în momentul împușcării când tubul cartușului, împins de gaze, este presat pe suprafața închizătorului;
 - urma extractorului, în faza a doua, când prinde tubul de marginea rozetei și îl trage înapoi;
 - urma ejectorului (de obicei la marginea rozetei), formată prin blocarea tubului, dându-i poziția de evacuare din armă;
 - urmele lăsate de pereții camerei de explozie pe corpul tubului cartuș, având forma unei nervuri longitudinale.

După această prezentare putem face o clasificare a urmelor existente pe tubul cartușului.

1. Urmele formate în timpul încărcării armei (la trecerea cartușului din încărcător în camera de explozie).
2. Urmele formate în timpul producerii împușcării (urma cuiului percutor, urmele peretelui închizătorului și urmele create de pereții camerei de explozie).
3. Urmele formate în timpul extragerii tubului cartuș tras (urmele extractorului, ale ejectorului și ale ferestrei de evacuare)¹⁷⁹.

5.4 Urmele împușcării

Urmele tragerii din armă de foc constituie modificări materiale care apar pe suprafața sau în profunzimea diferitelor obiecte (inclusiv a corpului omenesc) din perimetrul locului aplicării armelor de foc¹⁸⁰.

Aspectul și caracteristicile urmelor descoperite pe corpurile atinse de loviturile armelor de foc variază în funcție de factorii principali și factorii suplimentari ai împușcării. În literatura de specialitate urmele împușcării sunt clasificate și descrise sub diferite denumiri în funcție de factorii cauzatori.

¹⁷⁹Alămoreanu Sorin, op.cit., p.102-103.

¹⁸⁰ Doraș Simion, Tehnica Criminalistică Vol.I, op.cit., p.173.

Unii autori fac o împărțire în **factori primari** determinați de acțiunea directă a proiectilului și **factori suplimentari** determinați de acțiunea pulberii, a compoziției capsei și a reziduurilor de pe țeavă;¹⁸¹ alții adoptă o împărțire în **urme principale** enumerate ca urme de perforare și ieșire a glonțului, urme de pătrundere, urme de ricoșare, proiectile, tuburi, capse, obiecte purtătoare ale urmelor create de piesele armei și **urme secundare** rezultat al unor factori suplimentari, alții decât proiectilul;¹⁸² o opinie ne prezintă problematica sub forma *expertizei urmelor principale* ale tragerii datorate glonțului și *expertizei urmelor secundare* ale tragerii datorate factorilor secundari;¹⁸³ într-o altă prezentare urmele împușcăturii sunt clasificate în *urmele proiectilului în corpul uman, urmele în funcție de distanța de tragere, urmele create de glonț pe diverse obiecte, urmele tragerilor de la distanță mică și urmele tragerilor cu arme de foc cu alice și mitralii*¹⁸⁴.

Urmele principale sunt rezultatul acțiunii fenomenului dinamic ce însoțește împușcătura.

Acestea sunt formate de proiectilul trimis din arma respectivă pe suprafața sau în profunzimea țintei, a altor obiecte cu care proiectilul a venit în contact. Aceste urme se întâlnesc sub trei forme:

- **urme de perforare**, în situația în care proiectilul a traversat tot corpul (obiectul);
- **urme de pătrundere** sau canale oarbe, când glonțul pătrunde în corp (obiect) fără a mai ieși;
- **urme de ricoșare**, când glonțul este deviat de obiect, în funcție de energia cinetică a proiectilului, de densitatea obiectului și de unghiul de lovire¹⁸⁵.

Urme de perforare, sunt compuse din **orificiul de intrare, canalul și orificiul de ieșire**.

Orificiile de intrare permit determinarea **direcției** din care s-a tras și a unghiului sub care proiectilul a pătruns în obstacol. La orificiile de

¹⁸¹ Suciu Camil, op.cit., p.347.

¹⁸² Cârjan Lazăr, Criminalistică – Tratat, Editura: Pinguin Book, București 2005, p.380.

¹⁸³ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Editura: Actami, București 2001, p.269.

¹⁸⁴ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, p.172-174.

¹⁸⁵ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.237.

intrare se **întâlnește inelul** de frecare, format din produsele de ardere ale pulberii, din particule de metal ale proiectilului și din depuneri de unsoare.

Orificiile de intrare și ieșire într-un geam de sticlă au forma unui con cu baza în direcția de înaintare.

Orificiile de intrare și ieșire în obiecte de îmbrăcăminte din material plastic sunt identificate după poziția îmbrăcăminte pe corp, precum și după inelul de frecare. Numărul orificiilor de intrare și de ieșire poate fi mai mare decât numărul proiectilelor care au străbătut îmbrăcăminte, dacă aceasta a format cute. Orificiile de intrare în corpul uman se caracterizează prin lipsă de țesut.

Canalul de pătrundere indică drumul parcurs de proiectil în interiorul obiectului perforat. Orientarea lui depinde de energia cinetică a proiectilului și de forma acestuia.

În obiectele subțiri (tablă subțire de metal), canalul lipsește (cele două orificii se întrepătrund). În obiectele de metal care au formatul unei table, proiectilul va crea o înfundătură, dacă nu le-a traversat, sau cele două orificii sunt foarte apropiate de acela al proiectilului.

Urme de pătrundere (canale oarbe), când proiectilul se oprește în obstacol, formând doar un orificiu de intrare și canalul.

Ricoșarea se produce la unghiuri de întâlnire între 0 și 35°. Deraierile unghiului de respingere sunt cu atât mai mari, cu cât densitatea obstacolului este mai mică. Distanța de zbor a proiectilului este cu atât mai mare după ricoșare, cu cât viteza proiectilului a fost mai mare și unghiul de ricoșare mai mic. A doua abatere prin ricoșare depinde de sensul de rotire al proiectilului. Ricoșările din obstacole moi se fac în unghiuri de respingere foarte neregulate; ricoșările din pământ sunt posibile numai la viteze de cel puțin 150–200 m/s, iar din apă numai pentru unghiuri de întâlnire între 4 și 12°.

Urmele secundare ale împușcăturii sunt rezultatul unor factori suplimentari ai tragerii.

După natura lor, urmele secundare se divizează în două categorii: urmele formate, indiferent de distanța de tragere și urmele formate la tragerea cu țeava armei lipită de corp sau de la mica distanță¹⁸⁶.

Urme secundare formate la tragerile cu țeava lipită de corp sau de la mică distanță:

- **Rupturile provocate de gaze** au loc numai în tragerile foarte apropiate, între 3 și 12 cm, forma lor depinzând de: distanța de la care s-a tras, de felul armei, de natura încărcăturii și de materialul în care s-a tras: formă stelară, sub formă de cruce sau forma unei lipse de material.

- **Arsurile** sunt urme formate în tragerile apropiate, depinzând de distanța de la care s-a tras, de pulberea folosită, de felul țevii armei și mai ales de gura țevii.

- **Urmele de afumare** se formează prin depunerile de funingine a pulberii cu fum și numai a unor cantități foarte mici din alte materiale (de ex. pulberea neagră, depuneri din reziduurile capsei, resturi metalice luate de pe proiectil sau țeava armei). Urma de afumare poate fi vizibilă (se fotografiază cu material fotografic în alb-negru) și invizibilă (se fotografiază în radiații infraroșii).

- **Tatuajul** este o urmă secundară formată de pulberea nearsă sau în stare incandescentă, în jurul orificiului de pătrundere a proiectilului. Mărimea este în raport cu distanța de tragere, natura și forma pulberii, lungimea țevii.

Urmele unsorii se formează ca stropi în jurul orificiului de intrare, la tragerile din apropiere, uneori până la o distanță de 150 cm.

Urme secundare formate indiferent de distanța de tragere:

- **Inelul de frecare** se formează la orificiul de intrare a proiectilului și, uneori, pe o mică porțiune, chiar și de-a lungul canalului de pătrundere.

- **Inelul de metalizare** se întâlnește atât la gura orificiului de intrare a proiectilului, făcând corp comun cu inelul de frecare, cât și independent de acesta. Analiza inelelor de metalizare se face cu activare cu neutroni, röntgenografie și analiză spectrală¹⁸⁷.

¹⁸⁶ Gheroghiță Mihail, op.cit., p.238.

¹⁸⁷ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.157-159.

5.5 Cercetarea locului faptei în cazul infracțiunilor comise cu arme de foc

Arma de foc adeseori rămâne la fața locului, altelei infractorii după săvârșirea infracțiunii aruncă arma în perimetrul câmpului infracțional. Organul de urmărire penală trebuie să examineze minuțios aceste locuri, utilizând la necesitate și mijloace tehnico-criminalistice, precum magneti, detectoare de metale, uneori și câinii-polițiști.

Pentru depistarea reziduurilor de funigină pe țesuturi întunecate pot fi folosite și razele infraroșii (IR) ale convertizatoarelor optico-electronice, iar pentru depistarea particulelor de unsoare în jurul orificiului de intrare al glontelui – radiațiile ultraviolete (UV).

Locul descoperirii armei se studiază atent pentru a detecta urme de încălțăminte, de transport, mucuri de țigară ș.a. Pe armă, în special pe cocoș, pe părțile metalice ale manșonului, încărcătorului și altor mecanisme, pot fi depistate urme digitale.

În procesul-verbal al cercetării locului faptei se fixează minuțios locul descoperirii armei, spațierea ei raportată la obiectele masive din imediata apropiere, se descrie detaliat aspectul exterior și poziția mecanismului de dare a focului. Pentru a evita o împușcătură accidentală este contraindicat să manipulăm arma în sensul apăsării pe trăgaci, ținând-o ferm de muchii, cu mâina înmănușată și orientând-o cu țeava în sus la cel puțin 45°.

După aceasta urmează ca arma să fie descărcată. În aceste scopuri se scoate încărcătorul, mai apoi se trage monșonul, verificându-se dacă în camera de detonare n-a rămas vre-un cartuș.

Examinarea exterioară a armei include fixarea tuturor particularităților de construcție, deteriorările, precum și impuritățile ce sunt descoperite pe ea (fire de păr, sânge etc.).

La fel, trebuie de stabilit tipul și marca armei, calibrul, numărul de serie și alte însemne de fabricație. Se stabilește starea pereților canalului țevii: dacă acestea sunt fumizate, intensitatea afumării, prezența ruginii și a altor murdării. În mod obligatoriu se fixează prezența sau lipsa

mirosului de praf proaspăt ars, ceea ce este important pentru a determina vechimea împușcăturii.

După o **cercetare detaliată a armei** cocoșul se coboară în jos, se pune la siguranță, gura țevii se înfășoară cu o hârtie (cârpă) albă curată, arma în ansamblu se ambalează și se sigilează.

Proiectilul (glonțul, alicele, mitraliile etc.) mai frecvent este descoperit în cadavrul victimei sau în diferite obiecte aflate în scena infracțiunii. În scopul detectării proiectilului este necesar a examina, în primul rând, obiectul lovit de glonț și orificiul acestuia. Dacă orificiul este perforant este necesar a examina și obiectele din vecinătate.

Uneori pentru a localiza proiectilul este necesar mai întâi de a stabili direcția de zbor a acestuia, mai apoi de studiat atent toate obiectele aflate pe această traiectorie. Vor fi cercetate diversele deteriorări ale tavanului, pereților, podelei. Uneori în aceste scopuri este necesar de a topi zăpada, de a cerne solul. În măsura posibilităților proiectilul se ridică împreună cu obiectul lovit de glonț sau cu o parte a lui. Dacă acest lucru este imposibil de realizat atunci glonțul se extrage din obstacol, dându-se atenție că suprafața acestuia să nu fie deteriorată. Fiecare glonț sau alică se împachetează aparte. Pe pachet se fac inscripțiile de rigoare certificate de anchetator.

Tuburile la fel, adeseori rămân la fața locului. Practica atestă cazuri când tuburile se depistează în locuri neprevăzute: după tablourile care erau agățate pe perete, în buzunarele unor obiecte vestimentare, pe lustra agățată de tavan, în încălțăminte aflată într-un colț al camerei ș.a.

În cadrul cercetării se fixează: locul descoperirii tubului, forma acestuia, dimensiunile și particularitățile constructive, culoarea metalului, semnele de marcă și alte însemne de fabricație.

Obiectul - țintă deteriorat se cercetează minuțios, stabilindu-se poziția acestuia față de lucrurile din jur, destinația și materialul din care este fabricat, precum și alte particularități. Este indicat a cerceta atent orificiul și zona din vecinătatea lui, întrucât aici pot fi depistați indicii împușcăturii de la distanță mică. În cadrul împachetării obiectului cu urmele de împușcătură, orificiul se acoperă cu o bucată de stofă curată care se prinde de acest obiect astfel, încât să-l protejeze cu siguranță.

Obiectele-țintă fabricate din materiale capitonate trebuie răsucite în așa fel ca orificiul să rămână înăuntru¹⁸⁸.

5.6 Expertiza balistico-judiciară

Multitudinea problemelor cu care se confruntă organele judiciare înfăptuind cercetarea actelor ilicite, săvârșite cu arme de foc, reclamă aplicarea unui șir de metode științifice, utilizarea mijloacelor tehnice sofisticate ale expertizei criminalistice.

Expertiza balistică este un mijloc important de probațiune, asigurând cunoașterea celor mai diverse împrejurări privind aplicarea armelor de foc la săvârșirea infracțiunilor. Problemele ce vizează acest gen de expertiză sunt grupate în trei categorii: referitoare la arma de foc, la muniții și la urmele împușcăturii¹⁸⁹.

Înainte de examinarea armei și a muniției propriu-zise se caută și se ridică orice alte urme prezente pe suprafața acestora cum ar fi urmele de mâini, urme de sânge, urme ale altor substanțe.

Armele sunt descrise mai întâi din punct de vedere al tipului, modelului, anului de fabricație (în acest sens există metode de reconstituire a seriei îndepărtate prin polizare de pe părțile componente ale armei). Apoi este verificată starea de funcționare, gradul de uzură sau integritatea pieselor componente (se pot face examinări nedistructive ale interiorului mecanismului prin gamagrafii). Se analizează cu ajutorul diferiților reactivi chimici sau prin cromatografie compoziția reziduurilor recoltate din interiorul țevii și a altor cavități ale armei.

Gloanțele și tuburile arse găsite la fața locului se examinează în două etape. Întâi, li se stabilesc mărimea, forma, greutatea, numărul, lățimea și sensul răsucirii urmelor de ghinturi imprimare pe ele. A doua etapă a examinării presupune compararea obiectelor în litigiu cu cele rezultate în urma tragerilor experimentale.

Recuperarea tuburilor se face cu ușurință, în schimb recuperarea gloanțelor necesită utilizarea unor sisteme de capturare nedistructivă și

¹⁸⁸ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.35.

¹⁸⁹ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.188.

pe distanțe mult mai scurte decât bataia propriu-zisă a armei. În acest scop se folosesc cutii umplute cu vată sau parafină, sisteme de perdele din cauciuc sau cilindrii umpluți cu apă. Tragerile în interiorul unor astfel de dispozitive permit recuperarea glontelui după distanțe de ordinul câtorva metri, datorită rezistenței mult mai mari pe care o întâmpină proiectilul la traversarea acestor materiale, comparativ cu aerul.

Materialele parcurse nu vor crea urme suplimentare pe suprafața proiectilului și nu îl vor deforma, ceea ce va permite examinarea acestuia în condiții optime.

Există posibilitatea examinării separate a cămășilor celor două proiectile, dar cele mai bune rezultate se obțin prin utilizarea microscopului comparator destinat cercetărilor criminalistice de laborator. La urmele macroscopice se disting numărul ghinturilor, distanța dintre ele, lățimea lor, sensul de răsucire, se poate măsura înclinația lor care permite aflarea pasului ghinturilor, toate acestea fiind informații de gen care permit identificarea tipului de armă utilizat. Microuremele, sub formă de striații paralele, create de microrelieful ghinturilor, reprezintă caracteristicile individuale ale țevii și ele conduc la identificarea armei¹⁹⁰.

Examinarea criminalistică a urmelor tragerii – expertiza va examina orificiile de intrare și de ieșire a proiectilului, canalul creat de el și spațiul din apropierea nemijlocită, având ca scop evidențierea elementelor caracteristice ale împușcăturii. Se va aplica cu acest prilej diverse instrumente optice, surse de radiații invizibile și luminescente, convertizorul optico-electronic. În caz de necesitate se va recurge la metode chimice și cromotografice.

Concluziile expertului balistician se vor formula în baza elementelor caracteristice ale orificiului de intrare și de ieșire, dar și a urmelor factorilor suplimentari ai împușcăturii. Urmele factorilor suplimentari ai împușcăturii constituie, elemente caracteristice ale direcției și distanței de la care s-a tras. În situația în care se solicită determinarea exactă a distanței tragerii, expertul balistician va recurge la

¹⁹⁰ Labo Grigore, op.cit., pp.56-57.

trageri experimentale de la diverse distanțe cu muniții și în condiții similare celor în litigiu.

Obiectul expertizei urmelor împușcături cuprinde și alte chestiuni ca, de exemplu, dacă urmele sunt consecința unei sau a mai multor împușcături, dacă două sau mai multe împușcături provin de la una și aceeași, sau de la câteva arme, dacă denotă aplicarea unei arme automate, de fabricare improvizată sau modificată etc.¹⁹¹.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Gheorghiuță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
2. Doraș Simion, *Criminalistica*, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
3. Cârjan Lazăr, *Compendiu de Criminalistică*, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
4. Doraș Simion, *Tehnica Criminalistică Vol.I*, Editura Știința, Chișinău 1996.
5. Cârjan Lazăr, *Criminalistică – Tratat*, Editura: Pinguin Book, București 2005.
6. Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Editura: Actami, București 2001.
7. Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998.
8. Camil Suci, *Criminalistica*, Editura: Didactică și Pedagogică, București 1972.
9. Alămoreanu Sorin, *Criminalistica: Note de curs*, Cluj Napoca 2012.
10. Chirilă Mihail, *Criminalistică: Note de curs*, Chișinău 2014.
11. Golubenco Gheorghe, *Criminalistică: Note de curs*, Chișinău 2020.

¹⁹¹ Doraș Simion, *Tehnica Criminalistică Vol.I*, op.cit., pp.188-189

Tema 6: Cercetarea criminalistică a actelor scrise

6.1 Noțiuni generale **6.2** Ridicarea și conservarea actelor scrise **6.3** Stabilirea materialului suport al actelor și a substanței cu care au fost scrise **6.4** Stabilirea vechimii actelor **6.5** Stabilirea falsului în acte **6.6** Cercetarea textelor dactilografiate **6.7** Identificarea persoanei după scrisul de mână

6.1 Noțiuni generale

Grafoscopia judiciară, apărută din necesități practice de luptă cu faptele antisociale, are o istorie destul de lungă ce coboară în adâncurile antichității. Încă în Roma Antică pe timpul imperatorului Justinian (V-VI înainte de Hristos) cercetarea scrisului în scopuri judiciare este reglementată în legislație. Mai târziu, în novelele 49 și 73 din a.539 e.n. se sublinia pericolul legat de apariția a tot mai multor falsuri în documente.

Însă prima lucrare consacrată expres cercetării documentelor a apărut în Franța (F.Desmesle, a.1604), în care se promovează ideea confruntării înscrisurilor litigioase cu cele de comparație doar după forma grafismelor – lucru, care conducea de cele mai deseori la erori, acestea efectuându-se de simpli oameni cărturari. Apariția și consolidarea cunoștințelor despre scris în țările Europei Occidentale este legată de lucrările cunoscuților pionieri ai științei criminalistica, precum A.Bertillon, Ed. Locard, S. Ottolenghi, A. Osborn ș.a. Unii dintre ei sunt considerați, pe drept, fondatori ai unor direcții științifice în expertiza grafoscopică: A. Bertillon – cea caligrafic-descriptivă, Ed. Locard – orientarea grafometrică, astfel influențând simțitor dezvoltarea ulterioară a grafoscopiei și în statele Europei de Est.

Analiza legăturii scrisului cu personalitatea scriitorului în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, a fost denumită grafologie (J.Michon, 1872) – termen general pentru desemnarea studiului scrisului ca expresie a

caracterului și a personalității scriitorului. Continuatorul lui J.Michon, fondatorul grafologiei modern în Franța, a fost J.Crepieux-Jamin, care cercetează dominantele unei scrieri: viteza, presiunea, forma, direcția, dimensiunea, continuitatea și orânduirea.

Prin urmare, începuturile teoriei grafoscopice, intrată în istoria expertizei judiciare ca orientare caligrafic-descriptivă, prezintă în sine un sistem de abordări empirice despre scris, natura și însușirile lui identificatoare. Însă tendința de a crea bazele științifice ale cercetării judiciare a scrisului au dat naștere unei noi orientări – grafometria. Această metodă a fost întemeiată de criminalistul francez Ed.Locard, care scrie: **în grafisme, stabile sunt nu dimensiunile absolute, dar modificările lor relative, adică proporțiile lor....., a cunoaște înseamnă a măsura...**¹⁹².

Actele scrise sau, în terminologia legislației în vigoare, documentele (lat. *Documentum* – certificat), cunoscute și aplicate din vremuri străvechi ca mijloace de menținere a relațiilor de interes reciproc, pe parcursul timpului au pătruns în cele mai diverse domenii ale activității umane. În prezent, ele au o deosebită importanță, deoarece servesc la fixarea și atestarea celor mai diverse fenomene și evenimente politice, economice, tehnico-științifice, relații cu caracter juridic¹⁹³.

Studierea documentelor este una dintre cele mai importante secțiuni ale științei criminalistice. Documentele sunt folosite în diverse domenii ale activității umane și pericolul public de falsificare a acestora este foarte mare. Documentele falsificate sunt folosite la comiterea unor varietăți de infracțiuni: pentru a ascunde activități frauduloase, crime, furturi etc.¹⁹⁴.

Cercetarea criminalistică a documentelor este o ramură a **tehnicii criminalistice** *ce studiază legitățile naturii scrisului, reflectării în scris a unor calități ale personalității, modurile de alcătuire și falsificare a*

¹⁹² Costea Mihai, Teoria grafoscopiei judiciare: Repere istorico-evolutive, în materialele Conferinței științifice „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău – 10,11 noiembrie 2021, pp.100-101.

¹⁹³ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.230.

¹⁹⁴ Белкина Р.С., Криминалистика: учебник для вузов, Издательство НОРМА, Москва 1998, с.282.

documentelor, precum și metodele și mijloacele de cunoaștere a acestor legități în scopul descoperirii și cercetării infracțiunilor.

În cursul **cercetării actelor scrise** sub aspect criminalistic **se rezolvă următoarele sarcini**: ridicarea actelor scrise, stabilirea materialului și a substanței cu care a fost scris actul supus cercetării, determinarea vechimii, descoperirea falsului, cercetarea biletelor de bancă, a timbrelor și a monedelor falsificate, a textelor bătute la mașină, identificarea persoanelor după scrisul de mână ori dactilografiat, citirea textelor cifrate și invizibile¹⁹⁵.

Obiectele cercetărilor criminalistice în acest sens sunt diferite **acte**. Acestea pot fi scrise, executate la calculator, dactilografiate la mașina de scris, confecționate poligrafic, fotografice etc.

Scopurile studierii documentelor sunt:

- Stabilirea condițiilor în care s-a confecționat documentul sau altei părți ale lui (metoda, timpul, etc.).
- Stabilirea schimbărilor în document și metoda introducerii acestor schimbări (înlăturarea, adăugirea, refacere de text).
- Scoaterea la evidență a înscrisurilor greu vizibile, invizibile, hașurate, decorate, etc., deasemenea a documentelor cu înscrisurile deteriorate.
- Stabilirea apartenenței de grup a materialelor folosite pentru confecționarea documentelor (hârtia, vopseaua, cleiul, etc.).
- Stabilirea timpului când a fost scris documentul sau părțile lui componente.
- Identificarea mijloacelor utilizate pentru confecționarea documentelor și introducerea în ele a unor schimbări (mașini de dactilografiat, ștampila).
- Identificarea executorului, a documentului.

Documentele pot fi **originale și false**. Documentele **originale** pot fi **autentice și neautentice**.

¹⁹⁵ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, p.182.

Documentele false pot fi de două feluri:

1. Falsificat pe cale intelectuală, este atunci când documentul posedă toate rechizitele, dar informația ce o cuprinde nu corespunde adevărului.

2. Când documentul este original dar în conținutul lui sunt introduse schimbări prin ștergere, adăugare sau modificare, dar care conține toate rechizitele, numit fals material¹⁹⁶.

Cercetarea criminalistică a documentelor se împarte în trei subramuri:

1. Cercetarea manuscriselor pentru a determina executorul textului, a înscrisurilor cifrice sau a semnăturii;

2. Cercetarea documentelor pentru a determina diverse falsuri, restabilirea actelor arse, distruse, alterate, relevarea înscrisurilor slab vizibile sau invizibile, stabilirea naturii materialelor de scriere, aprecierea vechimii confecționării documentului, depistarea, descifrarea și citirea înscrisurilor criptografice.

3. Stabilirea autorului spiritual al textului, adică persoana care a compus textul în litigiu.

Prima subramură poartă denumirea de *cercetarea criminalistică a scrisului*, **a doua** – *cercetarea tehnico-criminalistică a documentelor*, **a treia** – *de stabilire a autorului*¹⁹⁷.

În criminalistică, categoria de document se aplică asupra diverselor acte ce reprezintă date probante exprimate prin scriere într-un suport material (hârtie, carton, pânză, lemn etc). Fotografiile, filmul, videofonogramele, date fiind deosebirile pe care le prezintă prin natura lor, nu se referă la noțiunea în cauză. Ele, pe bună dreptate, constituie o categorie aparte de obiecte informativ-probante, a căror examinare criminalistică impune aplicarea de metode și mijloace de altă natură decât cele privind examinarea actelor scrise.

Această accepție a documentelor nu contravine semnificației categoriei menționate în legislația procesual penală în vigoare. Astfel, potrivit art. 157 CPP al Republicii Moldova, constituie **documente - actele**

¹⁹⁶ Talpă Boris, Badia Adrian, Criminalistica: Note de curs, Chișinău 2013, p.57.

¹⁹⁷ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.39

scrise de mână de la întreprinderi, instituții, organizații de stat și obștești, de la persoane oficiale sau particulare, în care se expun ori atestă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la soluționarea justă a unei cauze penale.

Noțiunea de **înscris** este mai largă decât aceea de **act scris** cuprinzând tot ceea ce poate păstra pe un suport urmele unui instrument scriptural (înscrisuri tipărite, dactilografiate, printate, manuscrise, desene, schițe ș.a.)

În legătură cu **cercetarea criminalistică a înscrisurilor** se utilizează noțiuni diferite: **grafologie, grafoscopie, expertiză grafică.**

Grafologia studiază scrisul de mână pentru a evidenția particularitățile ce denotă anumite trăsături psihice ale scriitorului lucrând cu înscrisuri necontestate sub aspectul autenticității.

Grafoscopia (expertiza grafoscopică) analizează latura grafică a scrisului (maniera de realizare a semnelor grafice), fără a lua în calcul analiza suportului pe care s-a scris (de exemplu, compoziția hârtiei) sau instrumentul scriptural folosit.

În cadrul **expertizei grafice** de regulă se compară două sau mai multe înscrisuri evaluându-se asemănările și deosebirile dintre acestea, adesea fiind vorba de scrisuri intenționat modificate sau contrafăcute (copiate sau imitate)¹⁹⁸.

6.2 Ridicarea și conservarea actelor scrise

Organul de urmărire penală procedează la ridicarea și conservarea actelor scrise, aplicând metode diferite în raport cu natura lor și cu starea în care se află.¹⁹⁹ Manipularea înscrisurilor care ar putea conține sau purta o urmă a infracțiunii, face parte dintre operațiile care impun organul judiciar, încă de la primul său contact cu aceste mijloace materiale de probă, respectarea unor cerințe minime de precauție necesare păstrării și conservării înscrisului în starea în care a fost găsit²⁰⁰.

¹⁹⁸ Chirilă Mihail, op.cit., pp.33-34.

¹⁹⁹ Mircea I. Criminalistica. București, 1999. Op. cit., p. 182.

²⁰⁰ Stancu Emilian, Tratat de criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., p.268.

Organul de urmarire penală procedează la ridicarea și conservarea actelor scrise, aplicând metode diferite în raport cu natura lor și cu starea în care se află.

Actele scrise se găsesc, de obicei, în stare obișnuită de utilizare, iar uneori deteriorate - rupte sau arse.

Ridicarea si conservarea actelor scrise se face în așa fel încât urmele existente să nu fie distruse și, totodată, să nu se creeze alte urme noi. Astfel, în procesul ridicării și împachetării lor, se respectă următoarele: actele se ridică cu penseta sau cu mănuși, dacă după natura faptei interesează și urmele de mâini existente pe ele; pe actele descoperite și ridicate nu se face nici o mențiune, întrucât orice înscriere făcută modifică aspectul inițial al actului; în momentul împachetării, nu se fac îndoituri noi. Îndoiturile inițiale, create prin plierea în dosare, plicuri etc., în anumite situații, prin numărul, poziția, modul general în care întretaie rândurile scrisului, ajută la stabilirea adăugirilor făcute ulterior în textul actului, la determinarea modului de păstrare și a gradului de uzură; actele ridicate, pentru păstrare, nu se cos la dosar, ci se introduc în plicuri, fără însă a se crea noi îndoituri. Plicurile sunt cusute la dosar în așa fel ca actul respectiv să poată fi scos.²⁰¹

Potrivit practicii și recomandărilor criminalistice, s-au constituit următoarele reguli privind manipularea și conservarea actelor scrise, posibilelor probe materiale:

- înscrisurile presupuse purtătoare de urme de mâini, ale persoanei care le-a redactat sau le-a folosit trebuie prinse de colțuri cu o pensetă sau cu mâna înmănușată;
- înscrisurile trebuie protejate de acțiunea factorilor care le-ar putea altera, cum ar fi de exemplu, umezeala, căldura, lumina puternică, în special cea solară;
- pe înscrisuri nu se fac nici un fel de sublinieri, de mențiuni sau precizări referitoare la conținutul, la aspectele și locurile asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția expertul;

²⁰¹ Mircea I. Criminalistica. București, 1999. Loc. cit., p. 182.

- înscrisurile nu se capsează, nu se cos la dosar și nu se pliază, decât în situația în care este absolut necesar și, în acest caz, numai în limita urmelor de îndoire deja existente;
- pentru protejare și prindere la dosar, înscrisurile se introduc în plicuri sau mape speciale, preferabile fiind cele din material plastic transparent;
- metodele de cercetare cu caracter distructiv, deci de natură să altereze forma sau conținutul înscrisului, nu se aplică decât de expertul criminalist, după o examinare prealabilă, cu aprobarea organului care a dispus expertiza și numai după fixarea fotografică, de regulă în culori, a imaginii inițiale a actului scris²⁰².

Actele ridicate, înainte de a fi trimise expertului criminalist, sunt supuse de către organul judiciar unui examen general. Prin examenul general se urmărește aspectul de ansamblu al actului, adică dacă, în funcție de natura și destinația sa, este întocmit conform cerințelor legale, plecând de la organul emitent, materialul suport și substanța scrierii până la cerințele formale, ca antetul, numărul de înregistrare, datarea, semnăturile, impresiunile ștampilelor, rezoluțiile, eventualele notări în cuprinsul său, urmărindu-se totodată dacă nu are cumva elemente de neconcordanță în conținutul spiritual ori încercări de modificări ale acestuia pe cale fizică sau chimică. Cu ocazia acestei cercetări generale a actului scris se pot descoperi anumite indicii care să trezească dubii asupra autenticității sale. Cum ar fi, de exemplu, unele hașurări, ștergeri ale unor semne grafice, modificări de cifre sau litere, adăugiri de semne între cuvinte ori între rânduri, caracteristici grafice distincte în anumite zone ale actului, tremurături în realizarea semnăturilor etc. Cercetarea specială constă dintr-o examinare în detaliu a actului scris, care presupune utilizarea unor mijloace tehnice din dotarea organelor judiciare. Această cercetare începe cu examinarea actului sub diferite unghiuri de incidență a luminii pe suprafața sa și în transparență, continuând cu analiza elementelor de detaliu cu lupa, la microscop, cu ajutorul filtrelor de lumină, sub radiații ultraviolete și infraroșii. Pe această cale, de multe ori, se ajunge la evidențierea falsului prin ștergere,

²⁰² Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.258.

adăugiri, copiere a semnăturilor sau a impresiunilor de ștampile, diferențe de grup între semnele grafice dactilografiate ori unele elemente individuale ale mașinii de scris.

Această cercetare prealabilă a actelor scrise de către organele judiciare atinge un dublu scop: *pe de o parte*, asigură o formulare mai corectă a întrebărilor puse expertului, iar, *pe de altă parte*, contribuie la elaborarea unor versiuni în privința mobilului săvârșirii infracțiunii și a persoanelor suspecte²⁰³.

6.3 Stabilirea materialului suport al actelor și a substanței cu care au fost scrise

Examinarea criminalistică a materialelor din care constau documentele, a hârtiei, cernelurilor, pastelor și minelor de creioane se rezumă la determinarea naturii lor după structură, culoare, consistență și alte elemente caracteristice.

Stabilirea specificului materialelor are o importanță deosebită, deoarece contribuie la:

a) determinarea falsului prin înlăturare de text. După cum este cunoscut, cele mai frecvente cazuri de înlăturare a textului sunt cele efectuate prin corodarea, spălarea sau acoperirea textului. Examinarea acestei categorii de fals este de neconceput în afara unui studiu al materialelor pe care sunt întocmite documentele;

b) fixarea falsului prin adăugire de text și prin modificarea anumitor elemente de rechizite, cum ar fi înlocuirea fotografiei autentice cu fotografia altei persoane într-un act de identitate. Constatarea acestui gen de fals se bazează atât pe caracteristicile grafice, cât și pe cele ale materialelor de scris, vizând distincția după culoare, consistență, alți indicii de structură;

c) reconstituirea unui act fragmentar după părțile lui componente. În criminalistică, refacerea unui întreg după părți se realizează cu mare precizie pe baza corespondenței contururilor marginale. În cadrul refacerii documentelor, se apelează și la similitudinea de componență,

²⁰³ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.182-183.

culoare și alte însușiri depistate prin studierea materialelor folosite la întocmirea documentelor;

d) fundamentarea anumitor raționamente privind timpul întocmirii documentelor. Determinarea vechimii actelor scrise reprezintă una din problemele ce se caracterizează printr-un înalt grad de complicare, cu care organele judiciare se confruntă permanent. În acest scop, criminaliștii folosesc datele pe care le furnizează un document prin conținutul său textual, precum și caracteristicile de fabricație a hârtiei și a substanțelor de scris, a stării și gradului de uzare a acestora.²⁰⁴

Materialul suport pentru întocmirea actului scris poate să difere atât ca natură, cât și ca prezentare exterioară. De obicei, se folosesc ca materiale suport hârtia de diferite sortimente, nuanțe variate de culoare și mai rar pânza, lemnul sau foile de metal. Întrucât hârtia este utilizată în mod frecvent ca material suport la întocmirea actelor scrise, prezentăm succint elementele asupra cărora trebuie insistat la examinarea ei. Astfel, se determină greutatea specifică, grosimea, nuanța de culoare, elasticitatea, filigranarea, transparența, compoziția chimică²⁰⁵.

- Dimensiunea hârtiei, respectiv grosimea, lungimea și lățimea colii, care variază în funcție de tipul și destinația acesteia, precum și diferențele de grosime ce pot apărea la un înscris, ca urmare a acțiunii asupra masei hârtiei în vederea înlăturării textului inițial și înlocuirii lui cu un altul.

- Greutatea hârtiei, care depinde de compoziția și de condițiile de depozitare, în special de umiditate. Pentru compararea greutateii, este necesar ca hârtia în litigiu să fie ținută un timp în aceleași condiții ca hârtia de referință.

- Raportul dintre grosimea și greutatea hârtiei, denumit de specialiști și **mâna** hârtiei. De pildă, o hârtie care are mână este aceea care la pipăit pare foarte densă, fiind subțire în raport cu greutatea sa: **mâna** hârtiei este calculată pe baza raportului grosime în microni/gramaj, ele variind între 0,7 și 2,5°.

²⁰⁴ Doraș S. Criminalistica. Chișinău, 2011. Op. cit., pp. 242-243.

²⁰⁵ Ibidem, p.184.

- Culoarea hârtiei, variind, în primul rând, în funcție de natura coloranților și a celorlalte substanțe care intră în compoziția sa, dar și în funcție de acțiunea luminii precum și factorilor de depozitare.

- Elasticitatea și rezistența hârtiei, mai mare la bancnote, la alte genuri de hârtie folosită la înscrisurile de valoare și mai mică la hârtia de calitate mai slabă, potrivit destinației sale.

- Transparența hârtiei, determinată ca și elasticitatea, de grosimea, de compoziția acesteia, respectiv de calitatea fibrei de celuloză și a materialelor auxiliare introduse în pastă.

- Filigranarea realizată în procesul de fabricație, prin răirea pastei de celuloză cu ajutorul unor cilindri filigranori, având rolul de a preveni încercările de falsificare, mai ales a bancnotelor, a unor acte de identitate, a altor înscrisuri de valoare.

- Compoziția chimică a hârtiei. Materialul care stă la baza fabricării hârtiei îl constituie celuloza, obținută din lemn, plante industriale, resturi cerealiere și materiale textile. La acestea se adaugă substanțe de încliere (amidon, clei, rășini) și diverse materiale de umplutură, necesare măririi rezistenței, elasticității, transparenței etc., în funcție de destinația hârtiei²⁰⁶.

Substanța utilizată la scrierea actului trebuie cunoscută, deoarece prin intermediul ei se poate stabili vechimea actului în cauză, adăugirile făcute în cuprinsul său, precum și alte falsuri.

La întocmirea actelor scrise sunt folosite diferite cerneluri, paste pentru stilouri cu bilă sau din fibre, precum și o foarte mare varietate de mine.

Cernelurile se deosebesc între ele după compoziția chimică și nuanța de culoare.

În mod obișnuit, cernelurile se fabrică din mai multe substanțe chimice, care le asigură fluiditatea, volatilitatea, durata necesară de conservare, aderența corespunzătoare la hârtie, menținerea culorii mult timp după venirea în contact cu aerul și materialul suport al actului.

²⁰⁶ Stancu Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., pp.274-275.

Deși rețetele de fabricare a cernelurilor sunt cât se poate de variate, totuși, ținând seama de substanțele de bază, pot fi împărțite în două mari grupe: cerneluri galo-taninice și cerneluri pe bază de coloranți organici.

Ținând seama de scopul urmărit, cantitatea materialului primit pentru cercetare, precum și de posibilitățile tehnico-științifice, scrisurile cu cerneală se pot examina microscopic, prin intermediul fotografiei, spectroscopic, prin analize chimice, sub radiații ultraviolete sau infraroșii, precum și prin activarea cu neutroni.

Pastele pentru stilourile cu bilă sau cu fibre sunt fabricate, ca și cernelurile, după rețete deosebit de variate, deși au apărut doar acum câteva decenii.

Scrisul cu pastă se distinge de cel cu cerneală și cu ochiul liber. Pasta nu pătrunde în hârtie și adesea se observă ușoare întreruperi. Linia scrisului nu este uniform colorată și prezintă o ușoară urmă de adâncime în masa hârtiei.

Prin aceleași analize de laborator, ca și la cerneluri, și la paste se diferențiază nuanțele de culoare și conținutul lor chimic.

Creioanele negre utilizate la întocmirea actelor au minele din grafit cu adaos de caolină, iar cele colorate conțin caolină de calitate superioară, substanțe minerale de diferite culori și clei. Proportia substanțelor componente din minele de creioane diferă în funcție de scopul pentru care sunt fabricate. Cercetarea scrisului realizat cu creioane se desfășoară prin aplicarea metodelor folosite la cerneluri și la paste²⁰⁷.

6.4 Stabilirea vechimii actelor

În cursul cercetării locului faptei, efectuării altor activități procedurale, adeseori se impune sarcina de a stabili autenticitatea buletinelor de identitate, a permiselor de conducere auto, a documentelor de trecere a frontierei, a legitimațiilor de serviciu, de studii etc., care se rezolvă, de regulă, de către organele abilitate în condiții de teren și în mod prealabil. În urma unor astfel de cercetări, se deschid

²⁰⁷ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.186.

posibilități de a elabora diferite versiuni, de a decide cu privire la oportunitatea realizării unor măsuri de verificare sau acțiuni procesuale.²⁰⁸

Necesitatea stabilirii vechimii actelor apare când nu se cunoaște data întocmirii lor sau când asupra datei menționate există dubiu. Ca elemente de comparație se folosesc conținutul spiritual al actului, proprietățile hârtiei, ale cernelii sau ale minei creionului, precum și caracteristicile mașinii de scris la actele dactilografiate²⁰⁹.

1. Neconcordanțe între conținutul textului și perioada la care se pretinde că a fost redactat:

- denumirile unor instituții, străzi sau localități;
- stilul și ortografia epocii;
- numele unor persoane;
- neologisme;
- alte elemente de conținut (profesii, prețuri etc.);
- elemente adiacente: timbre, sigle, însemne (embleme) etc.

2. Proprietățile hârtiei: compoziția, modul de fabricare într-o anumită perioadă, gradul de îmbătrânire (decolorare, grad de elasticitate).

3. Examinarea cernelurilor (gradul de oxidare sub acțiunea luminii, căldurii sau umidității).

- Este relevant gradul de migrare, în masa hârtiei, a componentelor de clor (2 ani) și sulf (10 ani) din cerneală.

- Solubilitatea cernelii din actul scris diferă în raport cu timpul: cu cât actul este mai vechi, cu atât se dizolvă mai greu cerneala din actul scris. Cerneala se deschide de la albastru la bleu.

4. Intersectarea trăsăturilor de cerneală: la falsul prin adăugare de text se constată o suprapunere a traseului unui rând superior peste cel inferior, precum și o revărsare a cernelii din trăsătura proaspătă în trăsătura uscată.

5. După tipul de instrument scriptural.

²⁰⁸ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Op. cit., p. 259.

²⁰⁹ Ibidem, p.187.

6. Vechimea actelor dactilografiate depinde de proprietățile hârtiei, caracteristicile de tip și de uzură ale mașinii de scris²¹⁰.

6.5 Stabilirea falsului în acte

Noțiunea de fals în acte nu este precizată printr-o definiție legală. În majoritatea legislațiilor se face însă o enumerare a diferitelor feluri de fals în acte, dar fără a se da o definiție generală și completă, care să delimiteze caracteristicile acestei infracțiuni.

Literatura juridică și jurisprudența au relevat elementele esențiale ale infracțiunii de fals în acte, arătând că aceasta prezintă trei caracteristici principale, și anume: **alterarea adevărului, producerea sau posibilitatea producerii unor consecințe juridice, săvârșirea faptei cu intenție.**

Accepțiunea dată falsului în acte este în general comună pentru toate formele de manifestare a acestuia. De asemenea, nici elementele infracțiunii nu diferă cu mult între ele, de la o formă la alta a falsului; unele nuanțe mai însemnate apar doar în privința subiectului infracțiunii și a laturii ei obiective. De pildă, la falsul în acte sub semnătură privată, imputabilitatea este condiționată și de întrebuințarea sau încredințarea actului altei persoane spre folosire²¹¹.

În cursul cercetării locului faptei, efectuării altor activități procedurale adeseori se impune sarcina de a stabili autenticitatea buletinelor de identitate, a permiselor de conducere auto, a documentelor de trecere a frontierei, a legitimațiilor de serviciu, de studii, etc., care se rezolvă, de regulă, de către organul de urmărire în condiții de teren și în mod prealabil.

În urma unor astfel de cercetări de teren se deschid posibilități de a elabora diferite versiuni, de a decide cu privire la oportunitatea realizării unor măsuri speciale de investigații și a altor acțiuni procesuale. În astfel de cazuri se cere a respecta o consecutivitate anumită de manipulare cu actele ridicate.

²¹⁰ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, op.cit., p.183.

²¹¹ Sandu Dumitru, op. cit., p.9.

După o lectură atentă a documentului și determinare a conținutului impresiunii de ștampilă și de sigiliu, confruntarea datelor din actul cercetat, studierea înscrisurilor cifrice, a numerelor de serie, semnăturilor și altor rechizite se recomandă a atrage atenția la următoarele circumstanțe: **a)** dacă documentul nu are oarecare erori gramaticale; **b)** dacă instituția sau persoana din numele căruia a fost redactat acest document este împuternicită de a elibera un astfel de act sau de a aproba informațiile ce le conțin; **c)** dacă există o astfel de instituție și denumirea ei în perioada când a fost întocmit actul în cauză; **d)** dacă coincide conținutul documentului - formei prestabilite pentru astfel de acte; **e)** dacă există sau nu contradicții între momentul întocmirii formularului documentului și data de eliberare a acestuia; **f)** dacă conținutul documentului în cauză concordă cu textul impresiunii de ștampilă sau de sigiliu; **g)** dacă textul este corect aranjat și nu sunt denaturate familiile persoanelor cu funcții de răspundere.

În unele cazuri se cere a examina documentul în cauză în radiații infraroșii sau ultraviolete. În **cadrul analizei conținutului documentului** este necesar a se stabili:

- scopul care a fost formulat în fața autorului textului;
- motivele de care se conducea autorul la redactarea acestuia;
- evenimentele cu care au fost legate apariția acestui document;
- care este raționamentul principal ce și-a găsit reflectare în acest document;
- cine poate cunoaște împrejurările expuse în acest document²¹².

În criminalistică, **falsul în documente** figurează sub două aspecte: **intelectual** și **material**.

Falsul intelectual constă în atestarea faptelor sau împrejurărilor într-un act scris ce nu corespund realității. La această categorie de fals se referă bonurile de livrare fictivă a unor bunuri materiale, actele privind alterarea mărfurilor, adesea fabricate fictiv de către persoanele cu

²¹² Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.39.

atribuții de serviciu la agenții economici de stat, alte acte prin care se atestă fapte neadevărate.

Stabilirea falsului intelectual reclamă efectuarea unei complexe activități de cercetare criminalistică, de multe ori cu concursul specialiștilor în alte domenii (contabilității, economiei și comerțului, finanțelor și activității bancare, tehnologiei de producție industrială sau agrară).

Falsul material constă în modificarea conținutului inițial al documentelor preexistente. El poate avea diverse forme, cele mai frecvente fiind modificarea conținutului inițial al documentului prin înlăturare, adăugire sau refacere de text și contrafacerea rechizitelor în documentele preexistente, în special a semnăturilor, impresiunilor instrumentelor de autentificare (ștampilelor) și schimbarea fotografiilor²¹³.

Falsul în acte se realizează prin înlăturarea, acoperirea sau adăugirea de text, contrafacerea scrisului, falsificarea ștampilelor și a semnăturilor.

Falsul prin înlăturare de text are loc pe cale mecanică și chimică. **Procedeele de înlăturare mecanică** a unui semn sau a mai multor semne sunt **răzuirea și radierea**.

Răzuirea se realizează cu ajutorul unor instrumente ascuțite, cum sunt lama de ras, cuțitul, vârful unui ac, precum și cu unele substanțe abrazive, pulverizate într-un strat fin pe suprafața hârtiei, după care se freacă ușor locul care urmează a fi șters. În general, falsul prin răzuire se limitează la înlăturarea unui număr redus de cifre, litere sau alte semne și, în mod obișnuit, se aplică la actele scrise cu cerneală, pastă sau dactilografiate.

Radierea se face cu guma de șters sau uneori chiar cu miez de pâine. De obicei, falsul prin radiere se întinde pe o suprafață mai mare decât prin răzuire, vizând mai multe semne. Înlăturarea scrisului pe cale mecanică cu diferite obiecte produce, odată cu înlăturarea semnelor și o deteriorare a suprafeței hârtiei. Porțiunea ștersă devine mai mată, mai

²¹³ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.236.

subțire, fără luciu, scamoșată și mai subțire în comparație cu părțile neșterse²¹⁴.

Pe cale chimică falsul în documente poate fi efectuat prin **corodare, spălare** sau prin **acoperire de text**.

Corodarea prezintă o înlăturare de text prin utilizarea celor mai diferiți reactivi chimici. Ea decolorează scrisul, transformând cerneala într-o compoziție slab colorată ori chiar incoloră. În acest scop, de obicei, se folosesc acizi diluați și substanțe alcaline care au în soluție o reacție bazică.

Spălarea, realizată tot prin intermediul reactivilor chimici, mai ales al solvenților organici, decolorează scrisul și chiar îl dizolvă, din care cauză traseul său, de multe ori, dispare total.

O variantă aparte de fals prin înlăturarea textului o constituie **acoperirea scrisului** sau **a unor semne grafice prin hașurare** sau prin **pete de cerneală, tuș** sau **alți coloranți**²¹⁵.

Falsul prin contrafacerea scrisului cunoaște **copierea și imitarea**.

Copierea se execută prin reproducerea scrisului ori a semnăturii altei persoane în transparență, utilizând hâția de calc, copiativă sau cea obișnuită. Textul copiat pe această cale are următoarele elemente caracteristice: întreruperi în cursivitatea scrisului, retușuri, tremurături, presiune uniformă și aceleași dimensiuni cu ale scrisului copiat. Falsul cu hârtie copiativă are, în plus, particule din conținutul acestei hârtii, mai multe nuanțe de culoare în text, iar prin analiza chimică se distinge și o diferență de conținut.

Imitarea se efectuează după un scris original sau din memorie. După scrisul original, imitarea se realizează cu modelul autentic în față, pe când cea din memorie pe baza unui prealabil exercițiu.

În ambele variante, în conținutul actului fals se întâlnesc atât caracteristici din scrisul imitat, cât și din cel obișnuit al falsificatorului.

²¹⁴ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.261-262.

²¹⁵ Ibidem, pp.262-263.

Dintre caracteristicile *scăpate* pot fi amintite trăsăturile de legătură ale literelor, linia de bază a literelor, orientarea rândurilor, punctele de atac în formarea literelor și a cifrelor, finalizările semnelor etc.²¹⁶.

6.6 Cercetarea textelor dactilografiate

Stabilirea apartenenței scrisului la un anumit gen de mașina constituie faza ce precede în mod obișnuit procesul de identificare a mașinii la care s-a scris actul incriminat. Ea are mare importanță pentru investigațiile judiciare, întrucât ajută la restrângerea cercului bănușilor, la orientarea cercetărilor într-o anumită direcție.

Principalele elemente în funcție de care se determină apartenența generică a scrisului dactilografiat sunt următoarele: particularitatea claviaturii, tipul caracterelor, pasul mecanismului principal, intervalul dintre rânduri și lungimea acestora.

Particularitatea claviaturii. Majoritatea covârșitoare a mașinilor de scris utilizate astăzi au claviatură normală: patru rânduri de taste (câte două semne pe fiecare). Mașinile cu claviatură redusă, având trei rânduri de taste (câte trei semne pe fiecare) și cele cu claviatură completă având 6-8 rânduri de taste (câte un singur caracter pe fiecare tastă) se mai întâlnesc doar foarte rar. De aceea, examinarea în vederea stabilirii apartenenței generice a scrisului dactilografiat nu va fi orientată în mod deosebit spre determinarea tipului claviaturii, ci spre constatarea particularităților claviaturii: numărul și natura semnelor, poziția și modul lor de așezare pe capul brațului etc. Se urmărește dacă în cadrul claviaturii există unele caractere cu totul specifice, cum ar fi litere din alfabet străine, anumite semne matematice sau de punctuație s.a.

Tipul caracterelor (semnelor grafice). Tipul caracterelor constituie un element eficace de stabilire a apartenenței generice a scrisului la mașină. El se definește prin forma și dimensiunea literelor, cifrelor și a celorlalte semne grafice. În privința formei, deosebim următoarele tipuri de caractere: *pica* (tipul obișnuit de litere, verticale, de mărime mijlocie), *elite* sau *perle* (litere mărunte), *roman* (mai mari decât pica), *italic* sau

²¹⁶ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.192.

cursiv (cu axele literelor înclinate puțin spre dreapta) și *gotic*. Referitor la dimensiuni, notăm că semnele variază pe înălțime și lățime între circa 2,1 mm și 2,64 mm. Determinarea exactă a valorilor dimensionale ale semnelor nu este o operație simplă, ea fiind influențată de calitatea panglicii mașinii de scris (inclusiv de cantitatea tușului cu care este îmbibată), de forța de lovire a tastelor, de starea sulului mașinii, precum și de faptul dacă actul examinat reprezintă primul exemplar sau un exemplar obținut prin intermediul hîrtiei copiative.

Pasul mecanismului principal. Un alt important criteriu al apartenenței generice îl reprezintă mărimea intervalului dintre semnele grafice dactilografiate. Această mărime este dată de deplasarea spre stînga a carului mașinii de scris la apăsarea pe o tastă sau pe bara de spațiu și este cunoscută sub denumirea de pasul mecanismului principal al mașinii. Datorită lui, semnele grafice se plasează, succesiv, la distanțe egale între ele. La mașinile echipate cu caractere *pica* pasul este de 2,54 mm, 250 μm, 2,60 mm; cele echipate cu caractere *roman* au același pas, însă la unele dintre acestea este și mai mare, putînd ajunge la 2,82 mm; mașinile cu caractere *elite* au pasuri de 2 mm, 2,12 mm, 2,25 mm.

În general, mașinile de construcție americană au pasul de 2,54 mm, iar cele de fabricație europeană de 2,60 mm.

Calcularea pasului este posibilă prin numărarea a 51 *bătăi* între mijlocul a două litere (preferabil i, l, t) și înmulțirea distanței constatate cu 2, obținîndu-se astfel intervalul de 100 *bătăi*; se despart două zecimale și se obține pasul mașinii la care s-a dactilografiat textul examinat; de pildă, dacă la măsurătoare se constată 130 mm, aceștia se înmulțesc cu 2 (260 mm) și se despart două zecimale, obținîndu-se astfel pasul mașinii respective (2,60 mm).

Intervalul dintre rînduri. Textele dactilografiate se deosebesc între ele și prin mărimea intervalului dintre două rînduri. La mașinile mai vechi se poate scrie numai la un rînd, două sau trei, iar la cele moderne se scrie și la intervale de un rînd și jumătate, două rînduri și jumătate etc. Distanțele la același rînd nu sunt egale la toate mărcile și modelele de mașini, existînd mici diferențe între ele. Intervalele la un rînd, de pildă, pot fi de 4 mm, 4,2 mm, 4,4 mm. Un mijloc simplu de a înregistra aceste

mici diferențe îl constituie suprapunerea textelor comparate și examinarea lor prin transparență, în fața unei surse de lumină; în partea de jos a paginii ele se vor totaliza, marcând astfel deosebirea mașinilor la care s-au dactilografiat acele texte.

Lungimea rândului. Deosebirea dintre mașini se face, în unele cazuri, și după lungimea rândului, care este dependența de lungimea carului. Indiciul menționat are valoare numai atunci când lungimea rândurilor din textul în litigiu este mai mare decât aceea ce se poate obține la mașinile la care se presupune că s-a dactilografiat acel act²¹⁷.

6.7 Identificarea persoanei după scrisul de mână

Referitor la **studiul scrisului de mână**, este de știut că scrisul se formează de-a lungul mai multor ani de exercițiu, devenind în cele din urmă o deprindere. Ca deprindere umană, scrisul are unele caracteristici generale, precum și nenumarate caracteristici strict individuale. Atât unele, cât și altele sunt relativ stabile, mai ales după ce scrisul este deja format.

Caracteristicile generale și individuale ale scrisului, generate de cele trei proprietăți fundamentale ale proceselor nervoase (intensitatea, echilibrul și mobilitatea excitației și inhibiției) sunt influențate, în mare măsură, de condițiile concrete în care se scrie, de conținutul și scopul urmărit.

În procesul cercetării criminalistice a scrisului de mână, în scopul identificării autorului, se ține seama atât de elementele care interesează conținutul și evoluția grafică a scrisului, cât și de caracteristicile semnelor grafice²¹⁸.

Constructia semnelor grafice, sau modul în care este alcătuită o literă sau o cifră, forma ei, modelul de bază utilizat de scriitor, care poate fi caligrafic sau tipografic. Totodată, în construcția semnelor grafice pot fi introduse și anumite modificări, în vederea simplificării scrisului, adică al omiterii unor trăsături (elemente) și adaptarea celor rămase în sensul

²¹⁷ Sandu Dumitru, Falsul în acte, Editura: Lumina Lex, București 1994, pp.150-156.

²¹⁸ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.196.

complicării, chiar și introducerea unor trăsături suplimentare (neobișnuite).

Direcția și succesiunea mișcărilor de execuție a elementelor semnelor grafice, este deosebit de revelatoare, în special în cazul diferențierii a două scrisuri.

Realizarea elementelor componente ale semnelor grafice constituie un rezultat al deprinderii fiecărei persoane. Ca **direcții de mișcare ale instrumentului de scris** se cunosc doar **mișcarea spre dreapta** (abducție), **spre stânga** (aducție), **de sus în jos** (descendentă) și **de jos în sus** (ascendentă). Numărul scrisurilor de mișcare se amplifică, dacă avem în vedere executarea fiecărei litere și, totodată, posibilitatea scrierii aceleiași litere în mai multe direcții de mișcare ale instrumentului de scris. Complexitatea construcțiilor grafice atrage după sine o multitudine de direcții în cadrul aceluiasi semn grafic (literă, cifră, sau semn de punctuație) și ca atare acestea vor fi analizate pe rând, prin descompunerea lor.

Numărul elementelor constructive a semnelor grafice, care nu prezintă atât o determinare cantitativă, cât o problemă de continuitate a trăsăturilor scrisului persoanei concrete.

Potrivit modelului caligrafic cunoscut, o literă poate fi executată, de exemplu, dintr-o singură trăsătură (**c, e, 1, 0**), din două trăsături (**a, b, d, n**), din trei (**m, A, B**) și din patru (**M, W**).

Studierea numărului de mișcări, trăsături, a succesiunii lor, a întreruperilor în executarea gramelor este foarte importantă, căci ele reprezintă elemente strict individuale ale scrisului, iar neglijarea de către falsificator a acestor detalii în cazul unei contrafaceri constituind un indiciu deosebit de convingător în demonstrarea falsului.

Forma elementelor componente este cea care, în mare parte, imprimă individualitatea unei construcții grafice. Ea poate fi determinată după figurile trigonometrice.

Generalizand **formele de bază ale trăsăturilor literale și cifrice**, acestea pot fi clasificate în: **trăsături drepte, circulare, unghiulare, arcadate, ovoidale, ondulate, buclate** etc.

Modul de începere a semnelor grafice, care evidențiază două aspecte, și anume, procedeul folosit și poziția punctului incipient. Determinarea cu precizie a poziției punctului de începere (de atac) al literei contribuie, în mare măsură, la stabilirea direcției de executare a trăsăturilor. În privința procedurii aplicat, se întâlnesc două modalități: fie începerea literei cu o trăsătură nefuncțională, cunoscută și sub denumirea de linie de atac, care diferă după formă, mărime, poziție și modul în care se întâlnesc cu corpul literei, fie printr-o realizare directă a literei.

Legătura semnelor grafice și a elementelor lor, ca o caracteristică specială, privește doar scrisurile caligrafice, deoarece la cele tipografice ea nu se realizează.

Modalitățile de legare a semnelor grafice între ele depind, în primul rând, de formele semnelor grafice și de poziția lor în cuvinte.

De regulă, legăturile sunt de același gen ca și construcția literelor și nici nu ar putea fi altfel, din moment ce însăși modalitatea de îmbinare a elementelor componente ale literelor le conferă, în mare parte, forma pe care o au și deci apartenența lor la o anumită categorie de scrisuri.

Modul de finalizare a semnelor grafice este cel puțin tot de importanță caracteristică ca și modul de începere, mai ales la semnături, la care terminația reprezintă o parte componentă extrem de valoroasă.

La scrisurile inhibitive (lente), finalizările sunt mai scurte, uneori cu opriri bruște, în schimb la cele dinamice (rapide), ele sunt trasate energic, accentuat, orientate orizontal, în jos sau în sus (drept sau oblic). Finalizarea semnelor în interiorul cuvintelor se urmărește mai greu, însă este mai evidentă la sfârșitul fiecărui cuvânt, îndeosebi la semnături.

Modul de scriere a unor semne grafice separate, de asemenea, constituie o caracteristică specială a scrisului.

La această categorie, aliniem acele elemente care fac parte din construcția literelor, dar care sunt trasate de obicei independent (bara minusculei **t**, punctul minusculei **i**, semnele diacritice ale minusculelor **ă**, **â**, **î**, sedilele minusculelor **ș**, **ț**, precum și formele și plasarea accentelor la anumite litere din cuvinte străine).

Modul de scriere a unor mențiuni pe documentul examinat. Aceste semne sunt altele decât acele din textul propriu-zis. Ele se referă la datele calendaristice, operațiunile matematice, diferite abrevieri, numerotarea, încheierea paginilor, bifările, sublinierile etc. Sistemul și modul de redare și de dispunere în pagină a unor astfel de inscripții (mențiuni) este individual, deși parțial poate fi găsit în scrisul mai multor persoane.

Supra au fost prezentate principalele caracteristici speciale ale scrisului, care se desprind din practica criminalistica. Ele nu epuizează, desigur, sfera analizei semnelor grafice a documentelor scrise de mână, fiecare caz constituind o multitudine de particularități și varietăți.

Scrisul deghizat sau semnăturile false, care se întâlnesc destul de frecvent în cercetarea criminalistică a documentelor, are drept scop ascunderea adevăratului autor.

Caracteristicile generale și speciale prezentate anterior au menirea să contribuie la stabilirea scriptorului documentului diagnosticat în prealabil de organul de urmarire penală, apoi identificat de expertul criminalist²¹⁹.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Sandu Dumitru, Falsul în acte, Editura: Lumina Lex, București 1994.
2. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
3. Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
4. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
5. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
6. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.

²¹⁹ Gheorghită Mihail, op.cit., pp.273-276.

7. Costea Mihai, Teoria grafoscopiei judiciare: Repere istorico-evolutive, în materialele Conferinței științifice „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău – 10,11 noiembrie 2021.

8. Белкина Р.С., Криминалистика: учебник для вузов, Издательство НОРМА, Москва 1998.

9. Chirilă Mihail, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2014.

10. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

11. Talpă Boris, Badia Adrian, Criminalistica: Note de curs, Chișinău 2013

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Expuneți noțiunile generale privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor.

2. Descrieți metodele și mijloacele de cercetare criminalistică a documentelor.

3. Care este modalitatea de stabilire a autenticității și vechimii înscrisurilor?

4. Enumerați regulile de bază în lucrul cu documentele ce constituie probe.

5. Descrieți tipurile conținutului textual.

6. Numiți caracteristicile folosite la identificarea autorului spiritual al textului.

7. Caracteristicile de identificare a scrisului de mână.

8. Argumentați scopul cercetării documentelor.

9. Argumentați importanța cercetării criminalistice a falsului material în înscrisuri.

10. Care întrebări sunt soluționate în cadrul expertizei tehnico-criminalistice a documentelor?

Note:

Tema 7: Înregistrarea penală

7.1 Importanța și felurile înregistrării penale **7.2** Înregistrarea alfabetică **7.3** Înregistrarea animalelor și a obiectelor pierdute sau furate **7.4** Înregistrarea după procedeele aplicate de infractori **7.5** Înregistrarea dactiloscopică

7.1 Importanța și felurile înregistrării penale

Evidența criminalistică – *constituie o ramură distinctă a criminalisticii, destinată elaborării metodelor și mijloacelor tehnice de înregistrare, clasificare și sistematizare a datelor caracteristice privind anumite categorii de personae și obiecte, având scop asigurarea unei eventuale identificări ulterioare a acestora în cadrul cercetării actelor ilicite*²²⁰.

Cercetarea și descoperirea infracțiunilor prezintă un proces de colectare, studiere și utilizare a datelor (informației) criminalistice, care le conțin atât urmele materiale, cât și cele ideale ale infracțiunii. În același timp, nu toate infracțiunile se descoperă în termenii stabiliți, iar unele cauze se suspendă, când nu este stabilit făptuitorul.

Confruntându-se cu astfel de probleme, organele de poliție și de justiție, încă de mai bine de două secole, au încercat să găsească cele mai adecvate modalități de înregistrare a infractorilor și a altor date privitoare la faptele penale, care ulterior pot fi utilizate atât la combaterea cât și la prevenirea infracțiunilor.

Aceste date la început se colectau manual în formă de cartoteci, fișiere, iar în condițiile actuale sunt întrunite în sisteme informaționale automatizate. Denumite evidențe criminalistice sau înregistrare penală, ele au fost și au rămas eficiente mijloace în lupta cu criminalitatea.

Prima cartotecă a infractorilor condamnați a fost înființată la Londra în anul 1791 de către judecătorul John Fielding. Această idee a

²²⁰ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.215.

apărut în legătură cu faptul că unele și aceleași persoane erau condamnate de mai multe ori pentru anumite infracțiuni.

Într-un timp relativ scurt, începutul sec. XIX-lea, bine-cunoscutul luptător cu infracționalitatea în Franța, **Eugene François Vidocq** a realizat un sistem de înregistrare a infractorilor (după numele și porecla acestora, semnalmente exterioare ale lor, modul de operare), precum și a faptelor criminale comise.

În anul 1840, **Vornicul Manolache Florescu** a propus înființarea în România a unei evidențe alfabetice a infractorilor, după modelul Prefecturii de Poliție din Paris.

În anul 1879 **Alphonse Bertillon** a propus, iar în a.1882-1883 a pus în aplicare sistemul de înregistrare și identificare antropometrică, care prevedea efectuarea unui șir de măsurări ale corpului persoanelor supuse urmăririi penale cu consemnarea datelor obținute în registre speciale. Acest sistem, numit mai târziu **bertillonaj**, se baza pe posibilitatea înregistrării, evidenței și identificării ulterioare a infractorilor după datele lor antropometrice.

Peste puțin timp, în anul 1887 **William Herschelle** și **Henry Faulds**, independent unul de altul, au propus posibilitatea dactiloscopică pentru identificarea infractorilor pe baza amprentelor digitale ridicate de la locul faptei. Acest sistem de evidență și identificare se aplica cu succes de către organele de drept²²¹.

În Republica Moldova la ziua de astăzi avem un sistem informațional de evidențe criminalistice care pune la dispoziția organelor judiciare o varietate de date cu referire la infracțiuni comise, cauze penale pornite, persoane, reținute, arestate, condamnate etc. – **Registrul informației criminalistice și criminologice**. Registrul întrunește câteva baze de date și este destinat pentru formarea, acumularea, stocarea, actualizarea și analiza datelor despre starea criminalității și activitatea de combatere a acesteia în Republica Moldova²²².

²²¹ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.129-130.

²²² Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova, Nr. 633, din 06.06.2007, cu privire la aprobarea Concepției Sistemului informațional automatizat "Registrul informației criminalistice și criminologice", în Monitorul Oficial Nr. 86-89, din 22.06.2007.

Eficacitatea investigării și descoperirii infracțiunilor depinde în mare măsură de calitatea și cantitatea informațiilor semnificative din punct de vedere criminalistic, de disponibilitatea acestora pentru organul de urmărire penală și persoanele care efectuează percheziții și cercetări.

Sistemul mijloacelor de înregistrare este format din subsisteme numite evidențe criminalistice, care diferă între ele prin datele luate în considerare, precum și prin modalitățile și formele de concentrare și sistematizare a acestora.

Totuși, vorbind despre evidență, trebuie să ținem cont nu numai de conținutul acesteia, adică de datele înregistrate cu ajutorul evidenței, ci și de procedura în sine, care include acțiuni de colectare și înregistrare a informațiilor, sistematizarea, stocarea și căutare.

Înregistrările criminalistice sunt de obicei denumite în funcție de tipurile de obiecte înregistrate, de exemplu: evidența lucrurilor furate, pierdute, confiscate, arme de foc predate binevol, înregistrarea amprentelor etc.²²³.

Modurile de fixare a informației sunt diverse: **prin descriere, prin foto-video-imaginare, grafic, prin colecții**. În practică foarte des se folosesc forme mixte de evidență, acestea se suplimentează cu diverse albume, cartoteci; modul descriptiv al fixării informației combinat cu executarea fotografiilor, a fișelor dactiloscopice etc.

Obiectele ce se iau la evidență, de regulă, cuprind: **a) persoane** (declarate în căutare, arestate, reținute, ce prezintă un interes operativ, persoanele dispărute fără veste, infractorii), **b) cadavrele**. **c) obiectele** (arme de foc ghintuite și pierdute, lucrurile furate, automobilele răpite) **d) urmele** (spre exemplu, urmele digitale ridicate de la locurile nedescoperite ale infracțiunilor); **e) documentele** (spre exemplu, documentele falsificate, bancnotele și hârtiile de valoare); **f) animalele** (furate ș.a.); **g) infracțiunile rămase cu autori necunoscuți**.

Modurile de înregistrare criminalistică cuprind: descriptiv (fixarea în scris a caracteristicilor obiectului ce trebuie pus la evidență); obținerea de amprente, inclusiv a persoanelor; fono-videoînregistrările; schița;

²²³Белкина Р.С., Криминалистика: учебник для вузов, op.cit., p.368.

schemele și alte desene; colecții (păstrarea obiectelor în natură; forma mixtă de înregistrare a obiectelor)²²⁴.

Datorită **evidențelor criminalistice**, în primul rând, organele de urmărire penală și speciale de investigație **pot soluționa operativ următoarele sarcini**:

- să identifice persoanele reținute, bănuite, când acestea refuză să se numească, dacă ele au mai fost trase la răspundere penală;
- să identifice infractorul după urmele lăsate la locul faptei sau să diagnostice făptuitorul după procedeele criminale utilizate;
- să stabilească dacă persoana reținută (interesată) are antecedente penale, dacă da, atunci, când, unde și pentru ce a fost condamnată, când a fost eliberată etc.;
- să determine numărul de infracțiuni comise de o singură persoană, folosirea unora și aceluiași instrumente, metode sau mijloace;
- să stabilească dacă obiectele, documentele, armele găsite, confiscate ori predate au fost furate sau pierdute;
- să stabilească identitatea cadavrelor necunoscute prin compararea amprentelor acestora cu datele registrului dactiloscopic, datele registrului informației criminalistice și criminologice despre evidența persoanelor dispărute fără veste și anunțate în căutare etc.

Anumite date din evidențele criminalistice pot fi utilizate și de alte instituții (SIS, organele instituțiilor penitenciare, organele de executare a deciziilor judecătorești etc.), precum și solicitate de cetățeni în modul stabilit (cazierul judiciar)²²⁵.

7.2 Înregistrarea alfabetică

Evidența alfabetică sau nominală se realizează în etapa reținerii bănuțului. Fișele completate se trimit în mod automatizat și se păstrează în Baza de date a Serviciului Tehnologii Informaționale²²⁶ a MAI al RM.

²²⁴ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.46.

²²⁵ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.133.

²²⁶ Serviciul Tehnologii Informaționale a MAI al RM - asigură colectarea, stocarea, prelucrarea și furnizarea informațiilor statistice privind starea infracționalității la nivel național, a datelor cu caracter operativ-informațional, despre căutare, cu caracter

Acest gen de evidență cuprinde persoanele consemnate ca fiind autori ai faptelor penale. Drept temei juridic pentru punerea în evidență nominală, vor servi actele procesuale respective: procesul-verbal de reținere, sancțiunea privind privațiunea de libertate și sentința judecătorească rămasă definitivă. Scopul evidenței nominale constă în asigurarea organelor judiciare cu date privind antecedentele penale ale celor supuși justiției. Atare date au o deosebită importanță în vederea unei ample cunoașteri a personalității bănuțului, învinutului sau a inculpatului, a periclitării sociale pe care ei o reprezintă, contribuind, în cele din urmă, la o eficientă organizare a activității de cercetare și, implicit, la rezolvarea justă a cauzei²²⁷.

Înregistrarea alfabetică cuprinde: numele și prenumele, numele avut anterior, porecla, data și locul nașterii, naționalitatea, domiciliul stabil și temporar, starea civilă, cu sau fără copii, profesia și locul de muncă, alte îndeletniciri, descrierea semnalmentelor după metoda portretului vorbit, antecedentele penale, fapta pentru care este învinuit sau condamnat.

Tot în cadrul înregistrării alfabetice a persoanelor se ține evidența persoanelor dispărute.

Pentru cadavre se trec locul și împrejurările descoperirii cadavrului respectiv, sexul, vârsta aproximativă, cauza morții, descrierea îmbrăcăminte și a obiectelor găsite asupra sa, leziunile, eventualele tatuaje sau cicatrice, numărul dosarului, numele organului judiciar care a efectuat urmarirea. În toate cazurile fișa înregistrării alfabetice trebuie să cuprindă, în limita posibilităților, formula dactiloscopică și fotografia de identificare²²⁸.

criminal, contravențional, dactiloscopic, arhivistic și altor tipuri de informații. A se vedea Hotărârea Guvernului Nr. 317, cu privire la organizarea și funcționarea Serviciului Tehnologii Informaționale din 03-06-2020, în Monitorul Oficial Nr. 131-141 din 05-06-2020.

²²⁷ Doraș Simion, Criminalistică, op.cit., p.218.

²²⁸ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.208.

7.3 Înregistrarea animalelor și a obiectelor pierdute sau furate

Această înregistrare penală se aplică la acele obiecte și animale care au o anumită valoare și caracteristici bine definite, iar obiectele și animalele lăsate de infractor la locul faptei se înregistrează indiferent de valoarea lor.

Animalele se înregistrează în ordine alfabetică cu denumirea lor, vârsta, culoarea, defectele în mers, în privire, obiceiurile, numele la care răspund, data dispariției lor, adresa proprietarilor²²⁹.

Evidența obiectelor furate sau găsite se efectuează în mod centralizat și cuprinde informații despre obiecte, documente de valoare sau cu anumite caracteristici, dispărute de la locul faptei sau depistate la locul săvârșirii infracțiunii.

Referitor la aceste obiecte în fișele de înregistrare se include informația despre: denumirea precisă, model, materiale din care este confecționat, starea obiectului cu semnele distinctive, volumul, forma, culoarea, eventualele defecte, alte caracteristici particulare, locul și timpul dispariției (furtului) sau depistării acestuia, numărul de inventariere etc. O categorie aparte constituie obiectele de anticariat și de cult, precum și operele de artă care se iau în evidență în caz de dispariție (furt) din proprietatea persoanelor fizice sau juridice.

Autovehiculele furate, răpite sau fără stăpân se înregistrează în Banca de date centralizată și în evidențele locale de unde au dispărut în baza fișelor standardizate, care conțin informația deplină despre mijlocul de transport²³⁰.

În baza ordonării fișelor după anumiți indici, cartotecile de evidență a obiectelor sustrase pot furniza date necesare urmăririi operative a acestora în gări, puncte vamale, spații comerciale, camera de bagaj, în alte locuri suspecte²³¹.

²²⁹ Ibidem, pp.208-209.

²³⁰ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.146.

²³¹ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.229.

7.4 Înregistrarea după procedeele aplicate de infractori

Înregistrarea procedeelelor folosite de infractori, denumite și **modus operandi sistem**, prescurtat **M O S**, se face după modurile de săvârșire de către infractorii cunoscuți și necunoscuți ai anumitor infracțiuni.

Această înregistrare prezintă importanță pentru comiterea aceluiași fel de infracțiuni sau infracțiuni asemănătoare, întrucât deseori infractorii folosesc aceleași procedee.

Prin **modus operandi sistem** se poate stabili numărul infracțiunilor săvârșite de un infractor deja cunoscut, iar când nu este cunoscut se delimitează faptele care ar putea fi comise de unul și același autor sau de un grup de infractori²³².

Așa cum a fost concepută, cartoteca modului de operare este destinată să asigure două categorii de înregistrări.

Înregistrarea infractorilor, autori ai unor fapte penale, de genul omorului, tâlhăriei, violului, înșelăciunii. Fișele sunt clasate atât după genul infracțiunilor comise, cât și după modul propriu-zis de operare, tipic pentru multe categorii de recidiviști, care încearcă să-și „perfecționeze sistemul”, ajungând să capete chiar anumite deprinderi cu valoare de identificare. De pildă, în cazul furtului, sunt infractori care s-au specializat în furtul anumitor obiecte, din anumite locuri, în care pătrund și operează potrivit modului lor propriu de a acționa, folosind instrumente de spargere specifice etc. Fișele mai conțin și alte date de identificare, îndeosebi semnalmentele exterioare ale infractorului.

Înregistrarea datelor privitoare la fapte penale cu autori neidentificați. Fișa cuprinde datele obținute de către organul judiciar din cercetarea locului faptei, precum și din alte activități procedurale (ascultarea martorilor, a victimei, dispunerea de expertize criminalistice). Ca și în situația precedentă, această fișă va conține date în legătură cu modul de operare, precum și referitoare la eventualele semnalmente ale presupușilor făptuitori.

Dacă, în momentul înființării cartotecii modus operandi, prin natura împrejurărilor, activitatea de identificare era destul de greoaie, în

²³² Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.209.

prezent, datorită folosirii calculatorului, ea a devenit mult mai eficientă²³³.

7.5 Înregistrarea dactiloscopică

Evidența dactiloscopică a persoanelor reținute pentru comiterea infracțiunilor se efectuează cu ajutorul fișelor speciale, numite dactiloscopice sau dactilograme. Ele se completează pe fișe speciale cu ajutorul vopselei tipografice prin reflectarea amprentelor digitale ale ambelor mâini. În aceste cazuri, fișa dactiloscopică, afară de amprentele persoanei reținute, de obicei conține informația și despre bănuț (numele, prenumele etc.). Așadar, acest tip de evidență poate fi folosit în scopul identificării infractorilor, care refuză la reținere să se numească ori se prezintă sub alte nume, prenume, date (fictive, născocite), precum și pentru stabilirea persoanelor decedate, omorâte, cadavrele cărora nu sunt identificate. Cel din urmă lucru este posibil numai dacă persoanele decedate, omorâte au fost înregistrate anterior. De multe ori, informația evidenței dactiloscopice ajută la stabilirea persoanelor, ale căror amprente au fost găsite la fața locului.

Utilitatea evidenței în cauză, respectiv a existenței cartotecilor dactiloscopice, îndeosebi a celor decadactilare, rezidă în identificarea persoanelor care au mai savârșit infracțiuni, inclusiv a persoanelor care, fiind reținute, nu prezintă acte de identitate ori se folosesc de acte false sau străine²³⁴.

Înregistrarea dactiloscopică decadactilară – ca formă de luare în evidența cazierului judiciar, reprezintă principalul mijloc de înregistrare dactiloscopică, fiind cel mai utilizat de organele de specialitate, datorită fiabilității sale de necontestat.

Fișele dactiloscopice decadactilare sunt așezate într-o ordine bine stabilită, însă alta decât aceea specifică înregistrării nominale, alfabetice. Aceasta permite stabilirea identității, pe baza formulei dactiloscopice, a unei persoane care se folosește de acte furate sau falsificate, ori

²³³ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op. cit., p.193.

²³⁴ Gheorghiu Mihail, op.cit., p.143.

identificarea unui cadavru nerecunoscut, desigur cu condiția că el să fi fost luat anterior în evidența cazierului judiciar. Totodată, este posibilă identificarea autorilor unor infracțiuni prin compararea urmelor digitale descoperite la fața locului cu impresiunile digitale din cartotecă, chiar și în condițiile în care, la locul faptei, nu au fost descoperite toate urmele celor 10 degete.

Înregistrarea dactiloscopică monodactilară. Cartoteca dactiloscopică monodactilară se constituie ca un valoros mijloc de identificare a celor care au săvârșit o faptă penală. Fișele dactiloscopice monodactilare conțin impresiunea unui singur deget, cartarea acestora făcându-se într-o ordine apropiată de cartarea decadactilară, luându-se în calcul aceleași tipuri și varietăți ale desenului papilar, la care s-au adăugat și alte criterii de clasificare.

În acest mod, devine posibilă identificarea, de exemplu, a autorului unei infracțiuni, care a lăsat mai multe urme digitale la locul faptei, dintre care două sau trei sunt realmente exploatabile în procesul de identificare. De altfel, este bine cunoscut că, la fața locului, rareori pot fi descoperite amprentele celor 10 degete apte de a servi unui examen dactiloscopic decadactilar comparativ.

O variantă a înregistrării monodactilare o constituie cartoteca urmelor digitale, descoperită, la locul unor fapte, rămase, încă, cu autori neidentificați. Fotogramele acestor urme sunt cartate într-o ordine apropiată de sistemul monodactilar. Prin alcătuirea acestei cartoteci există posibilitatea unei verificări comparative a urmelor descoperite la locul faptei cu impresiunile digitale aflate în cartotecile dactiloscopice deca- sau monodactilare.

Sistemul menționat își atestă pe deplin utilitatea în condițiile folosirii tehnicii de calcul, ordinatorul oferind posibilitatea unui examen comparativ rapid între urmă și impresiunile digitale aflate în memoria calculatorului²³⁵.

La evidența dactiloscopică sunt luate aceleași persoane ca și în evidența alfabetică, inclusiv cele care cad sub incidența Legii „Cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat”. Conform legii, înregistrarea

²³⁵ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op. cit., pp.189-192.

dactiloscopică este benevolă (cetățeni ai RM, străinii și apatrizii) și obligatorie, prevăzută pentru anumite categorii de persoane indicate în lege²³⁶.

❖ Alte categorii de evidențe

Evidența urmelor ridicate de la fața locului. Forma de evidență în cauză cuprinde, în primul rând, urmele papilare descoperite la locul faptelor comise de autori neidentificați.

Evidența constă în sistematizarea urmelor descoperite drept rezultat al cercetărilor la fața locului după caracteristicile desenelor papilare (tip, subtip, varietate), întocmirea formulei monodactilare și crearea cartotecilor respective, ultimele oferind posibilitatea comparării:

- urmelor ridicate de la fața locului cu cele existente în cartotecă în scopul identificării autorului, care a lăsat urme în câmpul infracțiunii și stabilirii făptuitorului;
- urmelor ridicate de la fața locului cu cele existente în cartotecă pentru stabilirea dacă două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de una și aceeași persoană;
- urmelor ridicate de la fața locului cu cele ale persoanelor cu antecedente penale (recidive), cu scopul stabilirii eventualei participări a acestora la infracțiunea săvârșită.

Dacă la fața locului se ridică un grup de urme aparținând la trei sau mai multe degete de la aceeași mână, se va întocmi formula decadactilară probabilă, aceasta făcând posibile și alte verificări, în special după cartoteca alfabetică și cea dactiloscopică a persoanelor condamnate.

Evidența balistică. Se efectuează prin înregistrarea pe fișe standardizate a datelor caracteristice ale armelor de foc militare furate, pierdute sau găsite și organizarea în baza lor a unei cartoteci de evidență centralizată, precum și prin funcționarea unor colecții de tuburi și gloanțe ridicate în procesul cercetării faptelor comise prin aplicarea armelor de foc.

²³⁶ Legea Republicii Molodva, Nr. 1549, din 19.12.2002, „cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat”, în Monitorul Oficial Nr. 14-17, din 07.02.2003.

Fișele cuprind caracteristicile tehnico-balistice ale armei (tipul, sistemul, calibrul, lungimea țevei, sensul și numărul ghinturilor, numărul de cartușe în magazine ș.a.), precum și unele date privind împrejurările în care arma a fost furată, pierdută, găsită (de la cine, când a fost furată, cine și unde a pierdut arma etc.).

Tuburile și gloanțele se introduc în componența colecțiilor respective după caracteristicile constructive (tip, model, fabricare, calibrul, dimensiuni), dar și după urmele lăsate de mecanismele armei (percutor, închizător, gheară extractoare, ghinturile din interiorul țevei)²³⁷.

Evidența persoanelor căutate, a persoanelor cu identitate necunoscută și a cadavrelor neidentificate. Acest tip de evidență criminalistică se realizează în formă de fișiere cu descrierea datelor personale sau portretului-vorbit al persoanelor bănuite, învinuite în comiterea unor sau altor infracțiuni, căutate de organele statului, fie că se ascund de organele de urmărire penală, fie că au evadat din locurile de detenție, fie că se eschivează de la executarea pedepsei penale etc. De obicei, acestea sunt persoanele anunțate în căutare și neidentificate sau care au evadat de la fața locului. Cele din urmă se iau în evidență după semnalmentele exterioare (portretul-vorbit), care se acumulează din declarațiile martorilor, victimelor etc.

Înregistrarea persoanelor cunoscute, dispărute fără urmă se efectuează prin întocmirea fișei distinctive de căutare, conform conținutului sesizării făcute.

Când se depistează un cadavru și el nu este identificat, atunci se întocmesc două exemplare ale fișei distinctive, dintre care una se trimite în Baza de date centralizată, iar a doua rămâne pentru evidența locală a cadavrului neidentificat. În fișa respectivă se indică locul, timpul depistării cadavrului, genul lui, statura, alte semnalmente exterioare, precum și motivele morții (după rezultatele concluziei expertizei medico-legale), grupa sângelui, date despre eventuale soluții otrăvitoare suportate, indiciile distinctive, hainele, încălțăminte și alte obiecte, care au fost găsite la el. În cazurile când cadavrul e de genul feminin, se stabilește

²³⁷ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., pp.228-229.

suplimentar prezența virginității, gravidității, semnelor de violare sau avort. În așa cazuri, se descriu amănunțit simptomele aparatului de dinți și indiciile distinctive pe corpul cadavrului²³⁸.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Gheorghiuță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
2. Doraș Simion, *Criminalistica*, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
3. Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998.
4. Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
5. Белкина Р.С., *Криминалистика: учебник для вузов*, Издательство НОРМА, Москва 1998.
6. Golubenco Gheorghe, *Criminalistică: Note de curs*, Chișinău 2020.
7. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, Nr. 633, din 06.06.2007, cu privire la aprobarea Concepției Sistemului informațional automatizat “Registrul informației criminalistice și criminologice”, în Monitorul Oficial Nr. 86-89, din 22.06.2007.
8. Legea Republicii Molodva, Nr. 1549, din 19.12.2002, „cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat”, în Monitorul Oficial Nr. 14-17, din 07.02.2003.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Care sunt categoriile și particularitățile înregistrării penale?
2. Care este esența și importanța înregistrării penale?
3. Care sunt sarcinile înregistrării criminalistice?
4. Relatați esența și importanța aplicării înregistrării penale după procedeele aplicate de infractori.

²³⁸ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.145-146.

Tema 8. Identificarea persoanelor după metoda portretului vorbit

8.1 Noțiuni generale **8.2** Categoriile identificării persoanelor după metoda portretului vorbit **8.3** Procedura de identificare a persoanelor după metoda portretului vorbit

8.1 Noțiuni generale

Organele de urmărire penală sunt confruntate nu de puține ori cu situații de genul celor în care, după săvârșirea unei infracțiuni, singurele date realmente exploatabile în legătură cu o faptă penală și cu autorul acesteia sunt cele oferite de un martor ocular, care a reușit să rețină imaginea făptuitorului²³⁹.

Pentru a înțelege exact importanța și rolul acestui gen aparte de identificare, nu este lipsit de interes să amintim că, încă din antichitate, au fost semnalate preocupări de găsire a anumitor modalități adecvate de identificare a celor urmăriți.

Specialiștilor în acest gen de identificări le este familiar clasicul exemplu al descrierii semnalmentelor din primul mandat de arestare cunoscut în istorie, emis la Alexandria, în anul 145 înainte de Hristos. În mandat se spune, printre altele, că *un tânăr sclav aparținând lui Aristogene, deputat de Alabanda, a fugit din Alexandria. Sclavul se numește Hermon, este imberb, are picioare drepte, o cută în bărbie, o cicatrice deasupra comisurii stângi a buzelor, un tatuaj cu litere barbare pe mâna dreaptă, poartă o centură care conține monede de aur etc.*

La începutul erei noastre, treptat, au fost date uitării asemenea practici și singurii care au rămas să privească atent înfățișarea omului au fost artiștii, dintre care s-a distins strălucitul reprezentant al renașterii **Leonardo da Vinci**, ale cărui observații și cercetări au servit nu numai oamenilor de știință, ci și aceluia care au avut capacitatea să impună cuceririle în domeniul justiției.

²³⁹ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op. cit., pp.170-171.

Sistemul buletinelor de urmărire este întâlnit în secolul XVIII-lea, pentru că, odată cu inventarea fotografiei de către **Daguerre** (1839), să se înceapă introducerea albumelor fotografice ale infractorilor.

În descrierea și fixarea înfățișării persoanei infractorilor, mai ales în scopul identificării lor ulterioare, un pas important l-a făcut **Alphonse Bertillon**, considerat, așa cum am mai menționat, întemeietorul poliției științifice moderne. Acesta, pe lângă înregistrarea antropometrică, a elaborat câteva metode de identificare pe baza semnalmentelor exterioare, a căror valabilitate se menține și astăzi. Avem în vedere metoda portretului vorbit, precum și albumul fotografic, ultimul marcând un salt calitativ în fotografia semnalmentelor²⁴⁰.

În urma preocupărilor menționate, acest sistem de descriere și identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, denumit și **metoda portretului-vorbit**, s-a perfecționat astfel încât a devenit unanim recunoscut că **gabitoscopia criminalistica** și este frecvent folosită de către organele speciale și de drept în activitatea lor de combatere a criminalității.

Gabitoscopia criminalistică prezintă o ramură a tehnicii criminalistice care conține un sistem de teze teoretice referitoare la semnalmentele exterioare ale omului, regulile de descriere a acestora, metodele și mijloacele tehnico-științifice ce asigură colectarea, examinarea și utilizarea datelor despre semnalmentele exterioare ale persoanelor interesate în scopul căutării și identificării lor.

La baza gabitoscopiei criminalistice sunt puse datele anatomiei omului, antropologiei și biologiei. La ea sunt utilizate pe larg tezele și metodele diagnosticării și identificării criminalistice. Obiect al gabitoscopiei este doar persoana interesată, legitățile caracteristice ale exteriorului ei, clasificarea acestora și utilizarea lor în scopul identificării²⁴¹.

Aspectul exterior al omului sunt semnalmentele exterioare ale acestuia și sunt considerate importante în investigațiile criminale, deoarece pot fi utilizate pentru a identifica și a localiza un suspect sau

²⁴⁰ Ibidem, pp.170-171.

²⁴¹ Gheorghiuță Mihail, op.cit., p.277.

pentru a obține mai multe informații despre acesta. De exemplu, înălțimea, trăsăturile faciale și semnalmentele anatomice pot fi comparate cu datele din baza de date a agențiilor de poliție pentru a identifica un suspect. În același timp, caracteristicile funcționale precum mersul sau gesticulația pot fi observate de către martori oculari și comparate cu acțiunile suspectului pentru a determina dacă acesta este vinovat sau nu. Este important să se țină cont de toate aceste aspecte în procesul de identificare și apărare în justiție.

Anomaliile anatomice și funcționale dețin o importanță identificatoare considerabilă și au o mare însemnătate în activitatea de căutare. De aceea, ele sunt scoase într-un grup de sine stătător – **elemente particulare**, care pot fi atât înăscute (spre exemplu, scolioza, gheboșenie), cât și dobândite pe parcursul vieții (cicatrice, tatuaj etc.). O altă grupă aparte constituie așa numitele **caracteristici frapante**, adică relativ rare, bătătoare la ochi ce se întipăresc ușor și joacă un rol important la evidențierea și memorizarea persoanelor date în căutare. Un grup auxiliar de **caracteristici exterioare** îl formează semnalmentele obiectelor vestimentare și a altor lucruri portabile de către persoana în cauză (bijuterii, ceas, telefon mobil etc.)²⁴².

La descrierea semnalmentelor exterioare:

- se evită utilizarea termenilor subiectivi și se preferă acelea obiective;
- se menționează eventualele anomalii anatomice sau funcționale, precum și caracteristicile frapante, care pot fi de un real ajutor în identificarea persoanei;
- descrierea semnalmentelor vestimentare și a obiectelor portabile trebuie să fie cât mai precisă, specificând culorile, modelele, materialele etc.
- se evită speculațiile sau aprecierile subiective, care nu aduc informații concrete și utile în identificarea persoanei.

Semnalmentele anatomice se descriu din două poziții: *din față și profil, în funcție de mărime, formă, culoare, particularități*. **Mărimile se redau** prin comparație cu dimensiunile altor părți ale corpului și se vor

²⁴² Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.43.

nota cu **mic, mijlociu, mare. Poziția** se va aprecia în raport cu planul orizontal, vertical, oblic. Datele fixate despre exteriorul persoanei se folosesc în procesul de descoperire și cercetare al infracțiunilor, în special pentru soluționarea următoarelor sarcini:

- căutarea persoanelor necunoscute, care au abandonat locul faptei;
- căutarea persoanelor cunoscute, care se ascund de organele ocrotirii normelor de drept, precum și celor ce au părăsit locurile de detenție;
- căutarea persoanelor dispărute fără veste;
- identificarea persoanelor în viață și a cetățenilor decedați²⁴³.

8.2 Categoriile identificării persoanelor după metoda portretului vorbit

Trăsăturile individuale ale persoanelor au fost și sunt folosite de organele judiciare în procesul identificării infractorilor precum și la crearea și îmbogățirea unui sistem de înregistrare și evidență a unor categorii de indivizi, să spunem așa, aflați în contradicție cu normele juridice.

În acest context a apărut și a intrat în tehnologia judiciară, noțiunea de **semnalmente**.

Prin semnalmente se înțeleg trăsăturile exterioare, generale și particulare ale unei persoane, pe baza cărora aceasta poate fi identificată.

Semnalmentele unei persoane trebuie privite atât sub aspect anatomic și funcțional, cât și în ceea ce privește particularitățile morfologice ale acestora.

La baza identificării persoanelor după semnalmente stă, așa cum s-a afirmat în doctrină, pe de o parte, marea variabilitate a caracteristicilor individuale care deosebesc o persoană de cealaltă iar pe de o parte, caracterul relativ constant al acestor caracteristici, semnalmente.

Descrierea semnalmentelor se face după o terminologie specială, unitară și precisă, respectiv prin metoda portretului vorbit, care ar putea

²⁴³ Ibidem, p.43.

fi definită ca o metodă științifică de descriere și comparare a trăsăturilor exterioare ale persoanelor. Astfel am putea afirma că portretul vorbit nu este altceva decât o așa zisă **fotografie descriptivă** a individului, o imagine care ne redă toate particularitățile individuale cu ajutorul cărora să putem deosebi dintr-un grup mai mult sau mai puțin numeros persoana căutată, practic să ajungem la identificarea acestuia.

Aceste particularități individuale, se bucură de o stabilitate relativă. Trebuie însă menționat și faptul că valoarea de identificare a trăsăturilor exterioare depinde nu numai de stabilitatea lor, ci și de o serie de alți factori²⁴⁴.

La aprecierea obiectivității descrierii semnalmentelor individului, trebuie să se țină cont de următorii factori:

- locul și distanța de la care a perceput semnalmentele individului persoana ce le descrie;
- durata și timpul când s-a realizat perceperea;
- factorii existenți real (ziua, noaptea, vizibilitatea, posibilele impedimente);
- capacitatea de percepere și apreciere, precum și starea emoțională a martorului, victimei.

Semnalmentele exterioare ale persoanei convențional pot fi divizate în patru categorii, și anume:

1. Semnalmentele anatomice sau statice care se manifestă sub forma unor varietăți morfologice ale corpului, capului, feței și ale părților constitutive ale acestora. Având la origine sistemul osos al organismului uman, semnalmentele anatomice sunt cele mai stabile, ele pot fi sesizate atât în situația de staționare, cât și în timpul mișcărilor, indiferent de natura activității desfășurate de individ.

2. Semnalmentele funcționale sau dinamice prezintă deprinderi privind poziția corpului și dinamica părților componente ale acestora în anumite genuri de activitate desfășurată de individ (ținuta, gesticulația și mimica, mersul, vocea și vorbirea).

3. Caracteristicile (semnalmentele) particulare, care reprezintă diverse semne, forme patologice și variații anatomo-morfologice

²⁴⁴ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.53.

dobândite ereditare sau pe parcursul vieții în urma unor leziuni, intervenții chirurgicale, accidentale.

4. Obiectele de vestimentație și portabile ale persoanei respective (haine, încălțăminte, căciuli, ochelari, bijuterii, poșete, cîrje etc.)²⁴⁵.

❖ **Reguli generale ale metodei portretului vorbit:**

- În descrierea semnalmentelor unei persoane să se folosească o terminologie precisă și unitară, într-o succesiune logică.

- Descrierea caracteristicilor generale să se facă pe baza semnalmentelor anatomice sau statice (talie, constituția fizică, trăsăturile feței, caracteristicile dinților, părului, pielii), a semnalmentelor funcționale sau dinamice (mersul, gestică, vocea, vorbirea), precum și a semnelor particulare (cicatrici, tatuaje, alunițe, negi, semne prezente din naștere ori din accidente, forma deosebită a unor elemente faciale, anomalii etc.)

- Descrierea semnalmentelor se face din față sau din plan frontal și din profil sau din plan lateral.

- Trăsăturile capului și ale feței dețin locul principal în realizarea portretului vorbit. Ele vor fi completate cu descrierea întregului corp și a îmbrăcămintei.

- Semnalmentele vor fi caracterizate după mărime, formă, poziție și culoare²⁴⁶.

8.3 Procedura de identificare a persoanelor după metoda portretului vorbit

Portretul vorbit – este o metodă aplicată frecvent și perfecționată pe parcursul timpului, care servește la identificarea persoanelor, pe baza descrierii semnalmentelor exterioare ale acestora, de către o altă persoană. În descrierea făcută de cel care a perceput caracteristicile

²⁴⁵ Gheorghiu Mihail, op.cit., pp.278-279.

²⁴⁶ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, op.cit., p.129.

somatice ale individului căutat sunt vizate, pe de o parte, formele statice, iar pe de altă parte, formele dinamice. Aprecierea formei și dimensiunilor acestora se face după un sistem cuprinzând trei gradații: mare, mijlociu și mic²⁴⁷.

Portretul vorbit – presupune descrierea caracteristicilor anatomice cu indicația formei, dimensiunilor, poziției, uneori și culorii. Gradul de detalizare și de exactitate al descrierii depinde de faptul dacă persoana se descrie după imaginea rămasă în memorie, după fotografie sau după urmele lăsate la fața locului ori nemijlocit se descrie în direct, după cum urmează²⁴⁸.

❖ Descrierea semnalmentelor statice

a. Talia poate fi: *scundă* (sub 1,60 m), *mijlocie* (între 1,60 și 1,75 m) și *înaltă* (peste 1,75m), în cazul persoanelor de sex feminin valorile se consideră cu 5 cm mai puțin.

b. Constituția fizică sau corpolența poate fi: *solidă* sau *mijlocie* (atletică), *slabă* (ascuțită), în raport cu dezvoltarea scheletului osos, a musculaturii și a țesutului adipos.

c. Aspectul general (ținuta): *atletică, elegantă, sportivă, greoaie* sau *asociată unor profesii* (ofițer, marinar, balerin etc.).

d. Vârsta: *copil* (până la 14 ani), *tânăr* (între 14–30 ani); *matur* (între 30–60 ani); *bătrân* (peste 60 ani).

❖ Forma și mărimea capului

Se recomandă ca descrierea formei capului din față să se facă după aproximativ 10 variații: **alungită, ovală, rotundă, dreptunghiulară, lată sau teșită, triunghiulară cu baza în sus, triunghiulară cu baza în jos, prismatică, pătrată, romboidală, foarte neregulată** etc.

Din profil, capul poate fi: *normal, țuguat, turtit parțial sau total, bombat* etc.

²⁴⁷ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op. cit., p.172.

²⁴⁸ Gheorghe Golubenco, *Note de curs*, op.cit., pp.43-44.

Fața cuprinde trei zone: *frontală, nazală și bucală*, care reprezintă 1/3 din întreaga figură, dar de cele mai multe ori apar variații și modificări. *Zona frontală* este cuprinsă între inserția părului și rădăcina nasului; *zona nazală* cuprinde regiunea dintre rădăcina nasului și baza acestuia; *zona bucală* se află între baza nasului și vârful bărbiei.

În literatura de specialitate sunt luate în calcul 5 zone: fruntea, ochii, nasul, gura și bărbia sau 15 detalii caracteristice: inserția părului, fruntea, arcada sprâncenei, rădăcina nasului, dosul nasului, nara, vârful nasului, șanțul subnazal, buza superioară, buza inferioară, bărbia, osul bărbiei, sprânceana, coada sprâncenei și aripa nasului.

Fiecare element al feței se descrie separat:

Părul se definește după linia de inserție frontală, care marchează locul de implantare a părului: dreaptă, ascuțită, circulară în sus, circulară în jos, ondulată; după desime: des, normal, rar; după lungime: mare, mijlociu, mic; după culoare: neagră, castanie, blondă, roșcată, albă; încărunțire totală, parțială sau în șuvițe; grosime: subțire, mijlociu, gros; forma de prezentare: creț, ondulat, lins; coafura (portul părului): peste cap, cu cărare pe stânga sau pe dreapta, adus spre frunte. Contează și perciunii: lungi, mijlocii, scurți, dreپți sau oblici; calviția (chelia): frontală, frontal-parietală, totală.

Fruntea se descrie după înălțime (înaltă, mijlocie, scundă); după lățime: lată, mijlocie, îngustă; după înclinarea frunții (planul vertical imaginar ce trece prin rădăcina nasului): retrasă, verticală, proeminentă; după profil: dreaptă, avansată, ondulată, convexă, concavă și oblică. Particularități: proeminența arcadelor, prezența ridurilor, fruntea bilobată.

Sprâncenele se descriu după amplasare (sprâncene reunite, apropiate, depărtate, ridicate sau coborâte pe ochi); după formă (rectilie, arcuită, unghiulară); după grosime: groase, mijlocii și subțiri; după culoare: negre, blonde, șatene, roșcate, albe. Particularități: sprâncene îmbinate, stufoase, ridicarea unor fire, lipsa sprâncenelor.

Ochii se descriu după culoare: căprui, negri, albaștri, verzi, galbeni sau de culori diferite (ceacări); după mărime: mari, mijlocii, mici (particularitate: un ochi mai mare decât celălalt); după proeminență:

adânciți sau ieșiți din orbite; după poziție: ochi drepți, ochi cu comisurile interne coborâte, ochi cu comisurile externe coborâte; particularități ale privirii: strabismul, stâng convergent sau divergent și drept divergent ori convergent.

Nasul este unul din elementele care au un rol important în identificare, deoarece se reține cu mai multă ușurință, deși nu pot fi neglijate modificările ce pot interveni prin operații estetice. La descrierea nasului interesează forma: dreaptă la nasul grecesc, concavă sau rotunjită la nasul acvilin, scobită adânc la nasul în șa, scobită ușor la nasul cu vârful în sus; după mărimea general a feței: mare, mijlociu, mic; rădăcina nasului poate fi mică, mijlocie, mare; conturul sau muchia nasului poate fi dreaptă, convexă, concavă, frântă ori ondulară (foarte rar); baza nasului poate fi orizontală, coborâtă sau ridicată; proeminența nasului (distanța dintre vârful nasului și intersecția acestuia cu șanțul subnazal) poate fi mică, mijlocie, mare; după lățime, nasul poate fi lat, îngust și mijlociu. Interesează și unele particularități: de culoare (nas roșu), aspectul vârfului (turtit, deviat, bilobat), zdrobirea osului nazal, forma aripilor: carnoase, ridicate etc.

Gura se descrie după mărimea generală a feței: mică, mijlocie, mare; după contur: cu comisuri orizontale, ridicate sau coborâte; după ținută: închisă sau întredeschisă. Particularități: gură exagerat de mare, gură în formă de inimă; gură oblică etc.

Buzele se descriu după grosime: subțiri, mijlocii și groase; după proeminență: mică, mijlocie, mare sau, ca particularități: buza superioară proeminentă, buza inferioară proeminentă, ambele buze proeminente; după malformații: buză de iepure, sesizabilă chiar și după o operație chirurgicală estetică, buza superioară ridicată, buza inferioară coborâtă.

Dinții (incisivi și canini) se descriu după mărime, poziție, distanță, culoare și grad de uzură. Particularități: lățime; asimetrie; dinți lipsă, falși, îmbrăcați; lucrări dentare (plombe, proteze); dinți rupți; descoperirea gingiilor etc. În cazul cadavrelor neidentificate dinții se examinează detaliat, efectuând odontograma.

Bărbia se descrie după înclinare (dreaptă, oblică, proeminentă); după înălțime: mică, mijlocie, înaltă; după lățime: lată, mijlocie, ascuțită. Particularități: bărbia dublă, brazdă transversală, gropițe, bărbia bilobată.

Barba și mustățile sunt descrise după formă, mărime și culoare. Barba poate fi: mare (când cuprinde toată fața și părul este lung, barbișon (când cuprinde toată fața, dar părul este scurt); guler (continuare aperișurilor); muscă (mănunchi de fire sub buza inferioară); cioc (de dimensiuni mici, cuprinzând întreaga bărbie). Mustața poate fi: mare, cu colțurile ridicate; mare, cu colțurile drepte; mare, cu colțurile coborâte; tăiată mărunt pe buze; coadă de rândunică (pe porțiunea foselor nazale) etc.

Tenul se descrie după culoare (albă, neagră, roză, brună, roșcată, galbenă, palidă); după dilatația porilor (mare, mijlocie, mică) și după semne particulare (negi, eczeme, coșuri abundente, cicatrici).

Ridurile se descriu după formă, adâncime și număr, precum și după zona în care sunt repartizate: riduri frontale (după contur sunt drepte, arcuite și sinuisoidale, iar după locul de răspândire sunt: totale – pe toată fruntea, mediane – în regiunea centrală a frunții și riduri la rădăcina nasului); riduri oculare (formate deasupra nasului între cele două sprâncene, sau sub ochi, la unele persoane fiind sub formă de punji); riduri temporale, dispuse între unghiul extern al ochiului și tâmplă, care pot avea formă de evantai, fiind denumite „labă de gâscă”; riduri bucale (în jurul gurii), ridurile tragusului, ridurile obrazului, ridurile gâtului. Interesează ridurile frontale și cele oculare.

❖ Pavilionul urechii

Urechea constituie elementul cel mai important în descrierea unor persoane, căci structura cartilaginoasă rămâne neschimbată toată viața și prezintă forme strict individuale la fiecare persoană.

- helixul este bordura urechii, fiind împărțit în 3 zone: *helix originar* (lung, mijlociu și scurt); *helix superior* (lat, mijlociu, îngust), *helix posterior* (mare, mijlociu, mic);

-
- antehelixul, proeminență cartilaginoasă paralelă spre interiorul urechii cu helixul superior și posterior;
 - tragusul, proeminență cartilaginoasă, situat lângă orificiul auditiv, care poate fi: *ascuțit, bifurcat și proeminent*, iar ca particularitate se întâlnește *tragusul bilobat*;
 - antetragusul tot de natură cartilaginoasă, aflat între conca și lobul urechii, opus tragusului. Se descrie *după înclinație* (orizontală sau oblică), *mărime* (mare, mijlociu și mic), precum și *după contur* (concav, drept sau bombat);
 - lobul, partea inferioară a pavilionului, de formă cărnoasă, este apreciat *după mărime* (mic, mijlociu și mare); *după contur* (rotund, triunghiular, drept) și *după aderență* (lipit sau dezlipit de față). Particularități: *perforație pentru cercei, cu riduri, cu negi, cu păr, cu creștături, precum și bilobat*;
 - conca sau canalul auditiv extern este apreciat *după profunzime* sau *mărime* (mic, mijlociu, mare);
 - fosa (depresiunea) digitală se află sub helixul superior și în spatele helixului anterior;
 - fosa (depresiunea) naviculară (a luntrei), de formă alungită, este situată între helixul superior-posterior și antehelix.

Semnele particulare constituie elemente deosebit de importante pentru identificarea persoanelor și a cadavrelor. Ele reprezintă defecte anatomice sau funcționale ori se datorează unor malformații congenitale, intervenții chirurgicale, accidente etc., putând îmbrăca forme de o mare diversitate, cum sunt: cicatricile, culoarea pielii, prezența unor negi, pete, alunițe și a altor semne din naștere, ridurile feței, modificări în sistemul funcțional ori ale unor organe sau părți din acestea, semne particulare ca urmare a practicării unor meserii, precum și tatuajul.

Tatuajul, ca semn particular cu o valoare deosebită în procesul identificării cadavrelor, dar și a persoanelor, poate fi realizat în relief, prin incizii făcute în piele, sau imprimat cu înțepături prin care se introduce o substanță colorată (albastră, neagră sau verde). După clasificări făcute de M. Minovici, **tatuajul poate fi:** *mistic, patriotic sau istoric, războinic, eroic, afectiv, profesional, criminal, obscen*. Poate fi găsit pe toată suprafața

corpului, cu excepția palmelor, tălpilor și a pielii de pe cap. Se descrie ca formă, mărime, motiv, culoare, poziție și va fi fotografiat la scară. Dacă a fost înlăturat prin intervenție chirurgicală, poate fi relevat prin fotografiere sub radiații infraroșii.

❖ **Descrierea semnelor dinamice**

Ținuta corpului. Depinde de modul de contractare a mușchilor în mers, de armonia mișcărilor. Deosebim atitudini rigide, caracteristice unor profesii (militari, contabili), atitudini relaxate (mobile, obișnuite) și atitudini de deferență (sportive, servile, agresive etc.). Interesează și poziția mâinilor în timpul mersului, staționării sau al vorbirii.

Ținuta capului poate fi dreaptă, aplecată spre stânga sau spre dreapta, aplecată înainte sau înapoi, fiind apreciată în contextul ținutei generale a corpului.

Mersul. Interesează lungimea și lățimea pasului, unghiul de mers, dacă este armonios sau în forme exagerate (balansarea umerilor, ondulațiile bazinului etc.), eventuale infirmități, mișcarea mâinilor. Mersul poate fi caracterizat ca normal, bărbătesc, suplu, greoi, sportiv, legănat, rigid, anemic, senil, defectuos. Persoanele înalte au, de regulă, un mers lent, pasul întins; cele de statură mică și cu temperament coleric sau sanguinic au mersul avântat, grăbit, cu mișcarea ritmică a brațelor și a corpului.

Privirea este legată de întreaga personalitate a individului, ca și de stări psihofiziologice, vârstă, culoarea irisului și mimica feței. Privirea poate fi: tandră, răutăcioasă, furioasă, mirată, bănuitoare; pătrunzătoare, fixă, dreaptă, oblică, fugitivă.

Mimica și pantomima trădează un anumit obicei sau mod de interiorizare.

Mimica poate fi spontană (de râs, plâns, emoții), convențională (mină gravă, zâmbet, mișcarea capului în semn de salut, de afirmare sau negare), originală (tipică unei persoane, mișcări ale sprâncenelor, buzelor, nărilor etc.). Expresia feței poate fi: calmă, enervantă, flegmatică, mirată, confuză, distrată sau obosită.

Pantomima, corelată cu vorbirea, este reprezentată de mișcări voluntare sau involuntare, cu funcții de expresie, simbolizare, intervenție activă, fapte de conduită cu o anumită semnificație. Se manifestă sub forme variate: încrețirea frunții, mișcarea sprâncenelor, a comisurilor gurii, clipirea rapidă, scobitul în nas, frecatul mâinilor, roaderea unghiilor etc.

Vocea și vorbirea sunt incluse în conturarea portretului vorbit, desi nu sunt caracteristici ale semnalmentelor exterioare. Vocea este o trăsătură individuală a fiecărei persoane, putând fi amplă, clară, suplă sau cu particularități: înfundată, guturală, nazală, răgușită. După criteriul vârstei, distingem voce de copil, de adult, de bătrân. Vorbirea poate fi clară, neclară, grăbită, lentă. Poate prezenta defecte ca: bâlbâiala, care poate fi clonică (repetarea unei silabe) și tonică (dificultatea de a articula prima silabă); tahilalia (ritm accelerat); bradilalia (vorbire încetinită); dislalia (pronunțarea defectuoasă a unor sunete, de ex. rotacionul sau pelticia), care poate fi simplă și totală; rinolalia (nazalizarea suplimentară sau insuficientă a sunetelor ori cuvintelor).

Deghizarea. La descrierea semnalmentelor dinamice trebuie să se țină cont și de încercările infractorilor versați de a-și deghiza vocea, mersul, ținuta, precum și îmbrăcămintea, fiind profesate în timpul comiterii infracțiunii, pentru derutarea eventualilor martori oculari²⁴⁹.

❖ **Metodele tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare**

Fie că se executa cu ocazia cercetării la fața locului, fie la o dată ulterioară, portretul vorbit după semnalmentele exterioare s-a realizat de-a lungul timpului după următoarele metode:

- a) schița de portret;
- b) fotorobotul;
- c) identic-kit-ul și photo-identi-kit-ul;
- d) minicompozitorul și sintetizatorul fotografic;

²⁴⁹ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, op.cit., pp.129-135.

e) portretul robot computerizat.²⁵⁰

- **Portretul schițat** (schița de portret) executată de un desenator cu calități plastice.

- **Fotorobotul** – o metodă de identificare cu ajutorul unui colaj fotografic de elemente fizice preluate din fotografiile ale unor persoane diferite (zona frontală, nazală, bucală).

- **Identi-Kit-ul** (MKP-2) – un album ce conține multe variante de elemente faciale reproduse pe o peliculă transparentă purtând același număr de cod. Peliculele se suprapun pe un suport special cu geam luminat de jos, obținându-se o imagine grafică a persoanei date în cautare.

- **Mimicompozitorul** – un montaj a mai multor dispozitive, care proiectează pe ecran câte o zonă a feței selecționate din fotografiile obișnuite a diverselor persoane.

- **Softuri computerizate** cu elemente faciale, care ușurează munca specialistului la crearea **portretului vorbit** a persoanei căutate (spre exemplu **Faces**)²⁵¹.

Până în prezent au fost utilizate mai multe tehnici de calcul, cele mai cunoscute fiind proiectul "SIGMA", sistemul "MACINTOSH PLUS", sistemul "I.B.M." ș.a. în concret, tehnicile de calcul cunoscute sunt completate cu sisteme de procesare a imaginilor, respectiv de fotografie digitală.²⁵² Avantajul folosirii acestei metode rezidă și în aceea că permite utilizarea unor fotografii realizate cu mult înainte de momentul întocmirii portretului-vorbit și identificării persoanei interesate.²⁵³

În esență, deși realizarea portretului robot computerizat are drept punct de plecare informațiile furnizate de martor sau victimă privitoare la elementele faciale caracteristice, aceasta va fi efectuată și pe baza altor date deținute de organele judiciare, lucru imposibil în ipoteza alcătuirii unui portret robot clasic. A devenit astfel posibilă exploatarea

²⁵⁰ Drăghici C., Iacob A., Dobreanu (Mahmood) R., et. al. *Tratat de Tehnică Criminalistică*. Op. cit., p. 320.

²⁵¹ Golubenco Gheorghe, *Note de curs*, op.cit., p.45.

²⁵² Drăghici C., Iacob A., Dobreanu (Mahmood) R., et. al. *Tratat de Tehnică Criminalistică*. Op. cit., p. 323.

²⁵³ Gheorghită M. *Tratat de criminalistică*. Op. cit., p. 290.

fotografiilor infractorilor, ori a persoanelor dispărute sau neidentificate, imaginea electronică obținându-se atât din elemente faciale grafice, cât și din elemente preluate din fotograme diferite, „retușate” de către calculator.²⁵⁴

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Gheorghică Mihail, *Tratat de Criminalistică*, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
2. Doraș Simion, *Criminalistica*, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
3. Cârjan Lazăr, *Compendiu de Criminalistică*, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
4. Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
5. Alămoreanu Sorin, *Criminalistica: Note de curs*, Cluj Napoca 2012.
6. Golubenco Gheorghe, *Criminalistică: Note de curs*, Chișinău 2020.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Formulați noțiunea și obiectul de studiu al gabitoscopiei criminalistice.
2. Care este procedura de identificare a persoanelor după metoda portretului vorbit?
3. Care sunt formele identificării persoanelor după metoda portretului vorbit?
4. Care sunt regulile și consecutivitatea de descriere a persoanelor?
5. Care sunt sferile de aplicare a portretului vorbit în activitatea de urmărire penală?

²⁵⁴ Stancu E. *Tratat de criminalistică*. Ediția a VI-a. Loc. cit., p. 194.

Tema 9: Planificarea urmăririi penale

9.1 Noțiuni generale și principiile planificării urmăririi penale **9.2**
Elaborarea și verificarea versiunilor **9.3** Planul activității de urmărire
penală

9.1 Noțiuni generale și principiile planificării urmăririi penale

Planificarea urmăririi penale constituie o metodă tactică fundamentală, care imprimă un caracter științific activității de descoperire și cercetare a infracțiunilor. Ea începe încă din faza actelor premergătoare, de la verificarea datelor inițiale și elaborarea primelor versiuni, până la documentarea finală a împrejurărilor în care s-a comis infracțiunea.

Planificarea activității de urmărire penală se desfășoară potrivit anumitor reguli, stabilite în baza unei vaste practici de urmărire penală, ce au atribut de principii, deoarece se aplică de fiecare dată indiferent de natura cauzei, situația sau faza la care s-a ajuns în cercetarea acesteia. Numai planificarea justă a cercetării va asigura respectarea strictă a legislației, operativitatea activităților de urmărire penală, stabilirea completă, multiplă și obiectivă a circumstanțelor, ce urmează a fi supuse probării pe acțiunea în cauză²⁵⁵.

Astfel, prevăzând în cuprinsul său în special activități tactice, mijloace tehnice și condiții de loc și de timp în care se vor aplica, planificarea urmăririi penale asigură într-un mod organizat orientarea tacticii pentru îndeplinirea sarcinilor cercetării criminalistice.

²⁵⁵ Jitariuc Vitalie, Planificarea investigațiilor ulterioare la cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane, în materialele conferinței "Realități și perspective ale învățământului juridic național", Vol.II, Chișinău 2019, pp.588-589.

Importanța planificării activității de urmărire penală rezidă în faptul că asigură:

- respectarea strictă a dispozițiilor legale și a regulilor stabilite prin generalizarea practicii pozitive a organelor de urmărire penală;
- respectarea drepturilor conferite de lege părților și celorlalte persoane participante la procesul penal;
- o înaltă calitate a investigării și orientarea corectă a acesteia;
- lămurirea completă a tuturor împrejurărilor în care s-a săvârșit infracțiunea, inclusiv prin extinderea cercetărilor;
- imprimarea unui caracter organizat întregii activități de investigare criminalistică, având ca efect și creșterea inițiativei organelor de urmărire penală;
- folosirea tuturor metodelor, procedeele și mijloacelor tehnico-științifice pentru valorificarea urmelor descoperite fie cu prilejul cercetării la fața locului, fie cu ocazia desfășurării altor activități de urmărire penală;
- transpunerea în practică a principiului celerității, cu economisire de forțe și timp;
- un permanent autocontrol al celor ce efectuează urmărirea penală și al calității acțiunilor procesuale²⁵⁶.

Deși planificarea urmăririi penale cuprinde mai multe activități, privită în ansamblul său, ea reprezintă totuși un proces unic, în care activitățile respective se întrepătrund și se completează reciproc.

Planificarea urmăririi penale se face pe baza datelor existente în cauză, după anumite principii de bază ale tacticii cercetării criminalistice, cu respectarea normelor de drept procesual penal. Ei îi sunt proprii **principiul individualității muncii de urmărire penală**, adică pentru cercetarea fiecărei infracțiuni se elaborează un plan de sine stătător, și **principiul dinamismului urmăririi penale**, ceea ce înseamnă că planul odată elaborat se completează, se adaptează în funcție de împrejurările apărute în cursul investigațiilor.

²⁵⁶ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009, p.20.

Individualitatea muncii de urmărire penală, ca unul din principiile de bază ale planificării urmăririi penale, se întemeiază pe realitatea obiectivă a caracterului individual al fiecărei infracțiuni, din care reiese necesitatea parcurgerii unui drum concret de cercetare, ținându-se seama de natura faptei, de împrejurările în care a fost comisă, de persoana făptuitorului, precum și de alte elemente particulare, proprii fiecărei infracțiuni în parte. Acest principiu, însă, nu împiedică generalizarea unor metode de urmărire adaptabile la cercetarea infracțiunilor concrete.

Dinamismul sau **mobilitatea**, ca al doilea principiu al planificării urmăririi penale, se impune prin aceea că, în procesul urmăririi, apare necesitatea includerii în plan a unor activități care la început n-au fost prevăzute, iar altele să fie revăzute sau chiar eliminate, dacă din probele administrate în cauză rezultă inutilitatea lor.

Dupa o opinie, prin acest principiu mai trebuie să înțelegem și efectuarea operativă a tuturor activităților tactice de cercetare criminalistică, fapt ce conduce la creșterea șanselor de stabilire a adevărului în cauză.

Deci, planul activității de urmărire penală nu trebuie privit ca o schema rigidă. În acest sens, totdeauna se are în vedere că planificarea urmăririi penale se face pe baza unor date generale, sumare, referitoare la infracțiune și făptuitor, dar suficiente pentru fixarea anumitor limite ale activității organului de urmărire penală. Pe de altă parte, rezultă că planul activității de urmărire penală, pe baza datelor noi, poate suferi schimbări. Este posibil ca, pe lângă versiunile elaborate, să apară altele noi, secundare, în legătură cu unele aspecte ale fenomenului la care se referă versiunea principală²⁵⁷.

Pentru ca **planificarea urmăririi penale să fie utilă**, ea trebuie să îndeplinească următoarele **condiții**:

- să fie just orientată, atât în privința naturii faptei comise, cât și a împrejurărilor săvârșirii ei;
- să se bazeze pe cunoașterea metodelor și mijloacelor folosite de făptuitor pentru săvârșirea infracțiunii și ascunderea urmelor ei, în

²⁵⁷ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., pp.222-223.

raport cu aceasta urmând să fie aplicate metodele, mijloacele și procedeele - tehnice, tactice și metodologice - necesare descoperirii, relevării, fixării și ridicării urmelor, probării existenței infracțiunii și dovedirii vinovăției;

- să se bazeze pe un minimum de date și materiale factice care să facă posibilă elaborarea versiunilor și stabilirea problemelor ce urmează a fi lămurite pe parcursul urmăririi penale;
- să asigure elaborarea judicioasă a versiunilor, precum și verificarea acestora²⁵⁸.

9.2 Elaborarea și verificarea versiunilor

Declanșarea unui proces penal și începerea urmăririi penale presupun existența anumitor fapte, date reale sau indici, constituind urme ale infracțiunii, care denotă săvârșirea unui act prevăzut de legislația penală. În majoritatea cazurilor, datele suficiente pentru desfășurarea procesului penal nu asigură nici pe departe posibilitatea explicării cauzei, cu atât mai mult soluționarea temeinică a acesteia. Prin urmare, la etapa inițială a cercetărilor, organul investit cu aceste funcții se v-a afla într-o situație dificilă, dacă datele de care el dispune nu oferă mai multe explicații probabile a faptei și a împrejurărilor acesteia.

Atât timp cât fapta și împrejurările acesteia rămân nestabilite și admit explicații variate, urmărirea penală va fi însoțită de o permanentă gândire ipotetică, de presupuneri și verificări menite, în cele din urmă să confirme o singură explicație a faptei²⁵⁹.

Metoda de cunoaștere și stabilire a adevărului la cercetarea cazului este compusă din următoarele elemente:

- stabilirea consecventă a existenței (sau inexistenței) urmelor cazului cercetat;

²⁵⁸ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, op.cit., p.21.

²⁵⁹ Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 1999, pp.25.26.

- formarea, precizarea sau completarea pe baza acestora a concluziilor precise, presupunerilor, care ar explica realmente unele legături și circumstanțe;

- verificarea ulterioară a acestor concluzii ori presupuneri.

Atribuirea versiunilor criminalistice la metoda de cunoaștere nedă posibilitatea de a vedea în ele două funcții primordiale:

- reglementarea și sistematizarea informației, faptelor, a probelor de care nu dispune ofițerul de urmarire penală, lucrătorul operativ;

- obținerea informației noi despre evenimentul cercetat sau circumstanțele lui.

Principala sarcină în cercetarea cauzei penale este stabilirea adevărului sub toate aspectele și constatarea veridică a tuturor circumstanțelor infracțiunii.

Versiunea criminalistică este explicația verosimilă referitor la natura, conținutul, unele circumstanțe ale actului infracțional, modul de comitere și acoperire, participanți, forma de vinovăție, mobilul și scopul urmărit, cauzele și împrejurările ce au determinat și favorizat săvârșirea infracțiunii, bazată pe datele administrate în cauză.

Modul de apariție și stabilire a versiunii este constituit din:

- administrarea informațiilor autentice de către organul de urmărire penală, lucrătorul operativ în urma cunoașterii nemijlocite a evenimentului ori a consecințelor lui, a documentelor;

- cercetarea minuțioasă a acestor informații, care formează temelia, baza versiunii;

- înaintarea presupunerii ce reprezintă rezultatul cercetării informațiilor autentice și sunt o explicație verosimilă dată diverselor împrejurări, faptelor legate de cauze care se instrumentează;

- cercetarea imaginară a versiunilor cu excluderea consecințelor, în baza căreia este cu putință de a determina calea verificării fiecărei versiuni;

- verificarea practică a versiunilor și aprecierea celor care corespund sau care nu corespund realității²⁶⁰.

²⁶⁰ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.321-322.

Proprietățile versiunii criminalistice:

- valabilitate (disponibilitatea datelor inițiale pentru construcția versiunii, explicându-le logic);
- realitate (plauzibilitate, posibilitatea existenței – a ceea ce presupune versiunea);
 - concretețe;
 - relevanța versiunii.

Versiunile se clasifică după următoarele temeuri:

1. După subiectul înaintat:

- versiuni de urmărire penală;
- versiuni de investigație și căutare;
- versiuni judiciare;
- versiuni experimentale.

2. După volum (în funcție de conținutul explicațiilor pe caz):

- *generale* – sunt acele versiuni care se presupune că explică evenimentul în ansamblu (ce s-a întâmplat în această situație);
 - *particulare* – explică aspectele individuale ale evenimentului infracțiuni (de exemplu, despre motivele săvârșirii unei infracțiuni).

3. După gradul de certitudine:

- *versiuni tipice*, cele care se elaborează la faza incipientă a cercetărilor;
- *versiuni concrete*,

4. După timpul de înaintare a versiunilor:

- *versiuni inițiale* (apar la etapa inițială a pornirii urmăririi penale);
- *versiuni ulterioare* (apar pe parcursul urmăririi penale).

5. În privința obiectului dovezii:

- *versiunea învinuirii*;
- *versiunea apărării* (contraversiuni)²⁶¹.

²⁶¹ Соколов А. Ф., Криминалистика : учебно-методическое пособие, Ярославль : ЯрГУ, Ярославль 2017, с.27-28.

Ordinea elaborării versiunilor nu are caracter general obligatoriu, nu este dinainte stabilită. Ele se elaborează în funcție de datele avute, de situația concretă a fiecărei infracțiuni, precum și de modul desfășurării, în continuare, a urmăririi penale²⁶².

Reguli tactice care trebuie respectate în elaborarea versiunilor de urmărire penală:

- să fie elaborate numai pentru faptele sau împrejurările ce pot avea mai multe explicații;
- să se facă pe baza datelor de natură procesuală completate, la nevoie, cu cele din surse extraprocusuale;
- temeiul versiunilor îl vor constitui numai datele concrete;
- să fie elaborate în legătură cu toate explicațiile posibile care pot fi date în cauza cercetată;
- să fie bine construite din punct de vedere logic, iar problemele fiecăreia clar și precis formulate²⁶³.

Verificarea versiunilor se face cu respectarea anumitor reguli recomandate de știința criminalisticii.

Toate versiunile elaborate se verifică paralel, prin analiza comparativă a probelor, a faptelor rezultate din probele existente. Nu se recomandă verificarea succesivă a versiunilor, deoarece prin trecerea timpului s-ar pierde din conținutul faptelor dovedite de probe, legătura reciprocă dintre ele.²⁶⁴

Versiunile elaborate pot fi verificate atât în mod procesual, prin planificarea și efectuarea acțiunilor respective de urmărire penală, cât și în mod operativ, prin intermediul posibilităților serviciilor speciale.

Toate versiunile elaborate trebuie verificate până la obținerea rezultatului concret, fie pozitiv, fie negativ.

Rezultatele obținute în urma verificării versiunilor particulare pot fi utilizate ca temei pentru elaborarea unor versiuni generale.

²⁶² Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.224.

²⁶³ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., p.23.

²⁶⁴ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.224.

Rezultatele obținute trebuie să coroboreze cu probele sau cu alte date, acumulate în cauza cercetată²⁶⁵.

În cazuri deosebite, versiunile se pot verifica în ordinea evenimentelor ori să înceapă cu versiunea considerată principală. Dintre versiunile referitoare la același element din obiectul urmăririi penale, în cele din urmă, se confirmă numai una, iar celelalte sunt înlăturate. Pot însă să rămână parțial valabile și două sau mai multe versiuni referitoare la același element, dar partea confirmată de fiecare versiune să nu se refere la aceeași împrejurare. De exemplu, în cazul infracțiunii de furt, se poate întâmpla ca una să se refere la o anumită persoană, iar a doua la o altă persoană, pentru ca, în cele din urmă, probele să le confirme pe ambele ca fiind reale – fapta fiind săvârșită de doi autori, fiecare furând o parte din obiectele respective.

La sfârșitul procesului de verificare, versiunile își pierd această calitate. Cele confirmate prin probele administrate devin pentru cauză situații reale, adevăruri, iar cele infirmate sunt înlăturate, ca presupuneri infirmate de probe și, drept consecință, fără semnificație pentru cauză²⁶⁶.

9.3 Planul activității de urmărire penale

Planificarea este necesară în fiecare cauză penală, indiferent de natura faptei, de varietatea și complexitatea problemelor de lămurit și a activităților ce urmează a fi întreprinse²⁶⁷.

Activitatea de planificare se materializează într-un plan scris, care poate avea cele mai diverse forme – de la o schițare a activităților ce urmează a fi efectuate în cazurile simple, de exemplu, în cazul unui act de huliganism, până la combinații de scheme, sisteme de fișe, tabele grafice ș.a., în cazuri complicate, cu un număr mare de învinuiți, de acte infracționale sau episoade. Unica cerință care trebuie respectată, indiferent de forma planului, rezidă în faptul ca el să cuprindă toate elementele planificării: versiunea, problemele ce urmează a fi elucidate

²⁶⁵ Gheorghiuță Mihail, op.cit., pp.332-333.

²⁶⁶ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.224.

²⁶⁷ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., p.24.

în legătură cu fiecare versiune, operațiile tactice și activitățile de urmărire, prin a căror efectuare se prevede verificarea versiunilor și determinarea împrejurărilor faptei, termenele și persoanele executante²⁶⁸.

Acest plan, în general, cuprinde următoarele:

- activitățile operative din întregul proces de urmărire cerut de natura faptei;
- elaborarea și verificarea versiunilor, indiferent la care anume situații se referă ele;
- delimitarea împrejurărilor ce urmează a fi dovedite, cu activitățile prin care se vor administra probelor corespunzătoare. Varietatea activităților și aspectele lor concrete menționate în plan depind nemijlocit de natura faptei, particularitățile comiterii ei, numărul de persoane participante etc.

Administrarea probelor se face pe baza ascultării victimelor, martorilor și a persoanelor suspecte, de ordonare a expertizelor, de efectuare a reconstituirii și percheziției etc. Toate activitățile trecute în planul de urmărire penală sunt menționate concret, cu modul, mijloacele, locul și timpul de îndeplinire, prevăzându-se pentru fiecare termenul de realizare.

Tot în planul de urmărire penală se precizează ordinea efectuării anumitor activități, deoarece de felul cum va decurge una sau alta și de rezultatele la care se va ajunge depinde modul desfășurării altor acțiuni.

Sunt situații în care, datorită naturii infracțiunii și modului ei de săvârșire, ascultarea anumitor persoane trebuie să se facă înaintea altora.

Planul inițial, fiind un act dinamic, la nevoie se completează, în cursul urmăririi penale, până la elucidarea tuturor împrejurărilor care interesează cercetarea cauzei respective²⁶⁹.

Un astfel de plan conține următoarele elemente:

1. Denumirea faptei supuse cercetării și numărul cauzei penale.

²⁶⁸ Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 1999, op.cit., p.35.

²⁶⁹ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.225.

2. Fabula actului infracțional (ce, unde, când, cine, cum, cu cine, cu ce scop).

3. Versiunile de urmărire penală (atât cele generale, cât și cele particulare) elaborate în baza datelor factice acumulate în legătură cu cercetarea cazului.

4. Acțiunile procesuale și măsurile speciale de investigații, alte activități, ce urmează a fi efectuate întru verificarea versiunilor elaborate, acumularea de noi probe și stabilirea adevărului, atragerea la răspundere penală a tuturor făptuitorilor.

5. Termenele și responsabilii de efectuare a acțiunilor de urmărire penală și măsurilor speciale de investigații, precum și a altor activități.

6. Observațiile sau notițele referitoare la realizarea acțiunilor și măsurilor planificate.²⁷⁰

În practica de urmărire penală sunt cunoscute mai multe forme ale documentelor de planificare. Astfel, atunci când în cauză se impune elaborarea de versiuni, planul se prezintă după cum urmează:

Nr. crt.	Versiunea	Probleme de lămurit	Activități de întreprins	Cine execută	Termenul de executare	Observații
	1	2	3	4	5	6

O altă formă a planului este mai simplă și se folosește în cauzele în care nu se impune elaborarea de versiuni, infracțiunile fiind cunoscute de la început.

Această formă de plan se prezintă astfel:

Nr. crt.	Numele și prenumele învinutului, infracțiunea săvârșită	Probleme de lămurit	Activități De întreprins	Cine execută	Termenul de executare	Observații
	1	2	3	4	5	6

²⁷⁰ Gheorghită Mihail, op.cit., pp.345-346.

O a treia formă a planului, folosit în cauze mai simple, în care infractorii și infracțiunile sunt cunoscute, iar volumul problemelor de lămurit este redus, cuprinde:

Nr. crt.	Numele și prenumele învinutului, infracțiunea săvârșită	Activități de întreprins	Cine execută	Termenul de executare	Observații	Numele și prenumele învinutului, infracțiunea săvârșită
	1	2	3	4	5	1

În cauzele cu un volum redus de activități ce urmează a fi întreprinse se folosește un document mai simplu, respectiv fișa de urmărire penală.

Fișă de urmărire penală

Dosar nr. _____, privind pe _____

Învinuit în săvârșirea infracțiunii de _____

Prevăzută de art. _____ CP al RM

Activitățile ce urmează a fi efectuate și termenul de executare

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

Termenul de soluționare _____

Ofițer de urmărire penală _____

În cauzele penale complexe se întocmesc scheme privind legăturile infracționale ale învinuților (bănuților), care constituie anexe la planul de urmărire penală și care ajută ofițerul de urmărire penală și pe cei ce studiază dosarul cauzei să cunoască mai bine rolul, locul și activitatea fiecărui participant la săvârșirea infracțiunilor²⁷¹.

²⁷¹ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., pp.25-26.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009.
2. Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 1999.
3. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
4. Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
5. Соколов А. Ф., Криминалистика: учебно-методическое пособие, Ярославль: ЯрГУ, Ярославль 2017
6. Jitariuc Vitalie, Planificarea investigațiilor ulterioare la cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane, în materialele conferinței "Realități și perspective ale învățământului juridic național", Vol.II, Chișinău 2019.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Care este importanța și necesitatea planificării urmăririi penale în criminalistică?
2. Indicați premisele juridice și condițiile planificării urmăririi penale în criminalistică.
3. Care sunt subiecții participanți la planificarea urmăririi penale?
4. Explicați procedura de planificare a urmăririi penale.
5. Determinați conținutul planului activității de urmărire penală.
6. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală.

Note:

Tema 10: Tactica cercetării la fața locului și a ascultării persoanelor

10.1 Noțiunea și importanța cercetării la fața locului **10.2** Pregătirea și efectuarea cercetării la fața locului **10.3** Interpretarea urmelor de la locul faptei **10.4** Fixarea cercetării la fața locului **10.5** Noțiuni generale privind ascultarea persoanelor **10.6** Ascultarea martorului și a părții vătămate **10.7** Ascultarea bănuțului și învinuitului **10.8** Mijloacele de fixare a declarațiilor

10.1 Noțiunea și importanța cercetării la fața locului

Cercetarea la fața locului și examinarea reprezintă o activitate procesuală și tactică a ofițerului de urmărire penală, ce rezidă în studierea, perceperea, depistarea, fixarea și ridicarea nemijlocită a obiectelor, stabilirea stării și proprietăților lor, urmelor, indiciilor și poziției reciproce a acestora, importante pentru cauza cercetată.

Fiind **o acțiune de urmărire penală urgentă**, de neamânat, cu o largă rezonanță în ansamblul preocupărilor consacrate soluționării unei cauze penale concrete, cercetarea la fața locului se efectuează în scopul descoperirii urmelor infracțiunii, a mijloacelor materiale de probă pentru a stabili toate circumstanțele infracțiunii sau alte circumstanțe care au importanță pentru cauza cercetată²⁷².

Referitor la înțelesul termenului de **fața locului** sau de **loc al săvârșirii faptei**, așa cum este folosit, uneori, în practică ori în literatura de specialitate (sau de scenă a infracțiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se are în vedere nu numai **locul propriu-zis al săvârșirii infracțiunii**, ci și **zonele mai apropiate sau alte locuri** din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea și urmările faptei, inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional.

²⁷² Ghoerghiță Mihail, Tactica cercetării la fața locului, Editura: Î.I., Angela Levința”, Chișinău 2004, p.5.

Obiectivele imediate ale cercetării locului faptei sunt următoarele:

- Descoperirea urmelor și evidențierea împrejurărilor apte să conducă la identificarea făptuitorului, la clarificarea circumstanțelor în care s-a săvârșit infracțiunea, la descoperirea corpurilor delictive.
- Obținerea de către organul de anchetă și de către magistrat a unor date exacte, corecte, prin cunoașterea și studierea nemijlocită a scenei infracțiunii, referitoare la modul de săvârșire a faptei și la persoana infractorului, aspect de natură să evidențieze principala funcție a cercetării la fața locului²⁷³.

Importanța cercetării la fața locului – constă în faptul că urmele descoperite, fixate și ridicate în cadrul acestor activități poartă informație despre fapta produsă. **Decodificarea acestor informații permite a stabili un rând întreg de împrejurări:** – obiectul atentatului; – locul, timpul, modul de comitere a infracțiunii, mijloacele folosite de făptuitor; – motivul, intenția, scopul actului criminal; – autorul faptei sau numărul aproximativ al atacatorilor, vârsta și obișnuințele lor profesionale, semnalmente anatomice și funcționale; – date cu privire la încălțăminte, vestimentația lor ș.a.

Sarcinile cercetării la fața locului – examinarea nemijlocită a stării de fapt și a obiectelor din locul faptei poate furniza informații esențiale despre modul în care a avut loc infracțiunea. Depistarea și examinarea urmelor și a altor materiale de probă pot fi importante în stabilirea autorului infracțiunii. Obținerea informațiilor și stabilirea circumstanțelor negative ale faptei pot ajuta la îmbunătățirea și verificarea versiunilor și a scenariilor. Depistarea condițiilor care au determinat săvârșirea infracțiunii poate fi esențială pentru înțelegerea contextului și a motivelor care au stat la baza acesteia. În sfârșit, fixarea procesuală și tehnică a mersului cercetării poate asigura transparența și integritatea investigației.

Cercetarea la fața locului, într-un anumit sens, trebuie considerată activitate urgentă și irepetabilă: erorile și scăpările admise la efectuarea cercetării la fața locului, ulterior, cel mai des, nu pot fi reparate. Dar, în

²⁷³ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., pp.315-316.

cazul în care cercetarea la fața locului inițială s-a realizat în condiții nefavorabile (ploaie, zăpadă, insuficiență de lumină, echipamente) se efectuează cercetarea repetată. Alteori se realizează și cercetări suplimentare ale porțiunilor de teren sau a obiectelor rămase neexamine la cercetarea inițială²⁷⁴.

10.2 Pregătirea și efectuarea cercetării la fața locului

Cercetarea la fața locului presupune, întâi de toate, ca organul de urmărire penală să fie sesizat despre săvârșirea infracțiunii, în unul din modurile prevăzute de art. 262 al Codului de Procedură Penală al Republicii Moldova.

Ca acțiune procesuală și activitate criminalistică, cercetarea locului faptei se efectuează în trei etape:

1. de pregătire;
2. de lucru, sau propriu-zisă, de examinare a locului infracțiunii;
3. de documentare a rezultatelor cercetării.

Eficiența examinării depinde, în mare măsură, de nivelul profesional al ofițerului de urmărire penală și calitatea pregătirii pentru această acțiune procesuală și de tactică criminalistică.

Etapa de pregătire a cercetării la fața locului, tradițional, **se divizează în două faze:** *pregătirea până la plecarea la fața locului și pregătirea nemijlocită la fața locului*²⁷⁵.

La primirea sesizării organul de urmărire penală are datoria să întreprindă de îndată următoarele **acțiuni până la momentul plecării la locul faptei:**

- Identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul, dacă sesizarea s-a făcut pe această cale. În cazul unor sesizări telefonice, se impune verificarea lor, pentru prevenirea unor eventuale dezinformări.
- Determinarea locului, naturii, gravității și a oricărui alt element care să servească la formarea unei prime imagini despre fapta sesizată.

²⁷⁴ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.55.

²⁷⁵ Gheorghită Mihail, Tratat de criminalistică, op.cit., p.371.

- Disponerea măsurilor urgente pentru asigurarea pazei locului faptei, nemodificarea acestuia, exceptând cazurile în care este necesară salvarea victimelor sau înlăturarea unor pericole, asigurarea, până la sosirea echipei de cercetare, a prezenței la fața locului a tuturor persoanelor care pot da informații despre cele întâmplate (inclusiv a victimei, dacă starea sănătății o permite).

- Mobilizarea celorlalți membri ai echipei, iar dacă va fi cazul, și a altor specialiști. De exemplu, în cazul unui omor, în echipă va fi inclus medicul-legist.

- Stabilirea mijloacelor tehnico-științifice criminalistice necesare, verificarea acestora și completarea lor potrivit cerințelor și particularităților cazului, pentru care se efectuează deplasarea.

- Organizarea deplasării urgente la fața locului²⁷⁶.

Acțiunile pregătitoare efectuate în momentul sosirii la fața locului de către ofițerul de urmărire penală prevăd:

- obținerea de la persoanele prezente a informațiilor despre schimbările care au avut loc la fața locului din momentul producerii evenimentului până la sosirea echipei de cercetare, despre persoanele care au produs aceste schimbări (locul aflării lor în momentul chestionării);

- verificarea eficienței pazei și îndepărtarea persoanelor străine;

- organizarea (în caz de necesitate) a asistenței medicale pentru victimă;

- inspectarea teritoriului pentru a stabili limitele locului în care a avut loc evenimentul, pentru a evalua volumul de lucru care trebuie realizat și a găsi urmele vizibile;

- chestionarea martorilor oculari, a persoanelor care au descoperit consecințele evenimentului, precum și a persoanelor care au fost de față sau care locuiesc în apropierea locului respectiv;

- explicația dată participanților la examinare privind rolurile, drepturile și obligațiile lor, precum și normele de comportament la fața locului²⁷⁷.

²⁷⁶ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., p.34.

²⁷⁷ Ghoerghiță Mihail, Tactica cercetării la fața locului, op.cit., p.19.

❖ Fazele cercetării locului faptei

În teorie și practică se face distincție între două faze: **statică** și **dinamică**, dar stabilirea lor are un caracter convențional-didactic, deoarece ele formează un tot unitar.

În **faza statică** se vor desfășura următoarele activități:

- Fotografierea de ansamblu a persoanelor care au fost găsite la locul faptei. *Se discută mult despre posibila întoarcere a făptuitorului la locul infracțiunii datorită fenomenului de amnezie postinfracțională: „Infractorul nu se simte în siguranță, nu-și poate aminti dacă totul a fost pus la punct, dacă nu cumva a comis greșeala fatală trădătoare. Din acest motiv, cu greu poate rezista impulsului imperativ de a se reîntoarce la locul infracțiunii, întoarcere care îi este fatală în cele mai multe cazuri.”*

- Se consemnează primele informații de la polițiștii care au asigurat paza, pentru stabilirea eventualelor modificări survenite.

- Delimitarea teritorială a zonei cercetate.

- Parcurgerea locului faptei pentru cunoașterea ambianței și identificarea unor repere pentru investigare.

- Orientarea locului faptei din punct de vedere topografic și criminalistic.

- Determinarea punctului de începere, precum și a sensului și direcției cercetării. Punctul de plecare îl poate constitui centrul infracțiunii, după care se examinează zonele adiacente până la periferie (**cercetare excentrică**), dar punctul de inițiere îl poate constitui și periferia, cu deplasarea, spre centru, în spirală (**cercetare concentrică**).

Locul faptei poate fi împărțit în **sectoare**, stabilindu-se succesiunea examinării acestora sau poate fi cercetat numai într-o anumită direcție (**în sens liniar**).

- Marcarea drumului de acces în câmpul infracțional.

- Stabilirea stării și poziției obiectelor care au legătură cu cauza și sunt purtătoare de urme. Executarea fotografiilor de orientare și de ansamblu după regulile de criminalistică tehnică; realizarea înregistrărilor video și a schiței locului faptei.

-
- Folosirea câinelui de urmărire pentru prelucrarea urmei de miros uman (dacă permit condițiile atmosferice).
 - În această fază pot fi obținute date și informații care să conducă la identificarea făptuitorului.
 - Se iau măsuri pentru urmărirea făptuitorului cunoscut sau prezumtiv (consemn la frontieră).
 - Se dau în urmărire, în măsura în care se cunosc elemente precise de indentificare, obiectele care au servit la comiterea infracțiunii sau bunurile sustrase.

Nu se permite atingerea sau schimbarea poziției obiectelor din câmpul infracțional!

În **faza dinamică**, cea mai importantă etapă a cercetării locului faptei, se vor executa următoarele activități:

- Examinarea minuțioasă a cadavrului și a obiectelor purtătoare de urme.
- Fotografierea obiectelor principale și a cadavrului.
- Executarea măsurătorilor fotografice bidimensionale.
- Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor.
- Descoperirea și examinarea mecanismelor de comitere a infracțiunii.
- Definitivarea schiței locului faptei sau a schițelor: schița de orientare, schița locului faptei, schița unei porțiuni de la locul faptei și a obiectelor principale, schița urmelor și schița de detaliu.
- Ambalarea, etichetarea și sigilarea urmelor.
- Audierea persoanelor suspecte, a martorilor și a victimei, cu respectarea regulilor tactice ale ascultării. Dacă este posibil, declarațiile să fie înregistrate pe bandă magnetică și videomagnetică.
- Stabilirea semnalmentelor și portretului robot ale făptuitorului și declanșarea, după caz, a urmăririi generale.
- Clarificarea împrejurărilor negative sau controversate, care au fost create de făptuitor pentru a deruta cercetările. Este necesar să se facă o cercetare sistematică și amănunțită a locului faptei, pentru a se da un răspuns corect întrebărilor care s-au pus pe parcursul cercetării privind existența sau inexistența unor urme specifice, sau să se clarifice

împrejurări care nu puteau fi explicate (ușa încuiată cu cheia pe dinăuntru, ferestre închise). Clarificarea acestor împrejurări se impune mai ales în cazul infracțiunilor comise cu arme de foc, când un omor comis prin împușcare poate fi disimulat în sinucidere, dar și invers, când sinucigașul și-a disimulat fapta în omor.

- Fixarea rezultatelor în procesul-verbal de cercetare a locului faptei.
- Reluarea și repetarea cercetării locului faptei.
- Reluarea cercetării locului faptei se impune atunci când, datorită unor fenomene naturale (întuneric, furtună, ploaie etc.), cercetarea a fost întreruptă sau au survenit alte cauze de pericol pentru viața, sănătatea și avutul persoanelor²⁷⁸.

Când cercetarea la fața locului ca fapt a luat sfârșit, de obicei, mai urmează a fi soluționate un șir de probleme cu caracter metodic și organizatoric, care asigură utilizarea rezultatelor acestei acțiuni în activitatea ulterioară de urmărire penală, ceea ce determină, de fapt, conținutul etapei de documentare a rezultatelor cercetării.

În această etapă:

- se întocmește procesul-verbal al cercetării la fața locului, planurile, schițele și desenele tehnice necesare, care se aduc la cunoștință participanților la această acțiune de urmărire penală;
- se efectuează la necesitate dactiloscopiarea cadavrului și expedierea lui la morgă. În cazul când a fost efectuată disecția cadavrului la locul unde el a fost descoperit, după finalizarea etapei de documentare a cercetării, ofițerul de urmărire penală participă la examinarea medico-legală a cadavrului;
- se împachetează obiectele, amprente ridicate la locul faptei. Este de menționat că răspunderea pentru expedierea obiectelor de cercetare la expertiză o poartă acele organe care ordonează efectuarea ei;

²⁷⁸ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., 228-230.

- se întreprind măsuri cu privire la păstrarea obiectelor de însemnătate probantă, a căror ridicare de la fața locului este ori imposibilă, ori inițială;

- se întreprind măsuri de examinare a reclamațiilor parvenite de la participanții la cercetare sau de la alte persoane privind cercetarea locului faptei.

Toată activitatea ofițerului de urmărire penală, pe parcursul cercetării la fața locului, urmează să fie apreciată de el în mod critic din punctul de vedere al complexității și eficienței sale.

Evaluând importanța probelor depistate și ridicate în urma cercetării la fața locului, ofițerul de urmărire penală trebuie să-și dea bine seama că toate aceste date, fără confirmarea respectivă a altor probe, nu pot servi la stabilirea obiectivă și completă a cazului infracțional cercetat. De obicei acestea sunt primele probe în baza cărora se pornește procesul penal și apoi urmează activitatea complexă de urmărire penală, în procesul căreia se verifică probele acumulate inițial și se întreprind măsuri de colectare de noi probe asupra cazului cercetat²⁷⁹.

10.3 Interpretarea urmelor de la locul faptei

Interpretarea logică a urmelor descoperite la fața locului este un proces important în cercetarea infracțiunilor, care are drept scop explicarea originii și semnificației acestora. Această operație se bazează pe cunoștințele despre specificul locului faptei și urmelor descoperite acolo. Scopul ei este de a deduce modul și condițiile de formare a urmelor, raporturile dintre acestea, precum și de a stabili ce fel de urme ar fi putut fi create de instrumentele folosite sau de persoanele implicate în săvârșirea infracțiunii. În acest proces, se ține cont de faptul că determinarea fenomenelor nu are un caracter rigid și că fenomenele de aceeași natură, determinate de cauze similare, se repetă, dar nu într-o identitate absolută.

Calitatea urmelor formate prin contact nemijlocit al obiectului creator cu cel primitor depinde, în primul rând, de proprietățile obiectelor

²⁷⁹ Gheorghită Mihail, *Tratat de criminalistică*, op.cit., pp.374-375.

în cauză, de măsura în care acestea sunt apte pentru crearea, primirea și păstrarea urmei, iar, în al doilea rând, de modul cum anume se realizează contactul dintre obiecte, de acțiunea și respingerea reciprocă, și, în sfârșit, în al treilea rând, de condițiile în care urma deja formată își are existența²⁸⁰.

Plecând de la interdependența obiectivă a fenomenelor din lumea înconjurătoare și repetabilitatea lor în esență, dacă se desfășoară în condiții similare, interpretarea întregului ansamblu de urme de la locul faptei este necesar să se desfășoare de la particular spre general. Întâi, să se stabilească cauzele și modurile formării fiecărei urme în parte, comparată cu alte urme din categoria sa. Apoi, se raportează categoriile de urme între ele, fără a se neglija natura infracțiunii, specificul locului în care a fost săvârșită. Astfel se deschide posibilitatea găsirii unor explicații logice asupra existenței anumitor categorii de urme, alături de unele de altă proveniență, precum și a lipsei acelor urme care, în mod obișnuit, în cazurile infracțiunilor de altă natură, săvârșite în condiții și cu mijloace similare, se creează concomitent ori succesiv cu urmele de felul celor descoperite. Urmează ca datele stabilite prin acest proces de interpretare a urmelor să fie comparate cu datele desprinse din alte surse, cum sunt de pildă cele rezultate din ascultarea persoanelor. În funcție de proveniența lor, urmele sunt foarte variate. Studiată în mod izolat, fiecare urmă de la locul faptei amintește natura provenienței sale, uneori felul obiectului creator, modul în care s-a format, iar dacă este purtătoarea unor detalii individuale ale obiectului creator respectiv, conduce până la identificarea acestuia. Când sunt mai multe urme create de același obiect, prin poziția pe care o au și zonele în care se găsesc, evidențiază succesiunea formării lor, respectiv ordinea activităților întreprinse de persoana în cauză prin folosirea obiectului creator. Întrucât întregul tablou al locului faptei, conturat prin urmele existente în perimetrul său, în mod obiectiv niciodată nu oglindește complet procesul săvârșirii infracțiunii, organele judiciare folosesc și date din alte surse, cum ar fi din declarațiile persoanelor, reconstituiri, expertize etc., în coroborare cu

²⁸⁰ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., pp.242-247.

urmele descoperite, prin care se întregeste cu noi detalii oglinda procesului săvârșirii infracțiunii²⁸¹.

10.4 Fixarea cercetării la fața locului

Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului constă în efectuarea de către organul de urmărire penală a anumitor lucrări în vederea înregistrării și reprezentării fidele și integrale a stării de lucruri, a poziției, stării și a raportului de legătură ale obiectelor ce constituie ambianța acestuia, conservări și retragerii urmelor infracțiunii și a altor mijloace materiale de probă. Conținutul lucrărilor de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului este în mod expres specificat în legislația procesual-penală în vigoare. Astfel, potrivit prevederilor art.124 ale Codului de Procedură Penală al RM, după efectuarea cercetării la fața locului, se încheie un proces-verbal care reprezintă mijlocul procesului de fixare a datelor probante.

La necesitate, se subliniază în art.118 al Codului de Procedură Penală al RM, în legătură cu cercetarea la fața locului se vor executa măsurări, fotografii, lucrări de schițare a locului faptei și a obiectelor din perimetrul acestuia, precum și de modelare prin mulajare, desenare sau copiere a urmelor materiale ale infracțiunii²⁸².

Procesul-verbal privind cercetarea la fața locului, ca și orice alt proces-verbal, se întocmește în timpul efectuării acestei acțiuni sau imediat după terminarea ei de către ofițerul de urmărire penală. Practica demonstrează că mai eficientă este întocmirea acestui document procedural de o importanță deosebită anume după terminarea cercetării.

Procesul-verbal trebuie să cuprindă:

1. locul și data efectuării cercetării la fața locului;
2. funcția, numele și prenumele persoanei care întocmește procesul-verbal;

²⁸¹ Ibidem, pp.242-247.

²⁸² Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011, op.cit., p.315.

3. numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, iar dacă este necesar, și adresele lor, obiecțiile și explicațiile acestora;

4. data și ora începerii și terminării cercetării la fața locului;

5. descrierea amănunțită a faptelor constatate, precum și a măsurilor luate în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală;

6. mențiunea privind efectuarea fotografierii, filmării, înregistrării audio sau executarea mulajelor, tiparelor de urme privind mijloacele tehnice utilizate, rezultatele obținute, precum și mențiunea care confirmă că, înainte de a se utiliza mijloacele tehnice, despre aceasta s-a comunicat persoanelor care participă la efectuarea cercetării la fața locului²⁸³.

Referitor la conduita tactică urmată în redactarea procesului-verbal, considerăm necesar să subliniem că acesta, pentru a-și îndeplini întru totul rolul de mijloc de probă, va trebui să fie redactat, nu numai potrivit legii, ci și în conformitate cu anumite cerințe. Dintre regulile tactice criminalistice referitoare la modul de redactare a procesului-verbal, menționăm:

- Prezentarea obiectivă, completă și clară a rezultatelor cercetării, în exclusivitate pe baza constatărilor directe ale organului judiciar, evitându-se deducțiile, diversele interpretări ale stării locului sau raportarea la anumite afirmații ale martorilor ori victimelor.

- Folosirea unui mod de exprimare riguros, exact, precis și concis, a unei terminologii uzuale, accesibile și unitare sub raport procesual penal, astfel încât să fie prevenit echivocul sau ambiguitatea. Se va evita folosirea unor termeni de strictă specialitate, iar în ipoteză că aceștia nu vor putea fi, totuși, evitați, se va proceda la explicarea lor.

- Descrierea celor constatate în ordinea în care s-a desfășurat cercetarea la fața locului, ceea ce impune ca procesul-verbal să fie redactat, de regulă, chiar la locul faptei, pentru a nu se omite nici un amănunt²⁸⁴.

²⁸³ Gheorghiuță Mihail, Crijanovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 2021, pp.66-67.

²⁸⁴ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, op.cit., p.331.

Structural, procesul-verbal de cercetare la fața locului poate fi divizat în trei părți, și anume: **partea introductivă**, **partea descriptivă** și **partea finală**.

Partea introductivă a procesului-verbal de cercetare la fața locului include următoarele informații:

1. data, luna și anul efectuării cercetării;
2. locul de efectuare a cercetării (localitatea);
3. funcția, gradul, numele și prenumele persoanei care desfășoară cercetarea;
4. numele, prenumele și calitatea persoanelor participante la cercetarea locului faptei;
5. temeiul, motivul după care s-a purces la cercetarea locului faptei;
6. referirea la articolele Codului de Procedură Penală care determină instrumentarea cercetării și fixarea rezultatelor ei;
7. timpul începerii și finalizarea cercetării;
8. condițiile de efectuare a cercetării (iluminarea, condițiile climaterice în momentul desfășurării cercetării la fața locului etc.).

Partea descriptivă a procesului-verbal de cercetare la fața locului include expunerea circumstanțelor stabilite în procesul cercetării. Ea va fi întocmită în formă liberă.

Practica cercetării și știința criminalistică recomandă că în partea descriptivă a procesului-verbal să fie descrise detaliat:

- caracteristica generală a locului infracțiunii, amplasamentul și granițele acestuia. Astfel, de exemplu, în cazul când infracțiunea a fost comisă în încăpere, caracteristica generală a locului faptei va include: adresa, destinația încăperi, numărul de etaje, starea mediului ambiant din încăpere și caracteristica concretă a spațiului unde au fost descoperite urmele, consecințele faptei;
- căile ce duc la locul faptei, intrările și ieșirile din încăpere;
- pereții, tavanul, ferestrele, podeaua, iluminarea și încălzirea încăperii în care a avut loc evenimentul cercetat;
- împrejurările de la locul faptei și toate obiectele de cercetare (urmele și alte corpuri delictive etc.) cu indicarea obiectelor fotografiate, a

modalității de fotografiere și urmele de pe care au fost ridicate copii ori amprente etc.;

- circumstanțele deosebite de la fața locului, caracteristice anume pentru infracțiunea dată sau, dimpotrivă, opuse naturii infracțiunii în cauză (circumstanțele negative);

- descrierea exactă și succesivă a tuturor celor descoperite la fața locului și utile activității de urmărire penală (fiecare circumstanță, urmă, obiect, document etc.) se descriu în mod individual și detaliat, cu toate caracteristicile generale și particulare.

Partea finală a procesului-verbal de cercetare la fața locului descrie:

- obiectele care au fost ridicate de la locul infracțiunii, modul de ambalare, locul unde se transmit pentru păstrare;

- planurile, schemele și desenele tehnice întocmite la locul faptei;

- locul unde a fost transportat cadavrul pentru a fi supus disecției în cazul când el a fost descoperit;

- reclamațiile depuse ofițerului de urmărire penală pe parcurs referitor la cercetarea locului faptei, deciziile luate asupra acestor reclamații;

- mijloacele tehnico-criminalistice utilizate pe parcursul cercetării la fața locului.²⁸⁵

Procesul-verbal se citește tuturor persoanelor care au participat la efectuarea cercetării la fața locului, explicându-li-se, totodată, că au dreptul de a face obiecții, iar acestea urmează să fie consemnate în procesul-verbal.

Fiecare pagină a procesului-verbal se semnează de persoana care îl întocmeste, precum și de persoanele care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală. Dacă vreuna din aceste persoane nu poate semna sau refuză să semneze procesul-verbal, despre aceasta se face mențiune²⁸⁶.

²⁸⁵ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., pp.406-407.

²⁸⁶ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., p.38.

Schița locului faptei este o prezentare a locului și a obiectelor din perimetrul lui cu ajutorul semnelor convenționale la o anumită scară sau schematic. Ea joacă un rol ilustrativ, permite a înțelege conținutul procesului-verbal. Există 2 modalități: desenul-schiță și planul-schiță.

Desenul-schiță redă locul faptei în formă grafică fără a se respecta dimensiunile reale ale obiectelor și a distanțelor dintre ele.

Planul-schiță redă locul faptei la un anumit grad de micșorare (1:50 sau 1:100) în funcție de dimensiunile și distanțele reale ce urmează a fi fixate. Atât desenul cât și planurile sunt realizate în: 1) proiecție orizontală; 2) proiecție verticală; 3) schița desfășurată a încăperii.

Cerințe față de schițe: – denumirea ei, ce este imaginat, unde se află acest loc? Mențiunea că această schiță este o anexă la procesul-verbal respectiv; – se orientează exact după punctele cardinale; – săgeata cu direcția „Nord” trebuie orientată la latură de sus a hârtiei; – se va utiliza simbolica grafică criminalistică; – obiectele se prezintă așa cum arată ele dacă sunt privite de sus; – schiță se certifică prin semnăturile ofițerului de urmărire penală și a specialistului²⁸⁷.

10.5 Noțiuni generale privind ascultarea persoanelor

Criminalistica se concentrează pe elaborarea de metode științifice și tactice eficiente pentru investigarea infracțiunilor. Scopul este de a asigura o bună organizare a etapelor de cercetare și a modalităților de desfășurare a activităților din cadrul anchetei. Acest lucru se realizează prin stabilirea unui plan clar și bine organizat pentru investigare, astfel încât să se asigure eficiența cercetării.

Proba obținută în cursul anchetei poate fi verificată prin intermediul ascultării diferitelor părți implicate în cauză, cum ar fi învinuitul, părțile vătămate și martorii. Acest proces poate ajuta la completarea elementelor existente cu privire la cauză și, prin intermediul probelor, poate fi realizat principiul aflării adevărului în cauză.

Noțiunea de probă vizează toate faptele și împrejurările care trebuie dovedite în rezolvarea cauzei.

²⁸⁷ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.59.

Faptele și împrejurările din cuprinsul probațiunii sunt de două feluri:

- fapte principale;
- fapte probatorii.

Faptele probatorii se referă la împrejurări de fapt care nu sunt cuprinse în faptul principal, dar a căror demonstrare permite să se tragă concluzii cu privire la faptul principal.

Un procedeu probator esențial este cel al **audierii persoanelor**²⁸⁸.

Audierea este acțiunea de urmărire penală și de tactică criminalistică ce constă în acumularea și fixarea conform legislației în vigoare a declarațiilor martorilor, victimelor, bănușilor, învinușilor și inculpașilor asupra anumitor fapte cunoscute de ei ce au importanșă în justa solușionare a cauzei penale²⁸⁹.

Ascultarea martorilor, a victimelor și a făptuitorilor este unul dintre cele mai importante mijloace de obșinere a probelor, oferind informașii care pot ajuta la completarea probelor existente, provenite din alte surse. Această ascultare poate fi, de asemenea, folosită pentru a verifica veridicitatea probelor obșinute din alte surse și pentru a afla mai multe informașii despre cauza în cauză.

Ascultarea trebuie să se efectueze în conformitate cu normele de drept procesual penal și cu metodele stabilite în criminalistică. Aceasta garantează că informașii obșinute sunt valabile și pot fi utilizate în mod eficient în investigașe, precum și că se respectă drepturile și libertășile persoanelor implicate. Prin respectarea acestor norme și metode, se asigură o investigașe corectă și echitabilă.

Scopul ascultării poate oferi informașii esenșiale care pot ajuta la reconstituirea evenimentelor și la stabilirea faptelor din cauză. Este important ca ascultarea să se desfășoare într-un mod obiectiv și cu respectarea drepturilor tuturor persoanelor implicate, pentru a se asigura că informașii obșinute sunt relevante și valabile.

²⁸⁸ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.195.

²⁸⁹ Gheorghiușă Mihail, Crișianovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acșioni de urmărire penală, op.cit., p.159.

Organul judiciar trebuie să aibă o pregătire profesională și abilități bune de comunicare și ascultare pentru a conduce o ascultare eficientă. Modul de desfășurare a ascultării, tacticile utilizate și capacitatea organului judiciar de a crea un mediu propice pentru obținerea de informații valoroase sunt cheia unei investigații de succes. De asemenea, respectarea normelor de drept procesual penal și a metodelor științifice de criminalistică sunt esențiale pentru obținerea unui rezultat credibil și imparțial.

De asemenea, în planul de ascultare ar trebui să fie inclusă și strategia pentru a obține declarații cât mai complete și relevante pentru cauză. Acest lucru poate fi realizat prin formularea întrebărilor astfel încât să evite minimalizarea informațiilor relevante, precum și prin clarificarea anumitor aspecte încurcate sau neclare.

Este, de asemenea, important să se țină cont de aspecte precum relația dintre organul judiciar și persoana audiată, atitudinea acesteia față de anchetă, precum și orice alți factori care ar putea influența declarația acesteia.

În concluzie, planul de ascultare reprezintă un instrument valoros pentru obținerea de declarații relevante și veridice în cauză, care să contribuie la stabilirea adevărului și la aplicarea justiției.

În momentul întocmirii planului de ascultare trebuie să se țină seama de mai mulți factori, printre care: specificul formării declarațiilor în conștiința subiectului, natura cauzei, personalitatea celui audiat și poziția lui în proces²⁹⁰.

Obiect al audierii poate fi:

- circumstanțele ce intră în fapta supusă probațiunii;
- circumstanțele necesare pentru obținerea scopurilor înaintate în procesul cercetării;
- circumstanțe cu ajutorul cărora pot fi obținute probe;
- circumstanțe, cunoașterea cărora este necesară pentru determinarea forței probatoare a dovezilor;
- circumstanțe care neavând caracter probatoriu au un rol tactic.

²⁹⁰ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., pp.253-254.

Tipurile audierii în procesul urmăririi penale se deosebesc în dependență de:

- calitatea procesuală a audiatului: audierea martorului, victimei, bănuțitului, învinuitului, specialistului, expertului;
- vârsta audiatului: adult, minor, copil;
- cu prezența participanților: prezența terței persoane, participarea apărătorului, expertului, specialistului, părinților sau reprezentanților legali, pedagogului, traducătorului;
- locul audierii;
- caracterul situației de urmărire penală (cu conflict și fără);
- a fost persoana dată audiată anterior pe dosarul dat sau este audiată pentru prima dată: inițială, repetată, adăugătoare²⁹¹.

Clasificarea audierii judecătorești, precum și a audierii efectuate în faza prejudiciară, poate fi efectuată în baza mai multor criterii, urmare a cărui fapt diapazonul lor este foarte larg.

Astfel, în baza criteriului statutului procesual al persoanei audiate în instanța de judecată, delimităm **audierea inculpatului, părții vătămte, a martorului și a expertului**. În funcție de criteriul volumului de informații obținute, audierea este **de bază și suplimentară**, iar în conformitate cu criteriul consecutivității realizării în timp – audierea este **inițială și repetată**. În ceea ce ține de audierile specifice efectuate în judecată, apoi la ele se atribuie **audierea contradictorială și audierea în ordine de șah**.

Audierea contradictorială constituie un mijloc important de cercetare a probelor în cadrul unui proces judiciar contradictorial. S-ar putea afirma cu absolută certitudine că aceasta ar fi chiar și unul dintre cele mai importante mecanisme în cadrul acestui proces. În același context, ea întrunește și un anumit grad de dificultate pentru cel care realizează actul de audiere. În cadrul procesului cu jurați importanța audierii contradictoriale crește substanțial: ea devine dominantă procesului judiciar contradictorial. Audierea contradictorială este considerată o astfel de audiere unde participanții la judecarea cauzei pot

²⁹¹ Crijanovschi Sergiu, Criminalistica: Note de curs, op.cit., pp.64-65.

adresa pe rând unei și aceleiași persoane interogate întrebări referitoare la orice fragmente ale declarațiilor ei, cu scopul de a le preciza, verifica și completa. Consecutivitatea adresării întrebărilor de către diferiți participanți la proces în cadrul audierii contradictoriale este determinată de ordinea generală a actului de audiere, reglementat de legea procesual-penală.

Audierea în ordinea de șah este audierea unde cel care audiază, adresează, concomitent, întrebări și altor persoane asupra aceluiași fapt și circumstanțe, expuse la momentul respectiv în cadrul audierii de bază. Scopul acestei audieri este de a obține imediat confirmarea sau infirmarea depozițiilor persoanei audiate asupra unui anumit fapt prin declarațiile altor persoane, participante la ședința de judecată. În procesul audierii în ordine de șah trebuie respectate următoarele condiții. În primul rând, ea este posibilă doar în privința persoanelor care au fost deja audiate în judecată și se află în sala de ședință. În al doilea rând, întrebările adresate altor persoane trebuie să urmărească un anumit scop concret – confirmarea sau infirmarea declarațiilor celui audiat și să nu devieze de la obiectul audierii de bază. Esența audierii în ordine de șah constă în faptul că, în procesul audierii unei persoane, concomitent sunt adresate întrebări și altor persoane (inculpaților, martorilor, experților) asupra aceluiași fapt și împrejurări, care la moment sunt expuse de către cel audiat în cadrul audierii de bază. Această varietate a audierii urmărește scopul de a confirma sau a combate, prin declarațiile altor persoane, informațiile obținute drept urmare a audierii de bază a unei anumite persoane. Audierea în ordine de șah poate fi realizată în legătură cu audierea inculpatului, părții vătămate, martorului, expertului etc.²⁹².

CPP a RM reglementează detaliat ordinea pregătirii și efectuării audierii. Legea stipulează că:

²⁹² Gherasim Dumitru, Rusu Lucia, Forme și tehnici de audiere în cadrul cercetării judecătorești în procesul penal: reflecții de ordin teoretico-practic, în materialele conferinței "Relevanța și calitatea formării iniversitare: competențe pentru prezent și viitor", Bălți 2020, pp.204-206.

- Toate persoanele invitate pe o cauză se audiază separat. Organul de urmărire penală trebuie să ia măsuri ca acestea să nu comunice între ele (alin. (4) art.104, alin. (2) art.105). Acestea nu pot fi forțate să mărturisească împotriva sa, sau a rudelor sale ori să-și recunoască vinovăția.

- Audierea se efectuează la locul desfășurării urmăririi penale dar în caz de necesitate această acțiune poate fi executată și la locul aflării persoanei de regulă, în timpul zilei.

- Audierea oricărui subiect al procesului, în fapt se divizează în 3 stadii: **1)** stabilirea datelor personale; **2)** relatarea liberă; **3)** stadiul de întrebări-răspunsuri.

Regulile generale ale audierii:

Legalitatea audierii, adică, în primul rând, că acțiunea are suficiente temeiuri de a o efectua, dar și respectarea tuturor garanțiilor procesuale: audierea bănuیتului, învinuitului numai în prezența unui apărător (art.104 alin. (1); – fiecare persoană se audiează separat; – propunerea de a face în scris declarații cu mâna proprie; – neadmiterea audierii în timpul nopții, doar în cazuri excepționale cu indicarea motivelor în procesul-verbal; – durata audierii martorului nu poate depăși 4 ore, iar durata generală în aceeași zi, nu poate depăși 8 ore (art.107); – este interzisă folosirea mijloacelor de constrângere (violență, amenințări ect.); – audierea fără a fi prezent fizic la audiere (art.110)²⁹³.

Obiectivitatea și plenitudinea audierii. Organul de urmărire nu este în drept să scurteze, să simplifice declarațiile obținute, să le modifice conform închipuirilor sale. O garanție a obiectivității este restricția de a nu formula persoanei audiate întrebări sugestive, iar a plenitudinii – dreptul să scrie cu mâna proprie declarațiile.

Obiectivitatea audierii constă și în faptul că trebuie obținută toată informația. Selectarea ei subiectivă, tendențioasă este inadmisibilă.

Caracterul activ al audierii, ceea ce înseamnă că ofițerul de urmărire penală deține inițiativa, folosește procedee tactice validate

²⁹³ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., pp.60.

științific și aprobate în practică. Asta însă nu înseamnă constrângerea fizică sau psihică.

Stabilirea contractului psihologic cu persoana audiată, adică crearea relației când se oferă benevol informații importante. Contractul psihologic se stabilește prin autoritatea ofițerului de urmărire penală, comportamentul și manierele lui adecvate, tonalitatea discuției, aspectul exterior al anchetatorului etc.²⁹⁴.

Pregătirea minuțioasă a organului de urmărire pentru audiere, adică: **1)** Colectarea datelor incipiente pentru audiere; **2)** Alcătuirea planului de audiere; **3)** Alegerea timpului și a locului de audiere; **4)** Asistența tehnico-criminalistică. Datele incipiente se referă la studierea materialelor dosarului și a datelor despre persoana în cauză. Studiind dosarul, stările de fapt, analizând datele operative de investigație organul de urmărire trebuie să-și închipuie clar împrejurările ce trebuie stabilite și prin care probe.

Organul de urmărire penală studiază literatura, terminologia, procesele tehnologice, consultă specialiștii respectivi, se aranjează locul unde va avea loc audierea, se pegătesc probele, se studiază antecedentele persoanei, trecutul lui, nivelul de cultură, caracterului, relațiile.

În plan se indică împrejurările ce constituie obiectul audierii, consecutivitatea stabilirii lor, se schițează întrebările orientive, se indică probele care vor fi folosite la audiere.

Sistemul de operații din care se compune activitatea organului de urmărire se divizează în câteva stadii: – prealabilă; – relatarea liberă; – întrebări-răspunsuri; – redactarea rezultatelor în procesul – verbal.

Stadia prealabilă cuprinde stabilirea identității persoanei ce s-a prezentat la audiere, a datelor biografice, consemnarea datelor de anchetă în procesul-verbal al audierii. Anume aici, la această etapă, organul de urmărire penală apreciază poziția prezumtivă a audiatului și schițează mersul activităților ulterioare, corijând planul audierii.

Pentru crearea unor relații corecte cu audiatul, ofițerul de urmărire penală trebuie să-i cucerească încrederea. Aceasta se obține prin

²⁹⁴ Ibidem, pp.60-61.

corectitudinea sa, manifestarea unei poziții constructive, tact, atenție, obiectivitate, delicatețe, un respect accentuat față de lege și adevăr. Familiarismul, aroganța (înfumurarea), nervozitatea, indiferența față de audiat influențează negativ mersul și rezultatele audierii.

Audierea propriu-zisă se începe cu **relatarea liberă** despre împrejurările cauzei. În cursul relatării, nu este bine să-l întrerupem fără necesitate. Oricum, îi oferim posibilitatea să-și expună gândurile liber și numai când evident s-a abătut de la temă, printr-o întrebare scurtă îl readucem în albia obiectului ascultării. Dacă relatarea liberă cuprinde un cerc întreg de probleme, este oportun a le diviza după anumite episoade.

După terminarea relatării libere, organul de urmărire penală **formulează întrebări**: – de precizare; – de detalizare; – de verificare a declarațiilor.

Întrebările trebuie să fie clare, scurte și concrete. **Nu se admite punerea întrebărilor sugestive** și care în mod evident urmăresc scopul insultării, umilirii persoanei audiate. În ele nu trebuie să se conțină afirmații și aprecieri ale organului de urmărire penală, sau care nu se referă la premisa probelor. Întrebările trebuie formulate astfel, încât să se răspundă limpede și clar, fără echivoc.

Autenticitatea declarațiilor se stabilește prin verificarea lor ulterioară. Însă, chiar în cadrul audierii, organul de urmărire apreciază declarațiile și dacă aceste aprecieri se dovedesc a fi corecte, atunci el are posibilitatea de a selecta cele mai eficiente procedee tactice de audiere.

De notat că chiar și în cazul în care declarațiile ni se par a fi autentice, logice, convingătoare, acestea trebuie apreciate critic, trebuie confruntate cu alte materiale considerate absolut veridice.

Coincidența deplină, în detalii a declarațiilor audiatului cu cele, depuse de alte persoane trebuie să pună în gardă organul de urmărire penală.

O astfel de coincidență poate mărturisi depre o înțelegere prealabilă a acestor persoane de a da depoziții false.

Declarațiile se consemnează într-un proces-verbal în condițiile art.260, 261 CPP RM. Toate depozițiile se fixează de la prima persoană pe cât posibil cuvânt cu cuvânt.

Procesul-verbal, după încheierea audierii se prezintă persoanei audiate pentru a fi citit sau i se citește de către anchetator. Obiecțiile apărute se consemnează în procesul-verbal²⁹⁵.

10.6 Ascultarea martorului și a părții vătămate

Conform prevederilor art.90 CPP al RM – martorul este persoana careia i-a devenit cunoscut faptul sau împrejurarea de natură care poate servi aflării adevărului în procesul penal.

Potrivit legii orice persoană care cunoaște anumite circumstanțe relevante pe o cauză penală poate avea calitatea de martor și nici o persoană nu poate fi silită să facă declarații contrar intereselor sale sau ale rudelor sale apropiate²⁹⁶.

Frecvența înaltă a mărturiilor în procesul penal se explică, în primul rând, prin faptul că nu în orice cauză există mijloace materiale de probă. Sunt frecvente situațiile când infractorii întreprind măsuri bine gândite, pentru a nu lăsa urme materiale sau de deteriorare a acestora. În aceste cazuri, ca și în situația infracțiunilor ce presupun o anumită publicitate (actele de huliganism), declarațiile martorilor sunt decisive în aflarea adevărului. În al doilea rând, prezența mijloacelor materiale de probă nu diminuează importanța mărturiilor atâta timp cât acestea contribuie, după cum, pe bună dreptate, se susține în literatura de specialitate, la determinarea esenței mijloacelor materiale de probă și integrarea acestora **în ansamblul materialelor probatorii în cauze**²⁹⁷.

❖ Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorului

Declarațiile martorilor se formează treptat, presupunând **trei faze succesive: recepția** – faza în care martorul, prin mijlocirea organelor de

²⁹⁵ Ibidem, p.61.

²⁹⁶ Codul de Procedură Penală a Republicii Molodova, Legea Republicii Molodva Nr. 122 din 14.03.2003, în Monitorul Oficial Nr. 104-110 din 07.06.2003, art.90.

²⁹⁷ Ciopraga Aurel, Evaluarea probei testimoniale în procesul penal, Editura: Junimea, Iași 1979, p. 141.

simț, percepe fapte legate de infracțiunea săvârșită, **memorarea** – adică evaluarea și stocarea faptelor percepute, și **reproducerea** acestora prin comunicarea lor orală sau în formă scrisă organului judiciar.

Recepția reprezintă reflectarea în conștiința martorilor a datelor referitoare la infracțiune și făptuitorul ei. Ea se realizează în baza senzațiilor și percepției, acestea constituind faza inițială a procesului psihic de cunoaștere.

A doua fază importantă a formării depozițiilor martorului constituie, după cum s-a menționat, **memorizarea** faptelor, obiectelor și fenomenelor percepute în legătură cu săvârșirea actului penal. Memorizarea reprezintă un proces psihic de ordonare și stocare a impresiilor privind obiectele și fenomenele percepute, proces, la baza căruia se află legăturile nervoase specifice ce iau naștere în scoarța cerebrală cu prilejul activității de cunoaștere a omului.

A treia și ultima fază a procesului de formare a declarațiilor martorilor constituie **reproducerea** în fața organului de urmărire penală sau instanței judecătorești a faptelor memorizate. Calitatea și plenitudinea reproducerii este influențată de capacitățile și calitățile de personalitate ale martorului, de condițiile și împrejurările în care se desfășoară audierea acestuia și, în cele din urmă, de comportarea tactică a celor care îndeplinesc atribuțiile organelor respective²⁹⁸.

Ca și cercetarea la fața locului, prezentarea spre recunoaștere, percheziția și alte acte de procedură penală, ascultarea martorilor parcurge trei etape: *de organizare și pregătire; de ascultare propriu-zisă și de consemnare (fixare) a declarațiilor*.

Pentru ca proba cu martori să contribuie la stabilirea adevărului într-un proces penal, este necesar ca activitatea de ascultare a martorilor, în special, la faza de urmărire penală, să se desfășoare în mod organizat și, firește, în deplină conformitate cu prevederile legislației procesual-penale în vigoare²⁹⁹.

²⁹⁸ Chirilă Mihail, op.cit., p.47.

²⁹⁹ Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, op.cit., pp.128-129.

Drumul de la eveniment la mărturie parcurge mai multe faze, fiecare în parte fiind supusă unor factori de influență care constituie tot atâtea surse de distorsionare (bruiaje).

Recepția senzorială, realizată prin senzații și percepții, cu rol decisiv în formarea unei mărturii, depinde de: ereditate, vârstă, grupul tipologic perceptiv de care aparține martorul (analitic și sintetic), precum și de următorii factori de bruiaj:

- Structuri și configurații (Gestalt - configurație, formă, în limba germană) la nivelul cortexului, care fac ca oamenii să perceapă întregul înaintea părților și, totodată, întregul (Gestalt) să fie mai mult decât suma părților;

- Constanța percepției - care determină corectarea imaginii;
- Fenomenul de iluzie (iluzii dimensionale, optico-geometrice);
- Starea de expectanță (de așteptare, care recepționează numai anumii stimuli);
- Emotivitatea, care poate deforma realitatea;
- Efectul „halo”, specific în cazul escrocilor, care fac o impresie bună prin aspectul exterior și limbaj (extinderea detaliului asupra întregului).

Faza de prelucrare a informațiilor, cu bruiaje determinate de experiența stocată, profesia, semnificația dată unor cuvinte și fenomene, capacitatea de apreciere a timpului, distanțelor, vitezei etc.

Faza de stocare a informațiilor, influențată de calitățile memoriei (apartenența la tipul auditiv sau cel vizual), de capacitățile intelectuale (influențate, la rândul lor de oboseală, consum de alcool, tutun etc.), precum și de modalitatea stocării (în memoria primară sau de scurtă durată ori în memoria secundară sau de durată relativ lungă).

Faza de reactivare a informațiilor, care depinde de factori ca: timpul scurs de la eveniment, sugestibilitatea, capacitatea de verbalizare, atitudinea față de eveniment și anchetator, precum și de alte fenomene, cum sunt: condițiile de forțare a memoriei, repetiția, reconstrucția logică; schimbarea de rol, presiunea publicului, presiunea anchetatorului, starea de incertitudine, persistența în eroare.

Faza mărturiei. Cunoscând profilul psihologic al martorului, vom putea să aflăm gradul de credibilitate pe care trebuie să-l acordăm mărturiei, atât în ansamblul ei, cât mai ales în părțile componente.

Pe lângă acești factori de bruiaj, trebuie să se țină cont, încă de la început, de alți factori, obiectivi și subiectivi, din perspectivă criminalistică.

Factori de natură obiectivă:

- vizibilitatea, influențată de condiții de iluminare (întuneric, umbră, soare, lumină crepusculară, lumină artificială etc.), condiții meteorologice (ploaie, ceață, ninsoare) și unele obstacole;
- audibilitatea, influențată de direcția de propagare a fenomenelor sonore, distanța dintre sursa sonoră și organul receptor, precum și de iluzii acustice;
- durata percepției (tactilă sau olfactivă). Aprecierea timpului în care a decurs o acțiune de obicei tinde să fie denaturată. Astfel, orice fapt care durează mai puțin de 5 minute tinde să fie subapreciat, subaprecierea fiind cu atât mai mare cu cât durata evenimentului a fost mai scurtă;
- disimularea înfățișării (deghizări).

Factori de natură subiectivă:

- ❖ calitatea organelor de simț;
- ❖ personalitatea și gradul de instruire ale martorului; „experiența anterioară a individului, structurată în personalitatea sa, exprimată în aprecieri, în atitudini și în sistemul de valori, determină perceperea situației de moment, dând o anumită direcție acțiunii sale.”
- ❖ vârsta și inteligența;
- ❖ temperamentul;
- ❖ stările de oboseală (alcool, medicamente, droguri etc.);
- ❖ stările afective;
- ❖ atenția (voluntară sau involuntară); „Relatări cu privire la exteriorul persoanelor, în special culoarea părului, forma bărbiei, felul îmbrăcăminte etc., dacă în momentul percepției lor nu au fost urmărite cu atenție conștientă, nu prezintă nici un fel de garanție de fidelitate.”

-
- ❖ tipul perceptiv (analitic sau sintetic)³⁰⁰.

❖ **Tactica ascultării martorilor**

În primul rând este necesară studierea atentă a dosarului, cunoașterea relațiilor dintre martor și învinuit și înțelegerea în general a poziției acestuia în cauza respectivă, desprinderea caracteristicilor de bază ale martorului din punct de vedere psihologic, afectiv, etc. Vor fi stabilite problemele care urmează a fi lămurite cu fiecare martor în parte, întrebările care vor fi puse și ordinea acestora. Pentru cauzele complexe, mai ales pentru anchetatorii aflați la începutul activității, se recomandă întocmirea unui plan de ascultare, cu indicarea tuturor datelor ce trebuie lămurite³⁰¹.

Pregătirea în vederea audierii martorului.

Obținerea unor declarații veridice și complete, menite să ducă la aflarea adevărului, este influențată decisiv și de modul în care se face pregătirea audierii. Lipsa de pregătire sau pregătirea superficială a acestei activități poate avea drept consecință obținerea unor declarații de slabă calitate, repetarea audierii, cheltuieli inutile de timp și forțe, tergiversarea cercetărilor. În linii mari, pregătirea audierii presupune:

- **Studierea dosarului cauzei.** Această activitate are drept scop stabilirea faptelor și împrejurărilor ce pot fi clarificate prin audiere, cercul de persoane care pot contribui la lămurirea lor, modul cum trebuie să se desfășoare audierea pentru realizarea scopului urmărit.
- **Stabilirea persoanelor care urmează a fi audiate ca martori.** Se clarifică dacă aceste persoane au avut posibilitatea să perceapă direct faptele și împrejurările cauzei, dacă ele, potrivit legii, pot depune mărturie.
- **Clarificarea naturii relațiilor acestora** cu persoanele implicate în săvârșirea infracțiunii, fiind cunoscut că sentimentele de genul

³⁰⁰ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.253-256.

³⁰¹ Alămoreanu Sorin, op.cit., p.204.

prietenie, dușmănie față de făptuitori sau existența altor interese conduc la alterarea declarațiilor și chiar la mărturii mincinoase.

- **Cunoașterea personalității martorilor.** Este necesar să se cunoască: gradul de dezvoltare a gândirii, mai ales în cazul martorilor minori; interesele predominante, de a căror prezență depinde, în mare măsură, calitatea perceperii; starea sănătății în momentul perceperii; mediul în care trăiesc, cu efect direct asupra experienței, intereselor ș.a.; profesia și ocupația; trăsăturile de caracter - hotărât, nehotărât, liniștit, agitat, vesel, trist, nervos, impresionabil etc.

- **Întocmirea planului de audiere.** Planul conține întrebările care urmează a fi adresate martorului. Ele trebuie să fie scurte, clare și precise. Vor fi ordonate logic sau cronologic. Nu se admit întrebări sugestive. Planul poate fi modificat și completat.

- **Determinarea ordinii de audiere.** De regulă, martorii principali, care au perceput nemijlocit faptele, vor fi audiați înaintea martorilor indirecti, care au obținut datele prin mijlocirea altor persoane sau, pur și simplu, din zvon public.

- **Stabilirea momentului audierii.** Se vor lua măsuri pentru a evita posibila înțelegere între martori, precum și influențarea celui care va fi audiat de către diverse persoane interesate în cauză. Pentru aceasta, trebuie ca citarea să se facă de urgență, la ore și zile diferite, astfel încât să se excludă posibilitatea întâlnirii martorilor la sediul organului de urmărire penală.

Reguli și procedee tactice aplicate în audierea propriu-zisă a martorilor.

Audierea propriu-zisă a martorului parcurge următoarele etape:

1. **Etapa identificării martorului.** La această etapă organul de urmărire penală se va conduce de următoarele reguli tactice, proprii debutului audierii, necesare creării unui climat psihologic adecvat obținerii de declarații complete și sincere:

- **primirea martorului în manieră corectă**, civilizată care trebuie să fie prezentă din momentul așteptării până la momentul audierii propriu-zise;

- **crearea unui cadru de ascultare sobru**, caracterizat de seriozitate, lipsit de factori stresanți;

- **comportarea organului de urmărire penală într-un mod calm, încurajator**, astfel încât să fie redusă încordarea, neliniștea firească a martorului. Este contraindicată atitudinea de răceală, de sfidare, de aroganță care poate conduce la inhibarea martorului sau să-l determine să nu declare tot ce știe cu privire la faptele și împrejurările cauzei;

- **crearea climatului psihologic** favorabil confesiunii, se obține prin discuții libere, prin abordarea degajată a unor probleme care nu intră imediat pe terenul investigat, dar care privesc persoana martorului, cum ar fi, de exemplu, activitatea desfășurată la locul de muncă, situația familială etc.

2. Etapa relatării libere. După crearea cadrului psihologic favorabil obținerii unor declarații sincere, martorului i se aduce la cunoștință obiectul cauzei și i se propune să declare despre faptele și circumstanțele pe care le cunoaște și care se referă la cauză (art.109 din CPP).

Martorul trebuie lăsat să expună așa cum își reamintește ceea ce a perceput și conform modului de ordonare a ideilor.

Conduita anchetatorului se va ghida după următoarele reguli:

- ascultarea martorului cu răbdare, calm, fără a fi întrerupt;
- evitarea oricărui gest, reacție sau expresie, mai ales ironică, prin care se aprobă sau se resping afirmațiile martorului;
- ajutorarea cu tact a martorului;

În cazul în care cel audiat se pierde în amănunte sau se abate de la subiect, se va interveni cu fermitate în reorientarea relatării spre obiectul mărturiei.

Reguli tactice aplicate la etapa formulării de întrebări

Organul de urmărire penală deseori este nevoit să intervină cu întrebări de natură să limpezească relatările martorului sau să le verifice.

Pentru înlăturarea unor denaturări de natură obiectivă și subiectivă în depoziția martorului și stabilirea corectitudinii sau exactității depoziției, anchetatorul va interveni cu întrebări care, din perspectivă criminalistică, se împart în:

- **întrebări de completare** a aspectelor omise în declarație;
- **întrebări de precizare**, spre exemplu, a unor circumstanțe de loc, timp sau a surselor din care martorul a obținut informația despre faptă;
- **întrebări ajutătoare**, destinate reactivării memoriei, înlăturării denaturărilor;
- **întrebări de control**, destinate verificării afirmațiilor.

În formularea și adresarea întrebărilor se vor respecta următoarele reguli:

- întrebările trebuie să fie clare, precise și concise;
- întrebările vor viza strict faptele percepute de către martor și nu punctul său de vedere referitor la natura acestora;
- întrebările nu vor conține elemente de intimidare;
- prin modul de formulare a întrebărilor și tonul cu care sunt adresate ele nu trebuie să sugereze răspunsul.

Regulile tactice specifice ascultării răspunsurilor la întrebări sunt, în esență, următoarele:

- ascultarea martorului cu toată atenția și serozitatea, evitându-se enervarea, expresiile sau gesturile de aprobare sau dezaprobare care îl pot deruta pe martor;
- sesizând unele contradicții în declarații, anchetatorul nu va reacționa imediat, nu-și va expune nemulțumirea, dar le va nota, pentru a le verifica ulterior;
- urmărirea cu atenție a modului în care reacționează martorul la întrebări sau dacă și-au făcut apariția indicii de posibilă nesinceritate.

Probleme deosebite se ridică în cazul martorilor de rea-credință. Dacă se constată că martorul încearcă să mintă, raportat la particularitățile fiecărei cauze, procedeele tactice sunt diferite, unele apropiindu-se de cele specifice tacticii audierii învinuitului.

În aceste împrejurări se va proceda la repetarea audierii, la reformularea și diversitatea întrebărilor, la confruntarea cu alți martori sau făptuitori, insistându-se asupra unor amănunte care nu pot fi avute

în vedere de către acei care își pregătesc declarația prin înțelegere cu părțile sau alți martori³⁰².

Conform prevederilor art.59 al CPP al RM – partea vătămată este considerată persoana fizică sau juridică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material, recunoscută în această calitate, conform legii, cu acordul victimei. Minorul căruia i s-a cauzat prejudiciu prin infracțiune va fi considerat parte vătămată fără acordul său³⁰³.

Audierea persoanei vătămate deține anumite particularități, determinate de statutul procesual al părții vătămate, starea lui psihică în momentul comiterii infracțiunii. Ea are interes juridic în cauză, cunoaște suficient o bună parte din materialele dosarului și în acest sens poate fi influențată de ele. De aceea, este necesar ca partea vătămată să fie audiată la momentul oportun ca să evităm impactul negativ al acestor influențe³⁰⁴.

Aceste declarații au o deosebită importanță, deoarece partea vătămată este în general purtătorul unui bagaj de informații deosebit de prețioase privind autorul și împrejurările faptei, întinderea pagubelor, suferințele fizice și psihice ș.a.

Aceasta este în măsura să identifice pe autorul faptei, bunurile sustrate, instrumentele vulnerante folosite, eventualii martori. Pentru situația când fapta a fost comisă în lipsa părții vătămate (furt, distrugere, etc.), aceasta poate indica autorii bănuți, persoane care cunoșteau existența bunurilor sustrate în locul respectiv etc.; ascultarea victimei va fi precedată de o pregătire în sensul bunei cunoașteri a datelor de la dosarul cauzei privind data, locul, modul, mijloacele comiterii faptei/faptelor, extinderea pagubelor materiale, gravitatea leziunilor fizice, ș.a.m.d. Această etapă de pregătire implică și culegerea de date suplimentare cu privire la persoana și personalitatea victimei.

Datele vor fi obținute din mediul socio-profesional, purtând asupra comportamentului său, în familie și societate, antecedente de violență, consum de alcool, ocupații, venituri, etc. Ascultarea victimei va fi și ea

³⁰² Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., pp.51-53.

³⁰³ Codul de Procedură Penală a Republicii Molodova, Legea Republicii Molodva Nr. 122 din 14.03.2003, în Monitorul Oficial Nr. 104-110 din 07.06.2003, art.59.

³⁰⁴ Golubenco Gheorghe, Note de curs, op.cit., p.63.

precedată de unele discuții prealabile, de natură să completeze datele obținute în prealabil despre aceasta și să aducă o atmosferă de încredere și sinceritate. Se poate face o trecere treptată de la unele elemente ale discuțiilor prealabile la ascultarea propriu-zisă, care se va face mai întâi în forma relatării libere. Se cer și în acest caz respectate regulile cu privire la menținerea unei atitudini neutre, dublată de atenție și de menținerea relatărilor în sfera de legătură cu cauza, fără a permite divagații inutile de la subiect.

Relatări libere vor fi urmate de adresarea de întrebări, care vor putea privi:

- raporturile anterioare cu infractorul. Dacă era sau nu cunoscut, ca și conduita în momentele anterioare faptei.
- momentele efective ale comiterii faptei. Aceste întrebări vin să completeze datele din relatarea liberă privind locul, timpul și modul comiterii. Se vor putea detalia numărul de participanți, loviturile aplicate, eventual chiar și ordinea acestora, fraze sau cuvinte surprinse, alte elemente semnificative care pot fi scăpate într-o primă relatare. Se vor cere detalii de identificare a bunurilor furate, etc.
- elemente ulterioare comiterii faptei. Vor fi lămurite aspecte privind atitudinea infractorului față de consecințele faptei, alte persoane apărute la locul respectiv, ce s-a întreprins imediat, ducerea victimei la spital, prim ajutor, urmărirea autorului, încercarea limitării pagubelor etc.; după clarificarea tuturor aspectelor arătate, se va cere părții vătămate să-și precizeze eventualele pretenții și dacă mai are ceva de declarat³⁰⁵.

Aprecierea declarațiilor acestuia trebuie făcute cu luarea în considerare a stării psihice la momentul evenimentului infracțional. Nu de puține ori aceștea sunt înclinați a exagera pericolului real al atentatului, uneori inconștient denaturează unele împrejurări ale faptei.

Denaturările involuntare, care constau în exagerarea gravității faptei datorită efectului stării emoționale. Frica și groaza determină atât denaturarea faptelor reale, cât și fabulația, mai ales în cazul infracțiunilor comise prin violență. Sunt supraevaluate, îndeosebi, timpul petrecut de

³⁰⁵ Alămoreanu Sorin, op.cit., pp.205-206.

infractor în câmpul infracțional, durata și intensitatea aplicării violențelor, durata imobilizării victimei etc., distanțele parcurse, ca și stările de frustrare.

Denaturările voluntare, datorită relei credințe a persoanei vătămate, care urmărește agravarea situației făptuitorului ori obținerea unor avantaje prin exagerarea suferințelor fizice sau morale.

Denaturări prin schimbarea de rol. Partea vătămată devine, dintr-o persoană modestă, **cineva** în centrul atenției autorităților, către care se îndreaptă simpatia și compasiunea celor din jur.

Denaturări deliberate în favoarea infracțiunii, ca urmare a unor înțelegeri survenite între victimă și făptuitor, fie datorită unor relații de rudenie, de prietenie, de subordonare etc., fie datorită obținerii unui folos material mai mare decât cel care i-ar fi revenit pe cale judiciară.

Persoana vătămată poate să pretindă comiterea unei fapte ireale, din cauza raporturilor de dușmănie cu pretinsul făptuitor³⁰⁶.

10.7 Ascultarea bănuțului și învinuitului

Fără îndoială, bănuțul sau învinuitul este figura centrală a procesului penal, dat fiind că întreaga activitate procesuală se desfășoară în vederea dovedirii activității infracționale a acestuia și tragerii lui la răspundere penală.

Potrivit art.63 CPP a RM, **bănuțul** este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune până la punerea ei sub învinuire. Persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuț prin unul din următoarele acte procedurale, după caz: procesul-verbal de reținere; ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate; ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț.

Învinuitul este persoana fizică față de care s-a emis o ordonanță de punere sub învinuire (art.65 CPP a RM).

După săvârșirea infracțiunii, marcat de tensiune psihică, bănuțul sau învinuitul recurge la acțiuni ca:

³⁰⁶ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.266-267.

- plecarea precipitată de la locul faptei;
- dispariția de la domiciliu;
- revenirea la locul faptei pentru a afla mersul anchetei;
- crearea unor alibiuri;
- ascunderea faptei prin simularea sau comiterea altor infracțiuni;

- ascunderea sau distrugerea unor mijloace materiale de probă.

Încercări de simulare (contrafacere) sau **disimulare** (ascundere):

- tăcerea sau refuzul de a da declarații;
- motivarea faptei prin **moment de rătăcire**;
- încercările de sinucidere sau automutilare;
- simularea nebuniei;
- prezentarea de alibiuri **fabricate** înainte sau în timpul interogatoriului;
- recunoașterea unor fapte minore.

În momentul interogatoriului, specialiștii recomandă identificarea unor manifestări viscerale sau somatice care îl dau de gol pe învinuit sau inculpat:

- schimbări în ritmicitatea activității cardiace;
- schimbări în presiunea sanguină;
- fenomene de vasodilatație sau vasoconstricție (unii devin palizi, alții roșesc);
- schimbări în ritmicitatea respirației;
- dereglări în fonație (modul de emiterie a sunetelor);
- descreșterea bruscă a salivației;
- contracția sau relaxarea subită a mușchilor scheletici;
- creșterea timpului de reacție;
- transpirație abundentă etc.³⁰⁷.

Audierea bănuितului sau învinuitului – având ca rezultat obținerea declarațiilor acestuia – este activitatea procesuală menită să stabilească datele cu valoare probatorie necesare pentru aflarea adevărului în cauză. De aici derivă importanța deosebită a declarațiilor acestora, deoarece cu

³⁰⁷ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.269.

prilejul audierii bănuitul sau învinuitul poate face mărturisiri – complete sau parțiale – cu privire la infracțiunea pe care a săvârșit-o și la circumstanțele legate de comiterea ei: participanți, metode de săvârșire și de ascundere a faptei, bunurile ori valorile sustrate etc.

Acest lucru este evident, întrucât, cunoscând cel mai bine împrejurările și modalitățile prin care s-a comis infracțiunea, bănuitul sau învinuitul poate contribui la soluționarea cauzei. În același timp, el are posibilitatea să-și formuleze apărarea, solicitând în acest sens administrarea probelor, datelor etc., pe care le consideră necesare³⁰⁸.

Audierea bănuितului, învinuitului se realizează, de obicei, în situația de conflict. Doar în unele cazuri această activitate se petrece în situația fără de conflict, când bănuitul, învinuitul de la bun început își recunoaște vinovăția și prezintă declarații sincere referitor la cele săvârșite. În asemenea situație, când între bănuitul sau învinuit și ofițerul de urmărire penală s-a stabilit un contact psihologic prielnic (favorabil), sarcina celui din urmă constă în faptul ca să asculte atent și să privească binevoitor persoana audiată, în anumite momente s-o încurajeze, să-l ajute să se exprime atunci când acela nu-și găsește cuvintele potrivite și cât mai puțin să-l întrerupă pe parcursul relatării, doar dacă audiatul s-a abătut de la tema dialogului (obiectul audierii). Datorită unei astfel de situații fără de conflict, ofițerul de urmărire penală, chiar la prima etapă a audierii, poate stabili ușor contactul psihologic necesar cu bănuitul, învinuitul³⁰⁹.

Cu toată importanța pe care o reprezintă recunoașterea de către bănuitul și învinuit a faptelor ce li se impută, declarațiile acestora nu au o semnificație superioară altor mijloace de probă. Legea (art. 100 CPP a RM) stabilește că orice probă, inclusiv declarațiile bănuितului și ale învinuitului, pot servi la aflarea adevărului în măsura în care sunt coroborate cu alte probe administrate în cauză și numai în ansamblul acestora. Raportat la problema în discuție, această precizare făcută de legiuitor înseamnă că obținerea declarațiilor de recunoaștere nu poate

³⁰⁸ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., p.62.

³⁰⁹ Gheorghită Mihail, Crijanovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, op.cit., pp.205-206.

servi ca temei pentru simplificarea procesului penal. Recunoașterea poate fi falsă sau eronată. Sunt frecvente cazurile în care bănuții sau învinuții se declară vinoveți de faptele pe care nu le-au comis, pentru a ascunde o altă faptă mai gravă, pentru a pune la adăpost de răspunderea penală o persoană apropiată sau dintr-o simplă neînțelegere. Nu excludem nici greșelile cauzate de starea psihică a persoanei bănuite sau învinuite³¹⁰.

Efectuând audierea bănuitului sau învinuitului care, după presupunerea ofițerului de urmărire penală, face declarații intenționate false sau refuză de a face declarații referitor la cele săvârșite, este necesar, mai întâi de toate, de a verifica această ipoteză. Asemenea verificare se realizează prin confruntarea depozițiilor administrate de la bănuț, învinuit cu alte materiale ale cauzei cercetate, studierea aprofundată a personalității audiatului, atitudinii lui față de cele săvârșite. Fiind convins de faptul că bănuț, învinuit a ales o linie de conduită direcționată spre tănuirea activității sale criminale, ofițerul de urmărire penală îl va opune comportării persoanei respective tactica sa care are drept scop înfrângerea poziției negative a infractorului și obținerea de la el a declarațiilor veridice.

Printre cele mai răspândite și eficiente procedee tactice de audiere a bănuților, învinuților, care nu dau declarații veridice se numără:

- stimularea calităților pozitive ale bănuitului, învinuitului;
- detalizarea (detalierea) și concretizarea declarațiilor făcute de bănuț, învinuit;
- efectuarea audierilor repetate pe aceleași circumstanțe;
- utilizarea probelor existente în cauză;
- utilizarea datelor operative și speciale de investigații;
- efectuarea confruntărilor.

Obținerea declarațiilor veridice de la bănuț, învinuit pe calea stimulării calităților lui personale pozitive este un procedeu reușit care produce efecte scontate când ofițerul de urmărire penală cunoaște astfel de calități ale audiatului.

³¹⁰ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.388.

Un alt procedeu efectiv de influență pentru obținerea declarațiilor veridice ale bănuțului, învinuțului este detalierea și concretizarea datelor prezentate de acesta. În cadrul oricărui audieri cu un scop bine determinat, cum este întotdeauna audierea bănuțului, învinuțului, ofițerul de urmărire penală trebuie să asculte atent și la necesitate să fixeze în procesul-verbal declarațiile acestuia referitor la circumstanțele infracțiunii în care el se bănuiește sau se învinuiește. Această cerință constă în aceea că ofițerul de urmărire penală nu trebuie să se limiteze numai la ascultarea de explicații laconice de la cel audiat asupra esenței bănuțelii sau acuzării, dar este obligat, prin formularea de întrebări, să obțină depoziții concrete și detaliate despre circumstanțele pregătirii, săvârșirii și tăinuirii faptei (faptelor) ilicite. Este foarte important ca în astfel de situații, prin adresarea de întrebări de concretizare și detaliere, de clarificat cât mai multe momente, împrejurări, detalii ale infracțiunii și persoanelor implicate în aceasta, care după o verificare corespunzătoare vor contribui la obținerea de probe în cauză sau pot fi utilizate pentru pregătirea și realizarea altor acțiuni procesuale în scopul stabilirii adevărului.

Atunci când bănuțul, învinuțul face declarații false, la audierea repetată el din nou le reproduce pe cele inițiale doar în general, întâlnind mari greutăți la expunerea unor detalii și amănunte, ca rezultat al cărora în declarațiile lui apar contradicții și necorespunderi.

Încă un procedeu tactic pentru demascarea declarațiilor false ale bănuțului, învinuțului este audierea acestuia cu utilizarea probelor existente în dosar. Pe parcursul acestei audieri, corect aranjate, sub presiunea probelor de vinovăție prezentate, bănuțul, învinuțul este nevoit treptat să se dezică de tactica aleasă și la urma urmei să depună declarații veridice. Probele de vinovăție pot fi utilizate la audierea bănuțului, învinuțului doar după verificarea lor minuțioasă. În caz contrar, la infractor poate apărea idea sau chiar convingerea că ofițerul de urmărire penală nu dispune de date autentice ce ar confirma vinovăția persoanei respective.

Audierea cu utilizarea probelor în scopul demascării bănuțului, învinuțului în darea declarațiilor false poate fi efectuată în una sau mai

multe etape (într-o serie de audieri, pe măsura obținerii și verificării noilor probe de vinovăție a lui). O astfel de tactică îl pune într-o stare de frământare de lungă durată pe infractor.

La un moment dat, în urma analizei și evaluării probelor prezentate, el poate veni singur cu declarații de recunoaștere a vinovăției sale.

Un alt procedeu tactic de audiere a bănuțului, învinuțului este utilizarea datelor operative și speciale de investigații. Primele sunt administrate de organele speciale până la pornirea procesului penal, iar cele din urmă sunt cele obținute ca rezultat al măsurilor speciale de investigații în cadrul procesului penal. Asemenea date, vizate pentru a fi aplicate în procesul audierii, pot să se refere la:

- personalitatea bănuțului, învinuțului care orientează ofițerul de urmărire penală privind participarea audiatului la infracțiunea cercetată, gradul lui de informare, relațiile lui cu complicii faptei prejudiciabile, cu victima etc.;
- evenimentul infracțional (timpul, locul, mecanismul și mijloacele utilizate de infractor, urmele și consecințele faptei comise);
- căile de verificare a declarațiilor ce pot fi administrate în urma audierii persoanei concrete.

La audierea bănuților, învinuților care dau declarații false, confruntarea se înscrie printre procedeele tactice cu caracter complementar. Importanța confruntării rezidă în contribuția ei la clarificarea faptelor ilicite, circumstanțelor, împrejurărilor de fapt ale evenimentului cercetat. Scopul confruntării în aceste situații este demascarea infractorului prin înlăturarea divergențelor existente între declarațiile lui și declarațiile persoanei de bună-credință, care anterior a deus declarații³¹¹.

La audierea banuților învinuților se mai utilizează:

- Tactica ascultării încrucișate, efectuată de două sau mai multe persoane în același timp. Se recomandă cu rezerve, pentru a nu deruta bănuțul sau învinuțul ori pentru a nu se deconspira informații nedorite.

³¹¹ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., pp.581-587.

-
- Tactica ascultării succesive a bănuțitului sau învinuitului de către două persoane, o variantă a ascultării încrucișate. În ambele situații, învinuitul poate să devină mai comunicativ față de unul din anchetatori.
 - Tactica întâlnirilor surpriză: învinuitului i se oferă posibilitatea ca, din „întâmplare”, să vadă unul sau mai mulți complici.
 - Tactica exploatării complexului de vinovăție a bănuțitului sau învinuitului sensibil.
 - Când există mai mulți bănuți sau învinuiți, se va exploata veriga cea mai slabă³¹².

10.8 Mijloacele de fixare a declarațiilor

Procesul-verbal de ascultare este un document oficial prin care se înregistrează declarațiile făcute de martori, victime sau făptuitori în fața organului judiciar. Acest document poate fi utilizat ca probă în procesul de judecată și poate fi prezentat ca un mijloc de dovedire a faptelor descrise în el. De aceea, este important să se acorde o atenție deosebită la redactarea procesului-verbal de ascultare, astfel încât să reflecte cu fidelitate declarațiile făcute de persoana audiată.

Partea introductivă cuprinde data și ora (începutul – sfârșitul) ascultării, locul, numele și prenumele organului judiciar, datele personale ale celui ascultat și ale persoanelor care îl asistă, cauza penală în care se iau declarațiile. Tot în această parte se menționează dacă declarațiile se mai fixează și prin alte mijloace, specificându-se caracteristicile acestora cu toate detaliile tehnice semnificative.

Partea descriptivă este o oglindă a întregului proces de ascultare. Aici se consemnează discuțiile prelabile (în sumar), relatările libere detaliat, pe cât posibil cu cuvintele folosite de persoana ascultată, și deosebit de amănunțit întrebările și răspunsurile. Se mai arată ce anume intervenții au fost făcute, în cursul ascultării, de către organul judiciar sau din partea persoanelor participante. În cazul când persoana ascultată este făptuitor sau victimă, se înserează și cererea de probe noi ce urmează a fi administrate.

³¹² Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.274.

La ascultările repetate, procesul-verbal are, în partea descriptivă, unele deosebiri, în sensul că foarte des se fac referiri la declarațiile anterioare, se dau explicații suplimentare asupra anumitor secvențe ori detalii. Dacă ascultarea repetată se desfășoară sub forma confruntării, partea descriptivă se întocmește pe două coloane, câte una pentru fiecare persoană confruntată. Se prezintă sub formă de întrebări și răspunsuri, iar fiecare răspuns se semnează de către declarant.

În cazul când procesul-verbal se întocmește pe mai multe pagini, fiecare pagină va fi semnată de persoana ascultată.

Încheierea procesului-verbal cuprinde ora terminării ascultării, cu precizarea că întregul

proces-verbal este cunoscut, prin lectura proprie sau din citirea de către altă persoană, cu mențiunea numelui și prenumelui acesteia, după care urmează semnăturile organului judiciar și ale persoanelor participante, cum este în cazul ascultării minorilor, a persoanelor grav bolnave asistate de medicul curant.

Fonograma și videofonograma constituie un mijloc tehnic de fixare a declarațiilor la care, în practica judiciară, se recurge destul de des, mai ales în acele situații când se urmărește reținerea întregului răspuns, întregii declarații cu cuvintele și expresiile utilizate de persoana ce face relatarea.

Utilitatea practică a fixării declarațiilor pe această cale constă în faptul că se imprimă toate discuțiile purtate în timpul ascultării. De asemenea, fixarea declarațiilor pe bandă de magnetofon mai prezintă și importanță psihologică, deoarece modulațiile vocii, pauzele și șovăielile persoanei, precum și condițiile în care s-a desfășurat ascultarea, se pot folosi în procesul aprecierii probelor. Dar, în același timp, acest mijloc de fixare a declarațiilor mai are, sub aspect tactic, și un dezavantaj destul de mare, în sensul că influențează negativ asupra originalității declarațiilor. În asemenea situație, chiar dacă persoana în cauză dorește să spună adevărul, dorind să fie cât mai convingătoare, introduce în vorbire fraze care nu-i sunt poprii, completează secvențele nepercepute din evenimentul infracțional cu date imaginate. Dacă nu este sinceră, știind că se imprimă tot ce spune, gândește mai atent asupra modului de

prezentare a declarațiilor, chibzuind și asupra construcției frazelor. Am putea spune, deci, că persoana ascultată în aceste condiții nu se desfășoară în toată amploarea sa spirituală, deschizându-i-se astfel o posibilitate în plus de denaturare a adevărului.

În cazul când se recurge și la acest mijloc de fixare a declarațiilor, ca mijloc ajutător și parte componentă a procesului-verbal, organul judiciar trebuie să aducă aceasta la cunoștința persoanei ascultate. La începutul benzii se imprimă timpul și locul imprimării, datele personale ale celui ascultat, numele și prenumele organului judiciar, datele tehnice ale magnetofonului, ale benzii utilizate și numărul turățiilor pe secundă. Acestor date urmează întregul proces al ascultării. La sfârșit se ascultă întreaga bandă, după care persoana în cauză arată, prin imprimarea vocii, dacă cele înregistrate corespund cu ceea ce ea a declarat³¹³.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Ghoerghiță Mihail, *Tactica cercetării la fața locului*, Editura: Î.I., „Angela Levința”, Chișinău 2004.
2. Ciopraga Aurel, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, Editura: Junimea, Iași 1979.
3. Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998.
4. Doraș Simion, *Criminalistica*, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
5. Gheorghită Mihail, Crijanovski Sergiu, *Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală*, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 2021.
6. Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., *Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X*, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009.
7. Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
8. Alămoreanu Sorin, *Criminalistica: Note de curs*, Cluj Napoca 2012.

³¹³ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., pp.288-290.

9. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

10. Gherasim Dumitru, Rusu Lucia, Forme și tehnici de audiere în cadrul cercetării judecătorești în procesul penal: reflecții de ordin teoretico-practic, în materialele conferinței "Relevanța și calitatea formării iniversitare: competențe pentru prezent și viitor", Bălți 2020.

11. Codul de Procedură Penală a Republicii Molodova, Legea Republicii Molodva Nr. 122 din 14.03.2003, în Monitorul Oficial Nr. 104-110 din 07.06.2003

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Definiți noțiunea cercetării la fața locului.
2. Enumerați măsurile preliminare cercetării la fața locului.
3. Caracterizați principiile general-tactice privind cercetarea la fața locului.
4. Care sunt obiectivele cercetării la fața locului?
5. Descrieți particularitățile tactice aplicate la ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori.
6. Argumentați procesul de verificare și apreciere a declarațiilor părților în procesul penal.
7. Descrieți procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor.
8. Argumentați necesitatea fazei de relatare liberă.
9. Care sunt procedeele de demascare a falsului în depoziții a învinuitului?
10. Descrieți procedura de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului.

Note:

Tema 11: Tactica reconstituirii, percheziției și a ridicării de acte sau obiecte

11.1 Noțiuni generale privind reconstituirea **11.2** Pregătirea și desfășurarea reconstituirii **11.3** Fixarea rezultatelor reconstituirii **11.4** Noțiuni generale privind percheziția și ridicarea de acte sau obiecte **11.5** Categoriile percheziției **11.6** Fixarea rezultatelor percheziției și a ridicării de acte sau obiecte

11.1 Noțiuni generale privind reconstituirea

Reconstituirea faptei este un procedeu probatoriu, care constă în reconstituirea integrală sau parțială a faptei la fața locului cu participarea făptuitorului prin reproducerea anumitor acțiuni sau a altor circumstanțe în care s-a produs fapta, în scopul verificării și precizării unor date (art.122 CPP a RM).

Prin **reconstituirea faptei** se încearcă a constata posibilitatea reproducerii anumitor fapte sau circumstanțe în condiții determinate de timpul și de spațiul stabilit. Prin reconstituire se încearcă precizarea anumitor date obținute în prealabil, în același moment putând fi administrate unele probe noi. La reconstituirea faptei este obligatorie participarea făptuitorului. Acțiunea procesuală trebuie efectuată în condiții maxime ajustate la cele în care s-a produs fapta. În caz contrar, aceasta poate duce la pierderea valorii probante a datelor obținute. Reconstituirea faptei se efectuează cu scopul de a verifica datele de fapt obținute în urma audierii făptuitorului și a altor subiecți, a cercetării la fața locului sau a altor acțiuni procesuale, existând posibilitatea de a obține probe noi, care confirmă sau infirmă informația inițială. În cauza penală are importanța orice dată obținută în urma reconstituirii faptei, fie că aceasta confirmă sau infirmă anumite date obținute în prealabil. La reconstituirea faptei în faza de urmărire participă făptuitorul și alți subiecți, la discreția organului de urmărire penală.

Reconstituirea faptei nu poate fi efectuată în cazurile când apare pericol pentru sănătatea persoanei sau dacă există pericolul că va fi înjosită onoarea sau demnitatea acesteia. Reconstituirea faptei nu poate fi efectuată și în cazul când poate avea drept consecință cauzarea unor prejudicii bunurilor, încălcarea securității publice sau a normelor moralității³¹⁴.

Obiectul reconstituirii îl constituie **reproducerea cu caracter experimental**, fie în întregime, fie în parte, a faptelor cercetate, a modului și a circumstanțelor în care acestea au fost săvârșite, inclusiv a condițiilor în care au putut fi recuperate. Desigur, este vorba de o interpretare extensivă, însă, absolut necesară, întrucât reconstituirea vizează verificarea declarațiilor mai multor subiecți procesuali (martori, suspecți sau bănuți), ca și a posibilităților de efectuare a anumitor acte, ori de producere a unor rezultate. Organele judiciare procedează la reconstituirea activităților sau a situațiilor, având în vedere împrejurările în care fapta a avut loc, pe baza probelor administrate. În cazul în care declarațiile martorilor, ale părților sau ale subiecților procesuali principali cu privire la activitățile sau situațiile ce trebuie reconstituite sunt diferite, reconstituirea trebuie efectuată separat pentru fiecare variantă a desfășurării faptei descrise de aceștia³¹⁵.

Principalele categorii de reconstituiri:

- reconstituirea efectuată pentru verificarea posibilității de observare, percepere;
- memorare și reproducere în raport cu factori obiectivi și subiectivi;
- reconstituirea efectuată pentru stabilirea posibilităților de săvârșire a infracțiunii într-un anumit mod, la condițiile date de timp și spațiu;

³¹⁴ Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., Drept Procesual Penal Ediția a III-a, Editura: „Cartea Juridică”, Chișinău 2009, p.245.

³¹⁵ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, Editura: Universul Juridic, București 2015, p.543.

- reconstituirea efectuată pentru a stabili dacă învinuitul sau inculpatul posedă deprinderile necesare pentru săvârșirea unei anumite fapte;
- reconstituirea destinată verificării posibilității de producere a unor rezultate de către activități determinate;
- reconstituirea destinată stabilirii traseului parcurs de făptuitor până la locul faptei, în câmpul infracțional și la părăsirea acestuia³¹⁶.

Trăsăturile caracteristice ale reconstituirii faptei, care o deosebesc de alte acțiuni procesuale și de tactică criminalistică, sunt:

- în cadrul reconstituirii, ofițerul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată percepe nemijlocit acțiunile, fenomenul, împrejurările, legăturile lor reciproce, și nu urmele acestora;
- în cursul reconstituirii se pot reproduce și verifica fapte, împrejurări, fenomene care nu lasă urme materiale;
- la reconstituire acțiunile, faptele, fenomenele examinate sunt întotdeauna provocate artificial, de aceea ele sunt asemănătoare, dar nu identice cu cele adevărate;
- reconstituirea este, de fapt, un experiment, o încercare de a stabili pe cale experimentală posibilitățile de existență a unor calități, de săvârșire a unor fapte, fenomene.

Scopul reconstituirii faptei constă în:

- verificarea și ilustrarea probelor administrate în urma audierii făptuitorului sau a altor subiecți în cauza cercetată;
- verificarea versiunilor elaborate pe parcursul cercetării infracțiunii concrete;
- obținerea de noi probe în cauză³¹⁷.

11.2 Pregătirea și desfășurarea reconstituirii

În cadrul pregătirii în vederea reconstituirii faptei se întreprind următoarele activități:

³¹⁶ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.294.

³¹⁷ Gheorghiu Mihail, Crijanovski Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, pp.263-264.

-
- stabilirea scopului reconstituirii faptei (care date urmează a fi verificate și precizate);
 - audierea suplimentară, în caz de necesitate, a bănuțitului sau învinuitului, cu a cărui participare se va proceda la reconstituirea faptei;
 - stabilirea motivelor adevărate a dării consimțământului de către făptuitor de a participa
 - la reconstituirea faptei;
 - studierea prealabilă a locului în care se va efectua reconstituirea;
 - stabilirea datei și orei începerii acestei acțiuni de urmărire penală;
 - organizarea pazei locului efectuării reconstituirii faptei;
 - stabilirea participanților la reconstituirea faptei (bănuțiti sau învinuiți, specialiști, asistenți procedurali (dacă participarea lor este necesară), apărători etc.) și instruirea lor cu privire la atribuțiile ce le revin și activitățile pe care urmează să le întreprindă;
 - pregătirea obiectelor care vor fi folosite la efectuarea reconstituirii faptei (manechine, mulaje de arme și corpuri contondente ș.a.);
 - pregătirea mijloacelor de transport și a mijloacelor tehnice necesare pentru fixarea rezultatelor reconstituirii (aparate de fotografiat, camere de luat vederi).

Activitățile pregătitoare în vederea efectuării reconstituirii faptei se consemnează într-un plan de acțiune, denumit și plan de efectuare a reconstituirii³¹⁸.

Efectuarea reconstituirii propriu-zise.

Indiferent de natura obiectului verificării, reconstituirea trebuie să se desfășoare într-o atmosferă de **calm** și de **sobrietate**, fără exagerări, gesturi sau acțiuni spectaculoase, ne semnificative, inutile.

Reconstituirea nu se va limita la o singură reproducere a faptei sau a unor împrejurări, fiind necesară **o repetare a lor**, astfel încât să se observe și să se fixeze cu exactitate rezultatele.

³¹⁸ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., pp.122-123.

Ritmul de desfășurare a acțiunilor va fi asemănător cu cel în care se presupune ori se declară că a avut loc fapta. Pentru o apreciere corectă a rezultatelor, pentru evitarea unor erori de percepție, este bine ca la repetare acțiunea să fie efectuată într-un ritm ceva mai lent.

Pe parcursul reconstituirii se va insista asupra aspectelor, episoadelor mai importante ce se cer verificate sau precizate, evitându-se secvențele lipsite de importanță. Nu trebuie exclusă nici posibilitatea simplificării unor acțiuni care se pot reduce numai la componentele sale esențiale, cu semnificație în caz.

Pentru asigurarea **obiectivității, a corectitudinii** reconstituirii, **vor fi evitate sugestiile**, „indicațiile” privind efectuarea corectă a unor anumite gesturi ori fapte, persoana verificată fiind lăsată să acționeze potrivit susținerilor sale anterioare. Numai astfel este posibilă verificarea sincerității declarațiilor unui învinuit, care încearcă, de exemplu, să ia asupra sa o faptă săvârșită de altă persoană, care a săvârșit mai multe furturi din apartamente, inclusiv de congelatoare și obiecte de dimensiuni mai mari³¹⁹.

11.3 Fixarea rezultatelor reconstituirii

Ca orice activitate tactică, toate reproducerile experimentale din procesul reconstituirii și rezultatele la care s-a ajuns se fixează prin descriere în procesul-verbal, fotografiere, filmare și prin imprimarea pe bandă magnetică. Dintre acestea procesul-verbal de reconstituire este mijlocul principal de fixare. În el sunt descrise amănunțit toate celelalte mijloace de fixare, ca părți componente ale sale³²⁰.

Procesul-verbal, prin conținutul său, trebuie să corespundă următoarelor condiții:

- să redea în mod obiectiv constatările făcute de organul de cercetare privind procesul de examinare pe cale experimentală a faptelor ce interesează cauza și rezultatele obținute cu ocazia realizării acestei activități, evitându-se interpretările sau eventualele concluzii;

³¹⁹ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a III-a, op.cit., p.504.

³²⁰ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.296.

- să reflecte cu fidelitate toate operațiile experimentale întreprinse pe parcursul reconstituirii în succesiunea în care acestea s-au desfășurat, precum și rezultatele la care s-a ajuns;

- să fie redactat într-un limbaj accesibil, concis, evitându-se termenii de natură să conducă la interpretări diferite.

Procesul-verbal al reconstituirii are aceeași structură tripartită ca toate procesele-verbale întocmite în cadrul activității de urmărire penală, și anume: **părțile introductivă, descriptivă și finală**. Pe lângă rechizitele de ordin general, după cum sunt data, locul, informația cu privire la persoanele participante, **partea introductivă** a procesului-verbal al reconstituirii trebuie să conțină, de asemenea, unele elemente specifice acestei activități, inclusiv:

- mențiuni privind prevenirea martorilor și victimei, asupra răspunderii pentru declarații mincinoase;

- precizări făcute de persoane ale căror declarații se verifică pe cale experimentală privind măsura în care condițiile reconstituirii corespund celor care au existat la momentul comiterii infracțiunii;

- relatări referitor la ambianța de ansamblu a locului realizării reconstituirii, la modul în care aceasta a fost reabilitată cu prilejul pregătirii ei;

- referiri cu privire la condițiile meteorologice, acustice și de vizibilitate în care s-a desfășurat reconstituirea.

Partea descriptivă a procesului-verbal trebuie să cuprindă descrierea amănunțită a experiențelor întreprinse, în succesiunea efectuării lor a metodelor și a obiectelor folosite la reconstituire.

În **partea finală** a procesului-verbal al reconstituirii se consemnează:

- observațiile persoanelor participante și ale martorilor asistenți cu privire la modul de desfășurare a reconstituirii și exactitatea cu care rezultatele au fost fixate;

- faptul că persoanele participante au fost prevenite asupra necesității păstrării în taină a rezultatelor reconstituirii, în situația în care divulgarea acestora putând complica cercetarea cauzei;

- ora începerii și ora terminării reconstituirii. Dacă, dintr-un motiv s-au altul, în cadrul reconstituirii s-au făcut întreruperi, în procesul-verbal se va arăta durata în timp a acestora;

- mențiuni cu privire la mijloacele tehnice criminalistice utilizate la fixarea unor secvențe și a rezultatelor reconstituirii.

Procesul-verbal se semnează pe fiecare pagină de către organul de cercetare, martorii asistenți și de persoanele ale căror declarații s-au verificat, iar la sfârșit – de toate persoanele care, într-o calitate sau alta, au participat la efectuarea reconstituirii.

Dacă reconstituirea se desfășoară pe un teren deschis de anumite dimensiuni sau într-un imobil cu mai multe încăperi, este indicat ca locul reconstituirii, obiectele care au fost încadrate în activitatea experimentală, zonele în care au fost amplasate persoanele participante, să fie reprezentate grafic într-un plan-schiță, acesta având menirea să ilustreze constatările din procesul-verbal și, în consecință, să ajute la o înțelegere exactă a rezultatelor obținute³²¹.

Un mijloc eficace de fixare a rezultatelor reconstituirii, ca și în cazul altor activități de urmărire penală (cercetarea la fața locului, percheziția etc.), îl constituie **fotografia judiciară** sau **video-înregistrarea operativă**. Fotografii ca și video înregistrarea efectuate pe parcursul reconstituirii sunt destinate, pe de o parte, să imagineze condițiile în care s-a desfășurat activitatea experimentală, iar pe de altă parte, să demonstreze momentele principale ale reconstituirii și rezultatele obținute pe cale experimentală.

Fotografierea sau video-înregistrarea locului unde s-a efectuat reconstituirea demonstrează măsura în care condiția menționată a fost respectată. **Fotografia** are valoare și pentru fixarea și înfățișarea celor mai importante secvențe și a rezultatelor reconstituirii. De obicei, în legătură cu efectuarea reconstituirii, se realizează trei fotografii: **1)** a împrejurărilor în care se desfășoară acțiunile experimentale; **2)** a momentelor principale; **3)** a rezultatelor la care s-a ajuns. **Video-înregistrarea** prezintă tot procesul de reconstituire³²².

³²¹ Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, op.cit., pp.237-239.

³²² Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, op.cit., pp.661-662.

11.4 Noțiuni generale privind percheziția și ridicarea de acte sau obiecte

Percheziția este prevăzută la art. 125 CPP al RM se efectuează cu respectarea art. 8, paragraful 1 al CEDO, care stipulează că orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului și a corespondenței sale.

În unele situații însă, în scopul luptei cu criminalitatea, legea admite o derogare de la principiul general, dar cu respectarea tuturor prevederilor legale. Percheziția presupune o oarecare constrângere și se efectuează fără voința sau acordul proprietarului sau posesorului. Scopul percheziției este descoperirea și ridicarea anumitor instrumente care au servit la săvârșirea infracțiunii, obiecte și valori dobândite în urma infracțiunii, precum și a altor obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauză și descoperirea unor persoane căutate sau a unor cadavre, care prin alte mijloace nu pot fi descoperite. Pe parcursul efectuării percheziției pot fi descoperite și ridicate anumite obiecte care nu sunt căutate, dar a căror circulație liberă este interzisă. Având în vedere că această acțiune procesuală aduce atingerea principiului inviolabilității domiciliului, percheziția poate fi efectuată doar după pornirea procesului penal. Efectuarea percheziției până la pornirea urmăririi se consideră o încălcare flagrantă a legii procesual penale și rezultatele obținute nu pot avea valoare probantă.

Un alt deziderat important este faptul că percheziția poate fi efectuată numai cu autorizația judecătorului de instrucție. Doar în cazuri excepționale, când este un delict flagrant real, percheziția poate fi efectuată fără autorizația judecătorului de instrucție, însă în baza unei ordonanțe motivate a procurorului (125 alin. (3) CPP al RM). Judecătorul de instrucție urmează a fi informat imediat dar nu mai târziu de 24 ore despre efectuarea acestei acțiuni procesuale, prezentându-i-se toate materialele³²³.

³²³ Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., op.cit., p.246.

Analiza practicii organelor de urmărire penală permite a evidenția anumite situații, când percheziția poate să se efectueze fără autorizația judecătorului de instrucție.

Aceste cazuri sunt:

- când persoana este reținută în flagrant sau imediat după săvârșirea infracțiunii. Tărgănarea percheziției (perfectarea documentelor respective, deplasarea la judecată pentru a obține autorizația cuvenită) poate conduce la tănuirea sau nimicirea probelor materiale ale infracțiunii de către autor, complici sau rudele acestora;
- la urmărirea bănuțului pe „urme proaspete”, când există temeieri de a presupune că infractorul s-a ascuns într-o anumită încăpere, edificiu, mijloc de transport etc., care aparțin unor persoane străine;
- necesitatea de a percheziționa imediat unele încăperi, edificii, aparută în timpul cercetării la fața locului. În aceste cazuri, ofițerul de urmărire penală, în timp ce el continuă cercetarea locului faptei, poate elibera o ordonanță de percheziție pentru alt ofițer de urmărire penală sau ofițerului de investigații al grupului de cercetare pentru ca acesta să se deplaseze la încăperea vizată;
- la obținerea pe cale operativă a informațiilor convingătoare precum că într-un anumit loc sau la o persoană concretă se găsesc obiecte, documente de importanță deosebită pentru cazul concret care pot să dispară sau să fie nimicite;
- aflându-se în deplasare la o anumită distanță de la centrul raional, oraș, situația dictează ofițerului de urmărire penală necesitatea de a întreprinde acțiuni prompte întru contracararea activității infractorului, depistarea și ridicarea probelor materiale pe cazul cercetat;
- pe timp de noapte, în zile de odihnă sau de sărbători oficiale, când judecătorul de instrucție nu poate fi găsit la serviciu, iar acțiunile organului de urmărire penală nu suferă amânare³²⁴.

Importanța percheziției și a ridicării de obiecte și de înscrisuri. În literatura de specialitate este învederată importanța percheziției,

³²⁴ Gheorghiuță Mihail, Crijanovski Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, op.cit., p.100.

determinată de faptul că, în multe împrejurări, ea devine decisivă în soluționarea cauzei penale, prin obținerea de probe absolut necesare stabilirii faptelor sau împrejurărilor în care a fost săvârșită o infracțiune, precum și a identificării autorului.

Rolul particular al percheziției rezultă și din faptul că, în interesul major al justiției, organele de urmărire penală, au posibilitatea să efectueze acest act chiar și în condițiile în care, aparent, ar însemna o încălcare a inviolabilității domiciliului, a persoanei sau a secretului corespondenței, cum este cazul infracțiunilor flagrante, respectând, însă, prevederile legii.

Ridicarea de obiecte și înscrisuri prezintă aceeași importanță pentru soluționarea unei cauze penale. Din punct de vedere tactic criminalistic, ea are însă un caracter mai puțin complex³²⁵.

Prin efectuarea percheziției, în funcție de natura infracțiunii, se dorește atingerea unuia sau mai multor scopuri, după cum urmează:

- descoperirea de obiecte sau înscrisuri care conțin sau poartă urmele infracțiunii;
- descoperirea de obiecte, înscrisuri sau valori care au fost folosite sau au fost destinate să servească la comiterea infracțiunii;
- descoperirea de obiecte, înscrisuri sau valori produs al infracțiunii;
- identificarea și ridicarea bunurilor provenite din infracțiuni;
- descoperirea persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală, judecată sau executarea pedepsei;
- descoperirea persoanelor dispărute de la domiciliu, a cadavrelor sau părților de cadavre;
- descoperirea de obiecte, înscrisuri sau valori deținute contrar dispozițiilor legale: arme, muniții, droguri, metale și pietre prețioase;
- descoperirea de obiecte, înscrisuri sau valori aflate în patrimoniul făptuitorului sau a părții responsabile civilmente care fac obiectul indisponibilizării, în vederea recuperării prejudiciului cauzat prin infracțiune;

³²⁵ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.495.

- descoperirea și ridicare de bunuri, înscrisuri și valori, provenite din infracțiuni săvârșite anterior și ai cărei autori nu au fost descoperiți³²⁶.

❖ **Reguli generale de efectuare a perchezițiilor**

Percheziția să nu fie făcută la voia întâmplării, ci în baza unei pregătiri riguroase, care să determine: scopul urmărit (natura obiectelor ce urmează a fi descoperite); oportunitatea efectuării; cunoașterea exactă a locului percheziției, cu particularități pentru locurile închise (adresa exactă, dispunerea încăperilor și a dependințelor, persoanele care locuiesc și cele care le frecventează, vecinii, amplasarea unor garaje și magazii etc.) și pentru locurile deschise (sedii ale unor firme, societăți comerciale).

Declarația scrisă de consimțământ se ia numai la sediul organului de cercetare penală.

Înainte de a se trece la efectuarea percheziției domiciliare este obligatorie percheziția corporală, efectuată de o persoană de același sex cu cea percheziționată.

Percheziția domiciliară se efectuează în prezența persoanei în cauză, iar în lipsa acesteia, în prezența unui reprezentant, a unui membru al familiei, având capacitate de exercițiu.

Când persoana la care se face percheziția este reținută sau arestată, va fi adusă la percheziție. Dacă nu poate fi adusă, percheziția domiciliară se va face în prezența persoanelor menționate mai sus.

Organul judiciar care efectuează percheziția are dreptul să deschidă, chiar prin forțare, încăperile sau alte mijloace de păstrare în care s-ar putea găsi obiectele sau înscrisurile căutate, dacă cel în măsură să le deschidă refuză aceasta.

Obiectele, înscrisurile sau valorile se prezintă persoanei de la care sunt ridicate și celor care asistă, pentru a fi recunoscute și a fi însemnate de către acestea spre neschimbare, după care se etichetează și se sigilează.

³²⁶ Alămoreanu Sorin, Criminalistica: Note de curs, op.cit., pp.213-214.

Obiectele care nu pot fi însemnate ori pe care nu se pot aplica etichete și sigilii se împachetează sau se închid, pe cât posibil laolaltă, după care se aplică sigilii.

Obiectele care nu pot fi ridicate se sechestrează și se lasă în păstrare fie celui la care se află, fie unui custode.

Organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea obiectelor și înscrisurilor care nu au legătură cu fapta.

Obiectele sau înscrisurile a căror circulație sau deținere este interzisă se ridică totdeauna.

Când urmează a fi percheziționate și spații deținute în comun, se va solicita expres acest lucru magistratului ori, după caz, se va obține consimțământul scris al persoanelor care locuiesc împreună cu persoana care urmează a fi percheziționată.

Percheziția se va efectua și în situația în care persoana în cauză a predat obiectele, înscrisurile și valorile solicitate. Se are în vedere descoperirea altor obiecte, înscrisuri sau valori ori descoperirea și ridicarea celor deținute contrar dispozițiilor legale.

Organul judiciar trebuie să ia măsuri ca faptele și împrejurările din viața personală a celui

percheziționat și care nu au legătură cu cauza, să nu devină publice.

Percheziția trebuie să aibă un caracter inopinat și să se efectueze ca măsură operațională. În unele situații, percheziția poate fi amânată în scop tactic.

Pentru succesul percheziției se asigură mijloacele tehnice necesare: surse de iluminare, truse de chei, unelte, diverse sonde și detectoare (pentru metale, cadavre), aparatură de fotografiat, filmare și înregistrare videomagnetice.

Echipa care va efectua percheziția trebuie să aibă în componență un număr suficient de

polițiști, specialiști din diferite domenii, precum și martori asistenți³²⁷.

Ridicarea de obiecte și documente este o acțiune procesuală, în urma căreia sunt ridicate anumite obiecte sau documente din locuri

³²⁷ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.288-289.

cunoscute de către organul de urmărire penală (art. 126 CPP al RM). Spre deosebire de percheziție, ridicarea presupune cunoașterea prealabilă atât a existenței însuși a documentelor sau obiectelor, cât și a locului aflării lor.

Ridicarea anumitor documente ce conțin informații reprezentând secret de stat, comercial, bancar, precum și ridicarea informației privind convorbirile telefonice se fac numai cu autorizația judecătorului de instrucție³²⁸.

Deosebirea dintre **percheziție** și **ridicarea de obiecte sau documente** constă în faptul că: în primul rând, ridicarea se efectuează cunoscând a priori care anume obiecte și documente vor fi luate, pe când în procesul percheziției obiectele pot fi doar presupuse, iar uneori - chiar necunoscute; în al doilea rând, la ridicare, ca acțiune de urmărire penală, se știe și amplasarea obiectelor căutate, pe când la percheziție ele urmează a fi depistate apoi ridicate. În cazul când nu este posibilă determinarea ce anume trebuie depistat ori unde, la cine se află obiectul necesar, se efectuează percheziția³²⁹.

Obiectele ridicate se prezintă tuturor participanților la ridicare, se împachetează și se sigilează la fața locului. Cele descoperite, a căror circulație este interzisă de lege, se ridică indiferent de faptul dacă au sau nu legătură cu cauza penală. Copia de pe procesul-verbal se înmânează contra semnătură persoanelor în cauză³³⁰.

11.5 Categoriile percheziției

Clasificarea perchezițiilor sub raport tactic criminalistic.

Percheziția fiind o acțiune de urmărire penală și de tactică criminalistică cu valoare deosebită în acumularea probelor pe cauzele penale instrumentate de către organul de urmărire penală, analizând particularitățile tactice de efectuare o putem clasifica:

³²⁸ Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., op.cit., p.247.

³²⁹ Gheorghiuță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., p.444.

³³⁰ Golubenco Gheorghe, *Note de curs*, op.cit., p.69.

1. **După natura locului** în care este efectuată, percheziția se împarte în: **percheziția locurilor deschise și a locurilor închise sau a spațiilor locuite** (loc de trai sau loc de muncă),³³¹**percheziția corporală și percheziția mijlocului de transport**³³².

Percheziția corporală se efectuează prin căutarea obiectelor, documentelor și a urmelor pe/în corpul omului, pe/în interiorul îmbrăcămintei și încălțăminte. La percheziția corporală, sunt supuse examinării nu numai corpul uman, hainele și încălțăminte persoanei reținute sau a altei persoane ce se află în încăperea percheziționată, dar și obiectele portabile de uz personal (sacoșa, poșeta, mapa, geamantanul, umbrela etc.)³³³.

Încăperile, asupra cărora se poate dispune efectuarea perchezitiei se împart în două categorii: **a)** locuințele (case, vile, apartamente) cu toate anexele posibile (magazie, garaj, pivniță, șură, etc.) și **b)** birourile de serviciu (oficiile) și alte locuri închise în perimetrul cărora persoana supusă urmăririi penale își desfășoară activitatea.

Nu pot fi supuse percheziției încăperile cu acces larg public, (auditoriul universitar, sălile de concert și spectacole, incintele stățiilor feroviare, saloanele de expoziții, etc.)³³⁴.

Spațiile deschise ca obiect al percheziției prezintă anumite terenuri aflate în proprietatea sau folosința exclusivă a unei persoane (curtea, grădina respectivă, suprafața agricolă, forestieră privată etc.). Locurile deschise (câmpul, pădurea) aflate în proprietate sau folosință colectivă (publică) nu constituie obiecte ale percheziției, iar examinarea lor în scopul depistării urmelor, obiectelor infracțiunii se poate efectua prin cercetarea la fața locului, reconstituirea faptei, prezentarea spre recunoaștere, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii și alte acțiuni de urmărire penală.

Mijloacele de transport, ca obiect al percheziției, prezintă interes în cazurile când persoana bănuită s-a folosit de ele pentru a ascunde, transporta anumite valori dobândite în urma săvârșirii infracțiunii, alte

³³¹ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.497.

³³² Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.337.

³³³ Gheorghiuță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., p.445.

³³⁴ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.337.

obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală sau instrumente ce au servit la săvârșirea infracțiunii³³⁵.

2. După numărul de persoane la care urmează să se facă percheziția, aceasta poate fi individuală sau de grup, situație întâlnită frecvent în cazul participației³³⁶.

Individuală (unică) poate fi numită percheziția care se efectuează numai la o adresă în cazul cercetat, numai la o persoană de către o echipă a reprezentanților organului de urmărire penală.

Percheziția în grup este o operațiune tactică constituită din mai multe percheziții efectuate concomitent la diferite persoane, la diverse adrese sau la o singură persoană, dar în diferite locuri separate (apartament, vilă, garaj) în aceeași cauză penală³³⁷.

3. După persoanele participante: 1) **percheziții la care participă numai organele de urmărire penală;** 2) **percheziții la care participă și specialiști**³³⁸.

4. Perchezițiile mai pot fi clasificate în **primare** sau **repetate**, ultima variantă fiind specifică împrejurărilor în care rezultatele primei percheziții au fost negative sau condițiile de efectuare au fost improprie (situație întâlnită la percheziția locurilor deschise, efectuată în condiții meteorologice neprielnice)³³⁹.

Percheziția primară se efectuează pentru prima dată unei persoane sau într-un anumit loc.

La **repetarea percheziției** se recurge, de obicei, când au apărut dubii privind calitatea și complexitatea percheziției primare sau în cazul obținerii datelor operative despre locul aflării obiectelor mascate, despre legătura cauzală a unor obiecte neridicate la percheziția primară cu fapta prejudiciabilă. De asemenea, se recurge uneori la repetarea percheziției în calitate de procedeu tactic. Aceasta are loc atunci când au parvenit anumite informații precum că persoanele respective, crezând că ancheta a pierdut interesul față de ele după percheziția primară, pentru care s-au

³³⁵ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., p.445.

³³⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.497.

³³⁷ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., p.447.

³³⁸ Cârjan Lazăr, *Compendiu de Criminalistică*, op.cit., p.286.

³³⁹ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.497.

pregătit ascunzând lucrurile în afara domiciliului, le-au întors, considerând pericolul trecut³⁴⁰.

5. După timpul de efectuare: 1) **percheziții efectuate în timpul zilei**; 2) **percheziții efectuate în timpul nopții**³⁴¹.

6. Potrivit legislației în vigoare, *percheziția se efectuează în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală și numai cu autorizația judecătorului de instrucție*. Aceasta este varianta clasică, când organul de urmărire penală din timp prezintă materialele respective procurorului și acesta întocmește un demers care apoi, cu materialele menționate, se remite judecătorului de instrucție, acesta eliberând autorizația sus-numită.

Însă în practica apar situații de delict flagrant, când în virtutea operativității este imposibilă obținerea imediată a autorizației respective și atunci organele de urmărire penală sunt puse în situații dificile. În aceste cazuri, legiuitorul a permis ca percheziția să fie efectuată în baza unei **ordonanțe motivate, fără autorizația judecătorului de instrucție**, urmând ca apoi, îndată după terminarea percheziției, dar nu mai târziu de 24 de ore, materialele obținute în urma percheziției împreună cu reflectarea motivelor acestora să fie prezentate judecătorului de instrucție. Cel din urmă verifică legalitatea percheziției efectuate și confirmă rezultatul acestei acțiuni de urmărire penală prin rezoluție sau recunoaște percheziția ca fiind ilegală³⁴².

11.6 Fixarea rezultatelor percheziției și a ridicării de acte sau obiecte

Consemnarea activităților efectuate cu ocazia percheziției sau ridicării de obiecte și documente și a rezultatelor obținute se face prin proces-verbal, acesta constituind principalul mijloc de materializare a acestor activități și, totodată, mijloc de probă în procesul penal.

³⁴⁰ Gheorghiuță Mihail, Crijanovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, op.cit., p.103.

³⁴¹ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., p.286.

³⁴² Gheorghiuță Mihail, Tratat de Criminalistică, op.cit., p.446.

Procesul-verbal va trebui să cuprindă, în primul rând, mențiunile prevăzute în art. 260 CPP al RM, cum sunt locul și data efectuării acțiunii de urmărire penală; funcția, numele și prenumele persoanei care întocmește procesul-verbal; numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunii de urmărire penală, iar, dacă este necesar, și adresele lor, obiecțiile și explicațiile acestora; data și ora începerii și terminării acțiunii de urmărire penală; descrierea amănunțită a faptelor constatate și a măsurilor luate în cadrul efectuării acțiunii de urmărire penală.

De asemenea, procesul-verbal al percheziției sau ridicării trebuie să cuprindă:

- mențiunea că celor prezenți li s-au explicat drepturile și obligațiile lor prevăzute de Codul de procedură penală, precum și declarațiile făcute de aceste persoane;
- precizarea că persoanei la care se face percheziția sau ridicarea i s-a prezentat ordonanța de efectuare a acestor acțiuni, fiindu-i înmănată, totodată, copia de pe ordonanța respectivă. După caz, se va indica și faptul familiarizării acestei persoane cu autorizarea judecătorului de instrucție;
- mențiune despre legitimarea persoanelor găsite în imobil;
- precizarea faptului că persoanei la care urmează să se facă percheziția sau ridicarea i s-a solicitat să predea obiectele sau documentele menționate în ordonanța respectivă;
- răspunsul dat la solicitarea reprezentantului organului de urmărire penală de a preda obiectele și documentele. Descrierea acestora în cazul în care ele au fost predate sau în cazul în care au fost ridicate forțat în urma refuzului persoanei la care se face ridicarea de a le preda benevol;
- numărul încăperilor, anexelor și spațiilor supuse percheziției, în cazul refuzului de a preda obiectele și documentele indicate în ordonanța de percheziționare sau a lipsei acestora la locul indicat în ordonanță de efectuare a ridicării de obiecte și documente;

-
- rezultatul căutarilor, enumerarea (în procesul-verbal sau în lista anexată) a obiectelor și documentelor descoperite, locul de aflare sau de ascundere a acestora și în ce împrejurări ele au fost descoperite;
 - indicarea cu exactitate a numărului de obiecte și documente descoperite, a măsurilor, cantitățile, elementelor lor caracteristice individuale de identificare (forma, culoarea, marca, seria, urme specifice de folosire etc.) și, pe cât e posibil, a valorii lor;
 - consemnarea acțiunilor de încălcare a ordinii de către persoanele la care se efectua percheziția sau ridicarea ori de către alte persoane, precum și a încercărilor de a distruge sau a ascunde obiectele sau documentele căutate, măsurile întreprinse de reprezentantul organului de urmărire penală;
 - precizarea că obiectele și documentele descoperite au fost arătate persoanei la care se face percheziția sau ridicarea, altor persoane prezente la efectuarea acțiunii de urmărire penală, au fost însemnate spre neschimbare, împachetate și sigilate;
 - mențiune expresă că în afara obiectelor și documentelor, descoperite și descrise în procesul-verbal, din locuință nu s-a mai ridicat nimic altceva;
 - mențiunea privind efectuarea, în cadrul realizării acțiunii de urmărire penală, a fotografierii, înregistrării video, privind mijloacele tehnice utilizate, condițiile și modul de aplicare a lor, obiectele față de care au fost aplicate aceste mijloace, rezultatele obținute, precum și mențiunea că, înainte de a se utiliza mijloacele tehnice, despre aceasta s-a comunicat persoanelor care participă la efectuarea acțiunii de urmărire penală;
 - mențiunea privind împachetarea și sigilarea obiectelor și documentelor ridicate și semnarea pachetelor sigilate de către persoana care a efectuat percheziția sau ridicarea;
 - obiectiile și declarațiile făcute de persoanele la care s-a efectuat percheziția sau ridicarea de obiecte și documente, precum și de specialiștii, interpreții, reprezentanții, apărătorii care au asistat la acțiunile organului de urmărire penală.

În procesul-verbal de examinare și ridicare a corespondenței sechestrare, în particular, se indică:

- de către cine, unde, când a fost examinată, ridicată corespondența sechestrată sau dispusă înmânarea acesteia adresatului, genul corespondenței;
- de pe care corespondență au fost făcute copii;
- ce mijloace tehnice au fost utilizate și ce s-a depistat;
- mențiunea privind prevenirea tuturor participanților și a celor prezenți la această acțiune procesuală despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informației cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută în art.178 și 315 CP al RM.

Procesul-verbal de percheziție sau ridicare se aduce la cunoștință tuturor persoanelor care participă la efectuarea acestor acțiuni procesuale și sunt prezente la efectuarea lor, fapt care este confirmat prin semnătura fiecăreia dintre ele.

Copia de pe procesul-verbal al percheziției sau ridicării se înmânează, contra semnătură, persoanelor la care au fost efectuate aceste acțiuni procesuale sau unui membru adult al familiei lor, iar în cazul absenței lor – reprezentantului autorității executive a administrației publice locale și li se explică dreptul și modul de contestare acestor acțiuni procesuale.

Dacă percheziția sau ridicarea s-a efectuat în sediul unei întreprinderi, instituții, organizații sau unități militare, copia de pe procesul-verbal se înmânează reprezentantului acestora.

Alături de procesul-verbal, ca mijloace tehnice auxiliare de fixare a rezultatelor percheziției și ridicării de obiecte și documente, se mai folosește fotografierea și înregistrarea video. Când este necesar, se execută schițe și desene ale locului percheziției³⁴³.

³⁴³ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., op.cit., pp.102-104.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., Drept Procesual Penal Ediția a III-a, Editura: „Cartea Juridică”, Chișinău 2009.
2. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, Editura: Universul Juridic, București 2015.
3. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
4. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.
5. Gheorghită Mihail, Crijanovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 2021.
6. Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009.
7. Gheorghită Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
8. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Mâine, București 2004.
9. Doraș Simion, Criminalistica, Vol.II, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 1999.
10. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
11. Alămoreanu Sorin, Criminalistica: Note de curs, Cluj Napoca 2012.
12. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Explicați esența și importanța reconstituirii și a percheziției și ridicării de acte sau obiecte ca acte de urmărire penală.
2. Evidențiați normele procesual penale care reglementează reconstituirea, percheziția și ridicarea de acte sau obiecte.

Tema 12: Tactica prezentării pentru recunoaștere

12.1 Noțiuni generale **12.2** Prezentarea persoanelor pentru recunoaștere **12.3** Prezentarea cadavrului pentru recunoaștere **12.4** Prezentarea obiectelor și animalelor pentru recunoaștere

12.1 Noțiuni generale

Prezentarea spre recunoaștere constituie un procedeu de obținere a declarațiilor pe parcursul căruia unei persoane i se prezintă altă persoană sau obiecte cu scopul constatării asemănărilor sau deosebirilor cu persoanele sau obiectele observate în împrejurări ce au legătură cu obiectul probatoriului. Legea procesual-penală nu enumeră exhaustiv categoriile de obiecte care pot fi prezentate spre recunoaștere. În funcție de caz acestea pot fi atât corpurile delictive cât și terenuri, construcții, texte etc.³⁴⁴.

Stabilirea sub toate aspectele a împrejurărilor unei fapte penale, a modului în care s-a activat și a persoanelor implicate reclamă efectuarea la timp și în mod judicios, sub aspect tactic, a activităților de urmărire penală prevăzute în lege în vederea administrării probelor, identificării și demascării făptuitorului.

Printre activitățile de urmărire aplicate frecvent în cercetarea actelor penale, în special a celor cu caracter violent, se înscrie și prezentarea spre recunoaștere, activitate a cărei finalitate, după cum demonstrează practica, contribuie în mod direct la stabilirea faptuitorului, a modului de operare și a împrejurărilor în care s-a activat.

În esență, **prezentarea spre recunoaștere** – *constă în înfățișarea martorului, victimei, bănuțului sau învinutului, a persoanelor și obiectelor aflate într-un anumit raport de legătură cu infracțiunea săvârșită, în vederea stabilirii dacă acestea sunt aceleași cu cele*

³⁴⁴ Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., op.cit., p.232.

percepute anterior în împrejurări, direct sau indirect, legate de activitatea ilicită a făptuitorului sau a altor persoane implicate.

Din perspectiva psihologică, recunoașterea constă în perceperea persoanei sau obiectului ce se prezintă și compararea acestora cu imaginile memoriale ale persoanelor și obiectelor cu care cel chemat să recunoască a contactat anterior, în legătură cu fapta în cauză sau în alte împrejurări, în vederea stabilirii identității, asemănării sau deosebirii lor³⁴⁵.

Procesul psihic de recunoaștere este o formă a reactivării, care este marcat, în prima fază, de fenomenul **déjà vu**, adică senzația de a mai fi văzut persoana sau obiectul care se prezintă pentru recunoaștere. Se impune însă ca fenomenul **déjà vu** să fie localizat în spațiu și timp, proces influențat de factori subiectivi (vârstă, inteligență, organe de simț, atenție, stări de oboseală, tulburări psihice) și factori obiectivi (durata, percepția, condițiile de vizibilitate existente în momentul percepției, elementele de asemănare între diferite categorii de persoane și obiecte).

Aceste elemente sunt deosebit de importante, astfel că prezentarea pentru recunoaștere nu trebuie să fie influențată de elemente de sugestie, chiar indirecte.

Se știe însă din practică, și s-a dovedit experimental, că recunoașterea este extrem de dificilă. Cel care nu are obișnuința de a se orienta în spațiu greșește adesea la precizări topografice, iar în privința identificării unor persoane văzute numai o singură dată și numai câteva clipe cât a durat participarea martorului la actul infracțional – posibilitățile de recunoaștere ale unui om obișnuit sunt foarte limitate ³⁴⁶.

Importanța prezentării pentru recunoaștere. Prezentarea pentru recunoaștere este o activitate cu caracter practic destinată identificării unor persoane, cadavre sau obiecte, de către anumite persoane, cum sunt, de exemplu, martorii care le-au perceput în împrejurări determinate de săvârșirea unei infracțiuni sau a unui alt fapt juridic cu implicații penale.

³⁴⁵ Doraș Simion, Criminalistică, op.cit., p.427.

³⁴⁶ Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.281-282.

Pe lângă numeroasele metode și mijloace științifice, pe care tehnica criminalistică le pune la îndemâna organelor judiciare pentru identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor, în acest caz putem vorbi și de existența unei metode de identificare proprii tacticii criminalistice, pe baza căreia diverși subiecți procesuali (martori, persoane vătămate, uneori chiar infractori) sunt chemați să recunoască persoane sau obiecte având o anumită legătură cu o cauză penală.

În esență, ne aflăm în fața unui proces memorial de identificare a unor indivizi sau lucruri percepute, cunoscute anterior. Facem această precizare și în ideea prevenirii oricărei confuzii între procesul psihic de recunoaștere, ca formă a reactivării și noțiunea de recunoaștere în accepțiunea sa juridică, respectiv de mărturisire.

Prezentarea pentru recunoaștere are o importanță egală cu importanța activității de ascultare propriu-zisă a oricărui subiect procesual care are cunoștință despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la soluționarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracțiuni.

Este firesc și obligatoriu ca prezentarea pentru recunoaștere să se supună prevederilor procedurale incidente ascultării martorilor și, totodată, datorită particularităților și importanței sale, să fie efectuată pe baza unor reguli tactice specifice³⁴⁷.

Scopul criminalistic al prezentării spre recunoaștere.

- analiza criminalistică a raporturilor de cauzalitate și de altă natură dintre situația în care a fost săvârșită o infracțiune și modul de comitere a infracțiunii;
- analiza criminalistică a relațiilor de cauzalitate și de altă natură dintre metoda de pregătire și modul de comitere a infracțiunii;
- analiza criminalistică a relațiilor de cauzalitate și de altă natură dintre metoda săvârșirii și metoda disimulării unei infracțiuni;
- analiza criminalistică a relațiilor de cauzalitate și de altă natură dintre modalitatea de comitere a infracțiunii și personalitatea infractorului;

³⁴⁷ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.533-534.

- analiza criminalistică a relațiilor de cauzalitate și de altă natură dintre situația incidentului și mecanismul infracțiunii, inclusiv a legăturilor dintre acțiunile făptuitorului și ale altor complici ai infracțiunii, reflectate în situația incidentului;

- analiza criminalistică a relațiilor cauzale și de altă natură dintre metoda infracțiunii (în infracțiunile intenționate) și mecanismul infracțiunii;

- analiza criminalistică a raporturilor de cauzalitate și de altă natură dintre mecanismul infracțiunii și metoda de tănuire a infracțiunii.

Scopul criminalistic al prezentării spre recunoaștere este mediat de cunoașterea relațiilor cauză-efect și a altor relații, care se reflectă la nivelul circumstanțelor care caracterizează elemente semnificative din punct de vedere criminalistic³⁴⁸.

Tipuri de prezentare spre recunoaștere.

a. în funcție de obiectul prezentat:

- prezentare pentru recunoaștere a persoanelor vii;
- prezentarea pentru recunoaștere a cadavrului;
- prezentare pentru recunoaștere a obiectelor și documentelor;
- prezentare pentru recunoaștere terenurilor și a încăperilor;
- prezentare pentru recunoaștere a animalelor.

Nu pot fi obiecte prezentate spre recunoaștere: măștile, mulajele și desenele acestora, deoarece nu sunt reflectări obiective ale aspectului exterior al obiectului.

b. după proprietățile obiectelor prezentate pentru recunoaștere:

- după aspectul exterior;
- după fotografii;
- după voce;
- prin atingere (pipăit).

c. în funcție de natura și tipul caracteristicilor distinctive:

- conform caracteristicilor statice;

³⁴⁸ Князьков А.С., КРИМИНАЛИСТИКА: Курс лекций / Под ред. проф. Н.Т. Ведерникова. - Томск: Изд-во «ТМЛ-Пресс», с.713.

-
- conform caracteristicilor dinamice.

d. după subiecții, care efectuează prezentarea spre recunoaștere:

- ofițerul de urmărire penală;
- procuror;
- judecător.

e. în dependență de statutul procesual al persoanei:

- martor;
- parte vătămată;
- bănuțit;
- învinuit.

f. după trăsăturile subiecților, care recunosc:

- prezentarea spre recunoaștere de către minori și adulți;
- prezentarea spre recunoaștere de către o persoană cu dizabilități fizice (vedere slabă, auz etc.)³⁴⁹.

Necesitatea în prezentarea persoanelor spre recunoaștere apare în cazurile când la audierea martorului, victimei, bănuțitului, învinuitului, acestea declară că:

- a văzut persoana respectivă sau i-a auzit vocea prima oară în legătură cu evenimentul infracțional;
- este cunoscut cu persoana pe care a văzut-o, dar nu-i știe numele sau o numește nu așa cum și-a prezentat numele cetățeanul despre care a făcut depoziții la audiere;
- se cunoaște cu persoana dată, însă cea din urmă neagă la audiere că sunt cunoscute³⁵⁰.

Prezentarea spre recunoaștere trebuie efectuată cu respectarea următoarelor reguli:

- acțiunea dată poate fi efectuată doar după audierea persoanei care urmează să recunoască obiectul prezentat și întocmirea procesului-

³⁴⁹ Сотникова К.И., Криминалистика: учебник, Изд-во СПб ун-та МВД России. - СПб.: ООО «Р-КОПИ», 2020, с.170.

³⁵⁰ Gheorghită Mihail, Crijanovski Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, op.cit., p.230.

verbal respectiv, în care sunt stipulate semnalmentele persoanei sau obiectului memorizat, locul și condițiile în care acesta a fost observat etc.;

- de la persoana audiată, care a descris semnalmentele obiectului interesat, trebuie de obținut acordul său de a participa la acțiunea dată, întrebându-o dacă ea poate și dorește să recunoască persoana sau obiectul despre care a dat declarații. În caz contrar, aceasta intenționat poate indica alt obiect;

- obiectul ce urmează a fi identificat trebuie prezentat împreună cu alte obiecte: la recunoașterea persoanei se prezintă cel ce urmează a fi identificat împreună cu cel puțin patru asistenți procedurali, de același sex, toți asemănători la exterior; obiectele materiale la fel asemănătoare, cel ce urmează a fi recunoscut cu cel puțin alte două obiecte omogene; cadavrul, unele părți ale acestuia, precum și obiectele de anticariat sau alte obiecte pentru care este imposibil de a alege și prezenta analogul, recunoașterea poate fi făcută după exemplar unic;

- în cazul prezentării spre recunoaștere a persoanei vii (în natură) ea se prezintă celui care urmează să o identifice în afara spațiului vizibilității celui care urmează a fi recunoscut:

- în cazul în care cel chemat spre a face recunoașterea este martor sau parte vătămată, el este prevenit despre răspunderea penală prevăzută în art.313 Cod penal al RM pentru refuzul de a face declarații și răspunderea penală prevăzută în art.312 Cod penal al RM, pentru declarațiile mincinoase, precum și despre dreptul de a nu face declarații împotriva sa și împotriva rudelor sale apropiate;

- atunci când spre recunoaștere se prezintă persoana vie, acestuia i se propune primul să ocupe locul preferat dintre cele pregătite pentru participanți (de obicei 5 locuri). La dorința lui el poate schimba locul ori de câte ori va dori;

- persoanele și obiectele pregătite spre recunoaștere trebuie fotografiate în grup cum au fost prezentate identificatorului și poza respectivă anexată la procesul-verbal;

- în caz de recunoaștere, identificatorului i se solicită să dea explicații după care semnalmente particulare el a identificat persoana, obiectul respectiv;

-
- după recunoaștere, identificatorului i se spune numele și prenumele persoanei identificate;
 - indiferent de rezultatul acestei acțiuni de urmărire penală, trebuie întocmit un proces-verbal, conform prevederilor art.260 și 261 CPP al RM. Persoanele participante la acțiunea dată semnează acest document cu excepția celui recunoscut;
 - nu se admite repetarea prezentării spre recunoaștere a persoanei de către aceeași persoană după aceleași particularități, dacă ea prima dată n-a putut recunoaște;
 - în cazul în care persoana chemată ca identificator n-a recunoscut obiectul identificării, indicând la o altă persoană, după finalizarea acțiunii procesuale și semnarea procesului-verbal, el trebuie audiat repetat în scopul stabilirii motivului nerecunoașterii;
 - atunci când se recurge la recunoașterea persoanei după fotografie, trebuie respectate aceleași reguli, în sensul că fotografia celui ce urmează a fi recunoscut să fie plasată pe o planșă fotografică printre alte patru fotografii ale unor persoane cu semnalmente asemănătoare.

Pentru ca prezentarea spre recunoaștere să fie încadrată în limitele legii și să fie realizat scopul scontat, trebuie să existe cumulativ următoarele condiții:

- existența unui dosar penal;
- existența subiectului pentru recunoaștere, adică a persoanei ce urmează în cadrul acestui act să efectueze identificarea³⁵¹.

12.2 Prezentarea persoanelor pentru recunoaștere

Prezentarea persoanelor pentru recunoaștere se face în scopul identificării infractorului, a victimei sau a martorilor. Persoana care urmează să facă recunoașterea se ascultă în prealabil cerându-i-se să precizeze după ce trăsături distincte sau prin ce activitate ar putea să identifice persoana văzută anterior. De asemenea, i se solicită să specific de la ce distanță și în ce condiții de iluminare ori de altă natură a văzut-o

³⁵¹ Gheorghită Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., pp.615-616.

și aproximativ în cât timp, ce activități s-au desfășurat în clipele respective, dacă au mai fost și alte persoane într-un loc cu persoana în cauză³⁵².

Recunoașterea făptuitorului sau a victimei, aceștia constituind obiectul activității în cauză, se efectuează, în majoritatea cazurilor, după **înfățișare, mers, voce și vorbire**.

Recunoașterea după **înfățișare** și după **mers** se realizează în baza **percepției vizuale**, iar după **voce și vorbire** – a celei **auditive** mai puțin perfecte, ceea ce explică aplicarea ei mai puțin frecventă.

În cazul recunoașterii persoanei după înfățișare se face analiza comparativă a semnalmentelor persoanei prezentate cu cele ale persoanei cu care martorul, sau altă persoană chemată să recunoască, a contactat în timpul săvârșirii faptei penale sau în alte împrejurări similare. Dacă semnalmentele persoanei ce se prezintă coincid, persoana chemată să recunoască poate afirma că aceasta este persoana cu care a contactat.

Printre semnalmentele pe care se sprijină, de obicei, declarațiile celor chemați să recunoască persoane, pe primul plan se află trăsăturile anatomice (statice), cum ar fi: constituția fizică, culoarea tenului (uneori și a ochilor), culoarea și natura părului, formele anatomice ale capului, aspectul feței, dimensiunile elementelor constitutive ale acesteia, în special ale nasului și zonei bucale.

Recunoașterea este sigură în cazul în care caracteristicile anatomice se manifestă evident sau au anumite infirmități, defecte, semne și variații morfologice, dobândite ereditar, în urma unor maladii, intervenții medicale etc. În anumite situații pot prezenta importanță și semnalmentele funcționale, particularitățile dinamice, cum ar fi: ținuta corpului, poziția capului, privirea, ticurile și gesticulația specifică, modul tipic de a exercita anumite acțiuni (de a se prezenta, de a-și aranja părul, haina, de a aprinde sau stinge țigara), alte forme condiționate de diverse deprinderi individuale.

Un rol important în recunoașterea unei persoane după înfățișare îl pot avea obiectele de îmbrăcăminte, specifice după factură, model, felul și culoarea materialului din care sunt confecționate, precum și alte

³⁵² Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., pp.306-307.

obiecte avute asupra ei, purtate permanent (ceas, bijuterii) sau folosite ocazional (ochelari, baston), ce reprezintă elemente caracteristice de natură să fie percepute cu siguranță și, în consecință, să contribuie esențial la recunoaștere³⁵³.

La desfășurarea prezentării spre recunoaștere a persoanelor **după semnalmentele exterioare (stative)** ofițerul de urmărire penală trebuie să fie asistat de cel puțin un coleg: unul din ei, de obicei, cel ce ajută, se va afla în încăperea (spațiul) unde printre alte persoane (asistenți procedurali) va fi prezentată și persoana care urmează a fi identificată, iar altul (cel ce efectuează acțiunea data) se va afla într-un birou alăturat împreună cu cel ce este chemat să recunoască³⁵⁴.

Aceste acțiuni de organizare sunt urmate de efectuarea prezentării propriu-zise spre recunoaștere. Dacă este vorba de recunoașterea unei persoane, atunci, potrivit art.116 alin.(3) din CPP al RM, „persoana care trebuie recunoscută este prezentată celui care urmează să o recunoască în afara spațiului vizibilității celui care urmează a fi recunoscut”. Cu alte cuvinte, această acțiune de urmărire penală trebuie să fie efectuată în condiții care nu i-ar permite celui prezentat spre recunoaștere să-l vadă pe cel care efectuează recunoașterea³⁵⁵.

Persoanele invitate vor primi explicații despre actul la care iau parte și, totodată, li se va pune în vedere că nu au voie să vorbească sau să-și facă semne. În continuare, persoanei de identificat i se va cere să ocupe un loc în cadrul grupului, cum crede ea, pentru a se preveni orice suspiciune referitoare la obiectivitatea recunoașterii. Este invitată apoi persoana stabilită pentru efectuarea recunoașterii și care, până în acest moment, a așteptat într-o încăpere alăturată, astfel încât să nu aibă posibilitatea să vadă dinainte pe cei care formează grupul. Dacă această persoană are calitatea de martor sau parte vătămată, se previne despre răspunderea penală prevăzută de art. 312 și 313 CP al RM. Organul judiciar cere martorului să examineze persoanele din grup și să declare dacă recunoaște vreuna dintre ele. Dacă martorul solicită, pentru

³⁵³ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.436.

³⁵⁴ Gheroghiță Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., p.623.

³⁵⁵ Didăc Veaceslav, Unele aspecte teoretice și practice privind tactica prezentării spre recunoaștere, în *Revista Institutului Național al Justiției*, nr.1-3, Chișinău 2007, p.93.

înlăturarea unor dubii, ca persoanelor din grup să execute anumite mișcări care îi pot facilita recunoașterea, cel care conduce recunoașterea va indica persoanelor respective să facă aceste mișcări (schițarea unor gesturi, întoarcerea capului, efectuarea unor pași etc).

Pe parcursul recunoașterii, este interzis să se pronunțe numele vreunei persoane sau să se facă anumite gesturi care pot fi interpretate ca elemente de sugestie. **Dacă martorul recunoaște persoana prezentată**, va trebui să se refere la elementele caracteristice de care s-a servit pentru recunoaștere, toate aceste aspecte fiind menționate în procesul-verbal. În procesul-verbal vor fi menționate și datele de identificare ale persoanei recunoscute, aceasta urmând să fie ascultată separat în legătură cu recunoașterea sa.

Nu trebuie să surprindă, însă, faptul că martorul sau victima nu oferă cu suficientă precizie elementele de care s-a servit ori la care s-a raportat pentru recunoașterea persoanei, la felul cum, în faza ascultării prealabile, nu a făcut un portret vorbit convingător al celui recunoscut.

În ipoteza în care **martorul nu recunoaște persoana prezentată**, pot fi avute în vedere cel puțin două alternative:

a. Martorul sau victima a identificat persoana, dar a evitat s-o declare în momentul recunoașterii, informând despre aceasta ulterior organul judiciar. În această situație trebuie să se stabilească cu exactitate motivele reținerii, după care recunoașterea va fi reluată în aceleași condiții și același grup de persoane.

b. Martorul nu a recunoscut persoana fie că nu a avut suficiente elemente de identificare pe care să se bazeze; fie că, pur și simplu, în grup a fost introdusă o altă persoană decât cea căutată. În această alternativă (excluzând ipoteza introducerii în grup a unei alte persoane decât cea percepută inițial de martor), în care persoana nu a fost recunoscută din cauza insuficienței caracteristicilor de identificare fixate în memoria martorului, organul judiciar va trebui să se orienteze după varianta potrivit căreia persoana, deși nerecunoscută, este totuși prezentă în grup.

Pentru evitarea unor astfel de situații, **este recomandabil ca martorului sau victimei să i se indice să nu declare imediat că nu recunoaște persoana**. El va fi solicitat să aștepte, până la scoaterea

grupului din încăpere, după care, în prezența martorilor asistenți, va face declarația cu privire la recunoașterea sau nerecunoașterea persoanei.

La efectuarea prezentării pentru recunoaștere a persoanelor, mai este necesar să fie avute în vedere următoarele reguli:

- Persoana care urmează să fie recunoscută de mai mulți martori: va fi prezentată separat, fiecăruia dintre aceștia, în aceleași condiții și în același grup de persoane, dar în care își va schimba locul după fiecare prezentare.

- Dacă sunt mai multe persoane care urmează să fie recunoscute de un singur martor, acestea vor fi prezentate pe rând, în grupuri având de fiecare dată altă alcătuire³⁵⁶.

Recunoașterea persoanelor după fotografii. Conform legislației procesual penale în vigoare recunoașterea persoanelor după fotografii este efectuată când este imposibilă prezentarea pe viu. În doctrina criminalistică sunt exprimate opiniile conform cărora este posibilă acest gen de prezentare spre recunoaștere: 1) când persoana care trebuie prezentată spre recunoaștere se ascunde de organele de urmărire penală; 2) când persoana care trebuie prezentată se opune acestei acțiuni de urmărire penală; 3) în cazul identificării personalității cadavrului neidentificat; 4) dacă bănuitul poate recunoaște persoana vătămată, dar acesta a decedat sau se află în stare gravă; 5) dacă persoana care recunoaște se află departe de locul unde a demarat investigarea cazului; 6) când la ofițerul de urmărire penală sunt fotografii cu diferite persoane (ridicate în cadrul acțiunilor de urmărire penală în care poate fi persoana căutată, dar care nu este cunoscută ofițerului de urmărire penală).

De asemenea, pot fi atribuite situațiile când: doar cu ajutorul fotografiei se reușește asemănarea persoanelor prezentate spre recunoaștere (de exemplu, bănuitul are păr de culoare roșcată aprins, îi lipsește un ochi); la bănuitul, după ce a avut loc fapta, când a fost perceput de partea vătămată, martor, i s-a modificat exteriorul (a suferit o arsură a feței ca urmare suportând o operație plastică); obiectul trebuie

³⁵⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.538-539.

prezentat spre recunoaștere mai multor persoane aflate în localități diferite³⁵⁷.

La recunoașterea persoanelor se folosesc atât fotografiile semnalmentelor executate conform regulilor fotografei de recunoaștere, cât și cele speciale predestinate să servească ca rechizite în actele de identitate și în alte documente prevăzute cu fotografii. Achiziționarea acestor fotografii nu reprezintă dificultăți, ele putând fi cerute sau ridicate, respectiv, din cartotecile de evidență criminalistică și din cele de pașaportizare a populației. Se pot folosi și alte genuri de fotografii ca, de exemplu, cele executate de către profesioniști în domeniul fotografiei artistice și chiar de amatori în condiții tehnice rudimentare. Trebuie însă avut în vedere că, datorită modului de expunere și prelucrare a imaginii, aceste fotografii, de multe ori, redau înfățișarea persoanei cu denaturări de natură să zădărnicească recunoașterea. De exemplu, la fotografia comercială se aplică operații de retușare în vederea atenuării sau chiar camuflării ridurilor, petelor, cicatricelor și a altor particularități individuale utile identificării prin recunoaștere³⁵⁸.

Pentru ca recunoașterea după fotografii să ducă la obținerea rezultatului scontat, se procedează după cum urmează:

- se selectează 4-5 fotografii, care să reprezinte indivizi cu caracteristici de identificare asemănătoare;
- între aceste fotografii se așează fotografia celui a cărui identitate trebuie stabilită;
- fotografiile se lipesc, se aranjează pe un carton alb, se ștampilează și se numerotează;
- se întocmește o notă, în care se menționează numele, prenumele și alte date de identitate ale persoanei reprezentate în fiecare fotografie, aceasta fiind anexată la materialele dosarului penal;
- planșa cu fotografii se prezintă persoanei care urmează să recunoască, solicitându-i-se să arate dacă recunoaște vreo persoană și să

³⁵⁷ Bulai Iurie, Bazele Științifice, Pregătirea și Efectuarea Prezentării spre recunoaștere, Teză de Doctorat, Chișinău 2015, p.116.

³⁵⁸ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., p.441.

indice numărul fotografiei în care este reprezentată persoana recunoscută.

Modul de desfășurare a acestei activități și rezultatul obținut se consemnează în procesul-verbal, la el atașându-se planșa cu fotografia³⁵⁹.

Recunoașterea persoanei după voce sau vorbire. Întru-un șir de situații, persoana ce oferă depoziții cu privire la circumstanțele comiterii infracțiunii specifică posibilitatea recunoașterii infractorului (sau altui complice) nu după semnalmente și particularitățile exteriorului, ci anume după voce (timbru, tonalitate sunetelor, particularitățile dicției, aspectele dialectului reflectat în pronunțarea cuvintelor, infractorii, deseori, își maschează fața cu o mască, fular, batistă etc. În așa circumstanțe, recunoașterea după față, de regulă, este extrem de dificilă sau, practic imposibilă deși s-au înregistrat cazuri când recunoașterea este posibilă³⁶⁰.

Fundamentul științific al acestei modalități de identificare îl constituie însușirile principale ale vocii și vorbirii de a se exterioriza printr-o seamă de particularități individuale caracteristice persoanei. Într-adevăr, datorită specificului aparatului respirator, elementelor ce alcătuiesc aparatul vocal, nivelului de cunoaștere a limbii, fiecare persoană se deosebește după intensitatea, tembrul și tonul vocii, structura și calitatea vorbirii, precum și după limbajul folosit. Vocea poate fi clară, înfundată, răgușită, nazalizată, guturală, iar vorbirea, la rândul ei, rapidă, lentă, clară, peltică, învâlmășită sau bâlbâită, cu anumite forme de pronunțare defectuoasă a unor sunete sau cuvinte. În procesul vorbirii poate fi utilizat un limbaj specific după stil, modul de exprimare, alcătuirea frazelor și, firește, după fondul lexical, termeni de profesie, regionalisme, unități lexicale din alte limbi. Unele persoane vor comite în vorbire erori gramaticale, ca, de exemplu, pronunțarea incorectă a cuvintelor ș.a.³⁶¹.

Recunoașterea persoanei după voce sau vorbire presupune, în mod firesc, separarea martorului de persoanele din grupul alcătuit în acest

³⁵⁹ Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., *Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs*, op.cit., pp.83-84.

³⁶⁰ Bulai Iurie, op.cit., p.117.

³⁶¹ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.443.

scop. Pentru asigurarea obiectivității recunoașterii, se vor crea condiții de audibilitate cât mai apropiate de cele în care martorul a perceput vocea și vorbirea persoanei de identificat.

De exemplu, se va asigura un zgomot de fond apropiat de cel inițial, obstacole de o grosime sau densitate asemănătoare (pereți, uși, plafoane ș.a.). Totodată, se va indica persoanelor să pronunțe cu aceeași intensitate cuvintele sau expresiile auzite inițial de către martor.

Organul judiciar trebuie să fie pregătit să prevină posibilele încercări de disimulare ale persoanei suspecte prin modificarea vocii și vorbirii, știind că este ascultat tocmai în acest scop. Dacă există indicii că este posibilă o astfel de disimulare, organul judiciar nu trebuie să aducă la cunoștința persoanei de identificat de ce este ascultată.

Într-o astfel de ipoteză, organul judiciar trebuie să încerce să orienteze discuția spre o temă apropiată de faptele cercetate, determinând indirect persoana de identificat să folosească o parte din cuvintele sau expresiile percepute anterior. Desigur că martorilor asistenți li se va aduce la cunoștință aceste motive. Procedul este aplicabil în cazul bănuiților sau învinuiților, îndeosebi în ipoteza în care se dovedesc a fi nesinceri, persistând în negarea sau nerecunoașterea învinuirii care li se aduce³⁶².

Prezentarea spre recunoaștere a persoanelor după mers. Constituie, sub aspect tactic, o formă aparte de identificare a persoanelor, într-un mod sau altul, implicate în activitatea infracțională. La această formă se recurge în cazul în care martorul sau victima declară că au perceput mersul specific al infractorului, care activa mascat (cu fața acoperită) ori se deplasa spre sau de la fața locului, condiții în care perceperea trăsăturilor feței era cu neputință (părăsea locul faptei în direcția opusă).

Mersul, ca formă de activitate umană, reprezintă, după cum este cunoscut, mișcări coordonate necesare deplasării în spațiu. La baza acesteia se află deprinderile obținute de fiecare individ, ca urmare a unui îndelungat proces de învățare. Procesul de formare a deprinderilor de a merge este influențat de tipul sistemului nervos central, de

³⁶² Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.540.

caracteristicile anatomice ale membrelor inferioare, de condițiile în care se realizează exercițiile de deplasare în spațiu, de alți factori obiectivi și subiectivi care, în cele din urmă, contribuie la elaborarea unui mers individual pentru fiecare persoană. Individualitatea mersului se exteriorizează prin poziția și formele proprii de mișcare a corpului, inclusiv a capului, mâinilor, taliei, elemente caracteristice care pot fi lesne percepute și memorizate, mai ales dacă ele se deosebesc de cele ale mersului majorității persoanelor, ca în cazul șchiopătării, târârii unui picior ș.a.

Prezentarea spre recunoaștere după mers se efectuează potrivit regulilor generale prevăzute pentru aceste activități (prezentarea în grup, prezența martorilor asistenți, ascultarea preliminară a persoanei care trebuie să recunoască), dar cu respectarea unor cerințe specifice, și anume:

- pentru a preîntâmpina eventualele încercări de a denatura mersul, este indicat ca persoanele din grupul prezentat spre indentificare, inclusiv cea care va fi recunoscută, să se deplaseze într-un anumit spațiu, fără ca să știe că sunt observate după mers;
- distanța, pe care persoanele urmează să o traverseze, trebuie să permit observarea deprinderilor acestora de a merge. Ea nu poate fi mai mică decât distanța parcursă de cel observat la fața locului de către persoana chemată să recunoască;
- sub pretexte bine gândite, persoanelor prezentate spre indentificare li se va cere să traverseze spațiul respectiv de mai multe ori, împreună sau câte una, repede ori încet, în direcția în care, după cum decurge din declarațiile celui chemat să recunoască, cum se deplasa persoana la momentul percepției inițiale.

Caracterul dinamic al recunoașterii după mers impune în mod necesar aplicarea mijloacelor de înregistrare video sau de filmare, ele asigurând fixarea în mod adecvat a desfășurării acestei activități și a rezultatelor obținute³⁶³.

³⁶³ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., pp.442-443.

12.3 Prezentarea cadavrului pentru recunoaștere

Recunoașterea cadavrelor prezintă o serie de dificultăți specifice, sub raport tactic fiind necesară aplicarea de reguli, dintre care unele se deosebesc de cele ale recunoașterii persoanelor. În legătură cu recunoașterea cadavrelor, se impune sublinierea ca această activitate nu este întâlnită numai în ipoteza cercetării unor fapte prevăzute de legea penală, ci și în alte împrejurări, cum ar fi, de exemplu, sinuciderile, accidentele de muncă, accidentele rutiere, navale și aeriene, catastrofele naturale (inundații, cutremure).

Dificultățile în identificare sunt determinate de faptul că martorul nu mai percepe o persoană în viață, cu tot ce are ea specific și firesc din punct de vedere dinamic, de la facies, la modul de manifestare³⁶⁴.

Dificultățile ce pot apărea la recunoașterea cadavrelor pot fi condiționate, pe de o parte, de schimbările fiziologice ce survin după moartea persoanei (atârarea mușchilor faciali, deformarea trăsăturilor exterioare, dispariția expresiei feței ș.a.) care, din momentul declanșării procesului de putrefacție, înstrăinează tot mai mult aspectul cadavrului, iar, pe de altă parte, de starea psihică și emoțională tensionată a celui chemat să recunoască, mai cu seamă dacă cadavrul este mutilat, dezmembrat sau intrat în putrefacție. Tratarea cadavrului – operație premergătoare prezentării spre recunoaștere – cunoscută în teoria și practica criminalistică sub denumirea de „toaletarea cadavrului”, cuprinde curățarea și estetizarea lui (spălarea, pieptănarea, pudrarea, înroșirea buzelor și a obrazilor), iar în cazurile cadavrelor degradate sau grav afectate – restaurarea acestora (refacerea unor țesuturi, înlocuirea organelor lipsă cu proteze ș.a.)³⁶⁵.

Prezentarea spre recunoaștere a cadavrelor umane este posibilă în cazul existenței a două condiții obligatorii: 1. existența martorilor care au văzut defunctul în viață; 2. păstrarea aspectului exterior al cadavrului. Anume aceste elemente determină posibilitatea de recunoaștere a cadavrului. La soluționarea acestei întrebări, ofițerul de urmărire penală

³⁶⁴ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.540.

³⁶⁵ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.445.

ar fi bine să consulte un medic legist. De remarcat că, chiar dacă este modificat exteriorul cadavrului în urma leziunilor sau schimbărilor post-mortem, nu constituie temei de a renunța la tentativa de prezentare spre recunoaștere. Totul este determinat de particularitățile semnalmentelor concrete, după care se poate efectua recunoașterea, genul lor, stabilitatea, gradul de modificare, precum și cât de bine cunoștea persoana ce recunoaște semnalmentele persoanei al cărei cadavru va fi prezentat spre recunoaștere.

Există semnalmente care permit identificarea chiar în cazul survenirii unor modificări esențiale (petele din naștere, pete de pigment, negi etc.), inclusiv defectele anatomice, consecințele traumelor, bolilor, intervențiilor chirurgicale (cicatrice, defecte ale oaselor, băătăuri etc.), tatuajele, particularitățile aparatului dentar.

Prezența unor astfel de tipuri de semnalmente, survenirea unor procese ca putrefacția sau mumificarea, precum și alte metamorfoze survenite post-mortem nu exclud rezultatul pozitiv al prezentării spre recunoaștere. Medicul legist va fi chemat la audierea prealabilă a persoanelor care au declarat dispariția fără urmă a rudelor ori cunoștințelor persoanei al cărei cadavru a fost depistat. Medicul legist poate contribui la elucidarea și fixarea corectă în procesul-verbal a semnalmentelor specifice și caracterului acestora, localizării lor pe corp, bolilor suferite, traumelor, stărilor fiziologice specifice, deprinderilor, precum și a particularităților comportamentului, în baza cărora se poate stabili prezența unor boli sau traume (particularitățile mersului, folosirea bastonului, purtarea ochelarilor). Ulterior, în cazul cadavrelor persoanelor neidentificate, medicul legist, pe lângă problemele obișnuite (cauza și data morții, caracterul și mecanismul de producere a leziunilor corporale ș.a.), mai are și sarcini suplimentare de stabilire a unor semnalmente (vârsta, talia, sexul victimei, semnele individuale), a căror soluționare poate simplifica identificarea persoanei decedate³⁶⁶.

Până la prezentarea cadavrului se realizează pregătirea cadavrului, care începe cu marcarea lui obligatorie, precum și cu respectarea regulilor stabilite și existente cu privire la ordinea și condițiile de păstrare existente

³⁶⁶ Bulai Iurie, op.cit., pp.121-122.

în cadrul expertizei medico-legale a cadavrului. În cazul prezenței leziunilor, murdăriilor, schimbărilor survenite post-mortem care face dificilă recunoașterea, unii autori menționează că se efectuează toaleta și restaurarea cadavrului. Înainte de efectuarea toaletei cadavrului, acesta se fotografiază după regulile fotografiei signalitice, fotografiindu-se îmbrăcat și dezbrăcat, se efectuează videofilmarea cadavrului, a leziunilor depistate și a semnalmentelor deosebite. Medicul legist cercetează și descrie mai minuțios hainele defunctului, menționându-se, fazonul, măsura, calitatea stofei, marca fabricii, gradul de uzare, urmele de reparație, caracterul impurităților, se consemnează detaliat conținutul buzunarelor, se ridică mostre pentru studiul comparat care pot fi pierdute în procesul toaletei. Ulterior de pe suprafața corpului se elimină murdăriile folosind, în funcție de natura lor apă, detegenți. Capul se fotografiază din față și în profil (dacă e desfigurată, se fotografiază după restaurarea feței), apoi se descrie după metoda portretului vorbit. Ulterior, pe cadavru în ordinea obișnuită se îmbracă îmbrăcămintea în care a fost depistat, sau cadavrul se prezintă fără haine. Dacă hainele sunt scoase, ele trebuie să fie prezentate spre recunoaștere separat. De asemenea, se prezintă separat spre recunoaștere obiectele depistate la examinarea cadavrului și a hainelor (ceasuri, genți, umbrele, conținutul buzunarelor etc.).

Obiectele depistate la defunct se prezintă spre recunoaștere cu respectarea regulilor de prezentare spre recunoaștere a obiectelor. Realizarea acestei măsuri va permite evitarea perturbării posibile în cadrul prezentării spre recunoaștere a diferitor caracteristici individuale specifice persoanei și caracteristicilor de grup specifice hainelor. Coinciderea caracteristicilor hainelor (semnalmentelor auxiliare) în așa caz nu va influența persoana ce recunoaște cadavrul. Totodată, este necesar de luat în calcul posibilitatea schimbării hainelor de către infractor. Nu se poate de exclus faptul că victima înainte de faptă și-a schimbat hainele. Dacă cadavrul a fost depistat dezbrăcat în nici un caz nu se admite prezentarea spre recunoaștere în haine străine.

Restaurarea cadavrului se efectuează după investigațiile tanatologice. Toate măsurile de pregătire a cadavrului ofițerul de

urmărire penală trebuie să fixeze în procesul verbal al prezentării spre recunoaștere.

Un alt element important al etapei de pregătire pentru prezentarea spre recunoaștere a cadavrului este planificarea timpului, locului și condițiilor de efectuare a acțiunii de urmărire penală. Toate aceste aspecte le soluționează ofițerul de urmărire penală. Sarcina medicului legist este de a pune la curent ofițerul de urmărire penală cu privire la realizarea cât mai urgentă a acțiunii respective de urmărire penală, dat fiind faptul survenirii pericolului dezvoltării fenomenelor post-mortem, precum și particularitățile memoriei persoanei ce recunoaște.

De obicei, locul de recunoaștere este secția morfopatologică (morga), acest aspect poate fi extrem de dificil pentru rudele defunctului, de aceea personalul acestei instituții trebuie să asigure o ambianță calmă, atenție, compătimire pentru a neutraliza fondul emoțional negativ al acestei acțiuni de urmărire penală.

Un cadavru nu poate fi prezentat spre recunoaștere mai multor persoane odată, întrucât este pericolul sugestiei colective.

În încăperea nu trebuie să fie persoane străine, obiecte ce sustrag atenția (mai ales alte cadavre).³⁶⁷

Modul în care s-a desfășurat prezentarea spre recunoaștere și rezultatele obținute se consemnează, după cum s-a semnalat, în procesul-verbal care are valoarea de mijloc de probă.

În cazul în care cadavrul n-a fost recunoscut și va fi înhumat, pentru a asigura posibilitatea aplicării altor modalități de stabilire a identității, se va proceda la fixarea caracteristicilor sale morfologice: descrierea semnalmentelor pe fișele-standard de evidență criminalistică, amprentarea desenelor papilare, fotografierea după regulile fotografiei operative de recunoaștere și realizarea măștii mortuare. Caracteristicile particulare (cicatrice, urme ale intervențiilor chirurgicale, tatuaje, pete ș.a.) se vor fotografia la scară, împreună cu regiunile de corp pe care se află³⁶⁸.

³⁶⁷ Golubenco Gheorghe, Bulai Iurie, Particularitățile identificării și prezentării spre recunoaștere a cadavrelor, în *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe socioumane*, ediția a XII-a, nr.2, pp.49-56.

³⁶⁸ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., p.446.

12.4 Prezentarea obiectelor și animalelor pentru recunoaștere

În calitate de obiect distinct al prezentării spre recunoaștere, legislația procesual penală a Republicii Moldova în vigoare prevede obiectele la modul general. În literatura de specialitate sunt pe larg abordate un șir de situații ce trezesc discuții, soluționarea cărora are importanță atât teoretică, cât și practică.

În doctrina criminalistică **obiectele prezentate spre recunoaștere** sunt delimitate în două categorii: **1.** obiecte care au aparținut făptuitorului și care au constituit unealta sau mijlocul de săvârșire a infracțiunii; **2.** obiecte ce constituie produs al infracțiunii³⁶⁹.

Prima cuprinde mijloacele folosite la comiterea infracțiunii, respectiv, armele de foc, diverse utilaje și instrumente, într-un mod sau altul exploatate în legătură cu săvârșirea actului penal, mijloacele de transport cu care infractorul s-a deplasat spre sau de la locul faptei.

Din a doua categorie fac parte obiectele materiale care au constituit un produs al infracțiunii, cum ar fi, de exemplu, lucrurile sustrase prin furt, bunurile de care a beneficiat făptuitorul în cazul infracțiunilor de luare de mită, șantaj, escrocherie etc.

Din cele enumerate rezultă că subiecții acestei modalități de recunoaștere sunt persoanele care au suportat consecințele păgubitoare ale infracțiunii (partea vătămată) și, doar în anumite cazuri, martorii care au contactat anterior sau pe parcursul infracțiunii cu obiectele ce urmează a fi identificate. În cazul părții vătămate, întrucât aceasta s-a folosit o anumită perioadă de timp de obiectele ce trebuie recunoscute, identificarea se realizează, de regulă, cu succes, ceea ce, firește, nu se poate cere de la martori, în special de la cei care au contactat anterior cu obiectul înfățișat întâmplător sau în condițiile nefavorabile de săvârșire a infracțiunii. Practica organelor de urmărire penală demonstrează că, de obicei, martorii în prezența cărora a fost comisă fapta, datorită emoțiilor avute în legătură cu ea, nu sunt în stare să perceapă decât cele mai generale caracteristici ale obiectelor folosite de infractor. Aceasta însă nu înseamnă că activitatea la care ne referim este categoric inoperantă. În

³⁶⁹ Bulai Iurie, op.cit., p.131.

unele situații, stabilirea de către martor a grupului la care aparține obiectul folosit de infractor este de natură să faciliteze desfășurarea de mai departe a întregii activități de cercetare³⁷⁰.

Prezentarea spre recunoaștere a obiectelor se efectuează potrivit regulilor stabilite de lege (art. 117 CPP). Obiectul ce urmează a fi recunoscut se prezintă împreună cu cel puțin alte două obiecte omogene, mai bine zis asemănătoare după exterior (de aceeași natură, dimensiuni, uzură, formă și culoare).

Cei chemați pentru a recunoaște un anumit obiect sunt, în prealabil, audiați asupra circumstanțelor în care au văzut obiectul care urmează a fi prezentat, precum și asupra semnelor și particularităților distinctive ale obiectului concret, după care l-ar putea recunoaște.

Procesul de recunoaștere a obiectelor decurge, de obicei, mai simplu decât procesul de recunoaștere a persoanelor, deoarece în primul caz adesea se operează cu lucrurile care i-au aparținut pătimitorului, de care el s-a folosit ori le-a vizionat un anumit interval de timp, suficient pentru a fi memorizate trainic.

Obiectele pregătite pentru prezentarea spre recunoaștere trebuie amplasate pe o masă (spațiu accesibil) bine iluminată, memorate (marcate) cu plăcuțe cifrate și fotografiate după regulile fotografierii obiectelor principale.

Persoana invitată să recunoască obiectul despre care în prealabil a făcut declarații, după îndeplinirea formalităților introductive (explicarea esenței acțiunii de recunoaștere, drepturilor și obligațiilor acestuia), este condusă la locul unde se află obiectele pregătite. Aici lui i se propune să examineze obiectele prezentate și să indice la acela, despre care a relatat anterior la audiere. Se permite și aceasta, identificatorului i se comunică că el are posibilitatea să ia obiectul în mână, când e posibil, pentru a-l studia mai detaliat, având astfel posibilitatea să se convingă și să prezinte mai multe explicații privitoare la detaliile caracteristice obiectului concret.

Atunci când identificatorul declară că recunoaște un anumit obiect din cele prezentate, lui i se propune să precizeze anume după care indicii,

³⁷⁰ Doraș Simion, *Criminalistica*, op.cit., pp.446-448.

caracteristici el a făcut acest lucru și declarațiile lui se consemnează în procesul-verbal respectiv de la persoana întâi singular. În cazul în care după examinarea obiectelor prezentate persoana respectivă declară că printre acestea nu este obiectul despre care el a relatat anterior, declarațiile lui, de asemenea, umează a fi consemnate în procesul-verbal întocmit cu această ocazie.

E posibilă și o astfel de variantă. Examinând obiectul recunoscut, identificatorul poate numi și indicile despre care el n-a declarat la audierea anterioară. În asemenea caz, identificatorului i se cere să explice motivul în baza căruia aceste indicii n-au fost numite mai înainte.

Ca excepție de la regulile de prezentare spre recunoaștere se prezintă recunoașterea obiectelor de anticariat, precum și a altor obiecte pentru care este imposibil de a alege și prezenta analogul. De categoria acestor obiecte, de obicei, țin creațiile de artă, lucrurile unice și de o mare raritate.

La audierea prealabilă a persoanei respective, ofițerul de urmărire penală are ca sarcină clarificarea caracteristicilor generale și particulare ale obiectului de anticariat, unic sau de o mare raritate, obținerea opiniei audiatului că acesta poate recunoaște obiectul respectiv, dacă l-ar vedea, și acordul lui de a identifica un astfel de obiect.

În asemenea cazuri, practic este imposibil de a selecta și prezenta spre recunoaștere lucruri asemănătoare, din acest motiv, nu poate fi desfășurată în deplină măsură acțiunea sus-numită. Declarațiile persoanei concrete cu privire la recunoașterea obiectului de anticariat sau unic pot fi obținute în cadrul audieri repetate a acestuia, în procesul căruia obiectul respectiv se prezintă pentru examinare, identificare și declarații ale audiatului³⁷¹.

Recunoașterea animalelor este uneori necesară, cel mai adesea fiind întâlnită în cazul animalelor domestice. Recunoașterea se va face în locul în care se află animalul și în prezența martorilor asistenți.

De regulă, este necesară recunoașterea animalelor furate sau pierdute, recurgându-se la aceleași reguli tactice de bază: ascultarea prealabilă asupra caracteristicilor de identificare și introducerea

³⁷¹ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Criminalistică*, op.cit., pp.630-631.

animalului într-un grup format din alte animale de aceeași rasă, talie, culoare etc.

Ca element tactic specific în recunoașterea animalelor, este necesară observarea modului în care reacționează acestea la apropierea persoanei care susține că îi aparțin sau când aceasta le striga³⁷².

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Dolea Ig., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., Drept Procesual Penal Ediția a III-a, Editura: „Cartea Juridică”, Chișinău 2009.

2. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.

3. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.

4. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, Editura: Universul Juridic, București 2015.

5. Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009.

6. Gheorghîță Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.

7. Князьков А.С., КРИМИНАЛИСТИКА: Курс лекций / Под ред. проф. Н.Т. Ведерникова. - Томск: Изд-во «ТМЛ-Пресс».

8. Сотникова К.И., Криминалистика: учебник, Изд-во СПб ун-та МВД России. - СПб.: ООО «Р-КОПИ», 2020.

9. Bulai Iurie, Bazele Științifice, Pregătirea și Efectuarea Prezentării spre recunoaștere, Teză de Doctorat, Chișinău 2015.

10. Golubenco Gheorghe, Bulai Iurie, Particularitățile identificării și prezentării spre recunoaștere a cadavrelor, în Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe socioumane, ediția a XII-a, nr.2.

11. Didâc Veaceslav, Unele aspecte teoretice și practice privind tactica prezentării spre recunoaștere, în Revista Institutului Național al Justiției, nr.1-3, Chișinău 2007.

³⁷² Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, op.cit., p.542.

Tema 13: Expertiza judiciară și constatarea medico-legală și tehnico-științifică

13.1 Noțiuni generale **13.2** Pregătirea și dispunerea expertizei sau a constatării tehnico-științifice și medico-legale **13.3** Concluziile expertului și aprecierea lor **13.4** Deosebiri și asemănări între constatări și expertize judiciare

13.1 Noțiuni generale

Printre condițiile ce asigură o cercetare efectivă a infracțiunii se numără și folosirea cu iscusință a cunoștințelor special din diferite domenii, cunoștințe obținute în urma unei pregătiri profesionale (obținerea studiilor corespunzătoare, formarea aptitudinilor necesare, existența experienței practice)³⁷³. Or, clarificarea obiectivă și deplină a împrejurărilor specifice și complexe ale cauzelor penale cere de la cei angajați în activitatea de urmărire penală, în afară de alte calități, cunoștințe profunde de specialitate. Practica demonstrează că de nivelul de pregătire profesională a acestora depinde, în mare măsură, calitatea cercetărilor penale și, în consecință, eficacitatea luptei împotriva criminalității. Cu descoperirea și cercetarea infracțiunilor se ocupă persoanele autorizate în drept. Cercul larg de cunoștințe de care acestea dispun, de obicei, asigură desfășurarea cu succes a activităților indispensabile identificării faptelor și a împrejurărilor de fapt, interpretării și folosirii lor în procesul de probațiune. În practică însă s-a dovedit că cunoștințele de care dispun organele de urmărire penală nu întotdeauna sunt suficiente pentru descoperirea și valorificarea anumitor probe, semnalarea și interpretarea unor fapte importante pentru cauză. Sunt frecvente situațiile în care punerea în evidență a acestora presupune

³⁷³ Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Ed. Cartea Militară. Chișinău, 2020, p. 295.

participarea în activitatea de urmărire penală a persoanelor competente din diferite domenii de activitate umană (știință, tehnică, artă ș.a.)³⁷⁴.

Destul de des realizarea procedurii de urmărire penală sau judiciare, practic, este imposibilă fără utilizarea cunoștințelor speciale. Acestea au caracterul rezultatelor obținute de științele naturale, tehnice, economice și altele, la baza cărora se află metodele și procedeele cunoașterii științifice a lumii³⁷⁵.

Antrenarea tot mai frecventă a unor specialiști în investigații judiciare a fost impusă atât de nevoia lărgirii posibilităților de perfecționare a activității de îndeplinire a justiției, cât și de progresul rapid al științei și tehnicii, cu impact direct asupra aflării adevărului.

Categoria specialităților la care se apelează pentru lămurirea unor probleme cu semnificație juridică într-o cauză este foarte largă. Cu toate acestea, putem afirma că o bună parte din expertizele sau constatările tehnico-științifice solicitate în procesele penale aparțin domeniului criminalisticii și medicinei legale³⁷⁶.

În opinia autorului S. Doraș, există două forme de activitate a persoanelor competente în procesul penal: consultativă, care se realizează prin participarea acestora la efectuarea activităților de procedură cu titlu procesual de specialist, și de examinare științifică a unor fapte sau împrejurări de fapt, efectuată la cerința organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată, de către persoanele competente încadrate în proces prin ordonanța de dispunere a expertizei judiciare³⁷⁷.

Cercetătorul M. Gheorghiuță, la rândul său susține că în conformitate cu legislația în vigoare, în practica de urmărire penală și judiciară a Republicii Moldova aceste cunoștințe speciale, în mod procedural, sunt utilizate în trei forme: 1. participarea specialistului la

³⁷⁴ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op.cit., p. 466.

³⁷⁵ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op.cit., p. 690.

³⁷⁶ Stancu Em., Manea T. Tactica criminalistică (I). Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017, p. 97; Mihuleac E. Expertiza judiciară. Ed. Științifică. București, 1971, p. 20.

³⁷⁷ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op.cit., p. 467

efectuarea acțiunilor procesuale; 2. constatarea tehnico-științifică sau medico-legală; 3. efectuarea expertizei judiciare³⁷⁸.

Dacă vorbim despre prima poziție, specialistul este persoana neinteresată în cauză, care este chemată să participe la efectuarea unor acțiuni procesuale pentru acordarea ajutorului necesar organului de urmărire penală sau instanței de judecată. În calitate procesuală de specialiști pot participa persoane ce funcționează în organul de urmărire penală, precum și alte persoane competente. Aceștia le revin următoarele atribuții principale: a. să contribuie la descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infracțiunii, a altor mijloace materiale de probă; b. să întreprindă măsurile necesare pentru a proteja, a reține și a conserva probele, dacă există pericolul de alterare sau de dispariție a lor; c. să ofere organului de urmărire penală sau instanței de judecată (oral sau în formă scrisă) explicații cu privire la faptele și împrejurările stabilite la cercetarea cauzei³⁷⁹.

O altă formă de utilizare a cunoștințelor speciale în procesul penal este constatarea tehnico-științifică sau medico-legală. Constatarea tehnico-științifică a fost definită, în literatura criminalistică, drept o activitate de interpretare și valorificare științifică imediată a urmelor, mijloacelor de probă și a împrejurărilor de fapt, desfășurată, la cererea organelor de urmărire penală, în scopul identificării făptuitorului și a obiectelor folosite pentru săvârșirea infracțiunii³⁸⁰.

Constatarea reprezintă operațiunea tehnică de interpretare și valorificare imediată a urmelor și mijloacelor materiale de probă, desfășurată de specialiștii care funcționează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora, în scopul identificării obiectelor folosite la săvârșirea infracțiunilor, precum și a făptuitorilor³⁸¹.

Deci, există situații în care lămurirea unor aspecte utile soluționării cauzei impune utilizarea unor specialiști, alții decât experții, care

³⁷⁸ Gheorghiu M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, op. cit., p. 691.

³⁷⁹ Doraș S. *Criminalistica*. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 467.

³⁸⁰ Dan N. ș.a. *Dicționar de criminalistică*. Ed. Științifică și Enciclopedică. București, 1984, p. 45; Alămoreanu S. *Problematica expertizelor criminalistice*. Ed. Hamangiu. București, 2013, p. 11.

³⁸¹ Grofu N. *Criminalistică. Tactică*. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 2019, p. 42.

furnizează probe în dosarul penal prin efectuarea de constatări. **Sunt două ipoteze în care se pot efectua constatări, astfel:** 1. există pericolul de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, în cazurile urgente, la care se impune lămurirea fără întârziere a faptelor și împrejurărilor cauzei, organul de urmărire penală are posibilitatea să folosească cunoștințele unui specialist sau tehnician, dispunând, fie din oficiu, fie la cerere, efectuarea unei constatări tehnico-științifice asupra materialelor și faptelor pe care le pune la dispoziție sau le indică specialistului; 2. în domenii strict specializate, instanța sau organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialiști care funcționează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora dacă pentru înțelegerea probelor sunt necesare anumite cunoștințe specifice sau alte asemenea cunoștințe³⁸².

Când pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei sunt necesare cunoștințele unui specialist, organele de urmărire penală pot dispune efectuarea constatării tehnico-științifice într-una dintre următoarele situații tactice ivite pe parcursul urmăririi penale: existența pericolului de dispariție a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situații de fapt; necesitatea lămuririi urgente a unor fapte sau împrejurări ale cauzei. Examinarea atentă a celor două situații este impusă de nevoia apărută în practica de urmărire penală de a stabili care sunt circumstanțele ce permit organului de urmărire penală să utilizeze acest procedeu probator operativ fără a leza drepturile recunoscute de lege părților în cazul expertizei³⁸³.

Art. 139 CPP RM stipulează că, în cazul în care este necesară explicarea unor fapte sau circumstanțe ale cauzei, procurorul, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate folosi cunoștințele unui specialist, dispunând, la cererea părților, iar organul de urmărire penală și din oficiu, efectuarea constatării tehnico-științifice sau medico-legale.

³⁸² Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 101; Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2014, p. 546.

³⁸³ Alămoreanu S. Problematika expertizelor criminalistice. Ed. Hamangiu. București, 2013, p. 12-13.

Constatarea tehnico-științifică se efectuează, de regulă, de către specialistul care activează în cadrul organului de urmărire penală. Totodată, această investigație poate fi efectuată și de către specialiștii care lucrează în alte organe, în acest caz, specialistul este independent în proces și activitatea lui are caracter absolut independent, fiind reglementată de prevederile corespunzătoare ale CPP.

Când este necesară efectuarea constatării tehnico-științifice, procurorul, organul de urmărire penală sau instanța de judecată determină obiectul cercetării, formulează întrebările la care trebuie să dea răspuns specialistul, stabilesc termenele efectuării lucrării. Investigației tehnico-științifice sau medico-legale sunt supuse materialele și informația prezentată sau indicate de organul de urmărire penală, de instanța de judecată, de persoana fizică sau juridică. Persoanei căreia i-a fost încredințată efectuarea constatării tehnico-științifice sau medico-legale nu-i pot fi delegate și ea nu-și poate însuși atribuțiile organului de urmărire penală sau de control, în scopul colectării datelor și materialelor suplimentare³⁸⁴.

În vederea efectuării unei constatări tehnico-științifice, se apelează la specialiști când nevoia constatării de specialitate se conjugă cu imperativul clarificării urgente a unor fapte, împrejurări ale cauzei sau cu pericolul dispariției mijloacelor de probă ori de schimbare a unor situații de fapt care formează obiectul interpretării. În asemenea cazuri, constatarea tehnico-științifică este preferată expertizei, deoarece este mai operativă și eficace³⁸⁵.

Datorită urgenței care motivează dispunerea unei constatări tehnico-științifice ori medico-legale, acestea sunt inițiate numai în faza de urmărire penală³⁸⁶. Întrucât este o activitate desfășurată sub imperativul urgenței, constatarea tehnico-științifică se efectuează în conformitate cu o procedură simplificată în raport cu expertiza³⁸⁷.

În continuare, reținem că dacă evidențierea unor fapte, situații și stări de fapt ce constituie obiectul probatoriului reclamă examinări

³⁸⁴ Gheorghiuță M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, op. cit., p. 692-693.

³⁸⁵ Alămoreanu S. *Op. cit.*, p. 11.

³⁸⁶ Sava A. *Aprecierea probelor în procesul penal*. Ed. JUNIMEA. Iași, 2002, p. 161.

³⁸⁷ Alămoreanu S. *Op. cit.*, p. 12.

științifice de laborator, se procedează la efectuarea în cauză a expertizei judiciare. Ca orice altă formă de constatare a datelor cu semnificație probantă, expertiza judiciară este reglementată în mod special în legislația în vigoare. Astfel, în lege sunt specificate condițiile și ordinea antrenării persoanelor competente în calitate de expert (art. 142-143), forma și conținutul activității acestora (art. 149-151), garanțiile procesuale, drepturile și obligațiunile celor implicați în proces în legătură cu dispunerea și efectuarea expertizei (art. 142, 144-145)³⁸⁸.

Termenul de expertiză este folosit adesea în legătură cu ceva necunoscut, necesar de clarificat complicat ori neclar științific și, de fiecare data, se percepe ca o activitate care, obligatoriu, va soluționa problema și va da un răspuns exact și incontestabil³⁸⁹. **Expertiza judiciară reprezintă** activitatea de cercetare a unor împrejurări de fapt, necesare stabilirii adevărului obiectiv în cauza supusă soluționării de către un expert, prin cunoștințe specific fiecărei specialități, activitate desfășurată la cererea organului judiciar în situația în care acesta nu poate singur să lămurească respective împrejurare de fapt³⁹⁰.

Expertiza judiciară în mod tradițional, ea este numită forma principală, iar esența ei constă în efectuarea unor cercetări (investigații) științifico-practice în cadrul unui proces penal pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte materiale, fenomene și procese, corpul și psihicul uman, ce pot servi drept probe. Astfel de concluzii ale expertului pot contribui la aflarea adevărului în cauza concretă.

Expertiza judiciară, conform legislației RM, se efectuează în procedura penală doar la dispunerea acesteia de către organul de urmărire penală și instanța de judecată, la cererea părților, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală.

Expertiza se dispune pentru a realiza o cercetare științifico-practică a obiectelor pe care organul de urmărire penală sau instanța de judecată nu o poate efectua și pentru a obține o concluzie fundamentată științific,

³⁸⁸ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 468.

³⁸⁹ Cataraga O. Expertiza judiciară. Ed. Pro Universitaria. București, 2022, p. 33.

³⁹⁰ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Expertizele – mijloc de probă în procesul penal. Ed. TEHNICĂ. București, 2000, p. 23.

ori pentru descoperirea și punerea în evidență a unor date și fapte importante pentru obiectul cauzei penale, civile sau contravenționale.

Prezentând în esență o cercetare tehnică efectuată cu aplicarea cunoștințelor speciale și metodelor științifice respective, expertiza nu este o acțiune procesuală, ci doar o modalitate, un mijloc de obținere a probelor³⁹¹. **Obiectul de cercetare al expertizei judiciare** îl constituie lucrurile, substanțele, urmele, documentele, faptele, fenomenele, circumstanțele, corpul și psihicul uman, care sunt examinate în vederea descoperirii adevărului. Expertiza judiciară nu soluționează probleme privind legalitatea sau ilegalitatea faptelor săvârșite de persoane fizice sau juridice³⁹².

Legiuitorul prevede expres modalitatea de dispunere a expertizei, actele prin care se realizează aceasta, procedura de urmat în situația în care procedeu probatoriu va fi efectuat de o instituție medico-legală, de un institut sau laborator de specialitate, precum și drepturile și obligațiile expertului³⁹³.

Spre deosebire de constatarea tehnico-științifică, efectuarea expertizei nu este supusă imperativului urgenței, astfel încât este posibilă o cercetare mai aprofundată și completă a mijloacelor materiale de probă. **Expertiza, ca procedeu probator**, este utilă pentru a stabili dacă anumite înscrisuri și obiecte conțin date susceptibile de a servi ca probă. De asemenea, expertiza poate fi utilă pentru a lămuri unele contradicții existente între alte mijloace de probă³⁹⁴.

Se poate recurge la acest procedeu probator chiar dacă organul judiciar nu întrevide posibilitatea unor concluzii certe în raport cu materialul de examinat, care poate fi pus la dispoziția experților, ori în raport cu nivelul dezvoltării științei și al posibilităților tehnice existente în domeniul respectiv³⁹⁵.

³⁹¹ Gheorghită M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, op. cit., p. 694.

³⁹² Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. *Op. cit.*, p. 296.

³⁹³ Stancu Em., Manea T. *Op. cit.*, p. 104.

³⁹⁴ Lazăr A., Alămoreanu S. *Expertiza criminalistică a documentelor*. Ed. Lumina lex. București, 2008, p. 115; Alămoreanu S. *Problematika expertizelor criminalistice*. Ed. Hamangiu. București, 2013, p. 20.

³⁹⁵ Alămoreanu S. *Problematika expertizelor criminalistice*, op. cit., p. 21.

Expertiza se dispune în situația în care determinarea împrejurărilor relevante pentru cauză presupune cunoștințe profesionale în domeniile științei, tehnicii, artei etc. Prin urmare, necesitatea aplicării anumitor cunoștințe speciale la determinarea împrejurărilor cauzei reprezintă o primă caracteristică a expertizei și, în același timp, motivația dispunerii acesteia.

O altă trăsătură caracteristică distinctivă a expertizei, ca formă de utilizare a cunoștințelor speciale în proces, constă în necesitatea unor examinări speciale de laborator în baza realizărilor altor domenii, decât cel juridic, pentru determinarea împrejurărilor faptei.

Autonomia procesuală a persoanei competente, încadrate în proces în calitate de expert, constituie a treia trăsătură caracteristică distinctivă a expertizei. **Independența expertului**, după cum se susține, în literatura de specialitate, reprezintă o condiție indispensabilă aflării adevărului într-o cauză penală³⁹⁶.

În expertologie găsim mai multe criterii care s-au luat în considerare la clasificarea expertizelor judiciare: a. după ramurile cunoștințelor utilizate; b. după sarcinile care trebuie rezolvate; c. după etapele cercetării de expertiză; d. după locul efectuării examinării; e. după numărul de experți care participă la cercetare etc.

O importanță practică o au clasificările în funcție de ramura cunoștințelor special necesare pentru efectuarea expertizei, precum și în funcție de măsurile organizaționale și procedural, definite în legislațiile naționale³⁹⁷.

Ca bază pentru clasificarea expertizelor au fost luate obiectul și metoda cercetării, toate expertizele propunând a le diviza în nouă clase, și anume: *criminalistice; medico-legale și psihofiziologice; ingineresti de transport; contabile și economico-financiare; tehnologice-ingineresti; tehnice; agricole; ecologice; biologice și a obiectelor de proveniență animală și vegetală*. Concomitent cu progresul tehnico-științific, cercul acestor domenii se lărgeste. Clasificarea propusă în varianta ei primară rămâne de bază, iar unii autori doar mai adaugă la

³⁹⁶ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 468-469.

³⁹⁷ Cataraga O. Op. cit., p. 214.

aceasta altele – noi clase, care au apărut pe parcurs, cum ar fi: *expertizele merceologice, a obiectelor de artă, produselor alimentare* etc. Activitatea de expertiză demonstrează că la baza creării (aparitiei) a unor clase de expertize se află obiectele noi de cercetare, cu care se confruntă organele de drept pe parcursul urmăririi penale și examinării cauzelor în instanța de judecată.

În scopul cercetării fiecărei clase de obiecte ale expertizelor judiciare se utilizează o anumită metodică științifico-practică, adică un sistem de metode, procedee științifice argumentate, precum și aparate (utilaje), materiale, dispozitive pentru obținerea rezultatelor necesare la soluționarea obiectivă și justă a cauzelor penale, civile sau contravenționale.

Formarea și existența claselor, genurilor, tipurilor și varietăților expertizelor judiciare trebuie privită ca o caracteristică de sistem structural al utilizării cunoștințelor speciale în procesul penal, dar și în procesul pregătirii inițiale și continuu a experților judiciari.

La moment, clasificarea expertizelor judiciare se prezintă în următorul fel: a. *după domeniile cunoștințelor speciale și obiectele supuse cercetării*; b. *după modul de efectuare al expertizelor*; c. *după consecutivitatea efectuării acestora*; d. *după volumul cercetărilor*; e. *după numărul experților care participă la efectuarea cercetărilor*; f. *după complexitatea domeniilor de știință aplicate la efectuarea expertizelor*; g. *după locul efectuării expertizelor*³⁹⁸.

De asemenea, se mai menționează că **principalele criterii în funcție de care se pot clasifica expertizele sunt:** *natura problemelor ce urmează a fi lămurite prin expertiză; titularul dispoziției sau al solicitării de a efectua expertiza; modul în care legea reglementează necesitatea efectuării expertizei; modul de desemnare al expertului; modul de organizare a expertizei*³⁹⁹.

Complexitatea problemelor care apar într-o cauză penală, pentru a căror rezolvare se poate ordona efectuarea expertizei se referă la cele

³⁹⁸ Gheorghiuță M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, op. cit., p. 696-697.

³⁹⁹ Cușnir V., Rusu V. *Expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice în procesul penal*. În: *Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european*. ICJP. Chișinău, 2018, p. 265.

mai variate domenii. În literatura de specialitate, autorii folosesc diferite criterii de clasificare a expertizelor printre care: natura problemelor ce urmează a fi lămurite prin expertiză, modul în care legea reglementează necesitatea efectuării expertizei, modul de desemnare al experților, modul de organizare a expertizelor⁴⁰⁰.

Conform prevederilor Legii Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”, nr. 68 din 14.04.2016 (art. 27-35) **expertizele judiciare se clasifică după următoarele criterii:** a. consecutivitatea efectuării expertizelor; b. volumul cercetărilor; c. numărul de experți care au participat la efectuarea cercetărilor; d. numărul de domenii științifice aplicate la efectuarea expertizei⁴⁰¹.

Conform domeniilor cunoștințelor speciale și obiectelor supuse cercetării, toate expertizele judiciare se prezintă la nivel de clase, genuri, tipuri și varietăți în următorul mod:

Expertizele criminalistice: a. tradiționale; b. netradiționale; c. ale substanțelor materialelor și articolelor.

Expertizele criminalistice tradiționale sunt: a scrisului și a semnăturii; traseologică; dactiloscopică; tehnică a documentelor; balistică (a armelor de foc, munițiilor și urmelor de împușcătură); a armelor albe; fotoportretistică. **Cele netradiționale criminalistice,** apărute în ultimele decenii ale secolului XX, sunt: expertiza fonoscopică; expertiza odorologică; expertiza tehnică foto- videoînregistrării; expertiza dispozitivelor și a substanțelor explozive; expertiza stabilirii autorului spiritual al textului; expertiza determinării însemnelor de marcă distruse (bătute, pilite). De asemenea, la expertizele criminalistice sunt atribuite expertizele: obiectelor de natură fibroasă; a lacurilor și vopselelor; produselor petroliere și a uleiurilor (materialelor lubrifiante); sticlei; metalelor; aliajelor și articolelor din ele; materialelor limerice, maselor plastice; cauciucului și articolelor confecționate din el; mijloacelor narcotice și substanțelor psihotrope; lichidelor spirtoase; mijloacelor și articolelor cosmetice și parfumerice.

⁴⁰⁰ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Op. cit., p. 51.

⁴⁰¹ Monitorul Oficial, nr. 157-162/316 din 10.06.2016.

Expertizele medico-legale și psihofiziologice. La această clasă se atribuie următoarele genuri de expertiză: a. *medico-legală*; b. *psihiatrică*; c. *psihologică*.

Expertizele tehnico-ingineresti care se divizează în genuri: a. *electrotehnică*; b. *tehnico-incendiară*; c. *tehnica de construcții*; d. *tehnica a calculatoarelor*.

Expertizele ingineresti ale mijloacelor de transport. Din acestea fac parte: a. *expertiza autotehnică*; b. *expertiza aviatehnică*; c. *expertiza feroviar-tehnică*; d. *expertiza altor mijloace de transport*.

Expertizele ingineresti-tehnologice printre care pot fi nominalizate: a. *expertiza tehnologică privind exploziile industriale*; b. *expertiza calității mărfurilor*.

Expertizele economice din care fac parte: a. *expertiza contabilă*; b. *expertiza economico-financiară*; c. *expertiza financiar-bancară*.

Expertizele biologice. Din acestea pot fi nominalizate: a. *expertiza botanică*; b. *expertiza zoologică*; c. *expertiza ihtiologică*; d. *expertiza entomologică*; e. *expertiza ornitologică*; f. *expertiza microbiologică*.

Expertizele agrare. Printre ele se numără: a. *expertiza agrobiologică*; b. *expertiza agrotehnică*; c. *expertiza zooveterinară*; d. *expertiza veterinar-toxicologică*.

Expertizele ecologice. La această clasă se atribuie: a. *expertiza ecologiei mediului*; b. *expertiza ecologiei biocenozei*.

Expertizele obiectelor de arte. Printre acestea pot fi nominalizate: a. *expertiza tablourilor*; b. *expertiza obiectelor de anticariat*⁴⁰².

Un criteriu de clasificare al expertizelor îl constituie domeniul de aplicare a expertizei, natura problemelor de urmează a fi lămurite prin expertiză. În acest sens, expertizele cele mai frecvent dispuse sunt: a. *expertizele tehnice*; b. *expertizele medicale*; c. *expertizele contabile*; d. *expertizele criminalistice*.

După modul de efectuare al expertizelor judiciare acestea pot fi clasificate în: *expertize obligatorii* și *expertize facultative*.

⁴⁰² Gheorghită M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, op. cit., p. 697-698.

Obligatorii sunt acele expertize judiciare ale căror dispunere și efectuare este prevăzută de art.143 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Facultative sunt expertizele judiciare a căror dispunere și efectuare se realizează la cererea părților prin decizia organului de urmărire penală, instanței de judecată sau din oficiu dispuse de organul de urmărire penală⁴⁰³.

Expertizele facultative sunt cele mai frecvente în practica judiciară, ele fiind dispuse fie la cererea părților interesate, fie când organele judiciare socotesc că sunt necesare cunoștințele unui expert pentru lămurirea anumitor aspect ale cauzei penale⁴⁰⁴.

În funcție de consecutivitatea efectuării cercetărilor, expertizele judiciare se divizează în: **primare și repetate**.

Primare sunt acele expertize judiciare, care sunt dispuse și se efectuează pentru prima dată în cauza cercetată sau examinată în instanță. **Repetate** se consideră expertizele care se efectuează cu privire la aceleași obiecte, fapte, circumstanțe și care au ca sarcină soluționarea aceluiași întrebări formulate la efectuarea expertizei primare și/sau suplimentare. Ele au fost dispuse în legătură cu faptul că au trezit îndoieli organului respectiv de drept, din motive că concluziile expertului nu au fost întemeiate sau a fost încălcată ordinea procesuală de efectuare a expertizei și s-au dispus spre efectuare altor experți.

După volumul cercetărilor, expertizele judiciare pot fi: **de bază și suplimentare**. **De bază** sunt expertizele numite de organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată, care necesită stabilirea unor circumstanțe esențiale într-o cauză. **Expertizele suplimentare** se dispun în cazul în care concluziile expertului în expertiza judiciară de bază sunt incomplete și necesită explicații sau completări, ori atunci când apar întrebări noi referitoare la circumstanțele examinate și, în aceste situații, răspunsurile nu pot fi obținute prin audierea expertului. Spre deosebire

⁴⁰³ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Op. cit., p. 51; Gheorghiuță M. Op. cit., p. 698-699; Odagiu Iu., Luchin L. Expertize judiciare. Ghid practic. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI. Chișinău, 2011, p. 13.

⁴⁰⁴ Neagu I., Damaschin M. Op. cit., p. 606.

de expertiza repetată, ea nu verifică expertiza de bază, dar este o prelungire a cercetărilor de bază, soluționând noi chestiuni⁴⁰⁵.

În funcție de limitele unui proces, deosebit de expertiza judiciară, care se realizează în cadrul unui proces judiciar și expertiza extrajudiciară, care se realizează în afara unui proces judiciar și presupune efectuarea unor cercetări metodice, cu aplicarea cunoștințelor speciale și a procedurilor tehnico-științifice, pentru formularea unor concluzii argumentate cu privire la anumite fapte, circumstanțe, obiecte material, fenomene și procese, corpul și psihicul uman⁴⁰⁶.

După numărul de experți antrenați în efectuarea cercetărilor, expertizele judiciare se divizează în: **individuale** și **în comisie**.

Expertiza individuală este acea lucrare care o efectuează un singur expert judiciar, în unul sau mai multe domenii de specialitate. **Expertiza în comisie** se dispune în cazul în care examinările au un caracter complicat, de un volum mare de lucru sau dacă există expertize efectuate anterior care prezintă concluzii divergente. În aceste cazuri, la efectuarea cercetărilor participă doi și mai mulți experți de același profil (specialitate) și lor li se pot adresa întrebări referitoare la cauzele divergențelor între concluziile expertizelor anterioare.

Pornind de la **complexitatea domeniilor de știință** din care se aplică cunoștințele speciale la efectuarea expertizelor, acestea se clasifică în: **monospecializate** și **complexe**. **Expertiza monospecializată** se consideră acea ale cărei cercetări se efectuează cu aplicarea cunoștințelor dintr-un singur domeniu al științei, tehnicii sau alt domeniu al activității umane. **Expertiza complexă** se dispune și se efectuează în cazurile în care pentru elucidarea faptelor sau circumstanțelor cauzei sunt necesare concomitent cunoștințe din mai multe domenii ale științei, tehnicii sau din alte domenii ale activității umane⁴⁰⁷.

Organizarea unor cercetări complexe este atribuită conducătorului instituției publice de expertiză judiciară sau unuia dintre experții incluși

⁴⁰⁵ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 698-699; Odagiu Iu., Luchin L. Op. cit., p. 13.

⁴⁰⁶ Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Op. cit., p. 300.

⁴⁰⁷ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 699.

în comisia instituită pentru efectuarea cercetărilor complexe, desemnat de către conducătorul instituției publice de expertiză judiciară⁴⁰⁸.

După locul efectuării expertizelor, ele pot fi clasificate în: **expertize efectuate în instituțiile publice** (specializate de stat) de expertiză judiciară și **în afara lor** (birourile individuale sau birouri asociate de expertiză judiciară, sau de către unii specialiști competenți) desemnați în regim ad-hoc.

În instituțiile publice de expertiză judiciară (specializate) lucrările se efectuează de către acel expert al instituției care este indicat în ordonanță sau încheiere, iar dacă expertul concret nu este nominalizat, atunci conducătorul instituției respective numește expertul și despre aceasta comunică ordonatorului expertizei. Și în primul, și în al doilea caz, primind materialele pentru efectuarea expertizei și adresându-le expertului nominalizat sau numit, conducătorul instituției de expertiză explică expertului drepturile și obligațiile lui, prevăzute în art.88 CPP și îl previne de răspunderea penală, conform art.312 CP RM. **În afara instituțiilor publice de expertiză judiciară**, lucrările se pot efectua atunci când aceasta o solicită partea în proces sau în instituțiile de stat nu sunt experți de specialitatea necesară. Experți în aceste cazuri sunt persoanele care dețin licența pentru exercitarea profesiei de expert judiciar, sunt înscriși în Registrul de stat al experților judiciari și activează într-un birou individual sau asociat de expertiza judiciară, ori sunt desemnați în regim ad-hoc ca persoane competente în domeniu și solicitate pentru efectuarea expertizei concrete⁴⁰⁹.

13.2 Pregătirea și dispunerea expertizei sau a constatării tehnico-științifice și medico-legale

Eficiența constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice, ca, de altfel, a oricărei expertize judiciare, depinde, în bună măsură, de modul în care organele de urmărire penală și instanțele de judecată dispun efectuarea acestora. Respectarea nu numai a

⁴⁰⁸ Cușnir V., Rusu V. Op. cit., p. 268.

⁴⁰⁹ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 699-700.

prevederilor legale, dar și a unor reguli sau cerințe privind oportunitatea și stabilirea obiectului expertizei, formularea întrebărilor și calitatea materialelor trimise expertului sunt de natură să influențeze direct rezultatele expertizelor⁴¹⁰.

Disponerea expertizei în procesul penal se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală. Conform art.142 CPP RM, temei pentru disponerea expertizei judiciare servește necesitatea de cunoștințe speciale din domeniul științei, tehnicii, artei, meșteșugului sau din alte domenii. Posedarea unor asemenea cunoștințe speciale de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către judecător nu exclude necesitatea dispunerii expertizei.

În mod general, disponerea și efectuarea expertizelor în cauzele penale este un procedeu facultativ de obținere a probelor în cauza cercetată. Totodată, trebuie de avut în vedere că legiuitorul în art.143 CPP a stabilit anumite cazuri când efectuarea expertizei este obligatorie⁴¹¹.

Asigurarea oportunității expertizei constituie o primă cerință ce trebuie avută în vedere de către organele judiciare. În funcție de probele, datele sau materialele existente în cauză, este necesar să se aprecieze dacă și în ce măsură o expertiză este utilă, astfel încât să nu se întârzie efectuarea unei expertize indispensabile soluționării cazului⁴¹².

Oportunitatea expertizei se raportează și la momentul dispunerii acesteia, mai ales în ideea că o dispunere prematură, ca și întârzierea acesteia, poate avea consecințe negative asupra soluționării cauzei. În prima ipoteză, obiectele sau materialele trimise expertului pot suferi modificări, degradări etc. Iar în a doua ipoteză, datele sau urmele sunt insuficiente pentru realizarea cercetării⁴¹³.

Dacă în cursul cercetării unei fapte penale se constată existența unor fapte sau împrejurări, a căror elucidare reclamă aplicarea

⁴¹⁰ Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 113; Ionescu L., Sandu D. Identificarea criminalistică. Ed. Științifică. București, 1990, p. 38-40.

⁴¹¹ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 706.

⁴¹² Suci C. Criminalistică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1972, p. 571.

⁴¹³ Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 114.

cunoștințelor unui specialist, ofițerul de urmărire penală va dispune efectuarea expertizei judiciare. Forma procesuală de dispunere este ordonanța, care, potrivit art. 144 CPP, cuprinde: 1. împrejurările cauzei și argumentarea în baza lor a necesității unor examinări de specialitate; 2. instituția de expertiză sau expertul desemnat să efectueze lucrarea; 3. întrebările la care trebuie să răspundă expertul în baza cunoștințelor sale speciale; 4. materialele și documentele care urmează a fi expuse expertizării, inclusiv piesele de comparație în situația expertizelor de identificare⁴¹⁴.

În pregătirea și dispunerea expertizei există 2 etape: 1. **Logică** – cel care solicită expertiza va trebui să se informeze cu privire la competența teritorială, organul care să efectueze expertiza și la posibilitatea de realizare; 2. **materială** – legată de asigurarea unui material de comparație suficient, astfel încât ceea ce urmează să facă expertul – măsurători, analize, teste – să se poată face cu elemente de comparație suficiente cantitativ și calitativ, pe această cale putându-se realiza concluzii cu grad ridicat de identitate.

Prin urmare, organul judiciar penal (procurorul prin ordonanță și instanța prin încheiere) va preciza obiectivele și elementele expertizei⁴¹⁵.

Ca oricare altă activitate desfășurată în cadrul cercetării unei fapte penale, dispunerea efectuării expertizei judiciare presupune realizarea, de către organul de urmărire, a anumitor operații de pregătire, după cum urmează:

1. Determinarea obiectului expertizei, a problemelor, soluționarea cărora necesită cunoștințe speciale.

- Obiectul expertizei se delimitează prin formularea, în ordonanța de dispunere a expertizei, a întrebărilor la care urmează să răspundă expertul. Ea reclamă organului de urmărire, pe de o parte, precizarea împrejurărilor cauzei ce trebuie stabilite prin expertiză, iar, pe de altă parte, un anumit nivel de cunoștințe care să permită dispunerea și aprecierea calitativă a rezultatelor expertizei. În acest scop, se va proceda la o analiză a materialului existent în dosarul cauzei, a obiectelor

⁴¹⁴ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 472-473.

⁴¹⁵ Alămoreanu S., Problematika expertizelor criminalistice, op. cit., p. 61.

descoperite la locul faptei, ridicate prin percheziție, la consultarea literaturii și a specialiștilor din domeniul respectiv și la alte activități de urmărire penală.

- Întrebările ce urmează a fi adresate expertului trebuie să fie clare și precise, ca el să se pătrundă de sarcinile ce-i revin, să vizeze nemijlocit obiectul expertizei, să nu solicite expertului examinări ce nu țin de competența lui.

2. Pregătirea materialelor necesare efectuării expertizei.

Organul care dispune efectuarea expertizei are obligația să pună la îndemâna expertului materialele ce constituie obiectul expertizei, modele de comparație și alte obiecte prin a căror examinare să se poată trasa concluzii temeinice și convingătoare. Materialele ce urmează a fi expediate expertului trebuie să fie verificate, pentru a determina autenticitatea și modul în care au fost descoperite și fixate. Materialele, care nu au fost fixate în ordinea prevăzută de lege, nu pot constitui obiectul expertizei. Organul ce dispune efectuarea expertizei trebuie să se convingă că materialele destinate expertizei au fost ambalate corect și nu se vor altera sau deteriora⁴¹⁶.

3. Alegerea instituției sau a expertului pentru efectuarea expertizei.

Potrivit legislației în vigoare (art. 149-150 CPP), expertiza în procesul penal poate fi înfăptuită de către specialiștii instituțiilor de profil și de alte persoane competente (schema 6). În practică însă, majoritatea expertizelor se efectuează de instituțiile specializate, deoarece unitățile de expertiză concentrează mijloacele tehnice și cadrele respective, efectuează cercetări științifice în vederea desăvârșirii metodelor și procedeele aplicate la efectuarea diferitor categorii de expertiză, garantează independența expertului față de organele de urmărire penală⁴¹⁷.

Pregătirea în vederea dispunerii expertizei judiciare presupune o analiză temeinică a materialelor cauzei, determinării necesității și utilității acestora pentru stabilirea unor fapte, fenomene sau stări de fapt care

⁴¹⁶ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 473.

⁴¹⁷ Ibidem, p. 474.

prezintă importanță pentru aflarea adevărului. Această analiză se impune, întrucât multe probleme ale cauzei pot fi soluționate prin efectuarea altor activități, cum ar fi: audierea martorilor, bănușilor, învinușilor, inculpașilor, părșii vătămata, reconstituirii faptei, experimentului în procedura de urmărire penală ș.a.

Analizând materialele cauzei și luând decizia de dispunere a expertizei, organul de urmărire penală sau instanța de judecată acționează potrivit rigorilor legale cu privire la cercetarea și examinarea sub toate aspectele, complexă și obiectivă a circumstanțelor evenimentului infracțional.

Pentru a asigura valorificarea științifică a urmelor, faptelor, fenomenelor sau mijloacelor de probă, organul de urmărire penală sau instanța de judecată trebuie să cunoască și să analizeze întregul material existent în cauză și numai în această bază să se pronunțe asupra necesității și utilității apelării la experșii în domeniul respectiv⁴¹⁸.

Determinând obiectele care urmează a fi supuse examinării de către experșii, ordonatorul expertizei trebuie să urmărească și să se asigure că în procesul descoperirii și ridicării lor au fost respectate regulile și recomandările criminalistice pentru ca ele să nu-și modifice caracteristicile și proprietățile. Se impune, de asemenea, individualizarea acestora, verificarea lor după descrierea în procesul-verbal respectiv. În cazul în care o urmă sau o altă probă materială nu este consemnată în procesul-verbal al acțiunii procesuale de ridicare ori de altă natură, aceasta nu poate fi trimisă la expertiză.

Dacă se preconizează efectuarea expertizei într-o instituție de specialitate, organul de cercetare nominalizează doar instituția, expertul urmând a fi desemnat de conducătorul unității de expertiză. Aceasta nu înseamnă că organul de urmărire nu poate numi, în calitate de expert, un specialist din instituția specializată. În anumite situații, pornind de la condițiile concrete ale cauzei, aceștia pot desemna în ordonanță expertul căruia i se încredințează efectuarea expertizei. În atare situații,

⁴¹⁸ Gheorghiuș M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 707.

conducătorii instituției de expertiză sunt obligați să respecte decizia organului în competența căruia se află cercetarea cauzei⁴¹⁹.

Obiectul expertizei se determină prin formularea întrebărilor la care urmează să răspundă expertul. Acestea trebuie să fie cât mai succinte, clare și înțelese nu numai de expert, dar și de participanții la proces. Întrebările trebuie să fie formulate în baza materialului prezentat, în succesiune logică, în anumită consecutivitate și să nu poarte caracter juridic. Atunci, când întrebările nu sunt formulate corect, expertul are dreptul să le reformuleze sau să le comaseze, dacă mai multe din ele au același caracter.

Realizând acțiunile pregătitoare indicate *supra*, ofițerul de urmărire penală, prin ordonanță, iar instanța de judecată, prin încheiere, dispune efectuarea expertizei solicitate de părți, iar organul de urmărire penală și din oficiu poate face acest lucru. În actul respectiv trebuie să fie indicate următoarele date: denumirea expertizei, data emiterii ordonanței sau încheierii; numele, prenumele și funcția ordonatorului expertizei; cauza penală pe care se solicită lucrarea dată; cine a inițiat dispunerea expertizei; temeiurile ordonării acesteia; instituția de expertiză sau expertul nominalizat pentru efectuarea expertizei; documentele și alte materiale care se prezintă spre expertizare cu mențiunea când și în ce împrejurări au fost descoperite și ridicate; întrebările formulate expertului la care acesta urmează să dea răspunsuri.

După întocmirea documentului nominalizat, ordonatorul expertizei are obligația să pună la îndemâna instituției respective sau expertului concret: scrisoarea de însoțire cu copia ordonanței sau încheierii de dispunere a expertizei; obiectele care vor fi supuse examinării în cadrul expertizei; mostrele de comparație (în cazurile respective) și alte materiale ale cauzei prin a căror examinare să se poată formula concluzii temeinice și convingătoare⁴²⁰.

⁴¹⁹ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 475.

⁴²⁰ Gheorghită M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 708-709.

13.3 Concluziile expertului și aprecierea lor

Concluziile expertului – reprezintă un raport al expertului. El trebuie să reflecte toată activitatea expertului în conformitate cu sarcina pusă de organul de urmărire penală, instanța de judecată; acțiunile întreprinse, procedeele, metodele și mijloacele tehnico-științifice utilizate, indicarea indicilor care au determinat formularea concluziei, formularea răspunsului la întrebările adresate. Aceste date trebuie reflectate la un așa nivel de detaliere și într-un așa volum încât la ofițerul de urmărire penală, judecător sau alt participant, în procesul aprecierii raportului de expertiză, să nu apară întrebări cu privire la esența și rezultatele obținute⁴²¹.

Prima parte a raportului de expertiză cuprinde obiectivele, adică întrebările la care trebuie să răspundă expertul. Aceste întrebări trebuie să fie clare, neredundante, ele nu pot să ceară expertului să răspundă la chestiuni precum stabilirea vinovăției sau a regulilor (textelor de lege) încălcate.

După obiective urmează prezentarea materialului în litigiu și a celui de comparație. Acesta nu este totdeauna necesar (de exemplu, când în traseologie se cere a se stabili succesiunea unor urme, nu se va face compararea propriu-zisă, ci interpretarea lor în scopul stabilirii secvențelor de producere). În această parte fie sunt indicate documentele care vor fi folosite, fie tuburile de cartuș sau muniția (în expertizele balistice). În unele state, raportul de expertiză este format dintr-o parte introductivă (numele expertului, numărul dosarului etc.), obiectivele și concluziile acestora⁴²².

Ca urmare a activității de efectuare a expertizei, expertul trebuie să redacteze concluziile. Acestea sunt de trei tipuri: 1. concluziile certe au caracter categoric și sunt expresia unor adevăruri obiective. Concluziile certe pot fi pozitive (de identitate) sau negative (de neidentitate); 2. concluziile de probabilitate – în forma **probabil da** sau **probabil nu** – exprimă doar eventualitatea unui anumit fapt. La concluziile de

⁴²¹ Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Op. cit., p. 317.

⁴²² Alămoreanu S., Problematika expertizelor criminalistice, op. cit., p. 81.

probabilitate se poate ajunge ca urmare a insuficienței calitative sau cantitative a materialului de comparație, defectuoziității sau lipsei aparatului de specialitate etc., dar aceste concluzii sunt foarte utile organului judiciar, deoarece, fiind mai des întâlnite decât concluziile certe, oferă date valoroase pentru aflarea adevărului; 3. concluziile de imposibilitate a identificării pot fi rezultatul unor factori cu caracter obiectiv, cum sunt: starea materialelor supuse examinării; insuficiența materialului de comparație; întinderea redusă a urmelor etc.⁴²³.

Raportul de expertiză se redactează în termeni clari și preciși, evitându-se formulările incomplete, echivoce sau tehniciste, astfel încât ele să reflecte temeinicia științifică a cercetării. Din modul de redactare a raportului trebuie să rezulte, în esență, următoarele: a. respectarea de către expert a prevederilor legale și limitarea strictă la sarcinile indicate în actul de dispunere a expertizei; b. examinarea completă și riguroasă a întregului material trimis spre expertiză de către organul judiciar; c. folosirea celor mai moderne și adecvate metode și mijloace tehnico-științifice de examinare din domeniul de specialitate a expertului; d. fundamentarea științifică a rezultatelor cercetării și concordanța între constatările făcute pe parcursul examinării și concluziile raportului.

Totodată, **raportul de expertiză va conține o ilustrare adecvată** (fotografii, schițe, desene, planșe, diagrame etc.) a celor mai semnificative aspecte desprinse în cadrul examinării criminalistice⁴²⁴.

Aprecierea concluziilor constatate în rapoartele de constatare, în cazul că organul judiciar va aprecia că forma este corectă, această apreciere se va extinde și asupra conținutului, acordându-se încredere competenței specialistului. Se poate spune că această competență înlocuiește aprecierea personal, de către organul judiciar, a valorii probante a obiectului în cauză, specialistul fiind Acela care hotărăște în locul magistratului⁴²⁵.

Aprecierea raportului de expertiză presupune, după cum se știe, determinarea pertinentei și admisibilității faptelor constatate de expert

⁴²³ Ibidem, p. 86.

⁴²⁴ Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 121.

⁴²⁵ Sava A. Op. cit., p. 165.

în baza cunoștințelor sale speciale, adică dacă concluziile la care acesta a ajuns reprezintă fapte ce țin de obiectul probațiunii într-o anumită cauză penală, iar faptele și împrejurările de fapt, ce constituie fondul raportului de expertiză, au fost stabilite în ordinea prevăzută în legislația procesual-penală în vigoare. Aceasta implică verificări ale competenței expertului, condițiilor în care a activat el, a concluziilor lui, a raportului de expertiză în întregime⁴²⁶.

Aprecierea și valorificarea expertizelor judiciare reprezintă o activitate ce reclamă din partea organelor judiciare nu numai cunoștințe din domeniul dreptului, ci și cunoștințe de cultură generală, din domeniul științei și tehnicii, cu precădere dintre cele înmănunchate în știința criminalisticii. Opera de apreciere parcurge, în principal, două etape importante, constând în verificarea respectării prevederilor legale referitoare la expertiză (verificarea formală) și verificarea conținutului științific al raportului de expertiză (verificarea de fond sau substanțială).

În prima etapă, organul de urmărire penală sau instanța de judecată verifică următoarele aspecte: dacă au fost respectate condițiile legale de numire a expertului și dacă există eventuale motive de recuzare a acestuia, invocate de părți; dacă au fost formulate răspunsuri clare și complete la toate întrebările din actul procedural; dacă au fost respectate condițiile de citare a părților și dacă s-au dat lămuririle necesare atât expertului, cât și părților; și, în final, dacă raportul a fost datat și semnat potrivit regulilor procedurale.

În etapa a doua, verificarea va privi problemele de fond ale raportului de expertiză, printre cele mai importante situându-se: examinarea de către expert a întregului material pus la dispoziție de organul judiciar; folosirea celor mai adecvate metode și mijloace tehnico-științifice de investigare; justetea raționamentului și concordanța dintre concluzii și conținutul raportului de expertiză⁴²⁷.

Raportul de expertiză este valabil, dacă sunt respectate cumulativ următoarele condiții: a. laboratorul în care a fost efectuată expertiza

⁴²⁶ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 484.

⁴²⁷ Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 125; Ciopraga A., Iacobuță I. Criminalistica. Ed. Junimea. Iași, 2001, p. 356.

judiciară este autorizat și actul de autorizare este valabil; b. cercetările au fost efectuate pentru specialitatea de expertiză judiciară în care laboratorul este autorizat; c. expertiza a fost efectuată prin metode și proceduri aprobate; d. expertiza a fost efectuată cu aparataj standardizat, în cazul expertizelor judiciare efectuate cu utilizarea aparatajului, mijloacelor tehnice sau a altui utilaj; e. expertiza a fost efectuată de un expert judiciar inclus în Registrul de stat al experților judiciari sau de către o persoană recunoscută în calitate de expert judiciar în procesul respectiv de către ordonatorul expertizei⁴²⁸.

Neîntemeiat se va considera raportul de expertiză în care faptele ce constituie obiectul examinării de specialitate se afirmă sau se infirmă declarativ, fără a fi demonstrate. Temeinicia raportului de expertiză depinde de argumentarea motivelor care au condus la tragerea anumitor concluzii, precizarea și demonstrarea motivației apelării la metodele și mijloacele tehnice utilizate.

Împrejurările care pot trezi îndoieli referitor la veridicitatea faptelor enunțate în raportul de expertiză sunt dintre cele mai diverse. Acestea pot viza, înainte de toate, competența și necointeresarea specialistului în cauză. Organul de urmărire poate manifesta neîncredere față de rezultatele expertizei și, ca urmare, dispune efectuarea unei expertize repetate din momentul în care se află în posesia unor date ce pun la îndoială pregătirea profesională a expertului sau denotă existența anumitor raporturi de legătură ale acestuia cu fapta sau cu persoanele participante la proces⁴²⁹.

La aprecierea concluziilor trebuie avut în vedere faptul că ele nu sunt imperative, nici chiar atunci când toți experții au ajuns la aceleași concluzii, întrucât, potrivit legii, acest mijloc de probă nu are forță doveditoare absolute, ci poate servi ca temei la soluționarea cauzei numai dacă organul judiciar s-a convins de exactitatea concluziilor emise. De aceea, concluziile expertizei trebuie apreciate critic, la fel ca și

⁴²⁸ Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 709-710.

⁴²⁹ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 485-486.

celelalte probe și numai în coroborare cu întregul material administrat în cauză⁴³⁰.

Îndoiala organului de urmărire cu privire la temeinicia concluziilor raportului de expertiză poate fi, de asemenea, provocată de constatarea unor deficiențe de redactare. Conținutul raportului de expertiză trebuie să fie bine determinat, redat într-o formă îngrijită. Nu poate contribui la formarea convingerii raportul de expertiză alcătuit numai din teze și dacă conține concluzii contradictorii. În unele cazuri se constată anumite necoincidențe între concluziile raportului de expertiză și alte probe existente în cauză. În principiu, această discordanță încă nu constituie un temei pentru înlăturarea raportului de expertiză. Organul de urmărire trebuie să determine, printr-o activitate suplimentară de verificare, cauza contradicției și numai dacă va constata împrejurări de natură să justifice presupunerea că concluzia expertului este greșită, va dispune efectuarea unei expertize repetate⁴³¹.

Aprecierea raportului de expertiză, ca și a altor mijloace de probă obținute în cauza cercetată, presupune stabilirea pertinentei, concludenței, utilității și veridicității acestuia, iar toate probele în ansamblu trebuie evaluate din punctul de vedere al coroborării lor. Acest lucru ține strict de competența ordonatorului expertizei (organul de urmărire penală sau instanța de judecată)⁴³².

Dacă în urma aprecierii raportului de expertiză se vor constata deficiențe de natură să provoace dubii asupra veridicității concluziilor (semne de incompetență sau interesarea expertului în finalitatea cauzei, argumentarea și demonstrarea insuficientă a raportului de expertiză, răspunsuri contradictorii la diverse întrebări ș.a.), ordonatorul expertizei este în drept să respingă rezultatele expertizei. În același timp, legea îl obligă să-și motiveze dezacordul cu rezultatele expertizei.

În instanța de judecată, raportul de expertiză poate fi apreciat de toți participanții la proces. Instanța poate accepta și alte aprecieri argumentate, dar poate și să le respingă, rămânând pe propria apreciere.

⁴³⁰ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Op. cit., p. 36.

⁴³¹ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op. cit., p. 486.

⁴³² Gheorghită M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017, op. cit., p. 710.

Odată ce raportul de expertiză a fost acceptat de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, el urmează a fi utilizat ca probă în cauză. Rolul de mai departe al raportului de expertiză depinde, în primul rând, de faptele stabilite în conținutul său și, în al doilea rând, de gradul de certitudine și convingere pe care le-au atins concluziile expertului în documentul dat.

În baza raportului de expertiză, ofițerul de urmărire penală poate efectua anumite acțiuni procesuale suplimentare întru obținerea de noi probe, poate dispune o altă expertiză (repetată, suplimentară) sau audia expertul pentru a înlătura unele deficiențe, a preciza metodele aplicate de el la efectuarea cercetărilor expertuale sau a clarifica unele noțiuni⁴³³.

Indiferent dacă concluziile expertului sunt contrazise, total sau parțial, prin celelalte mijloace de probă, acesta nu poate fi un impediment pentru organul judiciar în a acorda încredere rezultatului expertizei, dacă circumstanțe legate de persoana expertului și de modul în care a fost condusă expertiza – astfel cum reiese din redactarea raportului – îl determină să aprecieze astfel încât să incline balanța considerației în favoarea unui singur mijloc de probă – concluziile corecte, temeinic motivate ale raportului de expertiză⁴³⁴.

Interpretarea și valorificarea concluziilor expertizei criminalistice marchează momentul aprecierii și cântăririi probelor puse în evidență prin intermediul examinărilor științifice. Dintre concluziile rapoartelor de expertiză, cele mai valoroase sunt concluziile cu caracter de certitudine, a căror interpretare nu ridică probleme deosebite, fiind frecvente cazurile în care expertizele criminalistice reprezintă singura modalitate de a scoate la lumină probele necesare constatării existenței sau inexistenței unei infracțiuni și identificării autorului ei. Concluziile cu caracter de probabilitate dețin o pondere mai mică în ansamblul rezultatelor expertizei criminalistice⁴³⁵.

⁴³³ Ibidem, p. 711-712.

⁴³⁴ Sava A. Op. cit., p. 179-180.

⁴³⁵ Stancu Em., Manea T. Op. cit., p. 128-129.

13.4 Deosebirile și asemănările între constatări și expertize judiciare

Funcția esențială, atât a constatărilor, cât și a expertizelor, este aceea de a pune în lumină rolul pe care l-ar putea juca anumite obiecte, stări de lucruri, împrejurări de fapt în lămurirea cauzei investigate⁴³⁶. Putem spune, fără ezitare, că între expertizele criminalistice și constatările tehnico-științifice există semnificative asemănări, ele fiind însă și deosebite prin aspecte cu conținut clar și determinat, însă, am dori să subliniem că apreciem ca necesară înlăturarea acestei distincții cu caracter mai degrabă terminologic, întrucât, indiferent de gradul de urgență cu care se cere o lucrare, ea trebuie să respecte criteriile de validitate științifică și metodologică⁴³⁷.

Totodată, deși expertizele se aseamănă cu constatările tehnico-științifice și medico-legale prin faptul că ambele sunt mijloace de probă, sunt efectuate de specialiști, obiectul lor fiind fixat de organul judiciar, iar concluziile sunt cuprinse într-un raport, totuși între ele există deosebiri.

Asemănările între expertize și constatările tehnico-științifice și medico legale sunt următoarele: 1. atât expertizele cât și constatările tehnico-științifice și medico-legale își aduc o contribuție însemnată la realizarea scopului procesului penal: aflarea adevărului și tragerea la răspundere a făptuitorului; 2. atât expertizele cât și constatările tehnico-științifice și medico-legale sunt mijloace de probă; 3. atât expertizele cât și constatările tehnico-științifice și medico-legale, operațiile și concluziile se consemnează într-un raport⁴³⁸; 4. și unele, și altele sunt efectuate de către specialiști în diverse ramuri de activitate⁴³⁹.

Deosebirile între expertize și constatările tehnico-științifice și medico legale constau în: 1. în timp ce expertizele constituie mijloc de probă, atât în procesul penal, cât și civil, putând fi dispuse de către organul de urmărire penală, cât și de instanța de judecată, constatările tehnico-științifice și medico-legale sunt mijloace de probă specific

⁴³⁶ Grofu N. Op. cit., p. 42.

⁴³⁷ Alămoreanu S., Problematika expertizelor criminalistice, op. cit., p. 21.

⁴³⁸ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Op. cit., p. 267.

⁴³⁹ Neagu I., Damaschin M. Op. cit., p. 604.

procesului penal, fiind determinate de caracterul de urgență a constatării, deci nu pot fi dispuse decât în faza de urmărire penală; 2. în timp ce constatările au ca obiect cercetarea mai puțin aprofundată a unor situații de fapt prin intermediul cărora se dovedesc anumite împrejurări, conținutul acestora fiind redus la o constatare, în cazul expertizelor, obiectul acestora este mai amplu, investigarea fiind mai amănunțită a problemei de specialitate supusă soluționării, putând chiar interpreta constatările anterioare efectuate; 3. expertul este persoana care are cunoștințe de specialitate într-un domeniu al științei, tehnicii, artei și care este abilitată oficial în calitate de expert de a lămuri chestiuni care în procesul judiciar necesită asemenea cunoștințe, iar constatările tehnico-științifice și medico-legale se efectuează de specialiști, care sunt persoane ce posedă cunoștințe și experiențe dintr-un anumit domeniu, dar care spre deosebire de experți, funcționează, de regulă, pe lângă sau în cadrul instituției de care aparține organul de urmărire penală sau în cadrul unor instituții de specialitate⁴⁴⁰.

De asemenea, o altă deosebire între expertize și constatările tehnico-științifice și medico legale se datorează faptului că în cazul constatărilor tehnico-științifice și medico-legale specialiștii se rezumă la conservarea și cercetarea mai puțin aprofundată a situațiilor ce le revin spre rezolvare, în cazul expertizelor are loc o investigare în cele mai mici detalii – uneori, chiar exhaustive – a elementelor care fac obiectul expertizei⁴⁴¹.

Mai reținem că, spre deosebire de constatarea tehnico-științifică și medico-legală, efectuarea expertizei nu este supusă imperativului urgenței, astfel încât este posibilă o cercetare mai aprofundată și completă a mijloacelor materiale de probă⁴⁴². Totodată, din punctul de vedere al procedurii dispunerii, constatarea tehnico-științifică și medico-legală nu presupune cunoașterea și citarea părților, însă efectuarea expertizei impune chemarea părților, aducerea la cunoștință a obiectului acesteia, a întrebărilor formulate pentru expert⁴⁴³.

⁴⁴⁰ Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Op. cit., p. 268.

⁴⁴¹ Neagu I., Damaschin M. Op. cit., p. 604.

⁴⁴² CușnirV., Rusu V. Op. cit., p. 262; Lazăr A., Alămoreanu S. Op. cit., p. 53-54.

⁴⁴³ CușnirV., Rusu V. Op. cit., p. 272; Lazăr A., Alămoreanu S. Op. cit., p. 217.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Alămoreanu S. Problematika expertizelor criminalistice. Ed. Hamangiu. București, 2013.

2. Cataraga O. Expertiza judiciară. Ed. Pro Universitaria. București, 2022.

3. Ciopraga A., Iacobuță I. Criminalistica. Ed. Junimea. Iași, 2001.

4. Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Expertizele – mijloc de probă în procesul penal. Ed. TEHNICĂ. București, 2000.

5. Cușnir V., Rusu V. Expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice în procesul penal. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. ICJP. Chișinău, 2018.

6. Dan N. ș.a. Dicționar de criminalistică. Ed. Științifică și Enciclopedică. București, 1984.

7. Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011.

8. Gheorghiuță M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017.

9. Grofu N. Criminalistică. Tactică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 2019.

10. Ionescu L., Sandu D. Identificarea criminalistică. Ed. Științifică. București, 1990.

11. Legea Republicii Moldova Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”, nr. 68 din 14.04.2016 // Monitorul Oficial, nr. 157-162/316 din 10.06.2016.

12. Lazăr A., Alămoreanu S. Expertiza criminalistică a documentelor. Ed. Lumina lex. București, 2008.

13. Mihuleac E. Expertiza judiciară. Ed. Științifică. București, 1971.

14. Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2014.

15. Odagiu Iu., Luchin L. Expertize judiciare. Ghid practic. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI. Chișinău, 2011.

16. Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Ed. Cartea Militară. Chișinău, 2020.

17.Sava A. Aprecierea probelor în procesul penal. Ed. JUNIMEA. Iași, 2002.

18.Stancu Em., Manea T. Tactica criminalistică (I). Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017.

19.Suciu C. Criminalistică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1972.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Definiți notiunea de expertiză judiciară și constatare tehnico-științifică.

2. Distingeți tipurile și clasificarea lor.

3. Care este baza normativă care se referă la instituția expertizei judiciare și a constatării tehnico-științifice?

4. Definiți cazurile de efectuare obligatorie a expertizei judiciare.

5. Care sunt cerințele înaintate față de concluziile de expertiză?

6. Indicați specificul aprecierii raportului de expertiză.

7. Care este specificul obținerii mostrelor pentru cercetarea comparativă?

8. Care sunt cerințele tactice înaintate spre obținerea mostrelor pentru cercetarea comparative?

9. Apreciați necesitatea respectării prevederilor procesuale la ordonarea și efectuarea expertizei, constatării.

Note:

Tema 14: Metodica cercetării faptelor cauzatoare de moarte

14.1 Noțiuni generale **14.2** Specificul cercetării la fața locului **14.3** Expertizele și constatările tehnico-științifice sau medico-legale **14.4** Alte activități desfășurate de organele judiciare în procesul cercetării **14.5** Particularitățile cercetării în cazurile de omor cu dezmembrarea cadavrelor

14.1 Noțiuni generale

Viața omului, existența sa, în egală măsură individuală și socială, a stat în centrul acțiunilor, al transformărilor proprii tuturor etapelor parcurse de umanitate în dezvoltarea sa, desigur cu specificul fiecărei epoci istorice, cu părțile sale mai bune sau mai rele.

Apărarea celei mai importante valori sociale, ea însăși creatoare de valori, are o semnificație cu totul deosebită. A pune în pericol viața unui om reprezintă un act care primejduiește nu numai existența individului, ci însuși ansamblul relațiilor sociale, omul reprezentând esența acestor relații.

A ucide înseamnă a suprima pe făuritorul de istorie, pe beneficiarul bunurilor create împreună cu semenii săi. Prin apărarea acestei valori inestimabile, este ocrotită nu numai ființa umană, dar și imensa masă a relațiilor sociale. Printre multiplele mijloace de apărare a vieții omului, se află și mijloacele juridice, iar dintre acestea, un loc bine definit îl ocupă cele proprii dreptului penal.

Această modalitate specifică de apărare a existenței persoanei nu poate fi concepută decât în cadrul unui sistem organizat de ancheta destinată aflării adevărului, între care activitățile tehnico-tactice criminalistice ocupă o poziție cu totul deosebită⁴⁴⁴.

Dreptul la viață este un drept natural fundamental statuat în cele mai importante documente ale drepturilor omului. Astfel, potrivit art. 3

⁴⁴⁴ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.553-554.

din „Declarația Universală a Drepturilor Omului” adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948, „Orice om are dreptul la viață, la libertate, la inviolabilitatea persoanei”.

În Convenția pentru protecția omului și a libertăților fundamentale, art.2 alin.(1) se precizează: *Dreptul oricărei persoane la viață este protejat de lege. Moartea nu poate fi aplicată în mod intenționat, în afară de executarea unei sentințe capitale pronunțată de către un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată de lege cu această pedeapsă.*

Viața constituie bunul cel mai de preț al persoanei umane și, în același timp, condiția indispensabilă a existenței și perpetuării individului⁴⁴⁵.

Constituția Republicii Molodva garantează dreptul la viață în art. 24, iar ca o expresie a înlăturării oricărui arbitrar în garantarea acestui drept, prin alin. (3) al art.24, **Pedeapsa cu moartea este abolită. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsă și nici executat.**

Progresele realizate în domeniul științelor medicale și în domeniul științelor juridice, au impus o opinie net superioară, potrivit căreia apariția dreptului la viață se situează în momentul declanșării procesului biologic al nașterii. În sprijinul acestei teze vin argumentele medicilor anatomopatologi, care susțin că moartea violentă a nou-născutului se poate produce intrauterin (*ante partum*), înainte de naștere, în timpul nașterii (*perinatal*) și după naștere (*post partum*).

Moartea este un proces complex, caracterizat prin mai multe stări terminale: agonie, moarte clinică, moarte biologică, ultima fiind considerată ca moarte ireversibilă, spre deosebire de primele două, în care procesul tanatologic poate fi întrerupt, fără consecințe morfofuncționale.

Moartea definitivă, biologică, se instalează în momentul încetării activității creierului și a trunchiului cerebral. Din acest moment, denumit și moarte cerebrală, refacerea celulelor nervoase este practic imposibilă, cel puțin în condițiile actuale ale dezvoltării științelor medicale.

⁴⁴⁵ Cîrjan Lazăr, compendiu de criminalistică, op.cit., p.307.

Stabilirea criteriilor morții are incidență asupra soluționării unei serii de probleme cu implicații social-juridice, alături de cele penale, cum ar fi, de exemplu, transplantul de organe, încetarea procedurilor terapeutice de reanimare, admisibile numai după ce a intervenit moartea cerebrală.

Rolul și importanța investigației criminalistice în soluționarea infracțiunilor împotriva vieții – ca și în soluționarea celorlalte fapte penale – rezultă din aceea că știința criminalistici pune la îndemâna organelor judiciare metodele și mijloacele tehnico-științifice necesare descoperirii, fixării, ridicării și examinării urmelor omuciderii, a identificării autorului și eventual a victimei. Prin regulile tactice de efectuare a actelor de urmărire penală, precum și prin metodologia cercetării morții violente, este posibilă strângerea probelor necesare stabilirii adevărului.

Criminalistica oferă, în esență, instrumentele științifice destinate conturării elementelor constitutive ale infracțiunii, identificării făptuitorului și a celorlalți participanți la săvârșirea faptei și aplicării unei pedepse potrivit vinovăției lor⁴⁴⁶.

În toate cazurile parvenirii informațiilor privind lipsirea de viață a unei persoane sau de dispariție a persoanei în circumstanțe neelucidate, este necesară investigarea respectivă în conformitate cu prevederile procesual-penale și recomandările metodicii criminalistice.

Omorul este o infracțiune care lasă întotdeauna urme materiale, în primul rând. În aceste cazuri interacționează și se influențează reciproc în mod obligatoriu următoarele patru elemente:

- victima;
- locul unde s-a produs omorul sau locul unde a fost depistat cadavrul;
- ucigașul;
- metoda săvârșirii omorului și mijloacele (arma) utilizate de ucigaș.

Consecutivitatea elucidării semnelor (elementelor) indicate în procesul descoperirii și cercetării cazurilor de omor este prezentată prin

⁴⁴⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.554-555.

caracteristica criminalistică a acestei infracțiuni, care prezintă o descriere a urmelor și circumstanțelor infracțiunii.

Cazul cel mai frecvent de omor este așa-numitul **omor evident**, adică omor săvârșit din motive de viață, răzbunare personală (dușmănia, gelozia, concurența, huliganismul), de cele mai multe ori după un consum în comun, de lungă durată, a băuturilor alcoolice. Descoperirea și cercetarea unor astfel de infracțiuni necesită o studiere minuțioasă a datelor parvenite și utilizarea corectă a mijloacelor obișnuite de demonstrare.

Mai rare, dar și mai complicate în procesul descoperirii sunt **cazurile de omor săvârșit în taină în condiții neevidente** (în lipsa martorilor sau a datelor despre victimă) sau care au fost pregătite din timp de către ucigaș, sau cazul care, deși ucigașul nu l-a planificat din timp, după ce l-a săvârșit, a încercat să distrugă urmele rămase. În afară de aceasta se întâlnesc **omoruri săvârșite la comandă**. Astfel de situații reclamă din partea ofițerului de urmărire penală mobilizarea tuturor cunoștințelor sale profesionale, a dexterităților și a deprinderii de a opera cu informația și resursele organului de urmărire penală și organelor speciale de investigație⁴⁴⁷.

Delimitarea infracțiunilor de omor **evidente și săvârșite în mod tainic** reprezintă punctul de plecare în derularea întregii activități de cercetare. **În prima situație**, când la momentul intentării procesului de cercetare sunt cunoscuți factorii implicați în actul infracțional (asasinii, victima, martorii oculari) și împrejurările în care acesta a avut loc, activitatea de urmărire penală se desfășoară după o construcție metodică experimentată în imensa practică judiciară care cuprinde:

- cercetarea la fața locului în vederea determinării în mod obiectiv a împrejurărilor în care a avut loc infracțiunea, depistării, fixării și interpretării urmelor materiale ale infracțiunii, ale altor mijloace materiale de probă;
- examinarea medico-legală a cadavrului și constatarea pe această cale a timpului și a modului în care a fost ucisă victima;

⁴⁴⁷ Gheorghiu Mihail, *Tratat de Metodică Criminalistică*, CEP USM, Chișinău 2015, pp.107-108.

- audierea persoanei bănuite privind fapta săvârșită și a împrejurărilor acesteia, mobilul infracțiunii și modul în care s-a acționat la privarea de viață a victimei;

- audierea martorilor, prezentarea spre recunoaștere, confruntarea, verificarea la locul infracțiunii a declarațiilor celor audiați în calitate de bănuți în vederea deținerii de date probante de natură să completeze și, concomitent, să determine veritabilitatea materialului probatoriu existent;

- ridicarea de documente și referințe vizând personalitatea făptuitorului și a victimei, efectuarea altor operații și acțiuni care se impun din necesitatea profilării portretului sociopsihologic al acestora, determinării relațiilor anterioare săvârșirii infracțiunii și stabilirii motivației reale a infracțiunii.

Aplicarea în cunoștință de cauză a acestui algoritm metodic în majoritatea cazurilor asigură stabilirea, sub toate aspectele, cu certitudine împrejurările omorului.

În situația actelor de **omor premeditat, săvârșite în mod tănuit**, cercetarea faptei se desfășoară în condiții de incertitudine, deoarece inițial nu se cunosc date probante suficiente pentru orientarea corectă a urmăririi penale. Organul investit cu cercetarea unei infracțiuni de acest gen trebuie să depună eforturi pentru căutarea celor mai raționale și rezonabile căi de soluționare a problemelor pe care le ridică cercetarea. În acest scop, pune în acțiune experiența și consecutivitatea activității de urmărire penală, a tuturor celor implicați în cercetare.

La etapa inițială de cercetare a acestei categorii de infracțiuni, urmărirea penală se conduce de versiuni tipice concepute în conformitate cu recomandările din doctrina criminalistică, care presupune prezența la locul faptei a unor elemente cu semnificație criminalistică proprii infracțiunii de omor, precum și a legăturii reciproce a acestora, a interdependenței lor. Modul de operare, ca un sistem de mijloace și procedee privind aplicarea lor în vederea atingerii scopului propus, respectiv privarea de viață a victimei, este condiționat de mediul în care urmează să se acționeze, de persoana victimei și numărul complicilor, de scopul urmărit etc. **Modul de operare determină natura urmelor**

infrațiunii, acestea reflectând anumite calități ale făptuitorilor, inclusiv forța fizică, aptitudinea, deprinderile profesionale ș.a.

Cunoașterea unora din factorii menționați prevăd existența altora, organul de urmărire penală având posibilitatea să înainteze versiuni și, în baza acestora, să direcționeze, după un plan de lucru, activitatea de cercetare⁴⁴⁸.

Suprimarea vieții unei persoane, indiferent de rasă, religie, sex, pregătire, înseamnă suprimarea unui adevărat univers, astfel că este de la sine înțeles stresul la care sunt supuși cei care au atribuții de identificare a făptuitorului și de asigurare a probațiunii, mai ales când omorul este intens mediatizat.

Chiar dacă, în faza inițială, un caz pare simplu sau complex, **investigarea omorului trebuie să aibă un caracter organizat**, pentru a nu scăpa nici un amănunt, acest lucru fiind valabil și atunci când autorul a fost identificat imediat și a recunoscut cu lux de amănunte fapta comisă.

Pe parcursul cercetărilor poți avea surprize: să fi participat mai mulți făptuitori sau, pur și simplu, suspectul nr. 1 să nu aibă nici o contribuție. **Cazurile cele mai simple în aparență pot fi cele mai complicate.**

Investigarea omorului trebuie să răspundă la cele **7 întrebări fundamentale**: *ce faptă s-a comis?, unde?, când?, cum?, în ce scop?, cu ce mijloace? cine a comis-o?*. În unele cazuri trebuie să se clarifice și identitatea victimei⁴⁴⁹.

Pentru rezolvarea acestor probleme, organul judiciar își face un plan cu activitățile pe care urmează să le întreprindă, metodele și mijloacele de investigație, persoanele de specialitate care să-l ajute la cercetare. De asemenea, în plan se trec versiunile elaborate pe baza datelor deja cunoscute.

Activitățile cuprinse în planul de urmărire penală a faptelor cu moarte violentă sunt, de obicei: cercetarea la fața locului, examinarea cadavrului de către medicul legist în prezența organului judiciar și sub îndrumarea acestuia, audierea martorilor și a persoanelor bănuite,

⁴⁴⁸ Doraș Simion, Criminalistica, op.cit., pp.536-537.

⁴⁴⁹ Cîrjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, op.cit., pp.308-309.

efectuarea de reconstituiri și percheziții, ordonarea de expertize, căutarea și prinderea infractorului⁴⁵⁰.

14.2 Specificul cercetării la fața locului

Cercetarea la fața locului se pregătește și se desfășoară în conformitate cu normele procesual-penale, prin aplicarea metodelor tactice recomandate de știința criminalisticii.

La fața locului sosește primul polițistul sesizat, în condițiile arătate, sau alt organ judiciar care, indiferent de competență, informează dispeceratul de poliție, de aici organul de urmărire penală și serviciul medico-legal. Tot el este obligat ca, **până la sosirea echipei de cercetare să întreprindă cu maximă urgență următoarele**: **1.** Stabilirea faptului dacă victima mai este sau nu în viață, pentru un eventual prim-ajutor și transportarea sa imediată la spital; **2.** Determinarea locului săvârșirii faptei, punerea lui sub pază și protejarea urmelor, inclusiv a zonelor adiacente; **3.** Fixarea tuturor împrejurărilor care, pe parcurs, se pot modifica sau dispărea, chiar și a acelor care trebuie înlăturate, întrucât prezintă pericol; **4.** Identificarea martorilor și reținerea eventualelor persoane suspecte, a oricărei persoane care poate oferi informații despre victimă⁴⁵¹.

Cunoașterea imediată, directă și completă a locului în care s-a comis infracțiunea de omor are loc prin efectuarea unei acțiuni procedurale denumite – cercetarea la fața locului – activitate menită să asigure aflarea adevărului cu privire la faptă și făptuitor. **Scopul principal al cercetării la fața locului** constă în clarificarea situației locului săvârșirii infracțiunii, descoperirea și fixarea urmelor infracțiunii, stabilirea poziției și a stării mijloacelor materiale de probă și a împrejurărilor în care a fost săvârșită infracțiunea. Modul în care se efectuează întreaga cercetare, căutare și ridicare a urmelor sau a probelor materiale, ca și fixarea rezultatelor, va depinde, într-o mare măsură, soluționarea cazului, identificarea autorului și a celorlalți participanți la comiterea faptei. Locul

⁴⁵⁰ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.318.

⁴⁵¹ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, op.cit., p.561.

săvârșirii faptei este cel mai bogat în urme sau date referitoare la infracțiune⁴⁵².

De regulă, locul faptei se cercetează de către un grup de persoane, din care fac parte: procurorul, care conduce întreaga activitate, medicul legist, organul de poliție, ofițerul criminalist, însoțitorul cu câinele de urmărire, precum și unele persoane din domeniul de specialitate legat de natura infracțiunii sau a urmelor create.

Cercetarea la fața locului în faza statică începe cu stabilirea limitelor locului faptei, a eventualelor modificări, schimbări survenite în poziția unor obiecte ori în conținutul anumitor urme. În acest timp, medicul legist examinează victima, spre a vedea dacă aceasta a decedat sau mai este încă în viață, pentru a se lua măsurile de acordare a primului ajutor și de transportare urgentă la cel mai apropiat spital. Dacă victima a încetat din viață, cercetarea locului faptei continuă cu examinarea cadavrului, în vederea descoperirii urmelor de violență, prin care se pot stabili cauza nemijlocită a morții, mijloacele utilizate, timpul aproximativ al producerii rezultatului, dacă este vorba de omor, sinucidere sau accident⁴⁵³.

Examinarea generală a locului faptei pentru ca organul de urmărire penală să-și formeze o imagine de ansamblu asupra câmpului infracțional. Stabilirea eventualelor modificări survenite la fața locului după săvârșirea omorului. Determinarea punctului din care va începe cercetarea, de regulă plecându-se de la victimă spre marginea locului faptei (cercetarea în spirală). Selecționarea martorilor asistenți la efectuarea cercetării locului faptei. Una din regulile importante la cercetarea locului faptei, în câmpul infracțional vor intra inițial numai procurorul și medicul legist, astfel se va evita posibilitatea distrugerii unor urme și modificarea poziției obiectelor din preajma cadavrului. Cercetarea în faza statică se finalizează prin fixarea poziției în care a fost găsit cadavrul, a celorlalte obiecte din câmpul infracțional. Fixarea se realizează prin fotografiere, conform procedeelelor specific fotografiei

⁴⁵² Chirilă Mihail, Recomandări criminalistice privind cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor de omor, în Materialele Conferinței „Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău 9-10 noiembrie 2017, pp.237-240.

⁴⁵³ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.319.

judiciare operative, ori înregistrarea audio-video. Fixarea poziției cadavrului, a obiectelor, a mijloacelor materiale de probă descoperite la fața locului, coroborată cu datele obținute pe cale operativă de echipa de cercetare, inclusiv prin investigații operative, servește la formarea unor ipoteze referitoare la natura faptei, a momentului și circumstanțelor în care s-ar fi putut comite omorul și, eventual, a mobilului care a determinat infracțiunea⁴⁵⁴.

Dacă se cercetează cadavrul agățat în laț, se atrage atenția pozei cadavrului, varietatea lațului (fix, de alunecare) tipul nodului, șanțul de strangulare, petele cadavrice, deteriorările hainei și a corpului cadavrului. Înainte de a scoate cadavrul din laț, acesta trebuie fixat procesual și tehnic; se determină posibilitatea sinuciderii. Toate urmele descoperite se fotografiază și se ridică.

În cauzele de omor la comandă este important a stabili locul de unde au fost efectuate împușcăturile (acoperiș, balcon, mansardă etc.) În situația aplicării armelor e foc, acolo pot fi depistate armele folosite, tuburile trase, urme digitale, resturi de alimente, urme de prezență etc.⁴⁵⁵.

Cercetarea în faza dinamică la fața locului este, după cum se cunoaște, cea mai complexă etapă, la ea participând toți membrii echipei. Cercetarea va începe de la cadavru, fiind examinat mai întâi corpul acestuia, precum și locul de sub cadavru după care se va continua cu porțiunea de teren din jurul victimei. **Examinarea cadavrului**, de către medicul legist împreună cu procurorul sau cu unul dintre experții criminaliști prezenți la fața locului, va fi efectuată cu prioritate și maximă atenție⁴⁵⁶.

Se recomandă ca **cercetarea cadavrului să parcurgă fazele statică și dinamică**, iar numai după aceea organul judiciar să continue cu cercetarea statică și dinamică a locului faptei în totalitatea sa.

În **faza statică de cercetare a cadavrului** se stabilesc locul și poziția acestuia, sexul, vârsta, înălțimea aproximativă, natura și culoarea

⁴⁵⁴ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.563.

⁴⁵⁵ Golubenco Gheorghe, *Note de curs*, op.cit., p.84.

⁴⁵⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., p.564.

îmbrăcămintei, obiectele și urmele din imediata sa apropiere. Pozițiile atipice pentru locul în care se află cadavrul descoperit se descriu foarte amănunțit, fără a pierde din vedere cum sunt așezate mâinile, picioarele, capul, obiectele pe care se află ori este sprijinit, precum și alte situații deosebite observate la cadavru. **Faza dinamică** începe cu examinarea îmbrăcămintei și a încălțămintei cadavrului. De pe încălțămintă se recoltează praful, noroiul, urmele de sânge sau de altă natură, se cercetează modul de încheiere a șireturilor, gradul de uzură a încălțămintei și specificul acestei uzuri, culoarea încălțămintei etc. Pe îmbrăcămintă, de asemenea, se caută urmele de praf, noroi, sânge, de violență (rupturi ori tăieturi ale țesăturii, precum și lipsa unor părți), conținutul buzunarelor. Leziunile sunt descrise după formă, dimensiune, localizare, culoare, specificându-se dacă se observă în ele prezența unor corpuri străine, aspectul acestor corpuri. Tot în această fază de cercetare a cadavrului, se examinează cu multă atenție cavitatea bucală, nasul, urechile, părul și mâinile, în care se pot afla sânge, fire de păr, pământ sau alte urme create în lupta dintre victimă și agresor⁴⁵⁷.

Descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor. În cazul urmelor biologice, se solicită și concursul medicului legist ori biocriminalistului. Vor fi executate fotografiile de detaliu și măsurătorile fotografice, se va efectua schița locului faptei, toate rezultatele cercetării urmând să fie consemnate în procesul-verbal⁴⁵⁸.

Majoritatea urmelor ce trebuie căutate la cercetarea locului infracțiunilor de omor sunt urmele de natură biologică umană. Uneori pot fi descoperite și obiecte folosite de autori pentru realizarea scopului infracțional. Prin urme biologice (microurme) pot fi definite acele tipuri de urme, care pot fi transferate de la o persoană pe diverse obiecte-suport, care nu pot fi observate macroscopic. În toate cazurile, materialul biologic transferat este constituit din celule nucleate și se formează ca urmare a unui contact direct intim sau de la distanță. Sângele, sperma, țesuturile biologice moi sau dure (epitelial, conjunctiv, muscular sau osos), firele de păr și saliva pot fi transferate în mod direct pe corpul unei

⁴⁵⁷ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.319.

⁴⁵⁸ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, op.cit., p.564.

persoane, pe îmbrăcămintea acesteia sau pe un obiect găsit la fața locului. Odată cu depunerea lichidelor biologice, acestea aderă sub formă de pete pe suprafața obiectului purtător. Urmele biologice solide (țesut, os, păr) se pot, de asemenea, depune pe obiecte prin contact direct.

Țesutul biologic poate fi găsit depus pe o gamă foarte variată de suporturi în scena crimei, cum ar fi: armele implicate în eveniment (de ex.: pe țeava armei, pe topor, ciocan, fierăstrău etc.); obiecte vestimentare care pot face legătura dintre victimă și autor sau autor și scena crimei; vehicule, pe toate zonele unde a existat un contact fizic dintre persoana implicată sau victimă și obiectul suport (volan, mânere, sub acestea, parbrize deteriorate, pe interior sau exterior, airbag etc.); obiecte diverse prezente în câmpul infracțional care au fost utilizate de persoane sau constituie suportul pentru realizarea unui transfer al urmelor sau microurmelor biologice.

O regulă-recomandare privind fixarea urmelor de natură biologică umană constă în descrierea lor în procesul verbal de cercetare la fața locului. Descrierea urmei începe cu localizarea acesteia indicându-se locul concret al aflării urmei cu specificarea distanțelor față de câteva puncte de reper. Urma propriu-zisă trebuie descrisă prin consemnarea: lungimii, lățimii, configurației, culorii, consistenței, cantității etc.

Regula de aur ne sugerează ca urmele de natură biologică umană să fie ridicate împreună cu suportul pe care s-au imprimat, obiectul purtător de urmă. La ridicarea obiectului cu urma trebuie cerut consimțământul proprietarului. Dacă obiectul este de dimensiuni mari, atunci se folosesc alte metode de fixare și ridicare⁴⁵⁹.

Clarificarea împrerjărilor negative, caracterizate prin neconcordanțe între starea în care se află victima, leziunile prezentate de aceasta și situația de fapt este o problemă de importanță esențială pentru stabilirea adevărului în cauză.

Exemplu, *descoperirea unui cadavru cu plăgi tăiate profund, fără ca în jurul său să existe sânge în cantitate mare. Astfel, într-un caz, a fost descoperit un cadavru pe terasamentul căii ferate, prezentând*

⁴⁵⁹ Chirilă Mihail, *Recomandări criminalistice privind cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor de omor*, op.cit., pp.237-240.

traumatisme multiple, printre care și secționarea gâtului. La început fapta a fost încadrată în categoria accidentelor, fără să se ia în considerare că, la fața locului, au fost descoperite foarte puține urme de sânge. Pe baza datelor obținute din cercetările și din expertizele criminalistice și medico-legale, ulterior, s-a ajuns la concluzia că moartea este consecința unui omor săvârșit cu un topor, autorul aplicând victimei mai multe lovituri în zona craniană⁴⁶⁰.

De asemenea, nu se va trece cu vederea peste așa-numitele „împrejurări controversate”, cum ar fi lipsa unor urme care, în situația dată, ar trebui să existe în perimetrul locului faptei sau direct pe cadavru ori pe îmbrăcămintea sa⁴⁶¹.

14.3 Expertizele și constatările tehnico-științifice sau medico-legale

Constatarea medico-legală sau expertiza medico-legală sunt indispensabile pentru clarificarea unor probleme privind infracțiunea de omor, aceasta, deoarece examinarea exterioară a cadavrului, cu ocazia cercetării la fața locului, nu permite obținerea imediată a unor date pe baza cărora să se tragă concluzii cu privire la natura morții, mecanismul producerii leziunilor corporale, timpul morții etc. Aceste circumstanțe ale cauzei de omor pot fi explicate de către specialistul medico-legist la cererea ofițerului de urmărire sau procurorului până la pornirea urmăririi penale, doar în cadrul unei constatări medico-legale. Concluzia făcută de acest specialist are valoare probantă, ca și concluzia expertului.

În cazul în care medicul care efectuează constatarea medico-legală nu a participat la cercetarea la fața locului, este bine să i se pună la dispoziție procesul-verbal al cercetării locului faptei, planșa fotografică și înregistrările video realizate cu acest prilej.

În principal, cu ajutorul constatărilor și expertizelor medico-legale se pot rezolva următoarele probleme: cauza și natura morții; timpul la care a survenit aceasta; sexul și vârsta victimei; leziunea sau leziunile

⁴⁶⁰ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică* Ediția a VI-a, op.cit., p.564.

⁴⁶¹ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.320.

cauzatoare de moarte; diferențierea leziunilor vitale de cele postmortale; mecanismul de producere a leziunilor, determinarea direcției, intensității și succesiunii loviturilor; raportul de cauzalitate dintre leziunile constatate și producerea morții; stabilirea sexului, vârstei, grupei sangvine, a taliei, în cazul cadavrelor dezmembrate, și a altor particularități care pot conduce la identificarea victimei.

Pentru calificarea juridică corectă a faptei, este foarte important să se stabilească legătura de cauzalitate dintre actele de violență, de agresiune și decesul victimei, pentru a putea face diferențierea între infracțiunea de omor și infracțiunea de lovituri cauzatoare de moarte.

La stabilirea cauzei morții apar, uneori, dificultăți datorită stării avansate de putrefacție a cadavrului, dar și a unor deficiențe manifestate cu ocazia efectuării necropsiei.

Referitor la natura morții și la clarificarea naturii juridice a morții, trebuie diferențiat omorul de moartea naturală, de sinucidere sau de moartea produsă prin accident. Astfel de probleme apar frecvent în cazul în care moartea s-a produs prin folosirea armelor de foc, prin traumatisme chimice (otrăvire), prin spânzurare, prin înec, prin accident rutier sau de cale ferată, ori prin cădere.

Sunt situații care impun efectuarea unor expertize complexe, respectiv medico-legale și criminalistice sau autotehnice, în cadrul cărora experții din două sau mai multe domenii de activitate sunt chemați să efectueze cercetări comune pentru formularea unor concluzii comune privind mecanismul producerii leziunilor, a urmelor, a concordanței dintre urmele existente ș.a.

După identificarea autorului infracțiunii de omor, în fața organelor de urmărire penală se pune și problema de a stabili dacă cel în cauză suferă sau nu de vreo tulburare psihică, care îi afectează capacitatea normală de a înțelege și de a-și dirija voința potrivit scopului propus. Aceasta se realizează prin dispunerea expertizei psihiatrice, ramură a expertizei medico-legale și care are ca obiect determinarea stării sănătății psihice a unei persoane. Efectuarea acestui gen de expertiză este necesară pentru determinarea discernământului și, prin urmare, a vinovăției.

Disponerea expertizei psihiatrice poate fi determinată de conduita anormală a bănuitului, în fața organelor de urmărire penală, de declarațiile martorilor sau rudelor cu privire la faptul că persoana în cauză suferă de o boala psihică, precum și în toate cazurile când există suspiciuni asupra stării psihice a învinuitului.

În acest ultim caz, precum și în cazul omorului deosebit de grav, expertiza psihiatrică este obligatorie. Probleme deosebite se pun în fața experților psihiatri în cazurile de simulare.

Practica demonstrează și criminalistica recomandă disponerea acestei expertize în toate cazurile de omor, în primul rând pentru a cunoaște de la început starea psihică a făptuitorului, iar, în al doilea rând, pentru a evita simularea unei boli psihice, fie pe parcursul urmăririi penale, fie în faza de judecată⁴⁶².

Pe lângă constatarea sau expertiza medico-legală, în majoritatea cazurilor în care organul de urmărire penală are ca obiect omorul, dispune frecvent efectuarea expertizelor criminalistice sau constatări științifice, care pe lângă expertizele judiciare, au un rol deosebit la aflarea adevărului.

Dintre expertizele criminalistice mai des solicitate sunt expertizele balistice, expertizele dactiloscopice, expertizele traseologice, expertiza scrisului, precum și de reconstituire a întregului după părți.

Expertiza dactiloscopică are ca scop identificarea infractorului după urmele reliefului papilar descoperite la fața locului,⁴⁶³ inclusiv pe corpul victimei. Presupune efectuarea unui examen comparativ, între urmele descoperite și impresiunile digitale ale persoanelor suspecte sau impresiunile din cartoteca dactiloscopică. Se poate proceda, de asemenea, la analiza fizico-chimică a substanțelor conținute în urmă.

Identificarea victimei este o alta problemă care se poate rezolva prin intermediul expertizei dactiloscopice, sau prin care pot fi verificate rezultatele obținute, pe alte căi, în același scop. Pentru identificare, este necesar să se procedeze la amprentarea cadavrului, după care să se facă verificarea în cartoteca dactiloscopică, sau, dacă este posibil, prin

⁴⁶² Gheorghiu Mihail, *Tratat de Metodica Criminalistică*, op.cit., pp.133-134.

⁴⁶³ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.320.

compararea cu amprentele ce pot fi descoperite la locuința ori locul de muncă pe diverse obiecte ale vicimei. Identificarea unor cadavre necunoscute mai este posibilă prin *compararea dermatoglifelor* sale cu cele ale prersupuselor rude (părinți sau fii).

Identificarea pe baza profilului genetic, prin compararea amprentelor genetice ale victimei cu cele ale ascendenților sau descendenților, astăzi aceasta este perfect posibilă.

Expertiza urmelor de picioare (urme plantare și de încălțăminte) permite identificarea creatorului urmei, pe baza detaliilor prezentate fie de crestele papilare ale plantei piciorului, fie ale ciorapului sau încălțăminte, după cum urma a fost formată de piciorul gol ori încălțat. Firește că identificarea se realizează, ca și în cazul urmelor de mâini, printr-un examen comparativ cu impresiunile luate persoanelor suspecte. În ipoteza în care examenul comparativ nu este posibil, din cauza insuficienței detaliilor caracteristice sau lipsei modelelor de comparație, se pot totuși, obține date referitoare la modul de formare a urmei, la sexul, vârsta și talia aproximativă a persoanei, se poate afla dacă aceasta a mers normal, a alergat, a încercat să nu facă zgomot mergând „în vârful picioarelor”. Elementele de individualizare oferă, de asemenea, cărarea de urme formată de autor în câmpul infracțional.

Expertiza urmelor de dinți și de buze face parte dintre examinările care, prin natura împrejurărilor, se conjugă cu expertizele serologice, ultima destinată eventualei reconstituiri a fizionomiei după urma de mușcătură. Urma de dinți, formată în condiții bune, permite identificarea persoanei prin compararea modelelor obținute experimental, iar, în lipsa acestora, servește la stabilirea sexului și vârstei aproximative, a tipului antropologic, a mecanismului de formare ș.a. În ipoteza urmelor de dinți, care se prezintă sub forma mușcăturilor, descoperite pe corpul victimei sau al agresorului, reamintim necesitatea examinării imediate, din cauza deformării lor rapide prin procesele patologice care au loc la nivelul tegumentului.

Expertiza urmelor lăsate de instrumentele vulnerante, efectuată împreună cu medicul legist și expertul criminalist, are drept scop stabilirea obiectului folosit de infractor în suprimarea vieții victimei.

Subliniem împreună pentru că, în practică, ea se face greu. Așa cum s-a precizat, în funcție de calitatea caracteristicilor reflectate în urmă, în oasele plate ale victimei este posibilă stabilirea apartenenței de gen și chiar identificarea instrumentului vulnerant.

Expertiza balistică vizează două direcții principale:

- Identificarea sau stabilirea categoriei armei cu care s-a tras, după urmele lăsate de tub și pe glonț;
- Studiarea urmelor principale și secundare existente pe îmbrăcămintea victimei, în scopul stabilirii direcției și distanței de la care s-a tras.

Prin caracterul său complex, expertiza balistică necesită aceeași strânsă cooperare dintre expertul criminalist și medicul legist.

Expertizele bio-criminalistice și cele genetice sunt unele dintre cele mai importante expertize judiciare efectuate în cazul omuciderilor. Analiza urmelor de secreții și de excreții, a firelor de păr, a resturilor de țesuturi moi etc., frecvent întâlnite la fața locului furnizează indicii valoroase privind victima, agresorul și împrejurările în care a fost săvârșit omorul. În prezent, expertiza genetică oferă o bază științifică valoroasă și sigură pentru identificarea persoanelor implicate într-o omucidere (sau orice faptă penală), prin stabilirea profilului ADN după tot ce poate însemna urma biologică.

Expertiza urmelor de sânge permite stabilirea unor elemente de ordin calitativ, cum sunt, de exemplu, grupele sanguine, tipul de hemoglobină, regiunea anatomică din care provine, sexul persoanei. Totodată, este posibilă stabilirea de date referitoare la timpul și împrejurările în care a fost săvârșit omorul, pe baza interpretării vechimii urmei, a impurităților depistate în ea, a formei petei care indică distanța de la care a căzut și poziția corpului.

Expertiza urmelor de spermă și a firului de păr oferă date de ordin calitativ absolut necesare identificării făptuitorului sau a victimei, precum și indicii privind unele dintre circumstanțele comiterii infracțiunii. Pentru reușita acestui gen de expertiză, reamintim necesitatea respectării regulilor de ridicare și expediere urgentă la laborator a petelor biologice, în condiții care să nu permită alterarea lor, cum ar fi ambalarea unor

obiecte ude, purtătoare de urme biologice, în saci ori pungi de plastic. Este foarte important ca la recoltarea și ambalarea probelor (nu numai a celor biologice) să se procedeze cu multă atenție, prevenindu-se o confuzie prin inversarea acestora. Expertiza destinată stabilirii profilului genetic pe baza urmelor seminale, ca și a celor de sânge sau de salivă, este una dintre cele mai sigure mijloace de investigare.

Expertiza grafoscopică se dispune în situațiile în care, la locul faptei sau la locuința victimei, sunt descoperite înscrisuri din al căror conținut se pot desprinde date referitoare la faptă sau chiar la persoana autorului, exemplu tipic fiind cel al scrisorilor de amenințare. Expertiza grafologică este indispensabilă și în ipoteza răpiri de persoane, când trebuie stabilită autenticitatea scrisului victimei, la care se poate adăuga chiar descifrarea unor mesaje ale acesteia, disimulate în text.

Expertize destinate identificării cadavrului după urmele de natură osteologică. Pe baza acestor examinări se determina sexul, talia persoanei după schelet, ca și vechimea oaselor sau vârsta aproximativă a persoanei. De asemenea, se poate reconstitui fizionomia după craniu, ori identifica persoana prin metoda supraproiecției. Identificarea mai este posibilă, totodată, și după dantura sau lucrări dentare, situație frecventă în practica de specialitate. Expertiza odontologică poate fi dispusă și în cazul victimelor unor catastrofe sau accidente de trafic, accidente de muncă etc.⁴⁶⁴.

14.4 Alte activități desfășurate de organele judiciare în procesul cercetării

Identificarea și audierea martorilor în cazul cercetării oricărui caz de omor constituie o activitate deosebit de importantă pentru stabilirea multor circumstanțe, mai ales pentru identificarea și reținerea ucigașului, precum și pentru verificarea versiunilor elaborate în aceste cazuri.

Martori pot fi persoanele care au văzut cum a fost săvârșit omorul, care au descoperit cadavrul, persoane apropiate victimei, colegi de

⁴⁶⁴ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.587-589.

muncă, vecini, rude ș.a. Audierea martorilor oculari se recomandă de efectuat concomitent cu cercetarea la fața locului.

La audierea martorilor oculari este necesar de stabilit: dacă se cunoaște sau nu cu victima; dacă da, atunci în ce relații se aflau; dacă cunoaște ori nu ucigașul, dacă da, atunci care sunt semnalmentele lui; dacă a văzut personal sau a aflat din alte surse despre cum a fost săvârșit omorul; dacă știe din alte surse despre infracțiune, de la cine anume; unde anume se afla în momentul săvârșirii infracțiunii; cum și în legătură cu ce a nimerit la locul faptei; în ce condiții a urmărit acțiunile făptuitorului; cine mai era împreună cu el sau în alt loc; cum s-a început evenimentul, la ce oră și în ce consecutivitate a avut loc; de unde a apărut ucigașul și cum s-a comportat cu victima sau cu alte persoane; ce a întreprins concret făptuitorul, cu ce și cu cine a activat; în ce direcție a dispărut, s-a deplasat după săvârșirea faptei; dacă ar putea martorul să-l recunoască pe ucigaș, în caz că l-ar vedea.

Persoanele care au descoperit cadavrul pot relata despre modul în care au descoperit victima, poziția inițială și dacă au survenit modificări la locul faptei, despre identitatea victimei, ce persoane se aflau în acel moment în apropierea victimei și dacă ulterior au dispărut.

Rudele și prietenii victimei pot oferi date despre gradul de rudenie, relațiile de prietenie, activitățile desfășurate de aceasta înainte de săvârșirea faptei, despre viciile și dacă primise amenințări, și de la cine, relațiile cu membrii de familie, dacă întreținea legături extraconjugale, ce bunuri lipsesc din locuință, vizitele pe care le-a primit în ultima perioadă, conversațiile între ei, planurile victimei, starea acesteia etc.

Alte categorii de persoane care pot da depoziții despre persoanele bănuite vor fi audiate cu privire la modul de viață al acestora, activitățile pe care le practică, prietenii și cunoscuții lor, dacă au făcut cheltuieli în perioada următoare omorului, plecarea precipitată din localitate, dacă pe haine se vedeau urme de sânge, locul unde au fost văzute ultima dată, starea în care se aflau. Pot fi identificați martori atât de pe traseul parcurs de victimă până la locul unde s-a produs omorul, cât și de pe traseul parcurs de autor pentru a se îndepărta de la locul faptei.

Practica judiciară a demonstrat că ascultarea martorilor trebuie făcută în totalitate de aceiași membri ai echipei de cercetare, de la început și până la finalizarea cazului, inclusiv cu ocazia eventualelor reaudieri ale acestora.

Categoria persoanelor ce pot fi ascultate ca martori este destul de limitată, ea diferă de la caz la caz, putând fi extinsă sau restrânsă în funcție de specificul infracțiunii și victimei⁴⁶⁵.

Ascultarea suspectului sau a inculpatului. Ascultarea suspectului sau a inculpatului după identificarea lor din cercul suspectilor, permite cunoașterea poziției sale față de fapta săvârșită și a motivelor care l-au determinat să comită omorul. Pentru aceasta va fi întrebat despre natura relațiilor cu victima, dacă i-a fost dușman și din ce cauză, dacă a urmărit un interes material ori de altă natură, cum a pregătit și a comis fapta.

Întrucât unele omoruri se produc în stare de provocare, ori în condițiile depășirii limitelor legitimei apărări, se va insista pe clarificarea acestor împrejurări.

În ipoteza în care, cel interogat, neagă învinuirea adusă, i se va cere să explice, de exemplu, ce a căutat la locul infracțiunii, cum și-a petrecut timpul înainte și după comiterea crimei, cum se explică prezența urmelor sale la locul faptei, sau a unor obiecte ale victimei la domiciliul său, care a fost natura contactului cu victima cu puțin timp înainte de survenirea decesului, contact observat de unii martori ș.a.

Declarațiile suspectului sau ale inculpatului, indiferent că acesta neagă sau recunoaște faptele imputate, vor trebui verificate cu atenție și coroborate cu celelalte probe administrate în cauză. Subliniem acest aspect pentru că nu trebuie exclusă niciodată sinceritatea declarațiilor unui suspect.

Efectuarea de confruntări. Confruntările vor fi efectuate pentru înlăturarea contradicțiilor existente între declarațiile celor ascultați (martori, suspecti sau inculpați). Pot fi martori care se tem de autorul omorului, sau care încearcă să-l acopere, împrejurare ce face necesară confruntarea lor cu martorii de bună-credință sau cu însuși suspectul, în această ultimă ipoteză impunându-se o pregătire deosebit de atentă a

⁴⁶⁵ Gheorghită Mihail, *Tratat de Metodica Criminalistică*, op.cit., pp.131-132.

actului procedural preconizat. Procedul tactic al confruntării se dovedește deosebit de eficient în cazurile existenței mai multor suspecți sau inculpați în cauză, dintre care unii sunt sinceri. În cazul tentativelor de omor, confruntarea se poate face inclusiv cu victima, dacă aceasta nu este în stare de șoc sau traumatizată psihic.

Efectuarea de percheziții. Percheziția este necesară în multe dintre cazurile de omor, obiectivele ei fiind multiple, începând cu însăși căutarea cadavrului, a mijloacelor materiale de probă, la domiciliul persoanei bănuite, a altor dovezi care să ateste natura relațiilor dintre victimă și agresor, a interesului celui din urmă de a suprima viața celui alt.

Desigur, dacă la locuința victimei se descoperă cadavrul victimei sau un fragment cadaveric, percheziția se transformă într-o cercetare a locului faptei. Pe lângă percheziția domiciliară, va fi efectuată, în primele momente, și o percheziție corporală pentru descoperirea la agresor a unor corpuri delictive, a urmelor biologice provenite de la victimă, a unor escoriații, mușcături făcute de victimă⁴⁶⁶.

Verificarea declarațiilor la fața locului și reconstituirea faptei. Atunci când bănuitul/învinutul recunoaște fapta săvârșită și dorește să colaboreze cu organul de urmărire penală, el poate să indice locul unde a îngropat cadavrul sau părți ale acestuia, unde a aruncat arma după ce a săvârșit omorul sau unde a ascuns bunurile preluate de la victimă etc. Aceste obiecte și circumstanțe au o deosebită importanță pentru cauză. Verificate pot fi și declarațiile unor martori sau victime, în cazul în care acestea au rămas în viață.

Sarcinile verificării declarațiilor la fața locului sunt diverse, precum stabilirea unor circumstanțe despre care la cercetarea locului faptei n-au fost acumulate date suficiente; constatarea dacă persoana respectivă cunoaște locul unde s-a produs omorul, precum și a căilor de acces și a obiectelor ce constituie ambianța acestuia; demascarea unor persoane care au dat declarații false despre omor; stabilirea împrejurărilor care au favorizat comiterea infracțiunii, a altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a cauzei.

⁴⁶⁶ Stancu Emilian, *Tratat de Criminalistică*, Ediția a VI-a, op.cit., pp.594-595.

Verificarea declarațiilor bănuțului, învinuțului se începe cu propunerea acestuia de a arăta, mai întâi, drumul (etinerarul) spre locul faptei. Apoi, ajungând la fața locului, i se propune de a arăta și lămuri locul omorului, obiectele și împrejurările despre care a făcut declarații anterior, explicând legătura acestora cu fapta săvârșită, după caz, demonstrând activitatea sa și a altor persoane implicate în actul infracțional.

Reconstituirea faptei de omor constă în reproducerea artificială a unor circumstanțe sau secvențe ale acestora în scopul verificării și documentării anumitor împrejurări, modalități de lipsire de viață a persoanei.

Prin reconstituirea omorului săvârșit de învinuit, se pot verifica și preciza, în principal, următoarele: posibilitățile de efectuare a anumitor activități care au adus la lipsirea de viață a altei persoane; capacitățile de executare a unei activități într-o unitate de timp determinată; deprinderile profesionale sau speciale ale învinuțului; modul în care a survenit un anumit rezultat, fapt, împrejurare sau eveniment.

Această acțiune de urmărire penală permite verificarea afirmațiilor ucigașului cu privire la fapta săvârșită și contribuie la elucidarea unor neclarități apărute pe parcursul cercetărilor cauzei concrete de omor.

De asemenea, în cadrul reconstituirii se clarifică aspecte esențiale ale cauzei, cum ar fi posibilitatea concretă a comiterii faptei de omor, precum și a posibilității martorilor de a percepe cele declarate în condițiile indicate de ei. De multe ori, reconstituirea dă posibilitate de a lămuri anumite probleme, circumstanțe, de a verifica unele versiuni care altfel nici nu ar fi fost clarificate sau ar fi fost considerate imposibile.

Exhumarea cadavrului. La cercetarea infracțiunilor de omor, destul de rar se efectuează această acțiune de urmărire penală, însă acest fapt nu diminuează importanța ei. În unele cazuri, numai exhumarea cadavrului poate da posibilitatea de a clarifica situația reală a producerii omorului și permite a obține anumite probe în cauză⁴⁶⁷.

⁴⁶⁷ Gheorghită Mihail, *Tratat de Metodică Criminalistică*, op.cit., pp.137-139.

14.5 Particularitățile cercetării în cazurile de omor cu dezmembrarea cadavrelor

Toate tipurile de omor se atribuie la infracțiuni care reprezintă un pericol social major. În linii generale, metodică cercetării acestora este aceeași, însă apar și unele particularități determinate de modalitatea săvârșirii și tăinuirii omorului, subiectul infracțiunii, scopul urmăririi etc. De exemplu, la dezmembrarea cadavrului infractorii recurg urmărind ascunderea locului omorului, nimicirea urmelor infracțiunii și a altor circumstanțe, care creează anumite impedimente la stabilirea identității victimei⁴⁶⁸.

Cercetarea faptelor cu cadavre dezmembrate începe odată cu descoperirea unor părți presupuse a fi dintr-un corp omenesc. Sarcina imediat următoare a cercetării constă în descoperirea celorlalte părți ale cadavrului, pentru identificarea, pe baza lor, a victimei⁴⁶⁹.

Descoperirea unor cadavre dezmembrate ori a unor fragmente de cadavre determină dificultăți serioase în cercetare. Una dintre problemele centrale rămâne identificarea victimei, rezultat la care se ajunge relativ greu, deșajul criminal fiind făcut tocmai în acest scop. În ipoteza cercetării omorurilor în care cadavrele au fost găsite dezmembrate, sau nu au fost descoperite, existând indicii despre dispariția lor, organul de urmărire penală se va conduce după aceleași reguli generale, raportându-se, însă, la particularitățile acestor cazuri. Un rol particular în clarificarea unor probleme legate de identificarea victimei o aduce expertiza medico-legală⁴⁷⁰.

În cadrul examinării cadavrelor persoanelor neidentificate, dezmembrate și scheletizate, pe lângă problemele obișnuite (cauza și data morții, caracterul și mecanismele de producere a leziunilor), medicul legist are și sarcini suplimentare (a stabili vârsta, talia, sexul victimei, semnele individuale etc.), orientate spre identificarea persoanei decedate.

⁴⁶⁸ Ibidem, p.163.

⁴⁶⁹ Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.321.

⁴⁷⁰ Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, op.cit., pp.595-596.

Identificarea reprezintă o activitate medico-legală complexă de culegere, consemnare și analiză a unor date specifice în vederea contribuirii la stabilirea identității unei persoane decedate și **include următoarele etape principale:** **1.** depistarea pe cadavru a semnelor ce caracterizează particularitățile individuale ale acestuia; **2.** căutarea, în baza datelor obținute, a persoanelor dispărute; **3.** evidențierea caracterelor individuale (pe cadavru), ce corespund cu cele ale persoanei dispărute; **4.** stabilirea identității dintre cadavru cercetat și persoana dispărută. Este de menționat faptul că de identificarea persoanei se ocupă organul de urmărire penală cu concursul medicului legist.

Determinarea particularităților individuale este bazată pe examinarea hainelor, descrierea **portretului vorbit** și a semnelor specifice de pe cadavru. **La descrierea hainelor și încălțăminte se vor nota:** denumirea obiectului, fasonul, măsura, calitatea stofei, marca fabricii, gradul de uzură, urmele de reparație, caracterul impurităților și leziunilor, conținutul buzunarelor etc.

Din trăsăturile exterioare ale cadavrelor persoanelor necunoscute vor fi menționate: talia, constituția, particularitățile toracelui (de ciubotar, butoi, rahitic etc.). **Portretul vorbit** constă în caracterizarea minuțioasă a următoarelor detalii: forma generală și particularitățile feței, frunții, sprâncenelor, ochilor, nasului, gurii, buzelor, bărbiei, pavilioanelor urechii, culoarea și forma părului, particularitățile odonto-stomatologice etc. O atenție deosebită se va atrage unor semne specifice: tatuaje, cicatrice, alunițe, bonturi postoperatorii etc.

În procesul cercetării cadavrelor dezmembrate, în primul rând trebuie stabilite:

1. Apartenența de specie a părților de cadavru, adică aparțin omului sau unui animal. Dacă acestea nu sunt într-o stare avansată de putrefacție și sunt prezente unele oase sau un os întreg, problema își găsește soluționarea printr-un examen medico-legal exterior. În caz contrar, se va apela la cercetări serologice, genetice și macro-microscopice comparative.

2. Partea anatomică a corpului. Problema se rezolvă în baza cercetării anatomice a părții de cadavru, inclusiv microscopice când există o astfel de necesitate.

3. Apartenența obiectelor biologice unuia sau mai multor cadavre. Se face o cercetare comparativă a semnelor generale și particulare ale tuturor părților de cadavru, ale liniilor și planurilor de dezmembrare a țesuturilor moi, ale articulațiilor și ale oaselor, menționându-se coincidența configurației conturilor cu relieful suprafețelor de dezmembrare. Pentru identificarea persoanei vor fi utilizate reacțiile serologice și alte metode de investigație.

4. Apartenența părții de cadavru unei piese anatomice amputate în timpul operațiilor chirurgicale. Țesuturile moi ale preparatelor anatomice au semne de acțiune a substanțelor conservatoare (sol. 10% formol). Preparatele osoase sunt fără țesuturi moi, de obicei degresate, albe (prin acțiunea apei oxigenate). Părțile de corp amputate drept urmare a intervențiilor chirurgicale pot avea urme caracteristice: pielea prelucrată cu tinctură de iod, cusături și legături chirurgicale, urme de incizii chirurgicale, de ferestruire a oaselor etc.

5. Mecanismul de producere și identificarea obiectului prin care s-a produs dezmembrarea. Mecanismul de producere a dezmembrării se va stabili în baza particularităților morfologice ale leziunilor de pe cadavru sau (și) de pe părțile amputate. Pentru identificarea obiectului prin care s-a produs dezmembrarea vor fi necesare și cercetările traseologice.

Expertiza medico-legală a cadavrelor scheletizate presupune depistarea (în primul rând) a semnelor morfologice ce caracterizează persoana în cauză. Pe oase aparte sau oseminte se va determina specia, rasa, talia, sexul, vârsta, semnele individuale etc.

Obiectul vulnerant va fi stabilit prin examenul morfologic (macro și microscopic) al eventualelor leziuni. Constatarea cauzei morții practic e imposibilă, mai ales în lipsa semnelor provenienței vitale a leziunilor. Ce-i drept, examenul toxicologic al oaselor poate evidenția unele substanțe toxice (de pildă, compușii arsenului), iar cercetarea măduvei oaselor poate scoate în evidență planctonul diatomeic (în moartea prin înec).

De reținut că, în cazurile cercetării cadavrelor neidentificate, dezmembrate și scheletizate, obiectele supuse examinării vor fi fotografiate, se va folosi un spectru larg de cercetări suplimentare de laborator, vor fi examinate minuțios eventualele documente medicale, radiogramele, protezele dentare, vor fi confecționate măști postume etc. Nu rareori se cercetează și cadavrele persoanelor exhumate.

Exhumarea este un procedeu de dezgropare a cadavrului înmormântat în vederea unei examinări (autopsii) sau reexaminări.

Exhumarea este organizată și dirijată de către reprezentanții organelor de drept, cu respectarea cerințelor sanitar-igienice. La fața locului, medicul-specialist va nota starea (uscă, umed etc.) și caracterul (nisipos, lutos, calcaros, negru etc.) pământului. Se menționează starea sicriului. Dacă acesta este deteriorat și există suspiciuni de otrăvire, se vor recolta probe de pământ din părțile laterale, de deasupra și dedesubtul sicriului. Cadavrul exhumat se transportă în secția morfopatologică (morgă) pentru cercetare sau se examinează la locul dezgropării. Atunci când sunt depistate numai oseminte, acestea se recoltează pentru examinare în condiții optime. Raportul de expertiză a cadavrului exhumat se redactează în mod asemănător autopsiei obișnuite⁴⁷¹.

Nu trebuie exclusă nici alternativa identificării pe baza desenelor papilare, numai dacă starea de putrefacție mai îngăduie această operație, ori dacă infractorul nu a distrus amprente, pentru a face imposibilă identificarea.

Din punct de vedere criminalistic, vor fi cercetate ambalajele în care au fost găsite fragmentele, interesând eventualele urme sau caracteristici care să le ateste proveniența. Se vor stabili, de asemenea, modul în care au fost aduse, camuflate sau îngropate, distanța și locurile la care au fost împrăștiate. Nu vor fi neglijate urmele pe care acestea le pot conține.

Pentru obținerea de informații privitoare la identitatea cadavrului, este foarte important ascultarea persoanelor care locuiesc sau muncesc în apropierea locului faptei, acestea putând oferi relații cu privire la prezența unor persoane străine în zonă, a comportării lor nefirești ș.a.

⁴⁷¹ Baci Gheorghe, Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanei, Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008, pp.82-85.

Cadavrele neidentificate vor fi luate în evidență pe baza fișelor speciale, denumite fișele **C**, care conțin date amănunțite obținute prin examene medico-legale, antropologice, din investigații⁴⁷².

După stabilirea identității victimei, imediat se va efectua percheziția la domiciliul acesteia, unde pot fi descoperite și alte părți ale cadavrului care nu au fost încă ascunse (scoase) de infractor, precum și urme ale infracțiunii, mijloace tehnice utilizate de infractor.

Un rol important în aceste cazuri îl are audierea rudelor, vecinilor, a colegilor de serviciu și a prietenilor victimei. În cadrul acestor audieri, o atenție deosebită se va acorda nu numai împrejurărilor în care a dispărut victima, dar și faptului când, unde, sub ce formă și care dintre persoanele apropiate acesteia a sesizat dispariția victimei, precum și comportării acestor persoane.

Practica judiciară, în astfel de cazuri, demonstrează că infractorii sunt, de obicei, persoane care au întreținut relații apropiate cu victima (rude, vecini, concubini, prieteni etc.), fie persoane care locuiesc împreună cu victima sau care îngrijesc de aceasta⁴⁷³.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Baciú Gheorghe, Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanei, Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008.
2. Mircea Ion, Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
3. Gheorghiuță Mihail, Tratat de Criminalistică, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2017.
4. Cârjan Lazăr, Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Măine, București 2004.
5. Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, Editura: Universul Juridic, București 2015.
6. Gheorghiuță Mihail, Crijanovschi Sergiu, Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 2021.

⁴⁷² Stancu Emilian, Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, op.cit., p.596.

⁴⁷³ Gheorghiuță Mihail, Tratat de Metodică Criminalistică, op.cit., p.164.

7. Doraș Simion, Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.

8. Golubenco Gheorghe, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.

9. Chirilă Mihail, Recomandări criminalistice privind cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor de omor, în Materialele Conferinței „Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău 9-10 noiembrie 2017.

ÎNTREBĂRI PENTRU AUTOEVALUARE:

1. Care sunt circumstanțele ce urmează a fi stabilite și dovedite în cazul omorului?

2. Problemele, obiect al probațiunii care trebuie clarificate prin investigarea omorului?

3. Caracterizați situațiile tipice ale etapei inițiale de cercetare în cazul omorului.

4. Care sunt regulile generale metodologice aplicate în investigarea omorului?

5. Care sunt particularitățile efectuării cercetării la fața locului în cauzele de omor?

6. Descrieți cercetarea la fața locului în faza statică și dinamică.

7. Care este procedura dispunerii expertizelor criminalistice și medico-legale în cazurile de omor?

8. Elaborarea versiunilor de urmărire penală.

9. Descrieți activitățile exercitate de către organele de drept în vederea descoperirii faptelor cauzatoare de moarte.

Note:

Tema 15: Metodica cercetării infracțiunilor contra patrimoniului

15.1 Noțiuni generale **15.2** Cercetarea furtului **15.3** Cercetarea jafului și a tâlhăriei **15.4** Cercetarea infracțiunii de șantaj **15.5** Cercetarea escrocheriei **15.6** Cercetarea infracțiunii de delapidare

15.1 Noțiuni generale

În toate timpurile, sustragerile din avutul proprietarului, infracțiunile contra patrimoniului erau sancționate, acestea considerându-se socialmente periculoase datorită daunelor pe care le provoacă comunităților omenești, dar și prin frecvența cu care erau și mai sunt comise. Pentru ca avutul public și cel privat să asigure realizarea scopului nobil pentru care este creat, respectiv satisfacerea nevoilor materiale și spirituale ale membrilor comunității, acesta trebuie și este protejat inclusiv prin legea penală.

În legislația penală a Republicii Moldova, actele care aduc atingere patrimoniului sunt prevăzute într-un capitol distinct al părții speciale a Codului penal, intitulat **Infracțiuni contra patrimoniului**. Legislația penală tratează patrimoniul în sens larg fără să facă distincție, ca în legislația anterioară, între proprietatea publică (de stat sau obștească) și cea privată. În schimb, sunt prevăzute toate faptele ce duc la atingerea patrimoniului printre care cele mai periculoase și frecvente la etapa actuală s-au dovedit a fi furtul, jaful, tâlhăria și delapidarea averii străine, infracțiuni săvârșite prin sustragerea bunurilor, luarea ilegală și gratuită a acestora din posesia altuia în scop cupidant, în urma căruia proprietarului i se cauzează prejudicii patrimoniale.

Obiectul material generic al componentelor infracționale menționate îl constituie bunurile create prin muncă umană și, prin urmare, prezintă valori materiale, cost determinat și, firește, străine pentru făptuitor⁴⁷⁴.

⁴⁷⁴ Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011, op.cit., p. 599.

Sustragerile au ca trăsături comune obiectul juridic – relațiile sociale referitoare la acest avut, și obiectul material – bunurile ce aparțin acestuia sau fac parte din relațiile sale patrimoniale. Anumite sustrageri se comit de către persoanele cărora le-au fost încredințate bunurile respective, cum sunt delapidarea și abuzul de încredere, iar altele de persoane care nu au asemenea calitate, când însușirea se realizează prin furt, tâlhărie sau înșelăciune. **În procesul cercetării infracțiunile de sustragere din avutul public, în primul rând, vor fi stabilite:** *natura, calitatea, cantitatea și valoarea bunurilor lipsă din proprietatea ori administrarea unității păgubite; de către cine, când și cu ce ocazie li s-a descoperit lipsa; condițiile de păstrare; modul lor de manipulare; persoanele care răspund nemijlocit de bunurile respective.*

După aceea, urmează **elaborarea versiunilor în legătură cu natura juridică a faptei, modul și condițiile de săvârșire, mobilul și persoanele suspecte ca autori sau complici.** În fine, o altă sarcină constă în luarea măsurilor reparării prejudiciului cauzat și prevenirii infracțiunilor de acest gen. Deși aceste fapte au trăsăturile comune pe care le-am vazut, fiecare infracțiune are particularitățile ei de investigație, datorită metodelor felurite de pregătire și de realizare a sustragerii propriu-zise. După stabilirea cu aproximație a cuantumului bunurilor sustrate, cercetarea urmează să se desfășoare prin aplicarea unor metode diversificate, folosind activitatea tactică mai potrivită cu trăsăturile generale și individuale ale infracțiunii concrete⁴⁷⁵.

Particularitățile cercetării acestor infracțiuni sunt determinate de **modelul criminalistic** al lor, care cuprinde fapta infracțională ca atare, modalitățile de pregătire, de săvârșire și de camuflare a ei, mecanismul formării urmelor în sensul general al cuvântului și particularitățile subiectului infracțiunii și ale victimei, precum și raporturile dintre elementele enumerate⁴⁷⁶.

⁴⁷⁵ Mircea Ion, *Criminalistica*, Editura: Lumina Lex, București 1998, op.cit., p.323.

⁴⁷⁶ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. CEP USM. Chișinău, 2015, p. 217.

15.2 Cercetarea furtului

Într-o prezentare succintă, furtul este fapta de sustragere frauduloasă a unui bun mobil din patrimonial – privat ori public – al altei persoane – fizice sau juridice – în scop de apropiatare (însușire) pe nedrept⁴⁷⁷. Furtul, sustragerea pe ascuns a bunurilor altor persoane, este prevăzut în art. 186 CP al RM cu mai multe agravante (săvârșite în mod repetat, de două sau mai multe persoane, prin pătrunderi în încăperi sau cu cauzare de daune în proporții considerabile, de un grup criminal organizat sau în timpul unor calamități naturale) și, ca manifestare socialmente periculoasă, este estimat ca fiind fapta persoanei responsabile care fără drept ia un lucru din detenția sau posesia altei persoane, în scopul de a și-l însuși pe nedrept.

Deci, elementul material al furtului constă în acțiunea de luare a bunului din detenția sau posesia altei persoane, adică scoaterea sau **retragerea neviolentă** a bunului din stăpânirea persoanei și punerea lui la propria dispoziție a făptuitorului sau dispoziția altei persoane.

Obiectul nemijlocit al infracțiunii de furt îl constituie orice bun material mobil, care poate fi ridicat, strămutat, transferat dintr-un loc în altul, transportat etc. ca, de exemplu, banii, bijuteriile și alte obiecte prețioase, tehnică casnică și profesională, mijloacele de transport, obiectele vestimentare, energiile care sunt susceptibile de a fi sustrate, producția agricolă și cea industrială ș.a., principalul e ca acestea să fie în posesia sau detenția altei persoane și luate tainic și fără consimțământul acesteia⁴⁷⁸.

Modelul criminalistic al furturilor este reprezentat de următoarele date (elemente) de bază: *despre locul și timpul comiterii furtului; despre obiectele infracțiunii; despre modul de operare; despre persoanele care au săvârșit furtul; despre urmele infracțiunii; despre victima furtului*⁴⁷⁹.

⁴⁷⁷ Diaconescu Gh., Duvac C. Tratat de drept penal. Partea specială. Ed. C. H. Beck. București, 2009, p. 240.

⁴⁷⁸ Doraș S. Op.cit., p. 600.

⁴⁷⁹ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., 2015, p. 217.

Pe parcursul cercetării infracțiunilor de furt, urmărirea penală trebuie să clarifice circumstanțele care constituie obiectul probatoriului, al categoriei de infracțiuni în discuție⁴⁸⁰.

La cercetarea furtului trebuie avute în vedere formele pe care le îmbracă această infracțiune, determinarea modalităților de săvârșire, prejudiciile cauzate, cât și frecvența cu care se săvârșește. Organele de urmărire penală trebuie să analizeze amănunțit fiecare faptă în parte, stabilind astfel problemele pe care trebuie să le lămurească cercetarea și, pe această bază, să desfășoare activități specifice pentru administrarea probelor⁴⁸¹.

Principalele probleme care se cer a fi rezolvate sunt următoarele: determinarea concretă a bunurilor mobile luate din posesia sau deținerea legitimă a unei persoane ori a unei unități; stabilirea exactă a locului și momentului săvârșirii faptei; identificarea mijloacelor și metodelor folosite în săvârșirea infracțiunii; identificarea făptuitorului și a participanților la săvârșirea furtului; identificarea persoanei vătămate; stabilirea condițiilor care au favorizat săvârșirea infracțiunii⁴⁸².

Situațiile tipice și acțiunile inițiale de urmărire penală. Atunci când există suficiente date ce indică săvârșirea unui furt, ofițerul de urmărire penală trebuie imediat să pornească cauza penală și să înceapă cercetarea infracțiunii. În aceleași cazuri, când datele cu privire la infracțiune sunt insuficiente, apare necesitatea unei verificări suplimentare, al cărei scop constă în pornirea întemeiată a cauzei penale. Obiectul (conținutul) acesteia rezidă în verificarea legalității motivului dat, în constatarea existenței unor temeiuri suficiente pentru pornirea cercetării, precum și în clarificarea prezenței sau absenței împrejurărilor care exclud pornirea cauzei. Tactica efectuării verificării suplimentare depinde de momentul obținerii informațiilor despre furt care parvin îndată după săvârșirea infracțiunii sau la un anumit timp de la aceasta.

În primul caz, după o conversație orală sau după o comunicare telefonică, clarificând caracterul evenimentului, este necesar să se

⁴⁸⁰ Doraș S. Op. cit., p. 604.

⁴⁸¹ Ruiu M. Metodologie criminalistică. Ed. Universul juridic. București, 2013, p. 66-67.

⁴⁸² Moise A. C., Stancu Em. Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor. Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017, p. 29-30.

efectueze în mod neîntârziat examinarea la fața locului în scopul descoperirii și înregistrării urmelor infracțiunii și altor circumstanțe. Paralel cu cercetarea locului faptei, lucrătorii operativi identifică martorii printre persoanele care locuiesc în aceeași casă sau zonă sau fie lucrează la aceeași întreprindere, instituție. Dacă în procesul examinării sunt identificate date suficiente care demonstrează semnele unui furt, se vor lua măsuri în vederea urmăririi și reținerii infractorului „pe urme proaspete”⁴⁸³.

Când despre infracțiune s-a aflat după un timp mai îndelungat de la săvârșirea infracțiunii, a cărei cauză ar putea fi descoperirea întârziată a furtului (de exemplu, la întoarcerea proprietarului din concediu) sau comunicarea cu întârziere de către victimă despre săvârșirea furtului, este rațional ca mai întâi să se întocmească un proces-verbal de primire a declarației orale. Dacă a parvenit o informație scrisă, se va cere ca autorul acesteia să prezinte o explicație detaliată. În procesul-verbal al declarației orale sau în explicația oferită de victimă trebuie să fie expuse amănunțit împrejurările cunoscute ale evenimentului. Se va clarifica în mod obligatoriu cauza întârzierii comunicării despre furt. Apoi se va efectua cercetarea la fața locului, pe parcursul căreia vor putea fi descoperite: semnele specifice unui furt; urmele caracteristice infracțiunii; circumstanțele care au favorizat producerea infracțiunii, ambianța comiterii infracțiunii; numele martorilor etc.

Ca versiuni generale, în cazurile nominalizate mai sus, pot fi examinate următoarele: 1. *a avut loc un furt adevărat*; 2. *n-a fost săvârșit furtul, ci o altă infracțiune*; 3. *cazul este o înscenare a infracțiunii de furt*.

Pentru etapa inițială de cercetare a furturilor sunt caracteristice următoarele situații tipice de urmărire penală:

- există informație destul de completă referitoare la evenimentul infracțional și date concrete despre persoana care a săvârșit infracțiunea;
- există informație relativ completă referitoare la evenimentul infracțional și informații despre persoana care a săvârșit infracțiunea, însă ea se eschivează de la urmărirea penală;

⁴⁸³ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 225-226.

- există date incomplete referitoare la evenimentul infracțional, lipsesc datele referitoare la persoanele care au săvârșit infracțiunea.

După pornirea cauzei penale, procesul de cercetare în continuare a furtului se va derula în funcție de volumul de informație de care dispune ofițerul de urmărire penală privind personalitatea infractorului⁴⁸⁴.

Cercetarea fiecărei din genurile de infracțiuni de furt menționate are anumite particularități metodice, determinate de factorii care le caracterizează din perspectivă criminalistică. Astfel, în majoritatea furturilor din încăperi, făptuitorii desfășoară o amplă activitate de pregătire anticipată, aceasta consistând, în primul rând, în alegerea obiectului infracțiunii, în studierea căilor de acces spre locul amplasării bunurilor care urmează a fi sustrase. În baza informației obținute, făptuitorii determină locul și timpul cel mai favorabil desfășurării activității de sustragere, pregătesc mijloacele tehnice necesare pentru depășirea eventualelor obstacole ce pot împiedica sustragerea tainică a bunurilor. De obicei, persoanele care săvârșesc acte de furt sunt bine dotate cu mijloace tehnice – de la seturi de instrumente până la mijloace de iluminare în radiații infraroșii și electro – mașini cu discuri de tăiat metal, lemn etc.⁴⁸⁵.

Indiferent de natura și împrejurarea în care a fost săvârșit furtul, în urma sesizării, prin plângere, denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori din oficiu, organul de urmărire penală va efectua cât mai urgent posibil actele procedural necesare⁴⁸⁶.

Particularități tactice de efectuare a unor acțiuni inițiale de urmărire penală. Pentru a soluționa la timp și în mod efectiv orice caz de furt, pentru a clarifica toate problemele posibile și necesare care apar în astfel de împrejurări, ofițerul de urmărire penală trebuie să efectueze în mod operativ și calitativ anumite acțiuni procedurale, unele dintre care nesuferind amânare.

1. Cercetarea la fața locului. Această acțiune procesuală trebuie efectuată imediat când organul de urmărire penală a fost sesizat prin

⁴⁸⁴ Ibidem, p. 226.

⁴⁸⁵ Doraș S. Op. cit., p. 600.

⁴⁸⁶ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 30-31.

plângere, denunț sau din oficiu. Sarcinile cercetării locului faptei sunt: 1. studierea și reproducerea de către ofițerul de urmărire penală a tabloului general al furtului în scopul elaborării versiunilor reale ale infracțiunii; 2. descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor infractorului și infracțiunii, a mijloacelor utilizate de infractor și a altor obiecte, urme care pot avea importanță în cauza cercetată; 3. studierea împrejurărilor și înregistrarea completă în procesul-verbal a rezultatelor examinării la fața locului; 4. identificarea cauzelor directe și a condițiilor care au condus la săvârșirea furtului; 5. identificarea martorilor infracțiunii săvârșite⁴⁸⁷.

În situația investigării infracțiunilor de furt, prin locul săvârșirii infracțiunii trebuie să se înțeleagă nu numai locul propriu-zis de unde au fost sustrase bunurile, ci și căile de acces, itinerariul parcurs de făptuitor la venirea sau la plecarea din câmpul infracțional, locul în care s-au exercitat violențele sau amenințările asupra persoanei vătămate, precum și locul în care au fost ascunse bunurile.

Prin cercetarea la fața locului pot fi obținute date importante referitoare la metodele și mijloacele folosite în săvârșirea furtului, la numărul de persoane și timpul în care au operat, la drumul pe care l-au parcurs făptuitorii, precum și la bunurile furate.

Vor fi descoperite, fixate și ridicate urmele lăsate de persoana infractorului, instrumentele de spargere folosite, cum sunt, de exemplu, urmele specifice de apăsare, de frecare, de tăiere, de lovire. De asemenea, pot fi desprinse date despre anumite deprinderi profesionale ale făptuitorului, despre gradul său de „specializare”, cât și despre posibilitatea cunoașterii topografiei locului sau amplasării obiectelor sustrase⁴⁸⁸.

De o mare importanță este determinarea microurmelor care ar putea exista și a locurilor unde trebuie căutate. Descoperirea acestor tipuri de urme are ca punct de plecare identificarea, relevarea, fixarea și ridicarea în general a urmelor și o interpretare cât mai corectă a mecanismului de formare a lor. Cu ocazia cercetării căilor de acces pre

⁴⁸⁷ Gheorghiu M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 229-230.

⁴⁸⁸ Moise A. C., Stancu Em. *Op. cit.*, p. 31.

locurile unde se aflau bunurile și valorile sustrase, trebuie să se examineze amănunțit suprafețele prin care s-a realizat pătrunderea⁴⁸⁹.

Cercetarea la fața locului, rezultatele căreia trebuie să contribuie la elaborarea celor mai posibile versiuni și, în cele din urmă, să direcționeze activitatea de urmărire penală. Versiunile se vor formula după elementele constitutive ale infracțiunii, respectiv: a. după obiectul nemijlocit al componenței respective de infracțiuni (ce prezintă obiectul nemijlocit al infracțiunii, valoarea acestuia, cine și în ce măsură a fost păgubit); b. după latura obiectivă (operațiile de pregătire a activității de furt, modul în care s-a acționat, inclusiv, de pătrundere în locul aflării bunurilor ce constituie obiectul infracțiunii, timpul săvârșirii furtului, formele întreprinse pentru ascunderea infracțiunii și a urmelor acesteia, tănuirea bunurilor sustrase); c. după subiectul infracțiunii (dacă la săvârșirea furtului au participat mai multe persoane, dacă furtul a fost săvârșit de o grupare criminală organizată, rolul fiecărui membru al grupării); d. după latura subiectivă a furtului (dacă furtul a fost săvârșit în anumite scopuri, adică motivul furtului)⁴⁹⁰.

2. Audierea victimei. O altă acțiune procesuală de o importanță deosebită este audierea victimei care se constituie ca parte componentă a complexului de acțiuni desfășurate la etapa inițială a cercetării furtului. În cazul în care a parvenit o sesizare despre săvârșirea recentă a unui furt, este rațional ca, limitându-ne la o ascultare orală sumară a victimei, să se înceapă cu cercetarea la fața locului, iar audierea *de jure* a acesteia să se facă după finisarea examinării locului faptei. Dacă însă, din momentul comiterii furtului a trecut un timp mai îndelungat și nu există temeiuri ca ambianța locului faptei să nu fie modificată, este rațional ca cercetarea furtului să se înceapă cu audierea amănunțită a victimei, iar cercetarea la fața locului să fie efectuată ulterior. În timpul audierii acestei categorii de persoane, o atenție deosebită trebuie acordată stabilirii semnalmentelor individuale ale obiectelor furate. Este de dorit să se facă schițe ale acestor obiecte sau ale unor semnalmente aparte⁴⁹¹.

⁴⁸⁹ Ruiu M. Op. cit., p. 75-76.

⁴⁹⁰ Doraș S. Op. cit., p. 606.

⁴⁹¹ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 233.

Persoana care a suportat consecințele furtului trebuie să prezinte date despre obiectul infracțiunii (ce s-a furat, caracteristicile de fond ale bunurilor furate, valoarea (costul) și, dacă s-au păstrat materiale după care acestea pot fi identificate ca, de exemplu, bonul de achiziționare, eticheta, pașaportul, acte, documente (de cumpărare sau în care se descrie destinația și calitățile bunului sustras), despre modul de păstrare a acestora (locul unde se găseau, dacă se aflau la vedere sau dosite de cei străini ori bine ascunse în locuri tainice), despre persoanele care știau de existența bunurilor sustrate și locul păstrării lor, precum și despre persoanele care manifestau interes față de bunurile sustrate sau care în mod suspect au vizitat locul păstrării acestora⁴⁹².

În cursul cercetărilor, organele de urmărire penală trebuie să țină cont și de faptul că declarațiile părții vătămate pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză⁴⁹³.

3. Audierea martorilor. Pe parcursul cercetării furturilor, este foarte important să fie stabiliți martorii acțiunii infracționale. În calitate de martori, în aceste cazuri, sunt audiate multe persoane ce pot fi clasificate în următoarele categorii: 1. martori care cunosc circumstanțele infracțiunii săvârșite și dispun de date referitoare la infractor; 2. persoane care pot caracteriza victima; 3. persoane care depun mărturii despre bănuț și despre modul de viață al acestuia⁴⁹⁴.

Dacă există mai mulți martori, ordinea în care aceștia vor fi audiați depinde de împrejurările pe care le cunosc și relațiile în care se află cu victima sau făptuitorii. Întrebările adresate diferă în funcție de modalitatea în care a fost comis furtul, momentele principale din filmul acțiunii pe care le-au perceput, interesul pe care îl au în legătură cu faptele sau părțile⁴⁹⁵.

În situația în care făptuitorul a fost reținut la locul faptei de către cetățeni (vecinii victimei, prieteni, pasageri etc.), aceștia vor fi audiați în calitate de martori oculari, declarațiile lor prezentând probe directe.

⁴⁹² Doraș S. Op. cit., p. 606-607.

⁴⁹³ Ruiu M. Op. cit., p. 83.

⁴⁹⁴ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 235.

⁴⁹⁵ Ruiu M. Op. cit., p. 82.

Unele persoane pot prezenta informații probante despre anumite bunuri furate, pe care ei le-au văzut sau cumpărat de la făptuitor. Altele pot mărturisi cum au confecționat, împrumutat sau realizat făptuitorului obiecte folosite ulterior la comiterea infracțiunii. În sfârșit, martorilor li se pot solicita informații autentice cu privire la modul de viață al făptuitorului, preocupările și pasiunile acestuia, locul unde se afla la momentul critic al infracțiunii⁴⁹⁶.

4. Identificarea, urmărirea și reținerea făptuitorilor. Datele adunate în urma cercetării locului faptei, rezultatul ascultării părții vătămate și a martorilor, stabilirea locului și timpului săvârșirii infracțiunii, analiza urmelor și mijloacelor materiale de probă și interpretarea acestora, elucidarea modului de operare folosit, cunoașterea caracteristicilor individuale ale bunurilor sustrate și darea lor în urmărire sunt de natură să ajute la identificarea făptuitorilor, cu excepția cazurilor când aceștia sunt prinși în flagrant.

Cunoscând semnalmentele făptuitorului, potrivit depozițiilor martorilor persoanei vătămate ori ale celor ce răspundeau de bunurile sustrate, precum și caracteristicile individuale ale îmbrăcămintei, organele de urmărire penală au posibilitatea realizării portretului vorbit al infractorului - după metodele cunoscute și darea acestuia imediat în urmărire⁴⁹⁷.

Printre posibilitățile de identificare, întâlnite destul de frecvent în cazul furturilor, se cuvin menționate și cele efectuate pe baza modului de operare. Astfel, utilizarea acestui gen de identificare a impus organizarea unui sistem adecvat de evidență, în care, printre altele, sunt înregistrate și diverse moduri sau procedee specifice de săvârșire a furturilor și tâlhăriilor ce reprezintă adevărate „amprente” ale autorilor lor⁴⁹⁸.

Datele probante obținute pe parcursul cercetării locului faptei, audierii părții vătămate și a martorilor, interpretarea urmelor, analiza modului în care s-a acționat pot contribui la identificarea și reținerea făptuitorilor, punerea acestora sub învinuire. Din acest moment,

⁴⁹⁶ Doraș S. Op. cit., p. 607.

⁴⁹⁷ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 236.

⁴⁹⁸ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 34.

persoana poate fi supusă cercetării în vederea descoperirii de urme sub formă de microparticule, care se puteau crea pe corpul și vestimentația sa în urma aplicării instrumentelor de spargere, depășirii diferitor obstacole, pentru a pătrunde în încăperea în care se aflau bunurile sustrase⁴⁹⁹.

De asemenea, urmează să reținem că prinderea în flagrant a făptuitorului asigură posibilitatea dovedirii faptei și a vinovăției, premise extinderii cercetării în vederea identificării autorilor unor furturi comise anterior, înregistrate cu autor necunoscut și, pe această bază, prevenire a săvârșirii unor noi fapte de această natură⁵⁰⁰.

5. Audierea bănuțului. Tactica audierii este determinată de situația concretă de reținere a hoțului și poziția ocupată de el în vederea recunoașterii sau nerecunoașterii faptei comiterii furtului. În cazul în care bănuțul recunoaște că a săvârșit furtul, pe parcursul audierii trebuie clarificate toate detaliile infracțiunii: unde, când, în ce împrejurări și de la cine a fost săvârșit furtul, cum s-a pregătit pentru comiterea infracțiunii, în ce mod a săvârșit furtul, ce bunuri au fost sustrase, unde se află bunurile furate, ce a condus la săvârșirea infracțiunii, cine l-a ajutat și cum, la realizarea intenției ilicite, precum și la înstrăinarea sau tăinuirea obiectelor, valorilor furate.

Dacă la comiterea infracțiunii date a participat un grup de infractori, atunci trebuie stabilite datele tuturor participanților, adresele acestora și rolurile fiecăruia la pregătirea, săvârșirea nemijlocită și tăinuirea furtului. Totodată, se întreprind măsuri de concretizat cui îi aparține inițiativa săvârșirii furtului concret și dacă au fost sau nu prevăzute alibiuri în vederea derutării organelor de urmărire penală etc.

Când bănuțul nu-și recunoaște fapta, este rațional ca toate afirmațiile sale să fie înregistrate pentru a se afla în detaliu unde se afla el și ce făcea în momentul care a precedat evenimentul cercetat, în momentul propriu-zis al furtului și după săvârșirea faptei, cine poate confirma acest fapt. Acest lucru este important pentru verificările ulterioare. În astfel de situații pot fi aplicate asemenea procedee tactice

⁴⁹⁹ Doraș S. Op. cit., p. 607.

⁵⁰⁰ Ruiu M. Op. cit., p. 78-79.

de audiere, cum ar fi detalierea depozițiilor bănuțului, utilizarea factorului imprevizibilului, al contradicțiilor dintre depozițiile celui audiat, metode psihologice, întebarea indirectă, prezentarea unor probe etc.⁵⁰¹.

Cum, deseori, bănuții sau învinuții neagă săvârșirea furtului sau tâlhăriei, folosindu-se și de alibiuri, organul judiciar trebuie să insiste asupra modului în care pretind că și-au petrecut timpul, în momentul săvârșirii faptei, asupra provenienței bunurilor sau valorilor, descoperite cu prilejul perchezițiilor, ca și asupra modului în care își justifică felul de viață superior posibilităților materiale⁵⁰².

6. Efectuarea percheziției. Pentru demascarea bănuțului de săvârșirea furtului și pentru identificarea altor episoade ale activității sale criminale, o mare importanță are efectuarea la timp a percheziției la locul aflării de facto a acestuia sau la locul de trai al lui. Obiectele tipice ale căutării și ridicării în timpul percheziției în cauzele cu privire la furturi sunt: obiectele furate, accesorii sau părți ale acestora, instrumente ale infracțiunii care au fost folosite de către infractor pentru înlăturarea unor obstacole; alte obiecte ce conțin urme ale infracțiunii; îmbrăcămintea și încălțăminta în care bănuțul a fost îmbrăcat sau încălțat în momentul săvârșirii furtului, diverse acte sustrate de către infractor. Căutarea obiectelor și documentelor furate trebuie realizată ținându-se cont de particularitățile persoanei bănuțite, de vârsta acesteia, de prezența sau de absența experienței criminale, de durata activității sale criminale, de încăperile pe care le deține etc.⁵⁰³.

Cu privire la descoperirea, prin percheziție, a unor mijloace materiale de probă, amintim, de exemplu, că, pe lângă instrumentele folosite de autor, pot fi descoperite și alte obiecte purtătoare de urme, mai ales îmbrăcămintea pe care se găsesc urme sub formă de resturi materiale (pilitură de fier, rumeguș, cioburi de sticlă ș.a.), inclusiv urme biologice provenind de la victimă (sânge, fire de păr). Pentru descoperirea bunurilor furate, pe lângă efectuarea de percheziții, este necesar ca organul de cercetare penală să facă investigații la magazinele de

⁵⁰¹ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 237-238.

⁵⁰² Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 34.

⁵⁰³ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 239.

consignație, în piețe, în târguri sau în locuri de genul „talciocurilor” la persoanele care se îndeletnicesc cu cumpărarea și vânzarea hainelor sau a altor obiecte⁵⁰⁴.

Făptuitorul poate fi percheziționat în vederea depistării obiectelor furate, al unor părți ale acestora, fragmentul de ambalaj sau de materiale cu care acestea au fost împachetate. Percheziționate poate fi locul în care persoana locuiește sau activează, în situația în care sunt suficiente date pentru a presupune întemeiat că bunurile furate se păstrează la anumite persoane apropiate sau cu care făptuitorul menține relații durabile, este indicată percheziția la locul de trai și de lucru al acestor persoane. Practica de urmărire penală a semnalat nu puține cazuri când bunurile furate se ascund temporar la prieteni sau rude de unde se readuc acasă, la vilă, în garaj după ce alerta legată de infracțiunea de furt se ameliorează.

Un obiectiv aparte al percheziției îl constituie căutarea și ridicarea obiectelor, instrumentelor utilizate la forțarea încuietorilor ori spargerea zidurilor, tavanului și altor obiecte de construcție, care pot reprezenta obiecte de identificat după urmele de la fața locului și obiectele purtătoare de microure și microparticule de natură să reprezinte obiectele supuse forțării sau spargerii⁵⁰⁵.

În efectuarea acestei activități trebuie să se țină seama de o temeinică pregătire cu privire la cunoașterea făptuitorilor în toate componentele laturilor sale psiho-comportamentale, amplasarea imobilului, locurile pe unde percheziționatul ar putea, eventual, să dispară, vecinii ș.a., dar, în mod deosebit, trebuie să se stabilească scopul percheziției. Pe de altă parte, percheziția poate avea drept scop și determinarea acelor bunuri aparținând autorului faptei, care să servească la acoperirea prejudiciului cauzat, bunuri ce vor putea fi indisponibilizate prin instituirea unui sechestru asigurator⁵⁰⁶.

7. Dispunerea constatărilor tehnico-stiințifice și expertizelor judiciare. Cercetarea furturilor demonstrează faptul că, în urma activităților ilicite, hoții lasă la fața locului, în alte părți, diverse urme

⁵⁰⁴ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 33.

⁵⁰⁵ Doraș S. Op. cit., p. 607-608.

⁵⁰⁶ Ruiu M. Op. cit., p. 83.

materiale. Acestea fiind studiate prin metode științifice, pot conține anumite informații probante pentru cauza respectivă, care se prezintă în formă de concluzii ale specialistului sau expertului.

Atunci când ofițerul de urmărire penală a invitat specialistul respectiv pentru participarea la cercetarea locului faptei percheziției sau altei acțiuni procesuale, urmele materiale depistate de acesta sunt interpretate și explicate la locul aflării lor. Rezultatele constatărilor tehnico-științifice dispuse de ofițerul de urmărire penală, procuror și efectuate de specialist se includ în procesul-verbal al acțiunii la care el a participat, iar în cazul în care pentru examinarea obiectelor, urmelor și formularea concluziilor este necesar un anumit timp, rezultatele constatării tehnico-științifice se consemnează în raportul respectiv, care apoi se anexează la materialele cauzei.

Genurile, clasele și tipurile de expertize ce pot fi dispuse în cazul acestor infracțiuni diferă de la cauză la cauză, în raport cu natura urmelor și mijloacelor materiale de probă descoperite, în special, cu ocazia cercetării la fața locului ori a constatării infracțiunii flagrante⁵⁰⁷. Or, constatările tehnico-științifice sau expertizele traseologice, chemate să identifice obiectul creator al urmei descoperite la fața locului, duc, în final la descoperirea autorului faptei⁵⁰⁸.

8. Audierea învinuitului. Această audiere are loc după înaintarea acuzării de către procuror și se începe cu clarificarea atitudinii celui audiat față de învinuirea care i se aduce. La înaintarea acuzării în mod obligatoriu trebuie să fie prezent avocatul. Dacă învinuitul își recunoaște vina care i se incriminează și prezintă mărturii veridice, apare o situație simplă, neconflictuală. În acest caz, sarcina principală a ofițerului de urmărire penală (procurorului) constă în a verifica și a evalua probele culese, în a verifica și a preciza datele obținute din depozițiile celui audiat. În asemenea cazuri, este rațional să se detalieze împrejurările care au precedat săvârșirea infracțiunii, desfășurarea evenimentului furtului, precum și toate întâmplările care s-au derulat după infracțiune. În cazul

⁵⁰⁷ Gheorghică M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 239-240; Aionițoaie C., Pletea C. *Tratat de tactică criminalistică*. Ed. Carpați. Craiova, 1992, p. 228.

⁵⁰⁸ Ruiu M. Op. cit., p. 85.

în care învinuitul își recunoaște parțial vinovăția, ofițerul de urmărire penală va clarifica ce împrejurări și episoade sunt recunoscute de către învinuit ca fiind veridice și care sunt negate. Cu probele acumulate în cauză, ulterior învinuitul poate fi demascat în cele săvârșite.

Audierea învinuitului care nu-și recunoaște vinovăția trebuie să fie aranjată ținându-se cont de probele concludente și pertinente adunate în procesul cercetării cauzei. Dacă refuză să depună mărturii, el trebuie convins că refuzul de a depune mărturii nu-i va aduce nici un folos, ci dimpotrivă, îi va complica situația prin faptul că el nu-și va folosi dreptul său legitim de a se apăra de învinuirea adusă. Făcând uz de anumite procedee tactice în scopul de a obține de la învinuit mărturii veridice, ofițerul de urmărire penală trebuie să țină cont și de particularitățile psihologice ale personalității infractorului⁵⁰⁹.

În funcție de atitudinea de recunoaștere sau nerecunoaștere a vinovăției de către învinuit se vor folosi metode tactice adecvate, cunoscând că nu este necesară obținerea, cu orice preț a mărturisirii, ci trebuie consemnate doar explicațiile pe care le dă acesta cu privire la fapta pentru care este cercetat; furturile sunt săvârșite de multe ori de infractori înrăiți, recidiviști, care neagă vinovăția împotriva tuturor evidențelor și a probelor existente la dosar.

Nu de puține ori se remarcă faptul că unii infractori asumându-și întreaga răspundere pentru faptele săvârșite, încearcă să facă „scăpați” pe ceilalți, îndeosebi pe organizatorul grupului. Alteori, deși unii făptuitori au avut o contribuție majoră la pregătirea, organizarea și punerea în aplicare a rezoluției infracționale, ceilalți încearcă să se rezerveze un loc minor, chiar de „victime inocente” care au ajuns cu totul întâmplător să participe la săvârșirea faptelor⁵¹⁰.

9. Confruntarea. Pe parcursul cercetării furturilor, deseori se recurge la acțiunea dată de urmărire penală care are să înlăture contradicțiile esențiale din declarațiile obținute anterior de la persoanele audiate. Variantele tipice care condiționează necesitatea efectuării unor atare confruntări le constituie chiar contradicțiile din declarațiile victimei,

⁵⁰⁹ Gheorghiu M. Op. cit., p. 242-243.

⁵¹⁰ Ruiu M. Op. cit., p. 86-87.

ale martorilor și învinuitului (bănuțului) referitor la împrejurările săvârșirii furtului, la mărimea, calitatea și cantitatea bunurilor furate, la contradicțiile din depozițiile complicilor referitor la faptul săvârșirii în comun a infracțiunii. În fiecare caz concret, ofițerul de urmărire penală determină de sine stătător scopul și tactica confruntării⁵¹¹.

Confruntarea, pe lângă faptul că poate duce la eliminarea contradicțiilor esențiale între declarațiile părților, cu privire la una și aceeași faptă, poate fi efectuată și în scopul verificării, precizării și întăririi declarațiilor⁵¹².

10. Verificarea declarațiilor la locul infracțiunii. În procesul cercetării infracțiunilor de furt nu rareori apare necesitatea de a verifica declarațiile unor persoane care au relatat despre unele și aceeași circumstanțe în mod insuficient sau diferit. În alte cazuri, persoana la audiere declară că nu poate descrie concret ambianța unde a avut loc infracțiunea sau unde a ascuns obiectele furate, însă poate, la fața locului, preciza, indica circumstanțele și obiectele furtului. Aceste declarații se notifică în procesul-verbal de audiere a persoanei respective (martor, bănuț, învinuit, victimă), după care se decide efectuarea verificării declarațiilor la locul infracțiunii⁵¹³.

11. Experimentul în procedura de urmărire penală. Această acțiune de urmărire penală se efectuează, de cele mai dese ori, în scop de verificare și de precizare a unor date ce au importanță în cauza furtului concret și care pot fi reproduse în condițiile efectuării unor experimente sau altor activități de investigații. În caz de necesitate, la efectuarea experimentului poate fi antrenat învinuitul sau martorul, cu consimțământul personal al fiecărui⁵¹⁴.

12. În multe situații se folosește cu succes **prezentarea pentru recunoaștere**, atât în vederea identificării autorilor, cât și a bunurilor ori valorilor sustrate. Rezultatul pozitiv al acestei activități este subliniat de faptul că, odată realizată identificarea, organele judiciare își vor orienta

⁵¹¹ Gheorghiuță M. Op. cit., p. 243.

⁵¹² Ruiu M. Op. cit., p. 89.

⁵¹³ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 243.

⁵¹⁴ Ibidem, p. 243.

cercetările în principal, asupra persoanei respective, cu efect benefic în ceea ce privește operativitatea și economisirea forțelor⁵¹⁵.

13. Reconstituirea, o altă activitate de urmărire penală și de tactică criminalistică este frecvent folosită în scopul verificării posibilității sau a imposibilității producerii faptelor într-un anumit mod, ori a apariției unor rezultate, ca urmare a comiterii unor anumite acțiuni.

Atunci când există date cu privire la înscenarea furtului, pentru acoperirea unor lipsuri de gestiune, organele de urmărire penală pot dispune și alte activități: verificarea și ridicarea de înscrisuri, controale etc.⁵¹⁶.

15.3 Cercetarea jafului și a tâlhăriei

În cazul infracțiunilor de jaf, modul deschis al sustragerii nu doar sporește obiectiv pericolul social al acestei infracțiuni, dar mărturisește și despre pericolozitatea social mai mare a făptuitorului. Or, în acest caz, făptuitorul ignorează prezența altor persoane și, implicit sfacează riscul de a fi descoperit și reținut. Spre deosebire de făptuitorul furtului, cel al jafului se bizuie nu pe absența martorilor oculari sau pe necunoașterea de către aceștia a caracterului faptei, ci pe cu totul alte împrejurări: fizicul slab al victimei; caracterul inopinat și impertinent al acțiunilor sale; dezorientarea și surprinderea martorilor oculari; dispariția rapidă de la locul infracțiunii etc. Toate acestea justifică tratamentul mai aspru aplicat pentru jaf, în comparație cu cel aplicat pentru furt⁵¹⁷.

Mai reținem că, la fel ca și în cazul furtului, infracțiunea de tâlhărie vizează protejarea posesiei unui bun mobil corporal (a stăpânirii de fapt asupra unui bun mobil) împotriva deposedării prin constrângere. Având în vedere structura infracțiunii de tâlhărie, în sistemele judiciare, există două abordări cu privire la acest tip de conduit: fie tâlhăria este

⁵¹⁵ Ruiu M. Op. cit., p. 88-89; Stancu Em. *Tratat de criminalistică*. Ediția a V-a, revăzută și adăugită. Ed. Universul Juridic. București, 2010, p. 621.

⁵¹⁶ Ruiu M. Op. cit., p. 89.

⁵¹⁷ Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005, p. 269.

considerate o infracțiune distinctă, fie ea este considerate un furt agravat comis prin violență⁵¹⁸.

Infracțiunea de tâlhărie este o infracțiune complex, alcătuită, prin voința legiuitorului, din două sau mai multe fapte incriminate de legea penală. Confirmată într-o expresie matematică, infracțiunea apare ca: furt + violență = tâlhărie⁵¹⁹.

Modelul criminalistic al jafurilor și tâlhărilor include următoarele elemente: date cu privire la pregătirea de săvârșire a tâlhăriei sau jafului; date cu privire la modalitățile de săvârșire a jafului sau tâlhăriei; date cu privire la modalitățile de camuflare a infracțiunii; date cu privire la urmele infracțiunii; date cu privire la locul și timpul săvârșirii jafului sau tâlhăriei; date cu privire la obiectul atentatului criminal; date cu privire la subiectul infracțiunii; date cu privire la victima jafului sau tâlhăriei⁵²⁰.

În contextul cercetării infracțiunilor de tâlhărie, stabilirea locului și a timpului cât mai exact al comiterii faptei constituie o premise și un punct de plecare în identificarea și prinderea autorilor, precum și în recuperarea prejudiciului cauzat⁵²¹.

Metodica cercetării actelor de jaf și a celei de tâlhărie, în fond, este similară, adică nu prezintă deosebiri esențiale. Atât jaful, cât și tâlhăria se comit în mod evident. Activitatea făptuitorilor este însoțită de acte violente. În cazul tâlhăriei, violența poate fi periculoasă pentru viața și sănătatea victimei. **După modul de operare, cele mai frecvente sunt cazurile:** 1. de smulgere din mâinile victimei a genților, poșetelor, sacoșelor, bijuteriilor și a lucrurilor prețioase (inele, cercei și alte obiecte de podoabă); 2. pătrunderea în locuințe și agresarea persoanelor care se presupune că dețin sume de bani; 3. atacarea persoanelor care depun sau ridică sume de bani ori care au încheiat tranzacții bănești; 4. atacarea persoanelor care însoțesc transportarea valorilor monetare, a facturilor poștale, a patronilor unităților comerciale, a taximetriștilor, a altor

⁵¹⁸ Bogdan S., Șerban D. A. Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice. Ed. Universul Juridic. București, 2020, p. 71.

⁵¹⁹ Diaconescu Gh., Duvac C. Op. cit., p. 261.

⁵²⁰ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 245-246.

⁵²¹ Ruiu M. Op. cit., p. 109.

funcționari ai magazinelor, restaurantelor etc., care au de afacere cu valori și bani⁵²².

Situațiile tipice și versiunile generale de urmărire penală. Despre comiterea unor acte de jaf sau tâlhărie organele de urmărire penală sunt sesizate de victimele acestora, de persoanele în a căror răspundere sau pază se aflau bunurile sustrase, de angajații organizațiilor, instituțiilor sau întreprinderilor de la care au fost furate bunurile, de martorii la evenimentele de jaf sau tâlhărie, de angajații instituțiilor medicale care au acordat ajutor persoanelor ce au avut de suferit din cauza jafului sau tâlhăriei.

La etapa inițială a cercetării, în funcție de volumul de informații despre persoanele care au săvârșit jaful sau tâlhăria, poate apărea una dintre următoarele situații de urmărire penală: 1. persoana bănuită de săvârșirea unui jaf sau a unei tâlhării este reținută la locul faptei în timpul comiterii infracțiunii sau imediat după aceasta; 2. infractorul este reținut în momentul comercializării bunurilor furate; 3. este reținut vânzătorul sau cumpărătorul bunurilor furate căruia îi este cunoscut infractorul; 4. infractorul este cunoscut, dar el se eschivează de răspundere și locul în care se află nu este cunoscut; 5. infractorul nu este cunoscut, dar despre el există anumite date incomplete (despre aspectul exterior, haine, poreclă, locul în care apare în mod regulat).

Primele două situații de urmărire penală nu prezintă unele dificultăți în organizarea și efectuarea cercetării cauzelor de jaf sau tâlhărie. Cât privește celelalte situații, în afară de activitățile procesuale, un rol deosebit îi revine activității speciale de investigații, direcționale la căutarea făptuitorilor din anumite categorii de persoane, depistarea bunurilor furate, identificarea și reținerea infractorilor⁵²³.

Pe parcursul urmăririi penale, organul investit cu cercetarea unei cauze de jaf sau tâlhărie săvârșite trebuie să stabilească: a. unde și când a avut loc infracțiunea de jaf sau tâlhărie, cine a fost implicat, dacă infracțiunea de sustragere a fost însoțită de violență, care a fost forma acesteia, arma sau instrumentul folosit, dacă infracțiunea a fost comisă în

⁵²² Doraș S. Op. cit., p. 608.

⁵²³ Gheorghită M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 256-257.

prezența unor persoane sau în mod tainic; b. ce a fost sustras, caracterele bunurilor sustrate, valoarea acestora, cui aparțineau; c. persoana păgubită, dacă a suportat leziuni corporale, gravitatea acestora, starea sănătății; d. persoana făptuitorului și calitățile pe care le manifestă în societate, familie și dacă la comiterea infracțiunii au fost folosite mijloace și metode de a-și masca înfățișarea, natura acestora, starea juridică, dacă are sau nu antecedente penale, natura faptelor pentru săvârșirea cărora a fost tras la răspundere sau judecat anterior⁵²⁴.

În calitate de versiuni generale pe aceste categorii de infracțiuni, pot fi înaintate următoarele ipoteze: 1. a avut loc un caz de jaf sau tâlhărie după cum a declarat victima sau alte persoane; 2. nu a fost comis jaful sau tâlhăria, ci este vorba de o înscenare; 3. în cazul dat nu s-a produs nici jaful, nici tâlhăria, ci o altă infracțiune asemănătoare.

Din versiunile particulare, cele mai importante versiuni se atribuie la cele referitor la subiectul jafului sau tâlhăriei. Printre acestea pot fi:

a. infracțiunea a fost săvârșită de o anumită persoană cunoscută victimei; b. infracțiunea a fost comisă de către realizatorul obiectelor care intenționa să le realizeze; c. jaful sau tâlhăria a fost comisă de o persoană care anterior a fost condamnată pentru o astfel de infracțiune; d. fapta a fost comisă de minori care stau la evidență în organele de interne pentru infracțiuni contra patrimoniului și săvârșirea faptelor cu violență; e. infracțiunea a fost comisă de persoane care nu au loc stabil de muncă, nu lucrează timp îndelungat, fac abuz de alcool sau narcotice; f. infracțiunea este comisă de persoane care anterior au mai săvârșit astfel de fapte, însă încă nu sunt cunoscute organelor competente; g. jaful sau tâlhăria dată este rodul unor persoane ambulante etc.

La elaborarea acestor și altor versiuni trebuie să se țină cont de locul, timpul și modul cum a fost săvârșită fapta, precum și de capacitățile victimei. În funcție de caracterul și circumstanțele concrete ale jafului sau tâlhăriei comise, de rezultatele acțiunilor inițiale de urmărire penală și de rezultatele activității speciale de investigație, ar putea fi elaborate și

⁵²⁴ Doraș S. Op. cit., p. 609.

versiuni particulare mult mai exacte referitor și la alte circumstanțe ale infracțiunii concrete⁵²⁵.

După efectuarea primelor activități, imediate, în cazul săvârșirii unei infracțiuni de tâlhărie, apare problema identificării și prinderea autorilor ce durează pe întreg parcursul procesului penal ori a instrumentării unei cauze penale, problema în jurul căreia gravitează și de a cărei bună și corectă realizare se leagă toate celelalte probleme ce trebuie elucidate în cauză și celelalte activități ce urmează a fi întreprinse⁵²⁶.

Particularități tactice de efectuare a unor acțiuni inițiale de urmărire penală. Fiind sesizat despre jaf sau tâlhărie, organul de urmărire penală trebuie să întreprindă imediat anumite acțiuni de urmărire penală și speciale de investigație pentru a lămurii fapta. Aceasta înseamnă, după primirea declarației referitor la infracțiunea concretă, luarea deciziilor și efectuarea activității de stabilire a existenței sau inexistenței faptei reclamate.

Consecutivitatea și conținutul acțiunilor inițiale de urmărire penală depind totdeauna de circumstanțele și împrejurările reale în care activează ofițerul de urmărire penală, de capacitățile și posibilitățile acestuia⁵²⁷. Multitudinea de modalități și împrejurări factice în care se săvârșesc infracțiunile de șantaj și tâlhărie impun ca, în raport cu specificul fiecărei cauze, să se desfășoare multiple activități de urmărire penală pentru lămurirea sub toate aspectele ale cauzei aflate în lucru⁵²⁸.

1. Cercetarea la fața locului. Pe această categorie de infracțiuni, cercetarea la fața locului se efectuează până la pornirea cauzei penale, fiind de dorit îndată după primirea declarației victimei sau altor persoane. De fapt, o examinare calitativă la fața locului dă întotdeauna rezultate pozitive, de aceea nu se poate renunța la efectuarea ei, ceea ce deseori se întâmplă în practică, făcându-se referire la caracterul specific al locului, momentului, modului săvârșirii jafului sau tâlhăriei.

⁵²⁵ Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 257-258.

⁵²⁶ Ruiu M. Op. cit., p. 116.

⁵²⁷ Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 260.

⁵²⁸ Ruiu M. Op. cit., p. 130.

Sarcina principală a cercetării locului jafului sau tâlhăriei constă în descoperirea urmelor infractorului, iar în cazurile în care infracțiunea a fost însoțită de violență și în manifestarea violenței și a celor ale victimei. În categoria urmelor infractorului și ale victimei la locul infracțiunii intră: amprentele mâinilor, ale încălțăminteii, ale mijlocului de transport, lucrurile lăsate sau pierdute care aparțin infractorului sau victimei, urme de luptă, mucuri de țigări, microobiecte formate în urma contactului dintre corpul sau haina participanților la eveniment cu diverse obiecte. Trebuie acordată o atenție deosebită urmelor de luptă, de rezistență a victimei, deoarece acestea pot arăta caracterul urmelor lăsate pe corpul și pe haina infractorului, fapt care joacă un rol important în organizarea căutării infractorului pe urme fierbinți și în demascarea lui ulterioară⁵²⁹.

Pornind de la datele pe care le oferă natura locului faptei, observarea și interpretarea modului de operare, activitatea ilicită desfășurată de infractori, precum și succesiunea acțiunilor întreprinse în câmpul infracțional, organele de urmărire penală au posibilitatea să delimiteze suprafața de cercetat și să stabilească metodele concrete de cercetare. Pentru observarea și interpretarea modului de operare, organele de urmărire penală trebuie să stabilească locul de unde va începe cercetarea, modul în care se va face aceasta, pentru a nu scăpa examinării nicio urmă sau mijloc material de probă⁵³⁰.

Un element distinctiv, de care s-ar putea cere să se țină cont, rezidă în faptul că, în cazul jafului și tâlhăriei, cercetarea la fața locului se efectuează cu participarea victimei care poate avea un rol important în delimitarea și amplasarea parțială a locului faptei, depistarea urmelor, infracțiunii, a obiectelor corpuri delictive de care s-a folosit autorul infracțiunii. Urmele descoperite vor fi analizate în contextul împrejurărilor de la fața locului și a declarațiilor victimei infracțiunii pentru a stabili dacă nu sunt prezente elemente de discordanță între natura faptei declarate și urmele de la fața locului, a așa-numitelor „împrejurări negative”, depistarea cărora, de regulă, servesc drept temei

⁵²⁹ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 260-261.

⁵³⁰ Ruiu M. Op. cit., p. 119.

pentru a formula versiunea că, de fapt, a avut loc o înscenare a jafului sau tâlhăriei pentru a ascunde altă faptă⁵³¹.

2. Audierea victimei. Această acțiune de urmărire penală se efectuează după cercetarea la fața locului, în cazul în care s-a constatat că nu este vorba de o înscenare (simulare) a infracțiunii de jaf sau tâlhărie. În acest caz, trebuie de avut în vedere că ea dispune de cele mai complete date despre jefuitor sau tâlhar. Audierea victimei poate fi efectuată și paralel sau concomitent cu cercetarea locului faptei, când acolo lucrează o echipă de cercetare operativă în frunte cu ofițerul de urmărire penală. Datele obținute de la victimă, referitor la semnalmentele obiectelor furate și infractorului, trebuie imediat de transmis membrilor echipei care au sarcina efectuării urmăririi și reținerii făptuitorului pe urme proaspete. Audiind-o pe victimă, ofițerul de urmărire penală trebuie să ia în calcul, în primul rând, starea ei psihică (stresul, sentimentul de teamă) și, în caz de necesitate, să-i asigure asistența medicală și psihologică, iar în al doilea rând, că victima poate fi audiată de mai multe ori, la necesitate⁵³².

Victima jafului și tâlhăriei va fi solicitată să specifice clar: a. când și unde a fost săvârșit jaful sau tâlhăria; b. modul și cauzele care au determinat aflarea sa în acel loc; c. care au fost actele de jaf sau tâlhărie, făptuitorul a smuls bunurile sau le-a cerut, aplicând violența sau amenințarea cu aplicarea acesteia, natura obiectelor folosite în acest scop; dacă a fost jefuită sau tâlhărită de o grupă din două sau mai multe persoane, despre ce conversau acestea între ele și dacă nu se numeau pe nume de familie sau poreclă; ce valori i-au fost sustrase, caracterele acestora, inclusiv destinația, forma, culoarea, dimensiunile și dacă aveau semne individuale (numere, emblema fabricii, semne imprimate, mărci), materialul și forma ambalării, elemente de uzură etc. În cazul banilor (valutei) trebuie să se declare suma totală și, dacă e posibil, numărul și valoarea bancnotelor. Victimei i se va cere să descrie făptuitorul în cel mai detaliat mod și după metoda **portretului vorbit**. În mod special, după caracteristicile anatomice ale celor ce se referă la vestimentație, vocea și vorbirea acestora. Victima trebuie chestionată de asemenea și cu privile

⁵³¹ Doraș S. Op. cit., p. 610.

⁵³² Gheorghită M. Op. cit., p. 262-263.

la modul în care ea însăși s-a comportat în momentul critic al infracțiunii, adică dacă a opus sau nu rezistență. În caz afirmativ, ea va fi solicitată să specifice dacă pe corpul și vestimentația agresorului s-ar fi putut vedea urme specifice activității sale de împotrivire⁵³³.

Nu trebuie exclusă împrejurarea, că victima să nu își amintească nimic din ce s-a întâmplat, din cauza stării de șoc ori faptului că și-a pierdut cunoștința încă din primul moment al agresiunii. Cu prilejul audierii persoanei vătămate, trebuie să se stabilească cu exactitate modul în care aceasta și-a petrecut timpul atât înaintea săvârșirii faptei, cât și în momentul ori după comiterea infracțiunii⁵³⁴.

3. Examinarea corporală a victimei și a hainelor acesteia.

Această acțiune are loc în cazurile în care pe corpul sau hainele victimei pot exista urme ale infracțiunii. Pe haina victimei, de regulă, rămân microfibre de pe haina infractorului, care demonstrează contactul dintre aceștia, urme de rupturi, de tăieturi, urme ale acțiunii unor obiecte. La efectuarea acestei examinări pot fi atrași specialistul medic legist sau alt medic și utilizate surse de iluminare puternică, alte mijloace tehnice pentru depistarea și ridicarea microurmelor. În procesul-verbal de examinare trebuie descrise: tipul, forma, semnele caracteristice, locul poziționării și mecanismul formării tuturor urmelor (zgârâieturi, vânătăi, hematoame, leziuni, depuneri de vopsea, de murdărie, de alte substanțe), rămase pe corpul victimei⁵³⁵.

4. Audierea martorilor. Martorii pot fi identificați din rândul persoanelor care au perceput unele episoade ale faptei, care au văzut la infractori bunuri provenite din tâlhărie, care au procurat acestora diverse instrumente, folosite ulterior la comiterea faptei, care au primit sau cumpărat anumite bunuri din cele sustrase ori care cunosc preocupările infractorilor, modul cum și-au petrecut timpul în perioada critică, anturajul, felul de viață⁵³⁶. **În calitate de martori în cauzele cu privire la jafuri și tâlhării pot fi audiați:** 1. martorii oculari ai infracțiunii; 2. persoanele care au curmat infracțiunea și l-au reținut pe infractor; 3.

⁵³³ Doraș S. Op. cit., p. 610.

⁵³⁴ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 32.

⁵³⁵ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 264.

⁵³⁶ Ruiu M. Op. cit., p. 120.

persoanele care au condus victima în instituția medicală; 4. lucrătorii medicali care au acordat ajutor victimei; 5. rudele, cunoscuții victimei⁵³⁷.

Scopul audierii martorilor reprezintă stabilirea acelor împrejurări, episoade ale furtului ori tâlhăriei, care au fost percepute direct, în momentul săvârșirii lor, ca și identificarea autorului, din rândul persoanelor incluse în cercul de suspecti și care au fost văzute la locul infracțiunii, în momentul săvârșirii sale, prin prezentarea acestora în scopul identificării. În ipoteza existenței unor martori oculari, pentru identificarea autorului, organul judiciar va avea în vedere, cu prilejul audierii și efectuarea identificării persoanelor și a obiectelor, procedeu tactic aplicat și în cazul audierii victimei unei tâlhării.

Audierea martorilor poate fi diferențiată în funcție de faptul că unii dintre aceștia au perceput direct o serie de acte sau episoade infracționale săvârșite de autor, pe care l-au surprins asupra faptului, în timp ce alții au văzut bunurile sustrase de infractor la alte persoane, ori le-au cumpărat ei înșiși.

În prima situație, martorii pot fi întrebați asupra numărului și semnalmentelor infractorilor, a timpului și a modului de operare, precum și asupra cantității și caracteristicilor bunurilor furate. Totodată, vor fi adresate întrebări referitoare la atitudinea victimei în momentul săvârșirii faptei, dacă aceasta s-a opus în mod real ori a simulat, dacă a strigat după ajutor, dacă mai era împreună cu alte persoane etc. În a doua situație, martorii sunt audiați cu privire la caracteristicile bunurilor și la semnalmentele persoanelor la care au văzut, ori de la care au cumpărat obiectele sustrase⁵³⁸.

5. Disponerea și efectuarea expertizelor judiciare. Urmează să reținem că genurile de constatări tehnico-științifice sau expertize ce pot fi dispuse în cazul acestor infracțiuni diferă de la cauză la cauză, în raport cu natura urmelor și mijloacelor materiale de probă descoperite, în special, cu ocazia cercetării la fața locului ori a constatării infracțiunii flagrante⁵³⁹.

⁵³⁷ Gheorghiuță M. Op. cit., p. 265.

⁵³⁸ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 32-33.

⁵³⁹ Ruiu M. Op. cit., p. 131.

În cazul cercetării jafului sau tâlhăriei, de obicei, se dispun următoarele expertize: medico-legală, traseologică, balistică, a armelor albe etc. Expertiza medico-legală se dispune în cazul în care este necesar de a stabili caracterul și gravitatea leziunilor corporale ale victimei tâlhăriei, precum și de a descoperi urme biologice pe corpurile delictive.

Atunci când bănuitul a fost prins într-un timp cât mai apropiat de cel al comiterii faptei, constatarea medico-legală este solicitată să aprecieze dacă pe corpul infractorului există leziuni, natura lor, mecanismul de formare și data producerii lor. Coroborat cu declarațiile victimei și ale martorilor, rezultatul expertizei medico-legale contribuie în mod substanțial la dovedirea vinovăției autorului infracțiunii. În unele cazuri pot fi dispuse și expertize traseologice, balistice etc. În cauzele cu privire la jafuri și tâlhării, deseori apare necesitatea dispunerii unei expertize complexe judiciare balistice și medico-legale, precum și a expertizei unor arme albe și a unor urme de aplicare a acestora, deoarece apar probleme legate nu numai de tipul și de starea armei, dar și de mecanismul aplicării acesteia, producerii leziunilor etc.⁵⁴⁰.

În situația producerii anumitor escoriații sau plăgi de către victimă pe corpul autorului infracțiunii, ca urmare a reflexului de autoapărare se impune ca și suspectii să fie supuși examinării medico-legale, prin care să se constate existența leziunilor respective în locurile indicate de victimă și chiar a unor particularități, cum ar fi a dentiției în cazul mușcării autorului de către victimă.

Concomitent se va solicita să se examineze dacă pe corp sau pe vestimentație sunt sau nu sunt pete de sânge sau fire de păr. În acest context, un rol esențial îl are recoltarea depozitului subunghial de la victimă. În ambele situații, fie că se solicită examinarea victimei, fie a persoanelor din cercul de bănuți, conducerea la laboratorul de medicină legală trebuie să se facă cât mai operativ, întârzierea putând duce la modificarea stării țesuturilor anatomiche și, în consecință, medicul legist nu mai poate releva existența urmelor de agresiune⁵⁴¹.

⁵⁴⁰ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 266-267.

⁵⁴¹ Ruiu M. Op. cit., p. 123.

6. Prezentarea spre recunoaștere. O acțiune procedurală care contribuie în mod eficient la demascarea autorilor infracțiunilor de jaf și tâlhărie o constituie prezentarea spre recunoaștere. Identificarea prin recunoaștere de către victimă și martori a făptuitorului ori a obiectelor aplicate la comiterea infracțiunii sau parvenite din acte de jaf sau tâlhărie, efectuată în conformitate cu cerințele legislației în vigoare, poate conduce la crearea situației favorabile stabilirii adevărului în cauză⁵⁴².

La cercetarea jafurilor și tâlhăriilor, chiar la etapa inițială, uneori apare necesitatea de a identifica, cu ajutorul victimelor, martorilor, persoanele care au săvârșit actul criminal, precum și obiectele, valorile care au fost sustrate de infractori.

În primul rând, victimei îi pot fi prezentate persoanele care au atacat-o și agresat-o în scopul jefuirii sau tâlhăriei. În al doilea rând, atunci când au fost identificați martorii oculari ai infracțiunii, acestora li se pot prezenta persoanele suspecte. Alteori, se impune prezentarea spre recunoaștere a bănuitului de către persoana care a cumpărat de la acesta diverse obiecte, bunuri, necunoscând proveniența lor ilicită. De asemenea, bunurile, obiectele sustrate și descoperite asupra făptuitorului jafului sau tâlhăriei, cu ocazia perchezițiilor corporale, la domiciliul ori la locul de muncă al bănuitului, pot fi prezentate spre recunoaștere nu doar victimei, ci și persoanelor (martorilor) care cunosc cui aparțineau acestea⁵⁴³.

7. Reținerea și percheziția corporală a bănuitului. Acestea sunt două acțiuni de urmărire penală independente, separate, dar urmează totdeauna una după alta în mod firesc. Dacă suspectul este reținut în mod obligatoriu, imediat el trebuie percheziționat în scopul depistării asupra lui a obiectelor, bunurilor sustrate în urma jafului sau tâlhăriei săvârșite, precum și pentru a-l dezarma, ca el să nu poată ataca grupul operativ sau să se sinucidă.

Caracterul acestor acțiuni de anchetă depinde de locul, de condițiile în care ele se desfășoară și de personalul care le execută. De fapt, în cazuri de jaf sau tâlhărie, există două tipuri de situații: în primul caz, reținerea

⁵⁴² Doraș S. Op. cit., p. 611.

⁵⁴³ Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 267.

are loc în urma aplicării unor planuri tipice speciale (de operațiuni tactice) realizate de organul de urmărire penală în interacțiune cu serviciile operative; în cel de al doilea caz se pornește de la rezultatele activității de urmărire exercitate de către grupul operativ la fața locului. În toate cazurile, reținerea trebuie să se efectueze în conformitate cu un plan, în care atenția principală trebuie să fie îndreptată spre securitate, mai ales dacă se știe din timp că infractorii dețin arme.

Percheziția corporală a persoanei reținute trebuie să fie desfășurată neîntârziat, astfel încât să excludă cazurile de folosire de către infractor a armelor sau a obiectelor care le pot substitui, precum și aplicarea diverselor procedee fizice, menite să opună rezistență și să-i asigure evadarea. Pe parcursul percheziției corporale, este necesar de a acorda atenție deosebită obiectelor descoperite la persoana reținută⁵⁴⁴.

Or, cu ocazia cercetării infracțiunilor de jaf și tâlhărie, efectuarea percheziției se poate constitui într-o activitate importantă, un mijloc eficace pentru dovedirea vinovăției făptuitorilor. Importanța percheziției este determinată de faptul că, în multe împrejurări, ea devine decisivă în soluționarea cauzei penale, prin obținerea de probe absolut necesare stabilirii faptelor sau împrejurărilor în care a fost săvârșită fapta, precum și a identității autorului⁵⁴⁵.

Persoanele reținute, ca fiind bănuite de comiterea unui jaf sau tâlhărie, vor fi percheziționate neîntârziat în vederea depistării asupra lor și în încăperile în care locuiesc sau își desfășoară activitatea cotidiană, a armelor și instrumentelor folosite la săvârșirea infracțiunii, a obiectelor sustrase și, firește, a urmelor, inclusiv microurmelor, ce se pot forma în procesul de interacțiune faptuitor – victimă și făptuitor – obiecte ce constituie ambianța locului faptei. Ulterior, acestea urmează a fi audiate în calitatea procesuală respectivă⁵⁴⁶.

8. Examinarea corporală și a hainelor bănuitului și a victimei.

După percheziția corporală, este rațional ca imediat să se treacă la examinarea corporală și a hainelor persoanei reținute în calitate de

⁵⁴⁴ Ibidem, p. 268-269.

⁵⁴⁵ Ruiu M. Op. cit., p. 126-127.

⁵⁴⁶ Doraș S. Op. cit., p. 611.

bănuît. Cu deosebită atenție trebuie de examinat nu doar corpul jefuitorului, tâlharului, dar și hainele, încălțăminte acestuia. Pe corp pot fi depistate urme care ar putea demonstra opunerea de rezistență a victimei, sau pe haine, încălțăminte a murdăriei care putea să se depună de la locul faptei pe parcursul luptei cu victima sau în urma contactului cu victima, cu bunurile furate, depistarea și fixarea urmelor de sânge, microobiecte etc.⁵⁴⁷.

Cercetarea vestimentației și examinarea corporală a victimei reprezintă o acțiune procedurală și probatorie indispensabilă cercetării jafului și tâlhăriei. Interacțiunea agresor – jertfă presupune formarea urmelor pe corpul și vestimentația acestora. Îmbrăcămintea victimei, în special, reflectă acțiunile violente ale făptuitorului și, prin urmare, poate prezenta urme în formă de rupturi, găuri, spintecături ale unor obiecte de îmbrăcăminte, sau sub formă de microurele vestimentare, cunoscute și cu denumirea de depuneri de fibre de țesătură care, inevitabil, apar dacă între agresor și victimă a avut loc o încăierare, luptă, adică interacțiunea agresivă fizică. Dacă în urma unei astfel de infracțiuni făptuitorului i s-au provocat leziuni corporale, pe vestimentația victimei se pot vedea urme de sânge care nu trebuie nicidecum neglijate, fiind știut faptul că depistarea și examinarea acestora simplifică esențial problema demascării făptuitorilor⁵⁴⁸.

9. Audierea bănuîtului, învinuîtului. Rezolvarea problematicii complexe pe care o ridică ascultarea bănuiților sau învinuîților nu se poate asigura decât printr-o temeinică pregătire și alegere a celor mai adecvate procedee tactice de ascultare. Alegerea procedeeleor tactice de ascultare este condiționată de particularitățile fiecărei cauze și, nu în ultimul rând, de psihologia fiecărui autor în parte⁵⁴⁹. În urma audierii, se pot crea în principal două situații. Prima se caracterizează prin faptul că bănuîtul are din timp pregătit alibi susținut de martori falși, instruiți, care declară că bănuîtul, la momentul critic al infracțiunii, se afla cu ei în alt loc, decât cel unde a fost comis jaful sau tâlhăria și deci nu putea comite

⁵⁴⁷ Gheorghiu M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 269.

⁵⁴⁸ Doraș S. Op. cit., p. 610-611.

⁵⁴⁹ Ruiu M. Op. cit., p. 124.

infracțiunea. Cea de a doua, ce-i drept, mai puțin frecventă în practică, constă în încercarea celui audiat de a prezenta actul de jaf ca o infracțiune de furt, iar tâlhăria ca un act de jaf, negând procurarea și aplicarea armei și a altor circumstanțe specifice categoriei în discuție de infracțiuni⁵⁵⁰.

Alegerea procedeeleor tactice de audiere totdeauna este condiționată de particularitățile psihologice ale persoanei concrete, de poziția sa față de cele săvârșite și de cumulum de probe adunate în cauză. Atunci când bănuitul, învinuitul își recunoaște pe deplin vinovăția și depune mărturii veridice, situația nu prezintă dificultăți serioase. Însă trebuie să luăm în calcul că uneori infractorii recunosc că au săvârșit o infracțiune în scopul de a evita răspunderea pentru altă infracțiune, mai gravă (de exemplu, pentru un omor, banditism etc.).

În cazurile în care el își neagă implicarea sa în comiterea unui jaf (a unei tâlhării) sau refuză să depună mărturii, sarcina ofițerului de urmărire penală se va complica esențial, în special atunci când nu există probe suficiente pentru demonstrarea vinovăției făptuitorului.

De fapt, a-l convinge pe infractor să prezinte mărturii veridice înseamnă a-i demonstra lipsa de sens și absurditatea comportamentului pe care și l-a ales. Aceasta se obține prin folosirea diverselor procedee tactice. De exemplu, este rațional ca audierea primară a bănuitolui sau învinuitului să aibă forma unei narațiuni libere, expusă în versiunea pe care și-o alege autorul, fără a-i prezenta acestuia probele disponibile. Mărturiile sale mincinoase, înregistrate în procesul-verbal, pot fi folosite la audierea repetată în calitate de probe ale lipsei sale de sinceritate. O atenție specială la audierea inițială a bănuitolui, învinuitului trebuie acordată următoarelor fapte: unde s-a aflat el și ce făcea în timpul în care a fost săvârșită tâlhăria sau jaful (în cazurile necesare, fiecare zi va fi descrisă pe ore); cine ar putea confirma depozițiile sale etc. Audierea repetată va fi efectuată, în fond, în formă de întrebare-răspuns, cu prezentarea probelor și cu detalierea maximă a mărturiilor obținute. În acest caz, sunt obligatorii explicațiile învinuitului în legătură cu anumite obiecte descoperite la el pe parcursul percheziției corporale, la domiciliul sau la locul de muncă, mai ales în cazurile în care există temeieri de a

⁵⁵⁰ Doraș S. Op. cit., p. 611.

presupune că ele au fost obținute în mod ilegal. Este foarte important ca în procesul audierii învinuitului, când alte procedee nu dau rezultate pozitive, să i se prezinte, în mod bine gândit din punct de vedere tactic, unele probe de care dispune ofițerul de urmărire penală. Aceasta este una dintre modalitățile esențiale de acțiune psihologică asupra învinuitului, deoarece în acest fel la el se creează convingerea că ofițerul de urmărire penală dispune de date cu privire la vinovăția făptuitorului. În asemenea situații, este rațional ca, pe parcursul audierii, să fie folosite și datele obținute pe calea specială de investigații, dar, firește, fără a descifra sursele acestora⁵⁵¹.

După ce învinuitul a relatat liber referitor la învinuirea adusă, i se adresează întrebări cu privire la fapta ce formează obiectul cauzei și învinuirii. Adresarea de întrebări în scopul lămuririi tuturor împrejurărilor cauzei reprezintă ultima etapă a ascultării învinuitului, etapă în care se oglindește în cel mai înalt grad modul cum a fost pregătită și comisă infracțiunea.

Alegerea întrebărilor care vor fi folosite în timpul audierii depinde, în primul rând, de poziția învinuitului cu privire la învinuire, poziție ce poate consta în recunoașterea faptei și a învinuirii, negarea, respingerea învinuirii, diminuarea – atenuarea învinuirii prin recunoașterea parțială, de regulă, a unor aspecte mai puțin grave ale activității ilicite desfășurate, refuzul de a face declarații⁵⁵².

10. Verificarea declarațiilor la fața locului. Această acțiune de urmărire penală poate fi efectuată pentru a verifica sau preciza declarațiile martorului, părții vătămate, bănuitului sau învinuitului despre evenimentele infracțiunii săvârșite într-un loc concret.

După depunerea declarațiilor și fixarea lor în procesul-verbal, în cadrul audierii, învinuitului, martorului sau victimei li se propune să arate calea spre locul unde a fost săvârșită infracțiunea la fața locului, să descrie și să arate circumstanțele și obiectele despre care anterior au făcut declarații, precum și să răspundă la întrebările ofițerului de urmărire penală.

⁵⁵¹ Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 270-271.

⁵⁵² Ruiu M. Op. cit., p. 132-133.

Fiind o acțiune destul de complexă și importantă, verificarea declarațiilor la locul faptei trebuie bine pregătită. Adoptând decizia de efectuare a verificării declarațiilor, îndeosebi a învinuitului care este arestat, ofițerul de urmărire penală trebuie să prognozeze toate variantele posibilei comportări ale acestuia și să pregătească contraacțiunile (măsurile) necesare. În afară de verificarea și precizarea declarațiilor depuse de infractor, de exemplu, despre locul jafului sau tâlhăriei și circumstanțele infracțiunii, la această acțiune de urmărire penală se stabilesc căile de deplasare a lui spre locul faptei și de retragere de acolo⁵⁵³.

11. Confruntarea. La cercetarea cazurilor de jaf sau tâlhărie pot apărea situații când victima, martorii oculari și bănuiții, învinuiții depun declarații diferite. Având în vedere aceste divergențe, în scopul elucidării circumstanțelor reale ale infracțiunii comise, se pot efectua confruntări în diverse variante: între victimă și învinuit, victimă și martor, martor și învinuit sau între învinuiți, care în mod diferit relatează despre cele săvârșite. Din punct de vedere tactic, se recomandă ca confruntările să nu fie efectuate prematur, când ofițerul de urmărire penală încă nu s-a convins de veridicitatea declarațiilor celor audiați în cauză⁵⁵⁴.

Confruntarea, pe lângă faptul că poate duce la eliminarea contradicțiilor esențiale între declarațiile părților, cu privire la una și aceeași faptă sau împrejurare de fapt, poate fi efectuată și în scopul verificării, precizării și întăririi declarațiilor persoanelor audiate în cauză sau numai a simplului fapt de a lua cunoștință o parte despre declarația făcută în cauză de alte persoane⁵⁵⁵.

12. Experimentul în procedura de urmărire penală. Un rol deosebit în cazurile cu privire la jafuri și tâlhării revine experimentului în procedura de urmărire penală, care se efectuează în scopul verificării anumitor afirmații cu privire la mărturiile victimei referitoare la modul în care i s-a prejudiciat sănătatea, la acțiunile reciproce ale victimei și ale infractorului în momentul încăierării și luptei, la percepția de către

⁵⁵³ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 273.

⁵⁵⁴ Ibidem, p. 274.

⁵⁵⁵ Ruiu M. Op. cit., p. 130.

martori a anumitor fenomene legate de infracțiune, la posibilitățile infractorului de a pătrunde în încăpere și la scoaterea unor obiecte prin modalitatea indicată etc. În cadrul acestei acțiuni de urmărire penală, în afară de verificarea posibilităților deslușirii vizuale și auditive, se pot efectua și unele experimente ale activității ilicite⁵⁵⁶.

13. Disponerea și efectuarea expertizelor judiciare. La etapa ulterioară a cercetării jafurilor și tâlhăriilor, sunt dispuse diverse expertize, în funcție de probele materiale și de informația obținută la această fază, precum și de problemele cercetării care mai trebuie soluționate⁵⁵⁷.

Expertiza medico-legală se dispune când apare necesitatea stabilirii gravității leziunilor corporale, a timpului și a modului în care acestea au fost pricinuite. Examinările medico-legale pot pune în evidență natura obiectului cu care s-a acționat în câmpul informațional. În cadrul acestei expertize se vor efectua examinări biologice în vederea stabilirii provenienței urmelor de sânge și a altor secreții de proveniență umană. Dintre expertizele criminalistice folosite mai des sunt cele identificatoare – dactiloscopică, traseologică, balistică, altele complexe, cum ar fi medico-legală și balistică, chimică și criminalistică sau fizico-chimică și criminalistică⁵⁵⁸.

În cazul tâlhăriei care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale ori moartea victimei, expertiza medico-legală se impune de la sine, ea servind la încadrarea corectă a faptei și, desigur, la dozarea sancțiunii penale aplicate⁵⁵⁹.

14. Efectuarea de reconstituiri. Reconstituirea este o activitate de urmărire penală și de tactică folosită frecvent în cercetarea infracțiunilor de jaf și tâlhărie. Ea poate fi efectuată pentru reproducerea artificială a tuturor activităților desfășurate de infractor în momentul săvârșirii infracțiunii, a unor episoade ale acesteia sau a unor împrejurări ale cauzei, în scopul verificării veridicității probelor administrate – declarațiile martorilor, bănușilor, învinușilor, a versiunilor elaborate, precum și

⁵⁵⁶ Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică*. Op. cit., p. 274.

⁵⁵⁷ Ibidem, p. 274.

⁵⁵⁸ Doraș S. Op. cit., p. 611.

⁵⁵⁹ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 35.

pentru obținerea de probe noi⁵⁶⁰. Reconstituirea este o activitate procedurală de mare utilitate în verificarea declarațiilor bănuiților sau învinuiților, ca și ale martorilor ori ale persoanei vătămate.

Cu privire la bănuiți sau învinuiți, reconstituirea are drept scop verificarea posibilităților de săvârșire a unei acțiuni în anumite condiții concrete. De exemplu, se verifică posibilitatea escaladării unui gard înalt, intrarea pe o fereastră situată la o înălțime mare, transportarea unor obiecte grele fără ajutorul altor persoane, spargerea unei case de bani, forțarea unui grilaj metalic etc. Prin reconstituirile în care sunt antrenați și martorii se verifică, în special, posibilitățile de percepție, în condițiile date, ale anumitor episoade, sau a întregii fapte, inclusiv cele ale victimei furtului sau tâlhăriei. Prin aceasta este posibil să se determine, pe lângă veridicitatea declarațiilor și o eventuală înscenare a infracțiunii în scopul ascunderii unei alte fapte penale, aspect ce se are în vedere și la stabilirea sincerității declarațiilor persoanei vătămate⁵⁶¹.

În foarte multe împrejurări pot fi reproduse unele activități pentru a verifica posibilitățile de a vedea sau a auzi declarațiile ale martorilor⁵⁶².

15.4 Cercetarea infracțiunii de șantaj

Infracțiunea de șantaj aduce atingere nu doar patrimoniului, dar și celor mai importante atribute ale persoanei: libertatea psihică; libertatea fizică; integritatea corporală; sănătatea; viața⁵⁶³. Infracțiunea de șantaj se exprimă în fapta prejudiciabilă alcătuită din două acțiuni: acțiunea principală și acțiunea adiacentă. **Acțiunea principală se înfățișează în oarecare din următoarele trei modalități:** 1. cererea de a transmite bunurile proprietarului, ale posesorului sau ale deținătorului; 2. cererea de a transmite dreptul asupra bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului; 3. cererea de a săvârși acțiuni cu caracter patrimonial.

⁵⁶⁰ Ruiu M. Op. cit., p. 130.

⁵⁶¹ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 34-35.

⁵⁶² Ruiu M. Op. cit., p. 130.

⁵⁶³ Crijanovschi S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj. CEP USM. Chișinău, 2012, p. 5.

Or, este important ca cererea făptuitorului să se refere la o transmitere ilegală și gratuită a bunurilor sau a dreptului asupra bunurilor, ori la săvârșirea ilegală și gratuită a acțiunilor cu caracter patrimonial⁵⁶⁴.

Modelul criminalistic al infracțiunii de șantaj include în sine următoarele elemente: date referitoare la modalitățile de pregătire pentru săvârșirea infracțiunii; date referitoare la modalitățile de săvârșire a infracțiunii; datele referitoare la modalitățile de tănuire a infracțiunii; datele referitoare la mediul (ambianța, condițiile) în care se săvârșește infracțiunea; datele referitoare la obiectul atentatului infracțional; datele referitoare la urmele infracțiunii; datele despre persoana infractorului; datele despre persoana victimei.

Situațiile tipice și versiunile generale în cazurile cercetării infracțiunilor de șantaj. De obicei, în cazurile de șantaj, la început nu există suficiente date despre săvârșirea sau tentativa săvârșirii infracțiunii date. Ofițerul de urmărire penală poate avea doar adresarea (cererea) presupusei victime a unui șantaj sau a altor persoane.

În aceste cazuri, când datele cu privire la infracțiune sunt insuficiente, apare necesitatea unei verificări suplimentare, al cărei scop este depistarea elementelor constitutive ale infracțiunii și pornirea întemeiată a cauzei penale. Obiectul (conținutul) acesteia rezidă în verificarea legalității cererii date, în constatarea existenței unor temeiuri suficiente pentru pornirea cercetării, precum și în clarificarea prezenței sau absenței împrejurărilor care exclud pornirea cauzei. **Tactica efectuării verificării suplimentare depinde de momentul obținerii informațiilor despre șantaj, care parvin de la victimă sau alte persoane în anumite situații:** 1. până la transmiterea către infractor a bunurilor, drepturilor asupra acestora sau săvârșirea altor acțiuni cu caracter patrimonial; 2. după transmiterea către infractor a bunurilor cerute ilegal, drepturilor asupra acestora sau săvârșirea altor acte cu caracter patrimonial⁵⁶⁵.

⁵⁶⁴ Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău, 2015, p. 934-935.

⁵⁶⁵ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 281.

În opinia autorilor L. Drapchin și V. Caragodin, **în dependență de caracterul cererii extorționiștilor și a particularităților obținerii bunurilor proprietarului, posesorului sau deținătorului putem identifica următoarele situații de urmărire penală:** 1. extorționiștii, în procesul actelor de șantaj, au fixat locul și timpul transmiterii bunurilor; 2. extorționiștii nu au fixat timpul și locul transmiterii bunurilor și nu este cunoscut unde și când vor solicita transmiterea acestora; 3. extorționiștii, obținând bunurile solicitate, au dispărut.

Cea mai favorabilă pentru reținerea făptuitorilor în flagrant este și descoperirea rapidă a infracțiunii este situația când extorționiștii au fixat locul și timpul transmiterii bunurilor solicitate de către victimă. În situația de urmărire penală în care extorționistul nu a specificat condițiile și timpul transmiterii bunurilor și nu este clar când acesta își va face din nou apariția, în fața organelor de urmărire penală sunt puse anumite sarcini legate de necesitatea organizării supravegherii asupra obiectului atentatului pentru o anumită perioadă de timp. În același timp, în paralel, urmează a se efectua identificarea și căutarea făptuitorilor în baza informațiilor deja deținute în privința lor.

Un grad avansat de complexitate pentru investigarea infracțiunilor de șantaj îl reprezintă situația de urmărire penală, când extorționistul, obținând bunurile sau confruntându-se cu o rezistență înverșunată din partea victimei, a dispărut, și nu există temeiuri pentru a presupune că își va face apariția în curând, contactând victima. Situația de urmărire penală este una complexă și în cazurile în care victima nu cunoaște extorționiștii care, obținând bunurile solicitate, au dispărut⁵⁶⁶.

În prima situație este necesar de a obține de la victimă, și alte persoane care posedă informație despre cererea ilegală a infractorului, date depline referitoare la persoana șantajistului și complicitii acestuia, metodele și mijloacele de influență asupra victimei, cerințele concrete ale infractorului, alte împrejurări ale situației create, inclusiv locul și condițiile realizării cerințelor infractorului. Dacă în procesul verificării vor

⁵⁶⁶ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Криминалистика. Учебник. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2007, с. 505-507.

fi identificate date suficiente care demonstrează semnele unui șantaj, se pot lua măsuri în vederea organizării și realizării unui flagrant.

Cea de a doua situație de cercetare, când comunicarea despre infracțiune a ajuns la organul de urmărire penală după transmiterea bunurilor, poate avea trei variante: a. șantajul este săvârșit sistematic, șantajistii sunt cunoscuți victimei. În acest caz, este necesar de acționat la fel ca și în prima situație, luând măsuri de reținere a infractorului în flagrant în timpul următoarei transmiteri a banilor, a obiectelor de preț etc.; b. nu există date care ar confirma că șantajul se va repeta; infractorul este cunoscut cu victima. În acest caz, după audierea declarantului, a martorilor, se desfășoară acțiuni organizaționale și speciale de investigație, îndreptate spre documentarea activității șantajistului, studierea modului de viață al acestuia. De rezultatele acestor acțiuni depinde soluționarea întrebării privind orientarea ulterioară a cercetării; c. infractorul nu-i este cunoscut victimei și nu există date care să confirme că șantajul se va repeta. În acest caz, după audierea declarantului și a martorilor, de asemenea, se desfășoară un complex de măsuri speciale de investigații, orientate spre determinarea direcției de cercetare, stabilirea identității infractorului (alcătuirea și utilizarea portretelor compoziționale etc.), elucidarea tuturor circumstanțelor infracțiunii săvârșite⁵⁶⁷.

Versiunile tipice care pot fi înaintate cu ocazia cercetării faptelor de șantaj pot fi următoarele: șantajul a avut loc în realitate; are loc o înscenare a faptei de șantaj. Informațiile obținute urmează a fi examinate minuțios, deoarece nu se exclude că prin asemenea modalități se încearcă a înlătura concurenții, care de fapt se ocupă cu extorcarea, sau fie că amenințarea este una falsă, având scop de a avertizare. Dacă în informații se conțin date privind răpirea proprietarului, posesorului sau deținătorului de bunuri, toate acțiunile ulterioare trebuie direcționate spre identificarea locului de aflare a acestuia și eliberarea sa și abia după

⁵⁶⁷ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 281-282.

aceasta se întreprind acțiuni pentru obținerea probelor privind comiterea infracțiunii de șantaj⁵⁶⁸.

Ca versiuni generale, în cazurile nominalizate mai sus, pot fi examinate următoarele: 1. are loc sau s-a produs un eveniment de șantaj; 2. n-a fost săvârșit șantajul, ci o altă infracțiune sau chiar un act legal de transmitere a bunurilor; 3. cazul este o înscenare a infracțiunii de șantaj⁵⁶⁹.

Pozițiile inițiale **pentru planificarea cercetării faptelor de șantaj pot fi următoarele situații:** 1. informațiile obținute ne vorbesc despre acțiunile infracționale ale extorționiștilor care încă nu au fost finalizate; sunt formulate anumite cerințe, sunt expuse amenințări sau fie că au fost întreprinse acțiuni cu caracter violent; 2. șantajul este finalizat, însă victima nu s-a adresat organelor de drept; 3. șantajul are caracter continuu, ceea ce determină victima să se adreseze organelor de drept; 4. despre fapta de șantaj s-a aflat din surse operativ-investigative, iar victima a confirmat neoficial acest fapt.

Prima și a treia situație necesită reacții de ordin operativ-investigativ: luarea măsurilor de neamânat pentru curmarea acțiunilor infracționale; eliberarea persoanelor răpite, dacă acest lucru a avut loc; organizarea reținerii extorționiștilor în flagrant.

Cea de a doua și a patra situație ne permit să pregătim cu lux de amănunte actele demascatorii, studierea multilaterală a persoanei infractorului și victimei, analiza și clarificarea motivelor și scopurilor infracțiunii de șantaj. Or, în acest caz, organul de urmărire penală are posibilitatea, cu un grad mai mare de detaliere, să pregătească planul acțiunilor inițiale de urmărire penală și să determine cercul și sarcinile măsurilor speciale de investigații⁵⁷⁰.

La etapa inițială a cercetării infracțiunilor de șantaj de frecvente ori apar diverse situații complexe, determinate de împotrivirea din partea persoanelor cointeresate. **Aceste forme de împotrivire se manifestă**

⁵⁶⁸ Криминалистика. Учебник для вузов. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. 4-е издание, переработанное и дополненное. Изд. НОРМА. Инфра-М. М., 2016, с. 716-717.

⁵⁶⁹ Gheorghită M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 283.

⁵⁷⁰ Криминалистика. Учебник для вузов. Op. cit., p. 717.

prin: refuzul de a se prezenta la solicitarea organului de urmărire penală pentru a participa la proces; influența asupra participanților la proces (violență, amenințare etc.); comunicarea datelor incomplete despre faptă și făptuitor; limitarea accesului reprezentanților organelor de drept la anumite încăperi și obiecte; tănuirea faptelor de șantaj; falsificarea și distrugerea probelor etc.

În dependență de faptul ce măsuri de împotriviare sunt folosite de către persoanele cointeresate, pot apărea diferite situații complexe de urmărire penală: de conflict; dezordonate organizatoric; de risc tactic; problematice și combinate⁵⁷¹.

Când a parvenit declarația despre infracțiunea de șantaj și verificarea a confirmat veridicitatea acestei declarații, prima acțiune inițială de urmărire penală constă în **audierea declarantului**, de obicei a victimei⁵⁷².

Acțiunile inițiale de urmărire penală sunt planificate în dependență de faptul în care anume situații a fost începută urmărirea penală. Este evident, dacă avem informații privind răpirea persoanei, în primul rând se vor efectua operațiuni privind eliberarea ei și reținerea persoanelor care o păzesc, precum și a altor participanți la infracțiune.

Dacă a parvenit o plângere privind infracțiunea de șantaj neconsumată, continuă, iar verificările au demonstrat veridicitatea ei, urmează a fi efectuată audierea victimei infracțiunii, urmând a fi clarificate: persoana extorționistului; modalitatea de transmitere a cererii extorționistului; prezența obiectului, bunului solicitat de făptuitor, care anume informații ar putea fi divulgate de infractor, în care circumstanțe a fost răpită persoana; care este modalitatea solicitată de transmitere a bunului, obiectului pretins, au fost sau nu înregistrate audio discuțiile cu extorționiștii etc.

De asemenea, în astfel de cazuri sunt create grupuri de lucru din rândul reprezentanților organelor de urmărire penală și din ofițeri de investigații, efectuându-se: a. pregătirea mijloacelor tehnice pentru a efectua controlul asupra extorționiștilor; b. instructajul victimei privind

⁵⁷¹ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. *Op. cit.*, p. 508-509.

⁵⁷² Gheorghiuță M. *Tratat de metodică criminalistică. Op. cit.*, p. 284.

comportamentul său la întâlnirea cu extorționiștii; c. blocarea căilor de retragere a făptuitorilor și pregătirea neutralizării lor; d. pregătirea obiectelor, bunurilor solicitate de extorționiști⁵⁷³.

Examinarea locului unde s-a produs șantajul este rațional să se efectueze atunci când la locul săvârșirii șantajului pot fi descoperite urme ale infracțiunii: averea (proprietatea, bunurile) deteriorată; arme și obiecte ale șantajului; urme ale violenței, inclusiv aplicarea torturii în raport cu victima; urme ale prinderii și deținerii de ostatici⁵⁷⁴.

La cercetarea faptelor de șantaj această acțiune de urmărire penală ne permite, în primul rând, să stabilim circumstanțele, mecanismul și modalitatea de comitere a infracțiunii, precum și să obținem informații despre prezența extorționistului la locul faptei (urme de mâini, picioare, ale mijloacelor de transport), atribuția lui la comiterea infracțiunii (descoperirea mijloacelor de comitere a faptei cu urme de mâini ale făptuitorului, descoperirea scrisorilor cu amenințări și cerințe de transmitere a bunurilor)⁵⁷⁵.

O importanță probatorie mare au rezultatele **examinării locului unde a fost deținută persoana răpită**. Aici pot fi descoperite obiecte care au servit drept arme de tortură, urmele în baza cărora poate fi stabilit numărul și identitatea celor care l-au păzit pe ostatic sau au participat la exercitarea acțiunii fizice față de el⁵⁷⁶.

Audierea victimei în cazul infracțiunilor de șantaj reprezintă una din principalele acțiuni de urmărire penală care permit obținerea informațiilor detaliate și autentice despre infracțiune și făptuitor. O particularitate a declarațiilor victimelor în cazul infracțiunilor de șantaj este determinată de contactul nemijlocit și de lungă durată cu infractorul, urmare a căruia fapt victima poate memoriza semnalmamentele exterioare ale extorționistului, particularitățile de comportament și maniera vorbirii (vocii), iar în caz de comitere a șantajului de către un grup de persoane – numărul făptuitorilor, organizarea lor, coordonarea acțiunilor etc.⁵⁷⁷.

⁵⁷³ Криминалистика. Учебник для вузов. Op. cit., p. 717-718.

⁵⁷⁴ Gheorghită M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 285.

⁵⁷⁵ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Op. cit., p. 510.

⁵⁷⁶ Gheorghită M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 290.

⁵⁷⁷ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Op. cit., p. 511.

În procesul audierii victimelor care prezintă informații incomplete și inexacte (care dau dovadă de un comportament pasiv în raport cu cercetarea) se recomandă aplicarea următoarelor procedee tactice: acordarea ajutorului pentru reamintirea informațiilor uitate sau reproducerea informațiilor acumulate; adresarea întrebărilor de precizare și control; explicarea importanței declarațiilor pentru identificarea și demascarea infractorului; accentuarea trăsăturilor pozitive ale persoanei audiate etc.⁵⁷⁸.

În cazul aplicării față de victimă a acțiunii fizice, la etapa de pornire a procesului penal poate fi efectuată constatarea sau **expertiza medico-legală** cu scopul de a fixa prezența leziunilor corporale și soluționarea problemei în vederea stabilirii gravității, vechimii și a mecanismului leziunilor corporale⁵⁷⁹.

Dacă infractorul doar și-a prezentat revendicările și tratativele cu ei abia urmează să aibă loc, este necesar să fie organizată interceptarea și înregistrarea audio a acestora. Dacă însă victima a înregistrat tratativele care deja au avut loc, această înregistrare trebuie să fie examinată și anexată la dosar în calitate de probă materială, iar ulterior să fie trimisă la **expertiza fonoscopică**⁵⁸⁰.

Anume în cazul în care obiectul șantajului încă nu a fost transmis infractorului, după audierea victimei, interacționând cu organele speciale, se organizează și se efectuează reținerea persoanei bănuite în flagrant delict în timpul transmiterii ei a obiectului solicitat⁵⁸¹.

Se recomandă ca reținerea infractorului să se producă nu imediat după transmiterea banilor sau a altor obiecte, dar după ce persoana respectivă va ascunde lucrurile de valoare primite (în buzunar, servietă, geantă), adică va efectua acțiuni care indică că el a intrat în posesia obiectului solicitat. În timpul reținerii este necesar să se acționeze în așa fel ca infractorul să nu poată să se debaraseze, să scape de banii, de obiectele primite. Toată operațiunea flagrantului trebuie supravegheată și înregistrată, dacă e posibil și video. Capturarea infractorului trebuie să

⁵⁷⁸ Ibidem, p. 513.

⁵⁷⁹ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 285.

⁵⁸⁰ Ibidem, p. 290.

⁵⁸¹ Ibidem, p. 285.

fie efectuată de către membrii grupului operativ bine pregătiți fizic și special.

După reținerea bănușilor se efectuează percheziția lor corporală. Scopurile acestea sunt următoarele: excluderea posibilității de exercitare a împotrivirii armate de către persoanele arestate; prevenirea acțiunii de distrugere de către aceștia a probelor materiale; confiscarea obiectului șantajului⁵⁸². Deci, extorționiștii reținuți sunt percheziționați, iar obiectele care îi demască sunt ridicate și reflectate, descrise în procesul-verbal al percheziției. Acestea pot fi nu doar obiecte ale actului de șantaj, dar și documente, înregistrări audio-video ale amenințărilor. Încercările extorționiștilor de a se debarasa de corpurile delictu trebuie stopate, obiectele aruncate pe care se păstrează urmele infracțiunii (urme de mâini, de miros, microobiecte) sunt ridicate cu prudență, fapt menționat în procesul verbal de reținere și percheziție. După însoțirea la locul cercetării, bănușii sunt audiați de imediat, iar paralel cu actul de audiere poate fi efectuată percheziția la locul de trai și de muncă al acestora⁵⁸³.

Examinarea corporală a bănușilor, în aceste cazuri de șantaj, se efectuează cu scopul de a descoperi pe corpul lor și pe îmbrăcăminte urme ale substanței chimice speciale, cu care au fost prelucrate obiectele solicitate și primite de infractori. La efectuarea examinării corporale este de dorit să participe specialistul chimist.

În scopul cercetării urmelor descoperite, ofițerul de urmărire penală dispune diverse expertize, printre care:

- expertiza dactiloscopică efectuată în vederea stabilirii apartenenței urmelor de mâini pe obiectul, documentul transmis infractorului;
- expertiza substanțelor și materialelor cu scopul de a stabili apartenența la grup a substanței chimice speciale, cu care au fost prelucrate bancnotele, obiectele de preț transmise infractorului, și, de asemenea, spălaturile obținute în timpul examinării corporale a persoanelor reținute⁵⁸⁴.

⁵⁸² Ibidem, p. 286-287.

⁵⁸³ Криминалистика. Учебник для вузов. Op. cit., p. 718-719.

⁵⁸⁴ Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 287.

Audierea bănuțului reprezintă una dintre cele mai importante acțiuni inițiale de urmărire penală, efectuate în procesul cercetării infracțiunilor de șantaj. Dacă e să ne concentrăm atenția asupra particularităților tactico-psihologice ale audierii bănuților, este necesar să ținem cont de următoarele momente: 1. bănuțul este identificat la etapa inițială a cercetării, când organul de urmărire penală nu dispune de informații și probe suficiente, ceea ce-i limitează posibilitățile tactice; 2. în procesul audierii bănuțului reprezentantul organului de urmărire penală intră în contact cu acesta pentru prima dată și nu dispune de informații depline privind persoana acestuia, fapt care îngreunează aplicarea anumitor recomandări tactice; 3. audierea bănuțului reprezintă o acțiune inițială de urmărire penală, din care considerent este foarte limitat timpul necesar pregătirii ei; 4. din punct de vedere psihologic și emoțional, bănuțul se află într-o stare dezechilibrată, fapt determinat de reținerea lui spontană, el fiind limitat în timp în ceea ce privește analiza și aprecierea situației în care s-a pomenit; 5. bănuțul este puțin informat în privința informațiilor deținute de organul de urmărire penală, nu are posibilitate să comunice cu coparticipanții, nu are timp pentru prezentarea explicațiilor false referitoare la anumite circumstanțe și fapte.

Se recomandă ca audierea bănuțului să se înfăptuiască imediat după reținere, ceea ce na va permite să folosim la maximum factorul **surpriză** și, de regulă, să excludem posibilitatea comunicării cu alți complici, chibzuirea anumitor versiuni ale apărării⁵⁸⁵.

În cadrul **audierii extorționistului**, urmează a fi clarificate următoarele circumstanțe: când a apărut intenția comiterii infracțiunii; a avut anterior careva legături cu victima; care bunuri materiale preconiza să obțină; cum era planificată realizarea șantajului; în ce constau amenințările aduse; era sau nu planificată răpirea persoanei; de la cine au recepționat bunurile solicitate; a mai comis anterior asemenea fapte, dacă da – apoi de unul singur sau în participație etc.⁵⁸⁶.

⁵⁸⁵ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. *Op. cit.*, p. 517-518.

⁵⁸⁶ Криминалистика. Учебник для вузов. *Op. cit.*, p. 719.

În ceea ce privește **audierea persoanei bănuite**, de asemenea, se recomandă ca ea să înceapă cu întrebarea dacă bănuitul este cunoscut cu victima, în ce circumstanțe au făcut cunoștință și cu ce ocazie s-au întâlnit în ziua reținerii. Dacă bănuitul neagă complicitatea sa la șantaj, cunoștința cu victima, lui îi pot fi prezentate (în volum deplin sau parțial) declarațiile, explicațiile, procesele-verbale ale audierilor, care dezminț depozitiile lui. În afară de aceasta, este necesar să se elucideze în ce mod a ajuns la bănuitul obiectul (obiectele) victimei. Printre cele mai tipice explicații false ale acestui fapt pot fi evidențiate depozitiile despre caracterul întâmplător al întâlnirii cu victima, care pe neprins de veste i-a transmis obiectul bănuitalui, fără a explica motivele faptei sale.

Uneori, este rațional să fie studiate documentele pe care le-a prezentat sau primit bănuitul în unele organizații. Cu acest prilej, trebuie studiate și alte documente înaintate sau recepționate în aceeași zi și, de asemenea, sunt audiate persoanele care le-au primit, eliberat și perfectat. Este necesar de stabilit dacă aceste persoane au legături cu bănuitul sau cu anturajul acestuia. În vizorul ofițerului de urmărire penală trebuie să se afle întrebarea despre persoanele care sunt informate referitor la situația materială a victimei.

O anumită informație despre relațiile bănuitalui poate fi obținută în timpul audierii rudelor acestuia, a vecinilor, colegilor și, de asemenea, pe parcursul **percheziției la domiciliul său**. De menționat că, nu trebuie trăgănată efectuarea percheziției. În cazul mai multor bănuți, se efectuează percheziția în grup, când sunt ridicate inclusiv agendele personale, cărțile de telefoane, materiale ale corespondenței personale, documente și obiecte folosite în scopul săvârșirii infracțiunii sau obținute pe cale ilicită. În același timp, este necesar să se pună sechestru pe avere, în scopul asigurării acțiunii civile sau a confiscării⁵⁸⁷.

Audierea martorilor în cazul infracțiunilor de șantaj are și ea un anumit specific. El este determinat de faptul că martorii, de obicei, nu sunt cointeresați în deznodământul cauzei, mulți dintre aceștia nu au perceput nemijlocit faptul infracțional. Totodată, martorii oculari, spre deosebire de victimă, mai reținuți emoțional și mai calmi din punct de

⁵⁸⁷ Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Op. cit., p. 288-289.

vedere psihologic urmăresc fapta infracțională, concentrându-și atenția asupra unor circumstanțe și fapte. Din acest considerent, unii martori oculari ai infracțiunilor de șantaj pot completa și preciza substanțial declarațiilor victimei, descriind cu lux de amănunte semnalmentele exterioare ale făptuitorilor⁵⁸⁸.

În calitate de martori în cauzele privind șantajul pot figura persoanele în a căror privință, în afară de victimă, au fost formulate anumite amenințări: membrii familiei victimei; alte persoane cu care victima se află în relații de serviciu, de prietenie, cărora le-a povestit despre cele întâmplate; persoane de la care victima a împrumutat bani, destinați extorționiștilor sau acelea care, la rugămintea victimei urmau să efectueze anumite acțiuni în favoarea infractorilor; debitorii victimei, care au fost nevoiți să restituie datoriile înainte de termenul convenit; persoane cărora din întâmplare li s-au cauzat anumite prejudicii fizice sau materiale în procesul comiterii infracțiunii de șantaj. În final, în calitate de martori pot figura și martorii oculari ai răpirii persoanei, ai transmiterii bunurilor către extorționiști, precum și intermediarii dintre victimă și făptuitori⁵⁸⁹.

Etapa ulterioară a cercetării. Sarcina cercetării ulterioare a infracțiunilor de șantaj ține de stabilirea tuturor circumstanțelor care urmează a fi dovedite în cadrul cauzei penale. Acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații sunt orientate spre obținerea informațiilor suplimentare care confirmă vinovăția învinuitului, analiza noilor informații acumulate, verificarea, completarea și precizarea lor. În virtutea acestui fapt, în planul cercetării trebuie să se regăsească măsurile corespunzătoare, conturate de către organul de urmărire penală. Anumite informații suplimentare la această etapă a cercetării pot fi obținute prin: audierea învinuitului; dispunerea și efectuarea anumitor genuri de expertize; reținerea și audierea altor participanți la infracțiunea de șantaj; descoperirea și cercetarea altor episoade ale activității infracționale etc.⁵⁹⁰.

⁵⁸⁸ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. *Op. cit.*, p. 515.

⁵⁸⁹ Криминалистика. Учебник для вузов. *Op. cit.*, p. 719.

⁵⁹⁰ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. *Op. cit.*, p. 520.

Dacă victima nu a văzut făptuitorul (tratativele au avut loc prin telefon, prin corespondență în scris, prin intermediari), este posibilă prezentarea infractorului pentru recunoaștere în baza semnalmentelor vocii și a vorbirii. De asemenea, victimei îi pot fi prezentate pentru recunoaștere porțiuni de teren și încăperi, unde au avut loc întâlniri cu infractorii, unde a fost deținută persoana răpită, unde au fost transmise obiectele solicitate. Intermediarului, dacă acesta a fost o persoană selectată din întâmplare, care nu a figurat în calitate de complice și nu înțelegea că se comite o infracțiune, în pot fi prezentate spre recunoaștere, de asemenea, extorționiștilor, anumite obiecte, încăperi, porțiuni de teren⁵⁹¹.

Audierea învinutului este analogică sub aspectul conținutului cu cea a bănuitului. Tactica audierii învinutului este determinată de poziția sa procesuală, de scopurile și sarcinile acestei acțiuni de urmărire penală. Acest lucru se datorează următoarelor momente: audierea acestor persoane este legată de acuzarea ce li se aduce; învinutul are suficient timp pentru a-și „cântări” și prezența poziția (linia de comportament) la faza de urmărire penală, precum și pentru stabilirea legăturilor cu ceilalți coparticipanți la infracțiune; la acest moment, organul de urmărire penală dispune deja de probe suficiente pentru a prezenta învinuirea; organul de urmărire penală dispune de timp suficient pentru a pregăti și efectua audierea, pentru a întreprinde toate măsurile necesare în această privință; organul de urmărire penală cunoaște poziția învinutului și argumentele invocate în apărarea sa. Or, factorul de bază care determină selectarea de către organul de urmărire penală (procuror) a unui anumit procedeu de audiere depinde de situația conflictuală sau non-conflictuală în care se desfășoară urmărirea penală⁵⁹².

Dacă victima nu l-a văzut pe infractor (tratativele s-au purtat prin telefon, cu ajutorul scrisorilor, prin mediatori/mijlocitori), atunci este posibilă prezentarea lui spre recunoaștere în baza semnalmentelor vocii sau vorbirii. Victimei îi pot fi prezentate pentru identificare sectoare de împrejurimi sau părți ale încăperii unde au avut loc întâlniri ale acesteia

⁵⁹¹ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 720.

⁵⁹² Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 520.

cu infractorii, în care ea a fost deținută, unde a fost transmis obiectul (obiectele) șantajului, escrocheriei. Mediatorului (mijlocitorului), dacă acesta a fost o persoană întâmplătoare, care nu a apărut în rol de complice și care nu a presupus că se săvârșește o infracțiune, de asemenea, îi pot fi prezentate pentru identificare șantajiştilor, obiectele, încăperile și sectoarele de împrejurimi⁵⁹³.

Dacă făptuitorii de abia au prezentat cerințele iar tratativele încă urmează, trebuie organizată interceptarea și înregistrarea acestora. Dacă, însă, victima din proprie inițiativă a înregistrat deja tratativele care au avut loc, aceste înregistrări trebuie cercetate, examinate și anexate la materialele cauzei în calitate de corp delict, reprezentând ulterior obiectul expertizei judiciare fonoscopice. La soluționarea acestor expertize sunt puse următoarele întrebări: a. câte persoane au participat la discuții, care este specificul vocii și vorbirii acestora; b. în ce condiții acționau persoanele care au contactat victima, tratativele au fost purtate din interiorul încăperii sau nu, care sunt sursele și caracterul sunetelor ce au însoțit discuțiile; c. au folosit sau nu făptuitorii careva mijloace sau trucări pentru a-și schimba vocea, care era starea lor emoțională în momentul tratativelor.

În afară de expertizele fonoscopice, la cercetarea faptelor de șantaj pot fi dispuse și alte categorii de expertize criminalistice: cercetarea urmelor de mâini pe obiectul șantajului; a urmelor de dinți pe produsele alimentare din locul deținerii persoanei răpite; cercetarea diverselor microobiecte. În caz de prezență a corespondenței între victimă și făptuitori este relevantă efectuarea expertizelor grafoscopice și grafologice a documentelor. În unele cazuri, materiale probatorii importante pot fi obținute prin dispunerea și efectuarea expertizei biologice, mai ales în cazurile în care urmează să stabilim faptul aflării persoanei răpite într-un anumit loc⁵⁹⁴.

⁵⁹³ Gheorghiuță M. Op. cit., p. 291.

⁵⁹⁴ Криминалистика. Учебник для вузов. Op. cit., p. 720.

15.5 Cercetarea escrocheriei

Infrațiunea de escrocherie se caracterizează prin aceea că victimele ei cedează (remit benevol) bunurile unor infractori vicleni, din cauza reprezentărilor false ce li se induc prin diverse acte înșelătoare asupra stărilor de fapt reale. Așadar, o categorie de persoane de bună-credință transferă bunuri din avutul lor altei categorii de persoane de rea credință, transferal patrimoniului fiind determinat, exclusiv, de vicierea consimțământului persoanelor din prima categorie⁵⁹⁵. Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de inducere în eroare, săvârșită prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate⁵⁹⁶.

Principalele probleme care trebuie clarificate prin investigarea înșelăciunii se referă la: determinarea obiectului material al infrațiunii, stabilirea elementelor laturii obiective, identificarea autorului infrațiunii, stabilirea cauzelor și condițiilor care au favorizat comiterea infrațiunii.

Obiectul material al infrațiunii de escrocherie poate fi reprezentat de un bun mobil sau imobil, precum și de înscrisurile care prezintă o valoare patrimonială (orice bunuri, drepturi, obligații, acțiuni cu caracter patrimonial etc.). De asemenea, poate fi obiect material al infrațiunii de escrocherie un înscris care încorporează o valoare patrimonială (libret, obligațiuni CEC, adeverință de câștigarea unui premiu la loterie etc.)⁵⁹⁷.

În legătură cu stabilirea elementelor componente ale laturii obiective, ne interesează modalitățile în care s-a săvârșit infrațiunea de escrocherie. Astfel elementul material în cazul infrațiunii vizate în varianta tip constă într-o acțiune de inducere în eroare, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate.

⁵⁹⁵ Diaconescu Gh., Duvac C. Op. cit., p. 279.

⁵⁹⁶ Toader T. Drept penal român. Partea specială. Ediția a 5-a, revizuită și actualizată. Ed. Hamangiu. București, 2011, p. 212.

⁵⁹⁷ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 42; Dobrinoiu V., Hotca M. A., Gorunescu M., Dobrinoiu M. ș.a. Noul Cod penal comentat. Partea specială. Ediția a II-a. Ed. Universul Juridic. București, 2014, p. 295.

Prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase înseamnă a face să se creadă, a trece drept reală, existentă, o faptă sau împrejurare care nu există, care a fost inventată. **A prezenta ca mincinoasă o faptă adevărată** înseamnă a face să se creadă ca inexistentă o faptă sau împrejurare care există în realitate.

Această prezentare frauduloasă, denaturată sau alterată a realității trebuie să fie aptă de a inspira încrederea victimei, buna-credința și să o inducă în eroare, să o amăgească sau să o mențină în eroarea produsă anterior. Infrațiunea de escrocherie în varianta agravantă constă în înșelăciunea comisă prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase⁵⁹⁸.

Autorul infrațiunii de escrocherie poate fi orice persoană, legea penală necondiționând existența faptei de vreo anumită calitate pe care trebuie să o îndeplinească făptuitorul. La majoritatea formelor de escrocherie, făptuitorii acționează pe cale verbală, prin convingerea persoanelor vizate, a viitoarelor victime. Aceștia sunt infractori inteligenți, cunoscând bine psihologia oamenilor și prezintă un nivel de pregătire generală ridicat. De asemenea, autorii infrațiunii de escrocherie au o mare elasticitate în gândire, descoperind rapid slăbiciunile victimelor și găsesc soluții spontane, care îi scot din orice încercătură⁵⁹⁹.

La etapa inițială a cercetării faptelor de escrocherie toate măsurile și acțiunile de urmărire penală sunt planificate în dependență de temeiul începerii urmăririi penale. Dacă în calitate de temei figurează plângerea victimei, se planifică audierea părții vătămate, cercetarea uneltelor și mijloacelor de comitere a infrațiunii, audierea martorilor, iar în caz de necesitate dispunerea și efectuarea expertizei obiectelor tranzacțiilor frauduloase. Dacă escrocheria este comisă în privința unei persoane juridice, se planifică audierea conducătorilor acestor structuri, modalitățile de determinare a prejudiciului cauzat, cercetarea

⁵⁹⁸ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 42-43; Loghin O., Toader T. Drept penal roman. Partea specială. Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL. București, 2001, p. 303; Stoica O. A. Drept penal. Partea specială. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1976, p. 169.

⁵⁹⁹ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 43-44; Florescu B. Curs de investigații criminale. Ed. Concordia. Arad, 2007, p. 257.

documentelor, a purtătorilor electronici de informații, sunt dispuse și efectuate expertizele necesare.

În caz de versiune privind comiterea escrocheriei cu folosirea situației de serviciu, sunt planificate percheziții în scopul descoperirii documentelor incriminatorii, cercetarea documentelor, audierea detaliată a bănuitului. În caz de reținere în flagrant, se planifică percheziția corporală a persoanelor reținute, cercetarea uneltelor și mijloacelor de comitere a infracțiunilor, audierea persoanelor reținute și a părții vătămate, alte acțiuni de urmărire penală, precum și anumite măsuri speciale de investigații, în dependență de circumstanțele în care a fost comisă fapta⁶⁰⁰.

Identificarea și audierea persoanei vătămate în cazul infracțiunii de înșelăciune reprezintă o problemă pentru organele de investigare, întrucât există situații când victimele nu sesizează imediat comiterea infracțiunii⁶⁰¹.

În marea majoritate a cazurilor, plângerile privind comiterea faptei de escrocherie parvin din partea victimelor infracțiunii. Se deosebesc două situații privind adresarea victimelor la organele de drept: până la transmiterea bunurilor și după ce bunurile au fost transmise. În ambele cazuri, verificările vor începe cu audierea victimei infracțiunii, care urmează să expună și să precizeze circumstanțele în care au făcut cunoștință cu făptuitorul: unde și când a avut loc actul de escrocherie; cine a manifestat inițiativă referitor la stabilirea anumitor relații, cine era prezent la acel moment; unde și când au avut loc contactele ulterioare, care a fost pretextul întâlnirii; când s-a ajuns la un acord privind încheierea tranzacției, efectuarea acțiunilor în procesul cărora a fost realizată fapta de escrocherie. Victimele pot fi întrebate și despre persoanele care au asistat la încheierea acestor tranzacții⁶⁰².

Audierea părții vătămate are drept scop de a pune la dispoziția organului de urmărire penală informații detaliate privind persoana escrocului (escrocilor), semnalmentele ei, acțiunile concrete comise,

⁶⁰⁰ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 713.

⁶⁰¹ Moise A. C., Stancu Em. Оп. cit., p. 44-45.

⁶⁰² Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 530.

inclusiv la faptul cum a fost antrenată victima în activitățile frauduloase⁶⁰³.

De asemenea, din declarația persoanei vătămate, organul de urmărire penală trebuie să identifice următoarele aspecte: împrejurările în care persoana vătămată l-a cunoscut pe infractor; datele de identificare ale infractorului, în situația în care persoana vătămată îl cunoaște pe infractor sau semnalmentele acestuia, acestea fiind foarte necesare pentru organele judiciare pentru a-l identifica; bunurile pe care persoana vătămată le-a înstrăinat infractorului; dacă persoana vătămată se constituie parte civilă în procesul penal și suma cu care se constituie parte civilă în procesul penal; existența unor martori oculari la comiterea infracțiunii de înșelăciune; posibilitatea de a-l recunoaște pe infractor⁶⁰⁴.

Practic, în toate cazurile de cercetarea infracțiunilor de escrocherie începe cu audierea părții vătămate. Procedul de bază al efectuării acestei acțiuni de urmărire penală îl reprezintă detalierea declarațiilor. Cu ajutorul acestui procedeu, reușim de frecvente ori să completăm lacunele în informațiile comunicate anterior de partea vătămată, să stimulăm amintirea unor circumstanțe uitate. Cât se poate de detaliat urmează a fi clarificate semnele bunurilor transmise, precum și a subiecților infracțiunii. Or, aceste momente sunt relevante atât pentru organizarea căutării făptuitorilor, cât și pregătirea prezentării spre recunoaștere în caz de identificare a acestora. În unele cazuri, se recomandă aplicarea înregistrării audio-video în procesul audierii părții vătămate, deoarece ea poate fi influențată în vederea modificării declarațiilor făcute anterior⁶⁰⁵.

În situația în care de la momentul comiterii escrocheriei comise de către o persoană necunoscută sau puțin cunoscută victimei infracțiunii a trecut puțin timp, se recomandă efectuarea cercetării la fața locului. La efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală este relevantă și participarea victimei, care poate indica locul unde s-au aflat făptuitorii, locul în care s-a desfășurat întâlnirea, unde a avut loc transmiterea bunurilor etc. Toate aceste momente fac posibilă stabilirea limitelor

⁶⁰³ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 713.

⁶⁰⁴ Moise A. C., Stancu Em. Оп. cit., p. 44-45.

⁶⁰⁵ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 539-540.

scenei infracțiunii, ridică eficacitatea căutării urmelor infracțiunii, contribuie la organizarea identificării, căutării martorilor și a subiecților infracțiunii⁶⁰⁶.

Audierea martorilor. Deși subiecții infracțiunilor de escrocherie în procesul comiterii actelor ilegale încearcă să reducă la minimum riscul apariției martorilor, ei totuși există. O particularitate a cercetării acestei categorii de cauze penale o reprezintă lipsa, practic, totală, a martorilor oculari care ar observa, integral, derularea actului infracțional. De obicei, martorii, au cunoștință doar despre anumite episoade ale infracțiunii.

De asemenea, în cazurile legate de escrocherie pot fi audiate în calitate de martori persoanele ce cunosc despre fapta investigată din spusele participanților sau a unor terțe persoane⁶⁰⁷. Martorii pot fi identificați din rândul persoanelor care au asistat la înțelegerea perfectată dintre victimă și infractor sau care au fost prezenți în momentul înmânării folosului patrimonial injust, din rândul persoanelor care au văzut la infractor diverse înscrisuri etc. Audierea martorilor are ca obiective stabilirea următoarelor aspecte: modul în care martorii au luat cunoștință de săvârșirea faptei; împrejurările în care victima a cunoscut pe infractor; dacă martorii se cunoșteau cu infractorul; dacă martorii mai cunosc și alte persoane înșelate de infractori; sumele de bani sau alte avantaje obținute de infractori ca urmare a înșelării victimei; calitățile pe care și le-au atribuit făptuitorii și documentele pe care le-au prezentat persoanelor vătămate pentru a comite infracțiunea de escrocherie⁶⁰⁸. Deci, după identificarea martorilor, urmează audierea lor. Ei sunt audiați în privința aceluiași chestiuni asupra cărora au dat declarații victimele infracțiunii. Martorii care au văzut făptuitorii infracțiunii cu puțin timp înainte de comiterea infracțiunii sunt întrebați în privința faptului de unde au apărut aceștia, care era comportamentul acestora, direcția lor de deplasare, ce obiecte aveau asupra sa, dacă le-au văzut anterior și în care circumstanțe⁶⁰⁹.

⁶⁰⁶ Ibidem, p. 531.

⁶⁰⁷ Ibidem, p. 540-541.

⁶⁰⁸ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 45.

⁶⁰⁹ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Op. cit., p. 532.

Martorii ne pot prezenta informații detaliate privind aspectul exterior și ținuta vestimentară a făptuitorilor, particularitățile de comportament, stilul vorbirii și particularitățile ei, privind motivul de a face cunoștință cu victima, posibili coparticipanți etc. De asemenea, audierea martorilor urmărește scopul obținerii informațiilor despre modul de viață al învinuitului, legăturile acestuia, faptul procurării anumitor bunuri, deplasările peste hotare etc. În cazul escrocheriilor în proporții mari și deosebit de mari, în special în sfera bancară, urmează a fi verificată versiunea privind prezența depozitelor în instituțiile bancare din străinătate, a bunurilor imobile amplasate peste hotare, deținerea unor companii fictive⁶¹⁰.

Efectuarea de percheziții și ridicări. La acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare se atribuie și percheziția și ridicarea de obiecte și documente, a căror scop ține de descoperirea instrumentelor și mijloacelor de comitere a infracțiunii, a documentelor care reflectă conținutul operațiunilor de escrocherie, care conțin informații despre făptuitori, despre locul de aflare a bunurilor sustrate etc.⁶¹¹.

În cazul infracțiunii de escrocherie, percheziția domiciliară efectuată de organele judiciare are drept scop descoperirea bunurilor (bani, valori, obiecte, înscrisuri) care au constituit folosul patrimonial injust primit de infractor ca urmare a activității ilegale desfășurate. De asemenea, cu ocazia efectuării percheziției domiciliare, organele judiciare vor căuta și instrumentele și materialele utilizate la falsificarea documentelor destinate să inducă sau să mențină în eroare persoanele înșelate.

Ridicarea de obiecte și înscrisuri se impune mai ales pentru prevenirea distrugerii acelor obiecte și înscrisuri care au constituit folosul patrimonial injust primit de infractor ca urmare a activității ilicite desfășurate de acesta. Este de preferat ca organul de urmărire penală să se limiteze numai la ridicarea acelor obiecte și înscrisuri ce sunt într-

⁶¹⁰ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 713-714.

⁶¹¹ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 543.

adevăr utile stabilirii și clarificării împrejurărilor în care s-a săvârșit infracțiunea⁶¹².

Un loc important în activitatea de verificare a temeiniciei învinuirii aduse și consolidarea probatoriului o dețin **confruntările** între învinuitul care își neagă vinovăția, coparticipantii care îl demască, martori și partea vătămată. La luarea deciziei privind efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală se va ține cont de caracterul relațiilor dintre persoanele în a căror declarații sunt contradicții. În cazurile în care este mare probabilitatea că un anumit participant care face declarații veridice le va putea schimba sub influența oponentului, se recomandă să renunțăm de la efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală⁶¹³.

Minuțios sunt **cercetate documentele** uitate sau abandonate de escroci. În unele cazuri este de dorit să determinăm calitatea hârtiei, coloranții, mecanismele de multiplicare și de scris folosite la confecționarea documentelor. Semnalmentele scrisului, a falsificării ștampilelor și sigiliilor ne vor permite să înaintăm anumite versiuni calitățile și trăsăturile persoanelor căutate, locul lor de aflare⁶¹⁴. Documentele reflectă nemijlocit acțiunile întreprinse de escroci și obținerea bunurilor, mijloacelor bănești de la partea vătămată – contracte, recipise, procuri, obligațiuni etc.⁶¹⁵.

La reținerea escrocului în flagrant, cercetarea va începe cu percheziția corporală și audierea acestuia. Prin intermediul audierii putem obține informații detaliate despre faptul identificării victimei, cu ajutorul cui au fost comise actele de escrocherie, ce bunuri au fost obținute prin actele de escrocherie, în ce mărime și valoare, unde se află bunurile, dacă persoana bănuțită a mai comis anterior fapte de escrocherie sau alte infracțiuni. Bunurile care reprezintă obiecte ale escrocheriei, descoperite asupra făptuitorului, urmează a fi cercetate, iar în caz de necesitate, în privința lor sunt dispuse anumite expertize (criminalistice, merceologice etc.). Dacă aceste bunuri au anumite

⁶¹² Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 45.

⁶¹³ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Op. cit., p. 547.

⁶¹⁴ Ibidem, p. 532.

⁶¹⁵ Ibidem, p. 542.

trăsături individuale, ele urmează a fi prezentate părții vătămate pentru a fi recunoscute⁶¹⁶.

Audierea bănuitului. În efectuarea acestui act de urmărire penală, organele judiciare trebuie să aibă în vedere atât împrejurările concrete în care au acționat persoanele, cât și trăsăturile lor psihocomportamentale. Principalele probleme care urmează a fi clarificate cu ocazia efectuării acestui act procedural sunt următoarele: circumstanțele în care bănușii sau învinușii au cunoscut victima; calitățile pe care suspecșii sau inculpașii și le-au atribuit și înscrisurile utilizate de aceștia pentru inducerea sau menșinerea în eroare a victimei; sumele de bani și alte obiecte primite de la victimă ca urmare a înșelării acesteia; modul în care bănușii sau învinușii au procurat înscrisurile de care s-au folosit pentru săvârșirea faptei⁶¹⁷.

Audierea bănuitului reprezintă una dintre cele mai complexe, dificile și voluminoase acșuni de urmărire penală. După cum cunoaștem, selectarea și aplicarea procedeeelor de audiere este determinată de un spectru larg de factori obiectivi și subiectivi. Or, aici urmează să luăm în calcul și condișiiile situașiei de urmărire penală create la momentul audierii bănuitului. De asemenea, urmează a fi apreciate și datele care au servit ca temei pentru bănușirea făptuitorului în comiterea faptei de escrocherie. În continuare, urmează să apreciem trăsăturile de persoană ale bănuitului: cunoașterea importanșei anumitor fapte în procesul probatoriuului; experienșța în ceea ce privește împotrivirea față de urmărirea penală; capacitatea de a aprecia corespunșător situașia creată; rapiditatea reacșiiilor mentale; perseverenșța etc. Situașii destul de dificile și complexe apar în cazul audierii persoanelor bănușite în comiterea faptelor de escrocherie cu folosirea persoanelor juridice. Asemenea audieri trebuie minușios pregătite, fiind efectuate cu folosirea documentelor care reflectă operașunile ilegale, a actelor de control documentar și a concluziilor prezentate de specialiștii⁶¹⁸.

⁶¹⁶ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 714.

⁶¹⁷ Moise A. C., Stancu Em. Оп. cit., p. 45; Dascălu I., Țupulan M. C., Ciurea L., Ștefan E. C. Metodologia investigașii infracșunilor. Ed. Sitech. Craiova, 2008, p. 111.

⁶¹⁸ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 543-544.

Acțiunile ulterioare de urmărire penală asigură examinarea obiectului probatoriului sub toate aspectele. Audierea învinuitului trebuie să ne ofere informații nu doar privind circumstanțele și modalitatea comiterii escrocheriei, ci și privind toate persoanele care au participat la pregătirea, comiterea și tănuirea infracțiunii. Aceasta este necesar în special în cazurile în care infracțiunea este parte componentă a activității criminale a grupărilor organizate. În aceste condiții, în fața organului de urmărire penală este pusă sarcina stabilirii tuturor episoadelor, a tuturor domeniilor de **activitate**, a persoanei liderului grupului criminal organizat⁶¹⁹.

Începutul etapei ulterioare a investigării infracțiunilor de escrocherie este marcat de punerea sub învinuire și audierea învinuitului. Pregătirea pentru audierea învinuitului va include, în sine, în special, prognozarea comportamentului persoanei audiate și elaborarea planului de efectuare a acestei acțiuni de urmărire penală.

Prognozarea comportamentului învinuitului se efectuează în dependență de poziția ocupată de acesta în cadrul audierilor anterioare, de informațiile acumulate cu privire la trăsăturile de persoană, starea și intențiile subiectului infracțiunii. Pentru audierea învinuiților care se împotrivesc urmăririi penale se recomandă aplicarea procedurilor de prezentare a probelor, care combat argumentele false ale celui audiat⁶²⁰.

În cazurile în care partea vătămată, martorii oculari și escrocii nu se cunoșteau anterior, iar bănuitul a fost identificat după o anumită perioadă de timp de la comiterea infracțiunii, se efectuează **prezentarea spre recunoaștere**. La efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală este de dorit ca bănuiții să aibă aceeași ținută vestimentară ca și la momentul comiterii infracțiunii.

Atunci când partea vătămată sau alte persoane au recunoscut subiectul infracțiunii după fotografie, ulterior prezentare spre recunoaștere a bănuitalui, la propriu, nu este rațională⁶²¹.

⁶¹⁹ Криминалистика. Учебник для вузов. Оп. cit., p. 714.

⁶²⁰ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Оп. cit., p. 545.

⁶²¹ Ibidem, p. 543.

Disponerea constatărilor și a expertizelor judiciare. Constatările tehnico-științifice și expertizele contribuie la stabilirea adevărului în cauză, prin clarificarea împrejurărilor referitoare la condițiile în care s-a săvârșit fapta. Așadar, în cazul infracțiunilor de escrocherie săvârșite prin intermediul actelor de studii false, organele de urmărire penală pot dispune efectuarea unei expertize criminalistice a documentelor pentru a stabili vechimea acestor documente, a autenticității ștampilelor etc.⁶²².

Expertizele traseologice sunt efectuate cu scop de identificare a bănuitului în baza urmelor de mâini, picioare, încălțăminte etc. **Expertizele autorologică și grafoscopică** sunt dispuse și efectuate în vederea identificării autorilor și executorilor documentelor, care au importanță pentru cercetarea cauzei penale. **Expertizele tehnico-criminalistice** sunt folosite pentru verificarea autenticității documentelor, stabilirea modalităților falsului material, pentru identificarea mijloacelor și instrumentelor folosite în acest sens. Se aplică pe larg și **expertizele merceologice**, efectuate în vederea stabilirii locului și modalităților de fabricare a mărfurilor, calitatea și costul real al acestora. În cazurile în care subiecții escrocheriei acționează din numele persoanelor juridice, se dispune efectuarea **expertizelor judiciar-contabile și financiar-economice**⁶²³.

O sarcină importantă a urmăririi penale ține de **căutarea și stabilirea veniturilor obținute de pe urma actelor de escrocherie**. Metodele acestei activități sunt diversificate, iar aplicarea lor este determinată de circumstanțele faptei investigate: continuitatea activității infracționale; quantumul și valoarea bunurilor sustrase; calitățile personale ale făptuitorului etc.⁶²⁴.

În activitatea practică sunt întâlnite frecvent cazuri de procurare de către făptuitor în baza mijloacelor obținute prin activitate infracțională a bunurilor imobile, mijloacelor de transport, investiții în activitatea comercială. **Pentru depistarea acestor fapte este necesar să adresăm interpellări la anumite structuri:** organe ale înregistrării de stat; cadastru

⁶²² Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 46; Dascălu I., Țupulan M. C., Ciurea L., Ștefan E. C. Op. cit., p. 110.

⁶²³ Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Op. cit., p. 542-543.

⁶²⁴ Ibidem, p. 549.

etc., unde sunt înregistrate tranzacțiile de procurare și înstrăinare a bunurilor. Informațiile privind proprietatea și veniturile făptuitorului pot fi obținute și de la Inspectoratul Fiscal de Stat, care verifică achitarea diverselor categorii de impozite, de la companiile de asigurare, care asigură bunurile aflate în căutare. Uneori, bunurile căutate sunt perfectate pe numele persoanelor interpușe, însă cheltuielile sunt suportate de învinuit, care este proprietarul de facto. În legătură cu acest fapt, o atenție aparte trebuie acordată facturilor pentru reparație, pentru serviciile comunale nu de la locul de trai al învinuitului, ci de pe alte adrese, precum și documentelor care conțin informații despre cheltuielile suportate pentru întreținerea averii care oficial, nu aparține învinuitului.

Învinuiții pot vizita locul de amplasare a proprietăților ascunse, pentru a se convinge de integritatea lor, buna credință a persoanelor cărora au fost transmise pentru păstrare. Asemenea vizite urmează a fi stabilite și documentate, de fapt, ca și alte deplasări ale învinuitului. Mai mult ca atât, la învinuiți se pot afla fotografiile ale bunurilor imobile, ale mijloacelor de transport, precum și corespondența cu persoanele pe a căror nume sunt înregistrate anumite bunuri⁶²⁵.

15.6 Cercetarea infracțiunii de delapidare

Delapidarea reprezintă fapta funcționarului de a sustrage din patrimoniul unităților bunuri pe care, potrivit atribuțiilor sale de serviciu, le gestionează ori administrează⁶²⁶. În cazul delapidării averii străine, fapta prejudiciabilă constă în acțiunea de sustragere. În fond, mecanismul sustragerii este același. Însă, un anumit specific este condiționat de particularitățile obiectului material al infracțiunii analizate: făptuitorul săvârșește luarea bunurilor ce-i sunt străine, dar care, la moment, se află în deținerea lui legitimă, el profitând de atribuția de a administra aceste bunuri⁶²⁷.

⁶²⁵ Ibidem, p. 551-552.

⁶²⁶ Diaconescu Gh., Duvac C. Op. cit., p. 286.

⁶²⁷ Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău, 2011, p. 660.

Organele de urmărire penală pot fi sesizate de săvârșirea unei infracțiuni de delapidare prin modalități diferite: actele întocmite de organele de constatare abilitate prin lege, semnalări ale cetățenilor, constatări făcute de organele de poliție prin mijloace proprii, specifice⁶²⁸.

În cazul faptelor de delapidare, principial este ca bunurile patrimoniale să fie încredințate făptuitorului în mod temeinic, astfel ca acesta să dispună de ele, adică să le poată sustrage fără careva impedimente. Prin aceasta, delapidarea bunurilor patrimoniale, aparținând altei persoane, se particularizează față de alte componente de infracțiuni contra patrimoniului, dar nu numai. Pentru delapidare este caracteristic și modul de a sustrage banii sau alte bunuri care deseori întrunește și actele de ascundere a infracțiunii. În multe cazuri, activitatea de ascundere anticipă sustragerea. Exemplificative, în acest sens, sunt cazurile decontărilor false ale bunurilor materiale ca fiind alterate, ca ulterior acestea (sau costul lor) să fie sustrate, ori crearea de surplusuri de materie primă (fie prin modificări tehnologice, ori suplینirea unor materiale cu altele mai puțin costisitoare, fie și, mai simplu, prin înșelarea furnizorilor sau clienților) din care să se confecționeze (producă) obiectele bune de realizat la negru. Sursele bănești se sustrag doar în urma (și conform) întocmirii actelor de decontare (trecerea la cheltuieli) a sumelor respective, ca, de exemplu, la salarizarea unor persoane inexistente sau la remunerarea pentru efectuarea inventată a unor lucrări etc.⁶²⁹.

Primind actele de constatare, organele de urmărire penală sunt obligate verifice dacă acestea sunt întocmite cu respectarea legii, dacă sunt complete și conțin date suficiente pentru a se putea începe urmărirea penală. Dosarele întocmite de organele de constatare trebuie să cuprindă date privitoare la specificul locului de muncă al celor verificați, actul normativ care reglementează organizarea și funcționarea unității verificate, atribuțiile de serviciu, fișa postului și orice date care pot forma convingerea că s-au încălcat aceste atribuții. Actele presupuse că ar conține date false (datele de plată a salariilor, facturile, documentele

⁶²⁸ Ciopraga A., Iacobiuță I. Criminalistică. Ed. Junimea. Iași, 2001, p. 365.

⁶²⁹ Doraș S. Op. cit., p. 612.

însoțitoare ale produselor etc.) trebuie depuse în original, nu în copie. Organele de constatare pot fi invitate pentru a da declarații suplimentare, ori să depună noi acte în completarea dosarului de revizie contabilă⁶³⁰.

Pentru soluționarea completă a elementelor constitutive ale delapidării este necesar ca organele judiciare sesizate de săvârșirea infracțiunii să inițieze în mod operativ o serie de măsuri cu caracter preliminar. Sub raport metodologic, organul de urmărire penală va trebui să se raporteze inclusiv la modul în care a fost sesizat⁶³¹.

Periculozitatea acestei fapte rezultă nu numai din daunele provocate patrimoniului, ci și din faptul că este săvârșită de persoane cărora li s-au dat în primire și păstrare anumite bunuri care aparțin patrimoniului⁶³².

Împrejurările care urmează a fi stabilite pe parcursul urmăririi penale. Cercetarea infracțiunilor de delapidare de multe ori decurge anevoios din cauza caracterului complicat al împrejurărilor care constituie obiectul probatoriului.

Indiferent de sfera sau unitatea în care a avut loc infracțiunea de delapidare, urmărirea penală trebuie să clarifice patru categorii de probleme, după cum urmează:

1. care vizează obiectul infracțiunii – natura bunurilor sustrate, cine este proprietarul acestora, condițiile încredințării lor făptuitorului, drepturile și obligațiile patrimoniale atribuite făptuitorului, cantitatea bunurilor și suma surselor bănești delapidate; locul aflării bunurilor sustrate și a bunurilor achiziționate din sursele bănești delapidate, urmările activității infracționale;

2. care se referă la latura obiectivă a delapidării – dacă au fost efectuate operații de pregătire și timpul în care acestea au anticipat actul de sustragere, modul în care au fost delapidate bunurile materiale sau sursele bănești și mijloacele folosite la ascunderea lipsei acestora, care au fost mijloacele la care s-a apelat în vederea ridicării, scoaterii și

⁶³⁰ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 366.

⁶³¹ Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a IV-a. Ed. Universul Juridic. București, 2007, p. 572.

⁶³² Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 37; Suciuc C. Criminalistică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1972, p. 622-623.

transportării bunurilor sustrase, depozitarea sau comercializarea acestora, când, unde;

3. care privesc subiectul infracțiunii – autorul infracțiunii de delapidare și calitățile acestuia, caracteristica atribuțiilor patrimoniale acordate acestuia fie conform legislației în vigoare, fie în baza contractului, dacă a operat singur sau în componența unei grupări, componența și rolul fiecărui membru al grupului infracțional, modul în care erau retribuite foloasele obținute din realizarea bunurilor sustrase;

4. care vizează latura subiectivă a infracțiunii – prezența intenției directe de a sustrage, încadrarea în activitatea infracțională a persoanei terțe⁶³³.

Pe lângă aspectele mai înainte menționate, mai trebuie clarificate prin investigarea delapidării, cauzele care au determinat-o și condițiile care au favorizat săvârșirea infracțiunii, aspecte evocate anterior. De exemplu, cele întâlnite în cazurile de încălcare a dispozițiilor legale referitoare la primirea, circulația și depozitarea bunurilor, la efectuarea necorespunzătoare a controalelor și reviziilor etc.

Pentru stabilirea completă a elementelor constitutive ale delapidării este necesar ca organele judiciare sesizate de săvârșirea infracțiunii să inițieze în mod operativ o serie de măsuri cu caracter preliminar. Sub raport metodologic, organul de urmărire penală va trebui să se raporteze inclusiv la modul în care a fost sesizat: prin plângere, denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege sau din oficiu. Pentru declanșarea urmăririi penale, se impune mai întâi verificarea atentă a sesizării, astfel încât să se stabilească dacă fapta este reală și dacă ea întrunește condițiile infracțiunii de delapidare, de aceasta făcându-se vinovate anumite persoane, care trebuie să aibă calitatea de funcționar public⁶³⁴.

Elaborarea versiunilor. Delapidarea se poate săvârși prin modalități diferite, făptuitorii folosind cele mai ingenioase mijloace pentru a nu fi descoperiți. De aceea, și cercetările efectuate de organele de urmărire penală trebuie să se desfășoare în mod organizat și să fie aplicate cele mai

⁶³³ Doraș S. Op. cit., p. 613-614.

⁶³⁴ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 39.

potrivite metode tactice pentru aflarea adevărului și dovedirea vinovăției persoanelor cercetate.

Organele de urmărire penală trebuie să elaboreze versiunile de cercetare și să stabilească mijloacele de verificare a acestora. Se știe că nu orice lipsă în gestiune se produce prin infracțiunea de delapidare. Lipsurile constatate în gestiune pot fi cauzate și prin comiterea altor infracțiuni: neglijență în serviciu, abuz în serviciu în dauna intereselor publice, înșelăciune, gestiune frauduloasă etc.

Pe de altă parte, în cercetarea unei gestiuni nu este suficient să se stabilească numai existența lipsurilor, ci trebuie să se cunoască și cauza acestora. Astfel, lipsurile se pot datora: a. unei sustrageri reale săvârșite de persoana care răspunde de gestionarea bunurilor; b. sustrageri săvârșite de către alte persoane; c. simple neglijențe; d. cauze obiective, care nu atrag răspunderea penală; e. lipsa este doar aparentă, datorită unei greșite contabilizări⁶³⁵.

Activități de urmărire penală efectuate la cercetarea infracțiunilor de delapidare. Practica organelor de urmărire penală demonstrează că acțiunile penale în cazurile de delapidare se pun în mișcare, de regulă, în trei situații: 1. când făptuitorii sunt prinși în flagrant în timpul realizării bunurilor fără acte de proveniență, transportarea sau chiar depozitarea acestora în locuri de unde se preconizează comercializarea lor pe piața neagră; 2. dacă în urma reviziei sau altei forme de control s-au stabilit lipsuri sau surplusuri considerabile de bunuri materiale, falsuri de documente, decontări și treceri exagerate la pierderi a bunurilor avute în gestionare sau administrare; 3. când faptele de delapidare au fost documentate în urma activității operative de investigație a organelor învestite cu descoperirea și prevenirea infracțiunilor.

Pentru fiecare situație menționată, doctrina și practica criminalistică au elaborat și recomandă, spre aplicarea în activitatea de urmărire penală, inventarul acțiunilor de procedură și investigativ-operative, succesiunea și tactica desfășurării acestora în vederea clarificării în timp rezonabil și integral a împrejurărilor ce constituie

⁶³⁵ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 366; Suciuc C. Op. cit., p. 623.

componența de infracțiuni în discuție contra patrimoniului, adică metodică cercetării prin mijloace criminalistice a acestuia⁶³⁶.

Planul de cercetare poate cuprinde obiective multiple, în funcție de modul de organizare a unității verificate, sistemul de evidență financiar-contabil, valoarea lipsei constatate în gestiune etc. Astfel, vor fi incluse obiective privitoare la verificarea numărului de participanți și gradul de contribuție al acestora la săvârșirea faptelor, relațiile existente între aceștia și alte unități economice cu care au colaborat, nivelul de trai al persoanele care au beneficiat de pe urma faptelor constatate etc.

Planul de cercetare este un document dinamic. Pe măsură ce apar împrejurări noi, necunoscute, el va fi completat, iar realizarea obiectivelor propuse va fi verificată periodic⁶³⁷.

Perchezițiile trebuie efectuate cu maximă urgență pentru descoperirea bunurilor, valorilor sau banilor sustrași, ca și a unor mijloace materiale de probă, mai ales a înscrisurilor falsificate. În acest scop, organul de urmărire penală trebuie să stabilească, încă din faza inițială a investigărilor, relațiile celui suspectat, mai ales în împrejurarea în care se constată că la săvârșirea infracțiunii au participat mai multe persoane⁶³⁸.

Percheziția se poate efectua atât la domiciliul persoanei cercetate, cât și la locul de muncă al acesteia. De asemenea, se pot efectua percheziții la domiciliul rudelor prietenilor celor cercetați, în situația în care există date sau apar suspiciuni că acolo s-ar afla bunurile sustrase⁶³⁹.

La **audierea martorilor** se va ține seama de poziția lor față de fapta cercetată, de funcția avută, de raporturile cu suspectul pentru a se putea evalua cât mai exact sinceritatea, buna-credință și obiectivitatea declarațiilor⁶⁴⁰.

La cercetarea infracțiunii de delapidare, martorii au un rol secundar, iar ascultarea lor este indispensabilă, fiindcă martorii pot cunoaște împrejurări de fapt, a căror clarificare poate contribui într-o măsură însemnată la aflarea adevărului. Ordinea în care vor fi audiați

⁶³⁶ Doraș S. Op. cit., p. 614.

⁶³⁷ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 367.

⁶³⁸ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 40.

⁶³⁹ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 370.

⁶⁴⁰ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 41.

martorii depinde de specificul fiecărei fapte în parte, însă o grupare a acestora în funcție de împrejurările pe care le cunosc trebuie făcută chiar prin mijlocirea planului de cercetare.

O primă categorie de împrejurări poate fi verificată prin declarațiile persoanelor de la locul de muncă al făptuitorilor. Acestea pot preciza modul cum se proceda la primirea mărfurilor în gestiune, dacă recepția se făcea potrivit normelor contabile în materie, dacă inventarele periodice ale bunurilor din gestiune s-au efectuat prin cântărirea, măsurarea, verificarea etichetelor privind cantitatea, sortimentul și prețul produselor, ori a fost numai o verificare scriptică. Totodată, martorii mai pot da declarații cu privire la respectarea dispozițiilor legale, care reglementează livrarea mărfurilor. De asemenea, pot fi ascultate ca martori persoanele de la alte unități cu care colaborau făptuitorii: fabricile producătoare de mărfuri, gestionarii depozitelor de la care se aprovizionau făptuitorii, conducătorii mijloacelor de transport cu care au fost aduse mărfurile în gestiunea făptuitorilor etc.⁶⁴¹.

În situația în care făptuitorii sunt reținuți în flagrant, metodică investigații delapidărilor prevede: 1. percheziția corporală a celor reținuți în vederea depistării și ridicării documentelor, pe care le au asupra lor, a tot felul de alte acte și înscrisuri cu adrese, numere de telefoane, bonuri de livrare, foi de expediție și de transport etc.; 2. cercetarea în prealabil a acestora, a mijlocului de transport folosit și a bunurilor reținute. Cercetarea documentelor poate duce la depistarea semnelor de fals material sau intelectual, elemente de dezacord față de rechizitele și conținutul acestora. Conținutul documentelor de expediție și transport se va cerceta în comparație cu cantitatea, numărul și alte caracteristici ale bunurilor transportate. Cercetarea mijlocului de transport are ca scop depistarea în locuri tainice a documentelor duble, carnete de însemnări, bani și alte valori; 3. audierea persoanelor reținute; în cadrul acestei activități, urmează a fi identificată persoana acestora, ocupația, locul de muncă și, firește, rolul și legătura pe care o au cu sfera din care s-au sustras bunurile reținute. Este important ca persoanele reținute să specifice cui aparțin bunurile expediate sau transportate, cui erau

⁶⁴¹ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 367.

predestinate, unde și când urmau a fi comercializate; 4. percheziția la locul de ședere și de muncă a persoanelor reținute în vederea depistării și ridicării de documente false și mijloace de contrafacere a rechizitelor în documente, acte dubioase, jurnale cu însemnări de natură să pună în lumină împrejurările în care s-a acționat, persoanele implicate, cantitatea bunurilor sustrase ș.a.⁶⁴².

A doua, în raport cu ordinea efectuării, activitate menționată în metoda criminalistică față de cercetarea acestei categorii de infracțiuni, o constituie percheziția și ridicarea de documente și obiecte. Ambele activități de urmărire penală se impun de necesitatea obținerii probelor autentice privind fapta și autorii acesteia. Efectuarea acestor activități la timp și bine organizate asigură descoperirea bunurilor și sumelor bănești sustrase, obținerea unor mijloace materiale de înaltă valoare probantă, a documentelor falsificate, a unor însemnări și înscrisuri care ar pune în lumină modul în care s-au săvârșit sustragerile și s-a acoperit activitatea ilicită.

În multe cazuri, înscrisurile pot semnala că la săvârșirea sustragerii au participat două sau mai multe persoane, precum și rolul fiecăreia. E de menționat că ridicarea de înscrisuri se impune și de necesitatea păstrării acestora, practica cunoscând multe cazuri de substituie, contrafacere sau chiar nimicire de către făptuitori a documentelor care îi compromit sau le demască activitățile infracționale⁶⁴³.

Audierea bănuților sau a învinuților se efectuează după ce organul de urmărire penală dispune de suficiente date privind activitatea infracțională. Se recomandă ca primii să fie audiați, cei care se dovedesc mai sinceri sau aceia cărora le revine o răspundere mai mică.

Sub raport tactic criminalistic este indicat să se folosească pe parcursul audierii și unele documente care ar fi putut servi la săvârșirea faptei, mai ales dacă acestea au fost falsificate, în legătură cu care să fie cerute explicații, astfel încât să se stabilească procedeele, modalitățile de care autorii s-au servit la însușirea, folosirea sau traficul bunurilor și valorilor gestionate. De asemenea, se va acorda o atenție specială

⁶⁴² Doraș S. Op. cit., p. 614-615.

⁶⁴³ Ibidem, p. 615-616.

determinării legăturilor infracționale, a cercului de persoane implicate în comiterea sustragerilor din avutul public, a naturii relațiilor din ele⁶⁴⁴.

Această activitate trebuie bine pregătită, pentru culegerea unor date privitoare la persoana bănuितului sau învinuitului, situația familială, nivelul veniturilor realizate prin muncă și, corespunzător, al cheltuielilor făcute în perioada verificată, relațiile pe care le întreține în cadrul și în afara serviciului, sfera preocupărilor și intereselor sale etc.

Ordinea în care se ascultă bănuितul sau învinuitul diferă după stadiul în care se află cercetările și probele administrate până la acea dată. Dacă nu există suficiente dovezi privind natura faptei, cauzele săvârșirii infracțiunii, relațiile dintre făptuitori, este recomandabil să fie ascultate mai întâi cât mai multe persoane în calitate de martori și apoi să se treacă la ascultarea bănuितului sau învinuitului. Dimpotrivă, când există suficiente probe obiective privind săvârșirea faptei, întinderea prejudiciului (acte de constatare contabilă, expertize criminalistice privind actele falsificate, expertize contabile privind realitatea prejudiciului produs prin infracțiune), se trece direct la ascultarea mai întâi a bănuितului, învinuitului, apoi a martorilor.

De asemenea, dacă la săvârșirea faptei au participat mai multe persoane, se va stabili prin planul de cercetare ordinea în care vor fi audiate. Se recomandă să se înceapă audierea cu cei care au un grad de participare mai redus ori cu cei despre care se știe că intenționează să-și recunoască vinovăția și sunt hotărâți să declare adevărul⁶⁴⁵.

Ridicarea de obiecte și înscrisuri se impune în marea majoritate a infracțiunilor de delapidare, nu numai pentru studiul modului în care au fost ținute evidențele, s-a înregistrat mișcarea banilor, au fost efectuate reviziile ș.a., ci și pentru prevenirea distrugerii înscrisurilor care au servit la comiterea infracțiunilor. Astfel, trebuie ridicate actele fictive sau falsificate, utilizate în acoperirea lipsurilor sau în crearea de plusuri în gestiune, cum sunt procesele-verbale și listele de inventariere, situațiile de consum, bonurile de transfer, avizele de expediție, fișele de pontaj, procesele-verbale privind riscurile comerciale etc. Prin studierea acestor

⁶⁴⁴ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 41.

⁶⁴⁵ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 368.

documente este posibil să se stabilească procedeele, metodele folosite de infractor, inclusiv cuantumul prejudiciului. Totodată, se va avea în vedere și posibilitatea descoperirii unor eventuale erori de înregistrare sau de calcul⁶⁴⁶.

Ridicarea de acte și înscrisuri sau obiecte se impune în interesul continuării cercetărilor, cu scopul de a se evita degradarea sau ascunderea acestora de către persoanele interesate sau pentru a valorifica datele utile dovedirii vinovăției: acte ce poartă semnături false, bonuri de transfer, avize de expediție, fișe de pontaj etc. Dacă este necesar, aceste acte vor fi verificate cu prilejul efectuării expertizelor criminalistice sau contabile⁶⁴⁷.

În vederea demonstrării circumstanțelor ce constituie obiect al probatoriului cum ar fi, de exemplu, timpul în care s-a acționat, destinația banilor sau bunurilor însușite ș.a., se va proceda la un șir de activități precum: audierea martorilor, a persoanelor bănuite sau deja învinuite, confruntarea acestora în situația unor divergențe esențiale în declarațiile pe care le-au prezentat, experimentarea anumitor fapte, în special, când invocă sau înscenează, pentru a **acoperi** lipsurile, spargerea încăperii în care s-au aflat bunurile-lipsă și, în sfârșit, efectuarea expertizelor judiciare, precum grafoscopică, având ca scop identificarea autorilor actelor false, a persoanelor implicate în falsificarea acestora; tehnică a documentelor în vederea punerii în evidență a falsului material în acte scrise și identificării mijloacelor folosite de făptuitori în acest scop; tehnologice, în cazurile unei eventuale folosiri de către făptuitori a procesului de producție pentru a-și realiza intențiile infracționale; merceologică, în situația în care apare necesitatea stabilirii originii, condițiilor și locul fabricării anumitor bunuri, particularitățile calitative, cantitative și costul acestora; agroalimentară și agrotehnică pentru determinarea calității produselor alimentare, corespunderea lor standardelor și normativelor tehnologice de producție, dacă au fost corect aplicate normele de scădere în greutate a produselor pe parcursul transportării lor de către cei în a căror administrare se aflau; judiciar

⁶⁴⁶ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 40.

⁶⁴⁷ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 370.

contabilă, aceasta, pe bună dreptate, fiind cea mai frecvent folosită în activitatea de cercetare a delapidărilor în baza cunoștințelor speciale în domeniul financiar-contabil, modul în care au fost contabilizate anumite operații economico-financiare, adică fapte și împrejurări de fapt ce interesează urmărirea penală.

Acest gen de expertiză se impune în mod categoric în următoarele situații: 1. când revizia contabilă nu a luat în considerație anumite documente, fapt contestat de făptuitor; 2. când revizia contabilă a formulat rezultate bazate pe documente care, ulterior, s-au dovedit a fi false după conținut sau falsificate material; 3. când există discordanță între rezultatele reviziilor contabile și inspecțiilor departamentelor ce monitorizează activitatea financiar-economică a instituției sau unității în care a avut loc fapta de delapidare; 4. când urmărirea penală se confruntă cu alte probleme, a căror soluționare reclamă cunoștințe speciale în domeniu⁶⁴⁸.

De la primele cercetări se impune efectuarea unor constatări tehnico-științifice, care nu suportă amânare. Astfel, pot fi întâlnite acte ce prezintă suspiciuni de modificarea cifrelor, indicând cantitatea mărfii sau prețul, data primirii sau livrării produselor din gestiune etc. De asemenea, pot fi suspectate ca fiind false semnăturile din facturi și alte acte de gestiune, semnăturile din statele de plată a salariilor etc. Aceste constatări pot fi făcute de ofițerii de poliție din compartimentul criminalistic, iar dacă există încă anumite îndoieli ori concluziile actelor de constatare sunt contestate, se poate dispune efectuarea unei expertize criminalistice⁶⁴⁹.

Disponerea expertizelor judiciare, inclusiv a reviziilor contabile, va fi făcută cât mai urgent, pentru a nu se da timp făptuitorului să acopere prejudiciul, prin introducerea în gestiune, în timpul cercetărilor, a unor bunuri cumpărate ori împrumutate din alte gestiuni, sau prin depunerea sumelor de bani corespunzătoare prejudiciului. Dintre expertizele criminalistice, un loc important îl ocupă expertizele destinate examinării falsurilor în înscrisuri de natură materială sau intelectuală. Expertului i se

⁶⁴⁸ Doraș S. Criminalistica. Op. cit., p. 616-617.

⁶⁴⁹ Ciopraga A., Iacobuță I. Op. cit., p. 368-369.

pot pune întrebări referitoare la autenticitatea scrierii sau subscrierii, la stabilirea vechimii înscrisului ori a mențiunilor dintr-un anumit formular. De asemenea, se pot stabili procedeele de falsificare a documentelor, astăzi mai variate, unele de proveniență incertă, dubioasă, reprezentând contrafaceri. Frecvent, se solicită refacerea textului înlăturat sau acoperit, refacerea în întregime a unui înscris, pe care suspectul a încercat să-l distrugă, examinarea falsului de ștampile sau de sigilii etc.⁶⁵⁰.

Aplicarea sechestrului pe bunuri în cazul infracțiunilor de delapidare are rolul de a împiedica înstrăinarea bunurilor produs al infracțiunii, de aceea e avă trebui efectuată încă de la începutul cercetărilor, concomitent cu percheziția domiciliară⁶⁵¹.

SURSE BIBLIOGRAFICE:

1. Aionițoaie C., Pletea C. *Tratat de tactică criminalistică*. Ed. Carpați. Craiova, 1992.

2. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. *Drept penal. Partea specială*. Vol. II. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005.

3. Brînză S., Stati V. *Drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău, 2011.

4. Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău, 2015.

5. Bogdan S., Șerban D. A. *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice*. Ed. Universul Juridic. București, 2020.

6. Ciopraga A., Iacobuță I. *Criminalistică*. Ed. Junimea. Iași, 2001.

7. Crijanovschi S. *Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj*. CEP USM. Chișinău, 2012.

8. Dascălu I., Țupulan M. C., Ciurea L., Ștefan E. C. *Metodologia investigării infracțiunilor*. Ed. Sitech. Craiova, 2008.

9. Diaconescu Gh., Duvac C. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Ed. C. H. Beck. București, 2009.

⁶⁵⁰ Moise A. C., Stancu Em. Op. cit., p. 41-42.

⁶⁵¹ Stancu Em. *Tratat de criminalistică*. Ediția a IV-a. Op. cit., p. 576.

-
10. Dobrinoiu V., Hotca M. A., Gorunescu M., Dobrinoiu M. ș.a. Noul Cod penal comentat. Partea specială. Ediția a II-a. Ed. Universul Juridic. București, 2014.
 11. Doraș S. Criminalistica. Ed. Cartea Juridică. Chișinău, 2011.
 12. Florescu B. Curs de investigații criminale. Ed. Concordia. Arad, 2007.
 13. Gheorghiuță M. Tratat de metodică criminalistică. CEP USM. Chișinău, 2015.
 14. Loghin O., Toader T. Drept penal roman. Partea special. Casa de editură și Presă „Șansa” SRL. București, 2001.
 15. Mircea I. Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
 16. Moise A. C., Stancu Em. Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor. Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017.
 17. Ruiu M. Metodologie criminalistică. Ed. Universul juridic. București, 2013.
 18. Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a IV-a. Ed. Universul Juridic. București, 2007.
 19. Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a V-a, revăzută și adăugită. Ed. Universul Juridic. București, 2010.
 20. Stoica O. A. Drept penal. Partea special. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1976.
 21. Suciu C. Criminalistică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1972.
 22. Toader T. Drept penal român. Partea specială. Ediția a 5-a, revizuită și actualizată. Ed. Hamangiu. București, 2011.
 23. Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Криминалистика. Учебник. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2007.
 24. Криминалистика. Учебник для вузов. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. 4-е издание, переработанное и дополненное. Изд. НОРМА. Инфра-М. М., 2016.

BIBLIOGRAFIE

Tratate, manuale, monografii

1. Alămoreanu S. Problematika expertizelor criminalistice. Editura Hamangiu. București, 2013.
2. Aionițoiaie C., Pletea C. Tratat de tactică criminalistică. Ed. Carpați. Craiova, 1992.
3. Baciuc Gh. Expertiza medico-legală a cadavrului și persoanei, Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008.
4. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. Drept penal. Partea specială. Vol. II. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005.
5. Brînză S., Stati V. Drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău, 2011.
6. Brînză S., Stati V. Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I. Chișinău, 2015.
7. Bogdan S., Șerban D. A. Drept penal. Partea specială. Infrațiuni contra patrimoniului, contra autorității, de corupție, de serviciu, de fals și contra ordinii și liniștii publice. Ed. Universul Juridic. București, 2020.
8. Cataraga O. Expertiza judiciară. Editura Pro Universitaria. București, 2022
9. Cârjan L. Compendiu de Criminalistică, Ediția a II-a, Editura: Fundației România de Măine, București 2004.
10. Cârjan L. Criminalistică – Tratat , Editura: Pinguin Book, București 2005.
11. Cârjan L., Chiper M. Criminalistica. Tradiție și modernism, Editura: Curtea Veche, București 2009.
12. Ciopraga A. Evaluarea probei testimoniale în procesul penal, Editura: Junimea, Iași 1979.
13. Ciopraga A., Iacobuță I. Criminalistica. Editura Junimea. Iași, 2001.
14. Constantin R., Drăghici P., Ioniță M. Expertizele – mijloc de probă în procesul penal. Editura TEHNICĂ. București, 2000.
15. Crijanovschi S. Aspecte teoretice și practice ale infracțiunii de șantaj. CEP USM. Chișinău, 2012.
16. Dolea I. Drepturile persoanei în probatoriul penal, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2009.
17. Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T., Rotaru V., Cerbu A., Ursu S., Drept Procesual Penal Ediția a III-a, Editura: „Cartea Juridică”, Chișinău 2009.
18. Doraș S. Tehnica Criminalistică Vol.I, Editura Știința, Chișinău 1996.
19. Doraș S/ Criminalistica, Vol.II, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 1999.
20. Doraș S. Criminalistica, Editura: Cartea Juridică, Chișinău 2011.

21. Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române, Editura: Arc&Gunivas, Italia 2007.
22. Didac V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V., Tactica Criminalistică, Suporturi de Curs, Cartea X, Editura „Elan Inc”, Chișinău 2009.
23. Draghici C., Iacob A. Tratat de tehnica criminalistica, Editura: Sitech, Craiova 2007.
24. Dan N. ș.a. Dicționar de criminalistică. Editura Științifică și Enciclopedică. București, 1984.
25. Dascălu I., Țupulan M. C., Ciurea L., Ștefan E. C. Metodologia investigării infracțiunilor. Ed. Sitech. Craiova, 2008.
26. Diaconescu Gh., Duvac C. Tratat de drept penal. Partera specială. Ed. C. H. Beck. București, 2009.
27. Dobrinoiu V., Hotca M. A., Gorunescu M., Dobrinoiu M. ș.a. Noul Cod penal comentat. Partea specială. Ediția a II-a. Ed. Universul Juridic. București, 2014.
28. Florescu B. Curs de investigații criminale. Ed. Concordia. Arad, 2007.
29. Golubenco Gh. Criminalistică: obiect, sistem, istorie, Studiu monografic, F.E.P. „Tipografia Centrală”, Chișinău 2008.
30. Gheorghită M. Tratat de metodică criminalistică. CEP USM. Chișinău, 2015.
31. Gheorghită M. Tactica cercetării la fața locului, Editura: Î.I., Angela Levința”, Chișinău 2004.
32. Gheorghită M., Crijanovschi S. Procedura și Tactica efectuării unor acțiuni de urmărire penală, Editura: „Tipografia Centrală”, Chișinău 2021.
33. Grofu N. Criminalistică. Tactică. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 2019.
34. Ionescu L., Sandu D. Identificarea criminalistică, Editura: Științifică, București 1990.
35. Lazăr A., Alămoreanu S. Expertiza criminalistică a documentelor. Ed. Lumina lex. București, 2008.
36. Loghin O., Toader T. Drept penal roman. Partea special. Casa de editură și Presă „Șansa” SRL. București, 2001.
37. Mircea I. Criminalistica, Editura: Lumina Lex, București 1998.
38. Mihuleac E. Expertiza judiciară. Ed. Științifică. București, 1971.
39. Moise A. C., Stancu Em. Criminalistica. Elemente metodologice de investigare a infracțiunilor. Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017.
40. Neagu I., Damaschin M. Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală. Ed. Universul Juridic. București, 2014.
41. Odagiu Iu., Luchin L. Expertize judiciare. Ghid practic. Academia „Ștefan cel Mare” a MAI. Chișinău, 2011.

42. Osoianu T., Ostavciuc D., Odagiu Iu., Rusnac C. Tactica acțiunilor de urmărire penală. Ed. Cartea Militară. Chișinău, 2020.
43. Ruiu M., Stancu Em. Criminalistica, Tehnici de investigare traseologică, Editura: Universul Juridic, București 2016.
44. Ruiu M. Metodologie criminalistică. Ed. Universul juridic. București, 2013.
45. Sandu D. Falsul în acte, Editura: Lumina Lex, București 1994.
46. Sava A. Aprecierea probelor în procesul penal. Ed. JUNIMEA. Iași, 2002.
47. Suciuc C. Criminalistica, Editura: Didactică și Pedagogică, București 1972.
48. Stancu Em. Investigarea științifică a infracțiunilor, Partea I, București 1986.
49. Stancu Em. Tratat de Criminalistică, Editura: Actami, București 2001.
50. Stancu Em. Tratat de Criminalistică, Ediția a III-a, Editura: Universul Juridic, București 2004.
51. Stancu Em. Tratat de Criminalistică, Ediția a VI-a, Editura: Universul Juridic, București 2015.
52. Stancu Em., Manea T. Tactica criminalistică (I). Curs universitar. Ed. Universul Juridic. București, 2017.
53. Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a IV-a. Ed. Universul Juridic. București, 2007.
54. Stancu Em. Tratat de criminalistică. Ediția a V-a, revăzută și adăugită. Ed. Universul Juridic. București, 2010.
55. Stoica O. A. Drept penal. Partea specială. Ed. Didactică și Pedagogică. București, 1976.
56. Toader T. Drept penal român. Partea specială. Ediția a 5-a, revizuită și actualizată. Ed. Hamangiu. București, 2011.
57. Белкин Р. С., Криминалистика: учебник для вузов, Издательство НОРМА, Москва 1998.
58. Драпкин Л. Я., Карагодин В. Н. Криминалистика. Учебник. Изд. ПРОСПЕКТ. М., 2007.
59. Князьков А.С., КРИМИНАЛИСТИКА: Курс лекций / Под ред. проф. Н.Т. Ведерникова. - Томск: Изд-во «ТМЛ-Пресс».
60. Колдин В. Я., Криминалистика. - Москва: Юристъ, 2001.
61. Криминалистика. Учебник для вузов. / Т. В. Аверьянова, Р. С. Белкин, Ю. Г. Корухов, Е. Р. Россинская. 4-е издание, переработанное и дополненное. Изд. НОРМА. Инфра-М. М., 2016.
62. Митричев С., Введение в курс криминалистики. В: Криминалистика. Москва 1963.

63. Снетков В. А. Проблемы криминалистической диагностики // Труды ВНИИ МВД СССР, Москва 1972, №.23.
64. Соколов А. Ф., Криминалистика: учебно-методическое пособие, Ярославль: ЯрГУ, Ярославль 2017.
65. Сотникова К.И., Криминалистика: учебник, Изд-во СПб ун-та МВД России. - СПб.: ООО «Р-КОПИ», 2020.
66. Шевченко Б. Теоретические основы трассологической идентификации в криминалистике, Издательство Московского университета, Москва, 1975.
67. Яблоков Н. П., Криминалистика, Издательство: ЮРИСТЪ, Москва 2001.

Suporturi de Curs

1. Alămoreanu S. Criminalistica: Note de curs, Cluj Napoca 2012.
2. Chirilă Mihail, Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2014
3. Crijanovschi S. Criminalistica: Note de curs, Chișinău 2017.
4. Golubenco Gh. Criminalistică: Note de curs, Chișinău 2020.
5. Labo Gr. Criminalistică, Note de curs, Cluj Napoca 2014.
6. Stancu Em. Criminalistică, Suport de curs, Editura: Universul Juridic, București. 2004
7. Talpă B., Badia A. Criminalistica: Note de curs, Chișinău 2013.

Acte normative

1. Codul de Procedură Penală a Republicii Moldova, Legea Republicii Moldova Nr. 122 din 14.03.2003, în Monitorul Oficial Nr. 104-110 din 07.06.2003.
2. Legea Nr. 59 „privind activitatea specială de investigații”, din 29.03.2012, în Monitorul oficial Nr. 113-118, din 08.06. 2012.
3. Legea Nr.130, din 08.06.2012, Privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, în Monitorul Oficial Nr. 222-227 din 26.10.2012.
4. Legea Republicii Moldova, Nr. 1549, din 19.12.2002, „cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat”, în Monitorul Oficial Nr. 14-17, din 07.02.2003.
5. Legea Republicii Moldova Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar”, nr. 68 din 14.04.2016 // Monitorul Oficial, nr. 157-162/316 din 10.06.2016.

6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, Nr. 633, din 06.06.2007, cu privire la aprobarea Concepției Sistemului informațional automatizat "Registrul informației criminalistice și criminologice", în Monitorul Oficial Nr. 86-89, din 22.06.2007.

Articole de specialitate

1. Bulai Iu., Bazele Științifice, Pregătirea și Efectuarea Prezentării spre recunoaștere, Teză de Doctorat, Chișinău 2015.
2. Chirilă M. Recomandări criminalistice privind cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor de omor, în Materialele Conferinței „Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău 9-10 noiembrie 2017
3. Costea M. Teoria grafoscopiei judiciare: Repere istorico-evolutive, în materialele Conferinței științifice „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, Chișinău – 10,11 noiembrie 2021
4. Cușnir V., Rusu V. Expertizele judiciare și constatările tehnico-științifice în procesul penal. În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitate și asigurare a parcursului european. ICJP. Chișinău, 2018.
5. Didâc V. Unele aspecte teoretice și practice privind tactica prezentării spre recunoaștere. În: Revista Institutului Național al Justiției, nr.1-3, Chișinău 2007.
6. Gherasim D., Rusu L. Forme și tehnici de audiere în cadrul cercetării judecătorești în procesul penal: reflecții de ordin teoretico-practic. În: Materialele conferinței „Relevanța și calitatea formării iniversitare: competențe pentru prezent și viitor”, Bălți 2020.
7. Golubenco Gh., Dușa S. Conceptul, importanța și problemele actuale ale diagnosticării criminalistice, în Studia Universitatis, nr.8 (28), Chișinău 2009.
8. Golubenco Gh., Bulai Iu. Particularitățile identificării și prezentării spre recunoaștere a cadavrelor, în Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe socioumane, ediția a XII-a, nr. 2.
9. Jitariuc V. Planificarea investigațiilor ulterioare la cercetarea infracțiunilor de trafic de ființe umane, în materialele conferinței „Realități și perspective ale învățământului juridic national”, Vol. II, Chișinău 2019.

Surse WEB

1. Institutul Național de Expertize Criminalistice, România, <https://inec.ro/scurt-istoric/>, accesat la 09.10.2022.

2. Centrul tehnico-criminalistic și expertize judiciare a Inspectoratului General al Poliției al Republicii Moldova, <https://ctcej.politia.md/ro/scurt-istoric>, accesat la 09.10.2022.

UNIVERSITATEA DE STAT „BOGDAN PETRICEICU HASDEU” DIN CAHUL

„CRIMINALISTICA ȘI EXPERTIZA JUDICIARĂ”

NOTE DE CURS

FACULTATEA DE DREPT ȘI ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ

Piața Independenței 1,
Cahul, MD-3909
Republica Moldova
Tel: 0299 22481

Bun de tipar: 28.08.2023
Format: 18,2 cm x 25,7 cm
Coli de tipar: 22,47
Tirajul: 100
Tipografia: „CentroGrafic” SRL, Cahul
Tel.: 0 299 25949
2023